

Δράσεις ενάντια στις επικίνδυνες συμπεριφορές, την παραβατικότητα και τη χρήση ουσιών από εφήβους. Παρέμβαση στο άτομο, την οικογένεια, το σχολείο, την κοινότητα.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΗ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Η ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας και Κοινωνικής Εργασίας (<https://socialre-worklab.hmu.gr>) Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου.

Πίνακας Περιεχομένων

Θεωρητικό μέρος	4
1.1 Εισαγωγή	4
1.2 Η έννοια της νεολαίας.....	4
1.3 Νέοι και παραβατικότητα στην αγροτική Κρήτη	6
1.4 Η θεώρηση του κοινωνικού κεφαλαίου στην μελέτη των παραβατικών συμπεριφορών	7
1.5 Παραβατικές και επικίνδυνες συμπεριφορές υγείας	8
1.5.1 Παράγοντες κινδύνου και παραβατική συμπεριφορά	8
1.6 Ελληνική πραγματικότητα.....	12
1.7 Συμπεριφορές κινδύνου σε Ελλάδα και Κρήτη.....	12
1.8 Συμπερασματικά	16
Ερευνητικό μέρος.....	17
2. Θεωρητικό πλαίσιο της μελέτης και στοχοθεσία	17
2.1 Σκοπός μελέτης	18
2.2 Μεθοδολογία έρευνας.....	18
2.3 Στάδια ανάπτυξης της μελέτης	19
2.4 Ηθικά ζητήματα	19
2.5 Χρηματοδότηση	20
2.6 Χρονοδιάγραμμα.....	20
3. Αποτελέσματα ατομικών και ομαδικών συνεντεύξεων νέων ενηλίκων και ατόμων κλειδιών.....	21
3.1 Θεματικός Άξονας 1: Ιστορικό συμμετοχής και συλλογικής δραστηριότητας.....	21
3.2 Θεματικός Άξονας 2: Νοηματοδότηση στην έννοια και τις διαστάσεις της παραβατικότητας	29
3.3 Θεματικός Άξονας 3: Εμπειρίες, γνώση και αντίληψη για τον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών συμπεριφορών	42
3.4 Θεματικός Άξονας 4: Εμπειρίες, γνώση και αντίληψη για την αναφορά των παραβατικών συμπεριφορών	46
4. Συζήτηση Αποτελεσμάτων ατομικών συνεντεύξεων	51
4.1 Ιστορικό συμμετοχής και συλλογικής δραστηριότητας	51
4.2 Νοηματοδότηση στην έννοια και τις διαστάσεις της παραβατικότητας.....	59
4.3 Εμπειρίες, γνώση και αντίληψη για τον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών συμπεριφορών	64
4.4 Εμπειρίες, γνώση και αντίληψη για την αναφορά των παραβατικών συμπεριφορών.....	66
4.5 Ζητήματα και προκλήσεις κατά την ερευνητική διαδικασία	67
5. Συμπεράσματα	69
6. Προτάσεις.....	72
7. Βιβλιογραφία.....	78

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I Οδηγός συνέντευξης και εστιασμένης ομάδας	89
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II Απόφαση Επιτροπής Ηθικής & Δεοντολογίας	103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III Interview Record	104
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV Σύνοψη αποτελεσμάτων	112

Ερευνητική ομάδα της μελέτης πεδίου

Κούτρα Κλειώ, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας και Κοινωνικής Εργασίας, Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου.
Ζαιμάκης Ιωάννης, Καθηγητής, Διευθυντής του Εργαστηρίου Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Ράτσικα Νικολέτα, Επίκουρη Καθηγήτρια, Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας και Κοινωνικής Εργασίας, Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου.
Σπάρος Λουκάς, Κοινωνικός Λειτουργός, Μεταπτυχιακός Φοιτητής, Μέλος του Εργαστηρίου Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας και Κοινωνικής Εργασίας, Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου.
Δόγιας Ελευθέριος, Κοινωνικός Λειτουργός, Μεταπτυχιακός Φοιτητής, Μέλος του Εργαστηρίου Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας και Κοινωνικής Εργασίας, Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου.

Θεωρητικό μέρος

1.1 Εισαγωγή

Η παραβατικότητα αποτελεί ένα πολυσύνθετο και πολυδιάστατο κοινωνικό φαινόμενο με αυξητική τάση σε τοπικό, εθνικό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο (Lahlah, vanderKnaap, Leontien, Bogaerts & Lens, 2014). Η κοινωνία βιώνει ραγδαίες αλλαγές που προκαλούν δυσλειτουργίες στην δομή της κοινωνίας επηρεάζοντας όλους τους τομείς της καθημερινότητας με πολυεπίπεδες προσκλήσεις σε αξιακό, εθιμικό και ηθικό επίπεδο. Η παραβατικότητα με όποια μορφή και αν εκδηλώνεται είναι σύμπτωμα που αναδύει την βαθιά κοινωνική κρίση των συστημάτων όπως η φτώχεια, η περιθωριοποίηση, η απομόνωση και συνθέτει ισχυρή απειλή για το σύνολο της κοινωνίας. Ταυτόχρονα η συνεχής απομάκρυνση από έννοιες όπως ο σεβασμός, η συντροφικότητα, η αλληλεξάρτηση και το αίσθημα ασφάλειας που προσφέρει η αίσθηση του ανήκειν σε μια ομάδα ή κοινότητα ευνοεί διάφορες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς και ταυτόχρονα ευνοεί την δυσπιστία, την ανασφάλεια και τις απόμακρες κοινωνικές σχέσεις.

Πλήθος θεωρήσεων έχουν μελετήσει και ερμηνεύσει τις παραβατικές συμπεριφορές. Ως έννοια αναφέρεται στην αποκλίνουσα συμπεριφορά και στη παραβίαση τυπικών και άτυπων κανόνων και εκδηλώνεται με πολλαπλούς τρόπους από τροχαίες παραβάσεις, μικροκλοπές, χρήση ουσιών έως ανθρωποκτονία, βιασμός, ληστείες κ.α. Αν και το μεγαλύτερο αριθμό αδικημάτων καταγράφεται έως την ηλικία των 25 ετών (Buist, 2020; Cornelius et al., 2017) και κορυφώνεται στην ηλικία των 17 ετών (Arnett, 2000; Cornelius et al., 2017; Jennings and Reingle, 2012) αφορά όλες τις ηλικιακές ομάδες.

Η ηλικιακή περίοδος των νεαρών ενηλίκων παρουσιάζει ιδιαίτερο εγκληματολογικό ενδιαφέρον παρότι είναι παραμελημένη από την έρευνα και συχνά δεν λαμβάνει την απαιτούμενη προσοχή (Jolliffe et al., 2017). Μελέτη ανασκόπησης σχετικά με τις επαφές με την ποινική δικαιοσύνη στις ΗΠΑ τεκμηριώνει ότι η συντριπτική πλειοψηφία αυτών των επαφών έχουν ηλικία κατά μέσο όρο 25 έτη (Eggleston Doherty, 2019) αναδεικνύοντας την σημαντικότητα μελέτης των αντιλήψεων για ζητήματα παραβατικότητας των νεαρών ενηλίκων.

1.2 Η έννοια της νεολαίας

Από τη δεκαετία του 1960 και εντεύθεν το φαινόμενο νεολαία απασχόλησε τις κοινωνικές επιστήμες μέσα από ποικίλες ανθρωπολογικές, κοινωνιολογικές, εγκληματολογικές, ψυχολογικές και πολιτικές προσεγγίσεις. Το ενδιαφέρον αυτό συνδέθηκε τόσο με την ταραγμένη δεκαετία του 1960 και την ανάδυση φοιτητικών κινημάτων και διεκδικήσεων όσο και με τη διαμόρφωση νέων επιστημολογικών τάσεων και αναζητήσεων στην επιστημονική κοινότητα και οδήγησε στην διαμόρφωση του πεδίου των νεανικών σπουδών. Σε αυτές η νεολαία συνιστά μια ιδιαίτερη κοινωνική κατηγορία που επηρεάζεται και επηρεάζει την κοινωνία.

Η νεολαία μελετάται μέσα από ιστορικό, κοινωνικό, κανονιστικό και επιστημολογικό πλαίσιο. Η νεανική ταυτότητα είναι ρευστή, ιστορικά μεταβάλλεται, επηρεάζεται από παραδοσιακές ιδέες και στις νεωτερικές κοινωνίες παραπέμπει σε μια χωρο-χρονοθετημένη ζώνη η οποία συνδέεται με την αναπαραγωγή και τις μεταβολές σε πρότυπα και πρακτικές που αφορούν από την (βιολογική) ηλικία έως και τον τρόπο ζωής. Στην σύγχρονη κοινωνία, η νεανική ταυτότητα

τείνει να αποδεσμεύεται από παραδοσιακούς ρόλους της τάξης, του φύλου και της τοπικότητας. Ωστόσο, η επίδραση παραδοσιακών αντιλήψεων και πρακτικών δεν έχει εξαλειφθεί. Για παράδειγμα, σε αγροτικές κοινωνίες, η επίδραση της παράδοσης μπορεί να είναι πιο έντονη με την εγκατάλειψη του σχολείου, την ένταξη στην εργασία σε μικρή ηλικία και άρα και την πρόωγη ενηλικίωση του νέου να αποτελεί μια συνηθισμένη πρακτική για ευάλωτα νοικοκυριά.

Η νεανική παραβατικότητα απασχόλησε τις σύγχρονες κοινωνίες οι οποίες επιχείρησαν άλλοτε με τιμωρητικά, αναμορφωτικά, παιδαγωγικά και θεραπευτικά μέσα να ελέγξουν τους νέους «εν κινδύνω» και διαμόρφωσαν ιδιαίτερα συστήματα επιτήρησης, ρύθμισης και κοινωνικού ελέγχου τους νέους (Αβδελά, 2013). Αυτή η πρόσληψη της νεολαίας είναι εξέχουσα στα μέσα ενημέρωσης και στις πολιτικές αναπαραστάσεις, αλλά είναι επίσης παρούσα στις ίδιες τις σπουδές της νεολαίας σε σχέση με την παρέκκλιση, το έγκλημα και την έννοια του κινδύνου. Καθ' όλη τη διάρκεια του εικοστού αιώνα, οι νέοι, ιδίως οι μειονεκτούντες, αναγνωριζόταν ότι διέτρεχαν μεγαλύτερο κίνδυνο να εμπλακούν σε εγκληματική ή αποκλίνουσα συμπεριφορά από ό,τι οι μεσοαστοί νέοι της μεσαίας τάξης, και το κράτος καλούνταν να αναπτύξει δράσεις για να αντιμετωπίσει ατομικά ελλείμματα και παθολογίες με πολιτικές επικεντρωμένες στην ατομική παρέμβαση και την ανάληψη ευθύνης. Σύμφωνα με Αβδελά (2013) η συμπεριφορά των νέων θεωρείται είναι συνάρτηση της αγωγής τους, για την οποία έχει ευθύνη το κράτος και οι γονείς τους.

Ο κίνδυνος σε αυτές τις προσεγγίσεις είναι να βλέπουμε τους νέους ως δυνητικούς φορείς προβλημάτων και παραβατικότητας στιγματίζοντας τους με μια παραβατική ετικέτα σύμφωνα με την κλασική θεωρία του Becker περί ετικετοποίησης (2000). Η χρήση της ετικέτας του "κινδύνου" μπορεί από μόνη της να λειτουργεί ως ένας αυτοεκπληρούμενος κίνδυνος (Threadgold, 2020). Σήμερα αναγνωρίζεται ευρέως ότι ολοένα και περισσότεροι νέοι από διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα μπορούν να "κινδυνεύσουν" και να εκδηλώσουν παρεκβατικές συμπεριφορές όπως είναι ο αλκοολισμός, η χρήση τοξικών ουσιών, η εγκατάλειψη του σχολείου και πως οι πολιτικές που ενισχύουν τις εξατομικευμένες στρατηγικές συσκοτίζουν ευρύτερους δομικούς παράγοντες της νεανικής παραβατικότητας (Threadgold, 2020). Στις σύγχρονες συνθήκες η παγκόσμια νεολαία έχει χαρακτηριστεί ως "γενιά σε κίνδυνο" καθώς παρατηρείται δραματική αύξηση των νέων που δεν βρίσκονται σε απασχόληση, εκπαίδευση ή κατάρτιση με υψηλότερη πιθανότητα στην ανεργία σε σχέση με ένα ενήλικα, συνθήκη που θέτει ως επιτακτική ανάγκη να επανεξεταστούν οι εκπαιδευτικές δομές και οι πολιτικές ένταξης των νέων στην αγορά εργασίας (DeLuca et al., 2015).

Από την άλλη, προσεγγίσεις που θεωρούν σημαντικά τα διαρθρωτικά εμπόδια, τις ανισότητες και τις διακρίσεις στα σχέδια ζωής των νέων κατευθύνονται σε πιο ολιστικές οπτικές που είναι ευαίσθητες ως προς το χρόνο, το χώρο και τις σχεσιακές διαστάσεις των βιογραφικών διαδρομών των νέων (Wood, 2017). Να επισημανθεί πως οι σημερινοί νέοι ζουν σε συνθήκες διακινδύνευσης, αβεβαιότητας και ανασφάλειας με αλληπάλληλες κρίσεις σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο οι οποίες επηρεάζουν τις νεανικές διαδρομές και ταυτότητες.

Από αυτή τη σκοπιά μια μελέτη που φιλοδοξεί να εξετάσει επικίνδυνες συμπεριφορές, την παραβατικότητα και την χρήση ουσιών από εφήβους σε μια τοπική κοινωνία καλείται να διερευνήσει τους τρόπους με τους οποίους παγκόσμιες δυναμικές προσαρμόζονται στον τοπικό χώρο που δεν αποτελεί πια ένα κλειστό και απομονωμένο σύστημα αλλά βρίσκεται σε μια συνεχή κίνηση και οι κόσμοι της παράδοσης και της συντήρηση συναντώνται με την νεωτερική συνθήκη και

την αλλαγή. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις παρατηρήσεις θα προσπαθήσουμε στην επόμενη ενότητα να εξετάσουμε το ζήτημα της νεανικής παραβατικότητας στην ορεινή Κρήτη.

1.3 Νέοι και παραβατικότητα στην αγροτική Κρήτη

Η αγροτική Κρήτη αποτελεί ένα διακριτό γεωγραφικό και κοινωνικό χώρο με σημαντικές κοινωνικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Η υπαίθρος της Κρήτης είναι προσανατολισμένη οικονομικά στον πρωτογενή τομέα με περιορισμένους θύλακες δευτερογενούς παραγωγής και με ήπιες μορφές τουριστικής δραστηριότητας. Ο τριτογενής τομέας είναι περιορισμένος σε λιγοστές κωμοπόλεις στις οποίες βρίσκονται οι μονάδες υγείας, εκπαίδευσης και κοινωνικής φροντίδας. Ο πληθυσμός της ενδοχώρας από τη δεκαετία του 1960, όταν ξεκινάει και η μεγάλη αγροτική μετανάστευση προς αστικά κέντρα, και εντεύθεν παρουσιάζει φθίνουσα πορεία. Η διαδικασία αστικοποίησης της ελληνικής κοινωνίας συνέβαλε και στη γήρανση του αγροτικού πληθυσμού στην Κρήτη, το κλείσιμο των περισσότερων δημοτικών σχολείων της υπαίθρου και τη μετακίνηση πολλών νέων σε πόλεις.

Τα προβλήματα των νέων στην ορεινή Κρήτη είναι σύνθετα και πρέπει να εξεταστούν αφενός σε σχέση με τα ζητήματα που απασχολούν τους νέους στην ευρύτερη ελληνική κοινωνία και αφετέρου με τις ιδιαιτερότητες του αγροτικού χώρου στον νησί. Η νεολαία στην Ελλάδα στην τελευταία δεκαετία έχει βιώσει διαδοχικές κρίσεις: οικονομική, ενεργειακή, πανδημική. Οι νέοι στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν με μια δυστοπική πραγματικότητα που χαρακτηρίζεται από περιορισμένες προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης, χαμηλές αμοιβές, ευέλικτες μορφές εργασίας, αποκλεισμούς για νέους με χαμηλή ειδίκευση, συνθήκες ευαλωτότητας και ματαιωμένες προσδοκίες γίνονται όλο και πιο απογοητευμένοι, απαισιόδοχοι, ακόμη και θυμωμένοι με την εμπιστοσύνη τους στους κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς σταδιακά να καταρρέει (Paradakis et al., 2020).

Η ένταση των περιστατικών βίας σε νέους και εφήβους που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια μαρτυρά τη κοινωνική δυσαρέσκεια που χαρακτηρίζει την ελληνική νεολαία. Ο συνδυασμός κοινωνικής ευαλωτότητας και απαισιοδοξίας οδηγεί σε μια εξατομικευμένη πολυεπίπεδη απόσυρση των νέων (Paradakis et al., 2020). Οι νέοι εργαζόμενοι βιώνουν ακανόνιστες χρονικότητες, εκφράζουν την απογοήτευσή τους για τη συνθήκη της εργασιακής επισφάλειας και βιώνουν το χρόνο της εργασίας και τηςσχόλης αδιαφοροποίητα ως σπαταλημένοι χρόνοι (Ζαϊμάκης & Δρακωνάκης, 2021).

Οι νέοι στην ενδοχώρα της Κρήτης, ιδιαίτερη σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από αποστέρηση αντιμετωπίζουν μια σειρά από κοινωνικά προβλήματα που έχουν καταγραφεί σε σχετικές έρευνες (Ζαϊμάκης κ.α., 2022). Πολλοί νέοι εργάζονται από πολύ μικρή ηλικία στον αγροτικό τομέα ενώ υψηλό ποσοστό των νέων ηλικίας 19 έως 24 ετών ενώ έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης. Αρκετοί συναντούν δυσκολίες πρόσβασης σε εκπαιδευτικές μονάδες, ιδίως όσοι κατοικούν σε απομονωμένους αγροτικούς οικισμούς. Η απουσία εξωσχολικών δραστηριοτήτων, επαρκών μηχανισμών κοινωνικοποίησης και δικτύων ψυχαγωγίας για τον ελεύθερο χρόνο περιορίζει τα περιθώρια επιλογών και της ποιότητας ζωής των νέων.

Ακόμη ορισμένοι νέοι της υπαίθρου ζουν σε ένα κοινωνικό περιβάλλον τοπικών εντάσεων, αντιπαραθέσεων και συγκρούσεων και έρχονται σε επικοινωνία με ένα πατριαρχικό σύστημα που χαρακτηρίζεται από μια κουλτούρα επιδεικτικής αρρενωπότητας μέσω του οποίου παραβατικές

συμπεριφορές νομιμοποιούνται και εκλογικεύονται (Ζαϊμάκης κ.α., 2022). Η χρήση αλκοόλ και άλλων παράνομων ουσιών, η επικίνδυνη οδήγηση, η οπλοχρησία και η οπλοκατοχή, η σεξιστική συμπεριφορά συχνά βρίσκουν πρόσφορο έδαφος για να φωλιάσουν σε ένα αξιακό σύστημα που επιβραβεύει τις δημόσιες επιτελέσεις μιας επιδεικτικής ανδροκεντρικής ταυτότητας. Η κατανόηση αυτού του αξιακού συστήματος, είναι σημαντική στην ανάλυση και τη μελέτη της νεανικής συμπεριφοράς σε αγροτικές και κτηνοτροφικές περιοχές της Κρήτης.¹

Τα κοινωνικά προβλήματα των νέων στην αγροτική κοινωνία της Κρήτης συνδέονται με πολλαπλούς οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτισμικούς και αξιακούς παράγοντες. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων απαιτεί συλλογικές αποφάσεις και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό κοινοτικών παρεμβάσεων. Η παραβατικότητα, η οποία αυξάνεται εκρηκτικά αποτελεί ένα πολύπλοκο κοινωνικό φαινόμενο βαθιάς κοινωνικής κρίσης, που επηρεάζει τη δομή της κοινωνίας, προκαλεί δυσλειτουργίες και έχει επιπτώσεις σε πολλαπλά επίπεδα. Η θεωρία του κοινωνικού κεφαλαίου αναδεικνύει τη σημασία των κοινοτικών δικτύων και των κοινωνικών σχέσεων στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων. Μέσω της ενίσχυσης του κοινωνικού κεφαλαίου στις αγροτικές κοινότητες, μπορούν να απελευθερωθούν δυναμικές που θα συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της παραβατικότητας και της κοινωνικής κρίσης, ενισχύοντας τη συνοχή και την ευημερία της κοινότητας.

1.4 Η θεώρηση του κοινωνικού κεφαλαίου στην μελέτη των παραβατικών συμπεριφορών

Η θεώρηση του κοινωνικού κεφαλαίου αξιοποιείται όλο και περισσότερο στη μελέτη των παραβατικών συμπεριφορών από τους εγκληματολόγους. Σύμφωνα με τους McCarthy et al., (2002) το κοινωνικό κεφάλαιο προσφέρει μια ευρύτερη θεωρητική κατανόηση των παραγόντων που προκαλούν το έγκλημα και την παραβατικότητα ενσωματώνοντας εγκληματολογικές θεωρίες (Hagan και McCarthy 1997: 235-6; McCarthy et al., 2002).

Το κοινωνικό κεφάλαιο έχει σημεία σύνδεσης με σημαντικές εγκληματολογικές θεωρίες όπως για παράδειγμα με αυτή της κοινωνικής αποδιοργάνωσης. Οι Shaw και McKay (1942, 1969) τεκμηρίωσαν ότι οι συνθήκες στις γειτονίες είναι αυτές που περισσότερο διαμορφώνουν τα ποσοστά εγκληματικότητας. Άρα όσο πιο αποδιοργανωμένη είναι η γειτονιά, τόσο υψηλότερο είναι το ποσοστό εγκληματικότητας (Coleman, 1988:103; Salmi & Kivimäki, 2006). Η θεωρία της ανομίας του Merton (1938, 1957) και η Γενική Θεωρία της Έντασης (*General Strain Theory*) του Agnew (1985, 1992) υποστήριξαν ότι η αποτυχία επίτευξη στόχων με νόμιμα μέσα οδηγεί σε στρες και αυξάνει τον κίνδυνο τα άτομα να χρησιμοποιήσουν το έγκλημα ως μέσο επίτευξης αυτών των στόχων. Επίσης η θεωρία "της απώλειας του θετικού ερεθίσματος" όπως η απώλεια κάποιου και η αντιμετώπιση των αρνητικών ερεθισμάτων από αυτή την απώλεια μπορεί να οδηγήσουν σε απόκλιση (Agnew, 2000; Akers, 2000). Αυτοί οι τύποι που παράγουν απόκλιση συνδέονται με τους κοινωνικούς δεσμούς και την εμπιστοσύνη, βασικοί παράγοντες στην μελέτη του κοινωνικού κεφαλαίου.

Ο κοινωνικός έλεγχος και οι δεσμοί είναι βασικοί παράγοντες μελέτης του κοινωνικού κεφαλαίου, της θεωρίας των κοινωνικών δεσμών (Hirschi, 1969) και του άτυπου κοινωνικού ελέγχου (Sampson και Laub, 1993). Οι χαλαροί δεσμοί των εφήβων με την οικογένεια τους είναι

---

¹ Πτυχές του φαινομένου αυτού έχουν αναλυθεί στην κλασική ανθρωπολογική μελέτη του Herzfeld για την ποιητική του ανδρισμού στη συγκρότηση της ταυτότητας και στις πρακτικές του ανταγωνισμού στην ορεινή Κρήτη (2012).

πιθανόν να τους οδηγήσουν σε παραβατικές δραστηριότητες (Buist, 2020) με τον Hirschi (1969: 16) να υποστηρίζει ότι "οι παραβατικές πράξεις συνδέονται με αδύναμους ή διαταραγμένους δεσμούς του ατόμου με την κοινωνία". Οι Sampson και Laub (1993) συμφωνούν με την άποψη του Hirschi αλλά επισημαίνουν το ότι η σημασία των κοινωνικών δεσμών διαφοροποιείται από το στάδιο ζωής με ορισμένα "σημεία καμπής" να σηματοδοτούν στενή σχέση του ατόμου με την εγκληματικότητα και την παραβατικότητα.

Το κοινωνικό κεφάλαιο αποτελεί την πιο πρόσφατη προσθήκη στη λίστα των κοινωνικών περιβαλλοντολογικών παραγόντων των συμπεριφορών υγείας (Nieminenetal., 2013; Wakefield & Poland, 2005; Kritsotakis & Gamarnikow, 2004). Ορίζεται γενικά ως τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της κοινωνικής οργάνωσης –όπως η κοινωνική συμμετοχή, οι σχέσεις αμοιβαιότητας, και εμπιστοσύνης –που διευκολύνουν την συνεργασία για το κοινό καλό (Putnam, 2000). Έχει δύο τύπους, το γνωστικό και το δομικό κοινωνικό κεφάλαιο. Το γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο αναφέρεται σε υποκειμενικά δεδομένα όπως η εμπιστοσύνη και η αλληλεγγύη ενώ το δομικό στους δεσμούς και τα δίκτυα μέσα στις οργανώσεις και τους θεσμούς (Baum & Ziersch, 2003). Το κοινωνικό κεφάλαιο μέσα από τις δύο διαστάσεις του, τη δομική και τη γνωστική μπορεί να αποδώσει το τι είναι αυτό που οι νέοι «κάνουν» (structural social capital) και το τι είναι αυτό που οι νέοι «αισθάνονται» (cognitive social capital) (Islam, Merlo, Kawachi, Lindstrom, & Gerdtham, 2006). Αυτές, οι διαστάσεις οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους το πολιτισμικό, κοινωνικό, οικονομικό, και πολιτικό πλαίσιο ώστε να μπορούν να τεκμηριώσουν ποιες είναι οι διαδικασίες, που είτε περιορίζουν, είτε επιτρέπουν την εκδήλωση θετικών ή μη συμπεριφορών υγείας.

1.5 Παραβατικές και επικίνδυνες συμπεριφορές υγείας

Η παραβατική συμπεριφορά αυξάνεται στην εφηβεία, φθάνει στο αποκορύφωμα στην ηλικία των 17 ετών και εν συνεχεία φθίνει (Arnett, 2000; Cornelius et al., 2017). Ο μεγαλύτερος αριθμός αδικημάτων καταγράφεται πριν τα 25 ετη (Cornelius et al., 2017), επισημαίνοντας ότι η διερεύνηση των στάσεων, απόψεων, αντιλήψεων των νέων για ζητήματα παραβατικότητας κρίνεται κρίσιμη. Η θετική σχέση της κατανάλωσης αλκοόλ με τη χρήση παράνομων ουσιών, την κατοχή και χρήση όπλων (Wintemute et al., 2016), την αυξημένη βία προς τον σύντροφο και τα παιδιά (Wintemute κ.ά., 2016) έχει αποτυπωθεί στην βιβλιογραφία. Η κατοχή όπλου και η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών αυξάνει κατά 17 φορές την πιθανότητα ανθρωποκτονιών, 7 φορές την πιθανότητα αυτοκτονίας, και σχετίζεται με υψηλότερα ποσοστά ενδοοικογενειακής βίας, (Webster & Vernick, 2009). Τέλος η πιο συχνή παραβίαση του ΚΟΚ είναι η οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ (Wintemute et al., 2016) ενώ το ποινικό ιστορικό των νέων σχετίζεται θετικά με όλα τα παραπάνω. Όσο πιο επιβαρυσμένο είναι το ποινικό μητρώο του ατόμου, τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος για παραβατικές συμπεριφορές, συμπεριλαμβανομένης και της άσκησης βίας (Wintemute et al., 2016).

1.5.1 Παράγοντες κινδύνου και παραβατική συμπεριφορά

Διάφοροι παράγοντες κινδύνου που διαφοροποιούν την έκθεση των νέους σε παραβατικές συμπεριφορές με την βιβλιογραφία να τεκμηριώνει αρκετούς από αυτούς (Levitt and Lochner, 2000). Συνοπτικά θα αναφερθούν τα σημαντικότερα.

Φύλο

Πλήθος ερευνητικών δεδομένων που εξετάζουν τα κοινά ή διαφορετικά αίτια της αντικοινωνικής συμπεριφοράς σε σχέση με το φύλο, αποτυπώνουν ομοιότητες στην παραβατική συμπεριφορά αγοριών και κοριτσιών (Hartjen & Priyadarsini, 2013; Wong et al., 2010) αλλά και σημαντικές διαφορές. Ωστόσο, οι γυναίκες φαίνεται να επηρεάζονται περισσότερο από το ευρύτερο

περιβάλλον π.χ. τα αρνητικά γεγονότα της ζωής, την σωματική κακοποίηση από τους γονείς κ.α. (Wong et al., 2010) αλλά είναι πιο ανθεκτικές σε συγκεκριμένους παράγοντες κινδύνου και διαπράττουν σε μικρότερο ποσοστό παραβατικές συμπεριφορές από τους άνδρες (Wong et al., 2010).

Εκπαίδευση

Τα αγόρια εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά σχολικής αποτυχίας και έλλειψης δέσμευσης από τα κορίτσια (Hartjen & Priyadarsini, 2013), ενώ τα άτομα με παραβατική συμπεριφορά ανεξάρτητα από το φύλο είναι λιγότερο πιθανό να ολοκληρώσουν το Γυμνάσιο και να αποκτήσουν πτυχίο πανεπιστημίου (Kim, 2020; Barnes & Jacobs, 2010). Οι νέοι που έχουν αντικοινωνική συμπεριφορά συνήθως δαπανούν πολύ χρόνο σε μη οργανωμένες δραστηριότητες με συνομηλίκους τους και έχουν λιγότερο ενδιαφέρον για το σχολείο (Kim, 2020). Τέλος, το ιστορικό πειθαρχικών παραπτωμάτων και οι κακές σχέσεις μαθητή-δασκάλου μπορεί να οδηγήσουν σε χαμηλά επίπεδα κινήτρων για την ολοκλήρωση σχολικών εργασιών και γενικά σε χαμηλές εκπαιδευτικές φιλοδοξίες (Kim, 2020).

“Σημαντικοί άλλοι”

Οι νέοι συχνά επιλέγουν τις επικίνδυνες συμπεριφορές που αποτελούν προγνωστικός παράγοντας για την παραβατική συμπεριφορά (Curcio et al., 2016). ώστε να ενταχθούν στην ομάδα των συνομηλίκων και να πετύχουν κοινωνική αναγνώριση. Από την άλλη αυτό διαταράσσει την κοινωνική δομή και την επικοινωνία με τους συνομηλίκους τους στο σχολείο (Kim, 2020). Σύμφωνα με τον Kessler (2020), οι έφηβοι εμπλέκονται όλο και περισσότερο σε επικίνδυνες πράξεις όπως η διάρρηξη, η ληστεία και ο βανδαλισμός, οι οποίες τους προσφέρουν "συναισθηματικές εμπειρίες" και οικονομικά κέρδη.

Όσο τα άτομα προχωρούν προς την ενηλικίωση, η ευθύνη που αισθάνονται για συμμόρφωση και τήρηση κανόνων αυξάνεται, αλλά όχι καθολικά για όλους. Κάποιοι αν και περνούν το σκαλοπάτι της ενηλικίωσης δεν απομπλέκονται από τα αδικήματα και τις παραβατικές συμπεριφορές αλλά αντίθετα μεταφράζονται σε αδικήματα με πιο σημαντικά οφέλη και με χαμηλότερο φυσικό κίνδυνο (Kessler, 2020).

Οικογενειακό περιβάλλον

Η ποιότητα των οικογενειακών σχέσεων έχει με επιτυχία ερμηνεύσει τις ατομικές διαφορές που παρατηρούνται σε εφήβους και νεαρούς ενήλικες σε παραβατικές συμπεριφορές. Η αυξημένη εμπλοκή σε παραβατικές συμπεριφορές συνδέεται με χαμηλά επίπεδα υποστήριξης από την οικογένεια (Buist, 2020) και έλλειψη εποπτείας αλλά και λόγω της απόρριψη από τη μητέρα (Voisin et al., 2018). Η αύξηση της καθημερινής επαφής με την οικογένεια και η βελτίωση ή αποκατάσταση των οικογενειακών σχέσεων μειώνουν σημαντικά την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών στην εφηβεία (Buist, 2020).

Κοινότητα

Τα γεγονότα που συμβαίνουν σε μια κοινότητα μπορεί να επηρεάσουν τους εφήβους και τους νεαρούς ενήλικες να διαπράξουν βίαια και μη αδικήματα. Η κοινοτική βία είναι οι εγκληματικές δραστηριότητες, η χρήση όπλων και η βία από άτομα εκτός της οικογένειας που μπορεί να βιώσει κάποιος στα πλαίσια της κοινότητας του (Hong et al., 2014). Πολλοί έφηβοι και νεαροί ενήλικες σύμφωνα με έρευνα του Hannon (2003) έρχονται αντιμέτωποι με βία μέσω διαφόρων τρόπων, όπως σεξουαλική επίθεση, διάρρηξη, όπλα, ναρκωτικά, κλοπές, πυροβολισμοί και συμμορίες. Επίσης τα παιδιά που συχνά έρχονται αντιμέτωπα με περιστατικά βίας στις γειτονιές

τους είναι πιθανότερο να εμπλακούν σε παραβατικές και εγκληματικές πράξεις (Hong et al., 2014). Μάλιστα ενδέχεται τα παιδιά που εκτίθενται επανειλημμένα στη βία και την παραβατικότητα να τις αποδέχονται ως νομότυπες πρακτικές και να τις επιλέγουν (Hannon, 2003). Ιδιαίτερα στο αστικό περιβάλλον καταγράφονται υψηλότερα ποσοστά έκθεσης σε βίαια περιστατικά με αποτέλεσμα πάνω από το 90% των νέων να έχουν εκτεθεί σε κάποια μορφή βίας (Hong et al., 2014). Παράλληλα, η υψηλή διαθεσιμότητα σε ποτά με υψηλή περιεκτικότητα αλκοόλ συνδέεται με το έγκλημα και τη βία, προκαλώντας φαινόμενα όπως η κοινωνική αποδιοργάνωση της γειτονιάς και η οικιστική αστάθεια (Wintemute et al. 2016). Επιπρόσθετα η διανομή αλκοολούχων ποτών, ιδιαίτερα σε καταστήματα όπως μπαρ, ταβέρνες και παμπ, αποτελεί παράγοντα πρόβλεψης του ποσοστού και της κατανομής της βίας στην κοινότητα (Wintemute et al., 2016).

Κοινωνικοοικονομική κατάσταση

Η μελέτη των παραβατικών συμπεριφορών υπό το πρίσμα της φτώχειας δεν εδράζεται αποκλειστικά και μόνο στο πλαίσιο της οικονομίας (Xenakis & Cheliotis, 2013) αλλά στην ικανότητα επιβίωσης και πολύ περισσότερο στη δυνατότητα που δίνει η κοινωνία στο άτομο να μοιραστεί μαζί της κοινές αξίες και κοινά πρότυπα (Κορωναίου, 2000). Πληθώρα μελετών έχουν τεκμηριώσει την αδιαμφισβήτητη σχέση νεανικής παραβατικότητας και φτώχειας (IvyPanda, 2020). Οι έφηβοι από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα είναι πιθανό να στραφούν προς το έγκλημα προκειμένου να αποκτήσουν ευημερία. Σε μελέτη που διεξήχθη από το Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ, τεκμηριώθηκε ότι τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα είχαν 2,5 φορές περισσότερες πιθανότητες να έχουν παραβατικές και εγκληματικές συμπεριφορές σε σύγκριση με τα παιδιά από υψηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Οι συνέπειες της φτωχοποίησης και του κοινωνικού αποκλεισμού συνδέονται με ένα διάχυτο αίσθημα ανασφάλειας επηρεάζοντας και την ψυχική υγεία του πληθυσμού (Xenakis & Cheliotis, 2013) με τον φόβο, την απόσυρση, την άσκηση σωματικής ή ψυχολογικής βίας να είναι κυρίαρχα. Τέλος συμπεριφορές που συνδέονται άρρηκτα με την φτώχεια, με την μείωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής είναι η χρήση παράνομων ουσιών, η παραβίαση του ΚΟΚ, η οπλοκατοχή αλλά και η έμφυλη βία (Xenakis & Cheliotis, 2013).

Συνοπτικά η διερεύνηση του ποιοι παράγοντες κινδύνου μπορεί να επηρεάζουν επιβαρυντικά την παραβατική συμπεριφορά των νέων μπορεί να υποστηρίξει τις παρεμβάσεις που στοχεύουν στη βελτίωση των ισχυρών κοινωνικών δεσμών με την κοινότητα, την οικογένεια και το σχολείο ενισχύοντας την πρόληψη των βίαιων παραβατικών και άλλων μορφών αποκλίνουσας συμπεριφοράς των νέων (Fontaine et al., 2016). Παρακάτω, ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τους βασικούς επιβαρυντικούς και προστατευτικούς παράγοντες της εκδήλωσης παραβατικής συμπεριφοράς στους νέους με στόχο την ενίσχυση του εντοπισμού και της μελέτης των αιτιών.

Πίνακας 1. Επιβαρυντικοί και προστατευτικοί παράγοντες στην εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς (Basto & Maia, 2018; Buist, 2020; Fontaine et al., 2016; Hong et al., 2014).

Επίπεδο/τομέας	Επιβαρυντικοί παράγοντες	Προστατευτικοί παράγοντες
----------------	--------------------------	---------------------------

Άτομο	<ul style="list-style-type: none"> • Γενικά αδικήματα • Δυσκολία συγκέντρωσης • Ανάληψη ρίσκου • Επιθετικότητα • Σωματική βία • Αντικοινωνικές στάσεις, πεποιθήσεις • Εγκλήματα κατά προσώπων • Αντικοινωνική συμπεριφορά • Χαμηλό IQ • Χρήση ουσιών 	<ul style="list-style-type: none"> • Μη ανεκτική στάση απέναντι στην απόκλιση • Υψηλό IQ • Θετικός κοινωνικός προσανατολισμός • Αντίληψη για τις κυρώσεις των παραβάσεων • Υψηλή αυτοεκτίμηση και Θετική οριοθέτηση ιδανικού εαυτού
Οικογένεια	<ul style="list-style-type: none"> • Κακή σχέση γονέα-παιδιού • Σκληρή ή χαλαρή πειθαρχία • Ελλιπείς γονική επίβλεψη • Χαμηλή συμμετοχή των γονέων στην καθημερινότητα των νέων • Αντικοινωνικοί γονείς • Χωρισμένοι γονείς • Χαμηλή κοινωνικοοικονομική θέση • Γονείς με ιστορικό καταχρήσεων • Οικογενειακή σύγκρουση 	<ul style="list-style-type: none"> • Ζεστές υποστηρικτικές σχέσεις με γονείς ή άλλους ενήλικες • Θετική αξιολόγηση των γονέων των συνομηλίκων • Γονική επίβλεψη
Συνομήλικοι/σημ αντικοί άλλοι	<ul style="list-style-type: none"> • Αδύναμοι κοινωνικοί δεσμοί • Αντικοινωνικοί, παραβατικοί συνομήλικοι • Ένταξη σε συμμορία 	<ul style="list-style-type: none"> • Φίλοι με μη αποκλίνουσα συμπεριφορά • Θετικοί και υγιείς φίλοι για συναναστροφή • Συμμετοχή σε υγιεινές και ασφαλείς δραστηριότητες με συνομηλίκους κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου (π.χ. σύλλογοι, αθλήματα)
Σχολείο/ Πανεπιστήμιο	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλή απόδοση • Ακαδημαϊκή αποτυχία 	<ul style="list-style-type: none"> • Δέσμευση με ακαδημαϊκό ίδρυμα • Επιβράβευση συμμετοχής σε συμβατικές δραστηριότητες
Κοινότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Αποδιοργάνωση της γειτονιάς • Εγκληματικές δραστηριότητες στην γειτονιά • Φτώχεια/κοινωνική αποστέρηση 	<ul style="list-style-type: none"> • Δομές που παρέχουν ένα ασφαλές περιβάλλον • Κοινότητα και γειτονιά που προάγουν υγιείς δραστηριότητες για τη νεολαία

1.6 Ελληνική πραγματικότητα

Οι κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές ιδιαιτερότητες της Ελλάδας επηρεάζουν τις απόψεις και τις στάσεις των νέων σχετικά με την παραβατικότητα, ακόμη και αν αυτές παρουσιάζουν διαφορές από περιοχή σε περιοχή. Η οικονομική κρίση του 2008 επηρέασε καθοριστικά την ελληνική κοινωνία. Ο οικονομικός μαρασμός είχε αρνητικές επιπτώσεις σε διάφορους τομείς της ζωής και της υγείας του πληθυσμού με αλυσιδωτές συνέπειες στο κοινωνικό και ατομικό γίνεσθαι (Basta et al., 2018) και επιδείνωσε την εγκληματικότητα και την παραβατικότητα (Xenakis & Cheliotis, 2013). Όλα τα παραπάνω τεκμηριώθηκαν από μελέτη σε 26 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου παρουσιάστηκαν οι αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης του 2008 στην κοινωνία με αύξηση της ανεργίας, των πρόωρων θανάτων, των αυτοκτονιών, των ανθρωποκτονιών και την κατάχρηση ουσιών (Tsouvelas, et al., 2018). Έχει ενδιαφέρον να σημειώσουμε ότι προγενέστερα της οικονομικής ύφεσης στην Ευρώπη, μεταξύ 1970 και 2007 για κάθε 1% αύξησης των ποσοστών ανεργίας σημειώθηκε αύξηση κατά 0,79% στις ανθρωποκτονίες (Tsouvelas, et al., 2018).

Οι νέες στάσεις, αντιλήψεις και απόψεις για το τι συνιστά παραβατικότητα στην Ελλάδα για την μετά την οικονομική κρίση εποχή αποτυπώνεται και στα ερευνητικά δεδομένα. Πρόσφατη μελέτη ανέδειξε ότι περίπου ένας στους τρεις διέπραξε ανθρωποκτονία υπό οικονομική πίεση (Tsouvelas, et al., 2018). Το οικονομικό άγχος αναφέρθηκε ως σημαντική πηγή έντασης στην οικογένεια και κύρια αιτία διάλυσης αυτής (Tsouvelas, et al., 2018). Από αυτά γίνεται αντιληπτό ότι η οικονομική ύφεση διαμόρφωσε τις πηγές παραβατικότητας στην Ελλάδα όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη.

1.7 Συμπεριφορές κινδύνου σε Ελλάδα και Κρήτη

Η Κρήτη παρουσίασε συγκεκριμένες ιδιομορφίες κατά τη διάρκεια της οικονομικής - ανθρωπιστικής κρίσης στη χώρα. Για παράδειγμα κατά τα πρώτα χρόνια της κρίσης, η Κρήτη κατέγραψε το υψηλότερο ποσοστό αυτοκτονιών στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια 15 ετών καταγράφηκαν συνολικά 651 αυτοκτονίες στην Κρήτη, 527 (80,9%) άνδρες και 124 (19,1%) γυναίκες, με τις αυτοκτονίες να είναι σχεδόν τέσσερις φορές υψηλότερες στους άνδρες (Basta et al., 2018). Σε δείγμα φοιτητών στην Κρήτη κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης τεκμηριώθηκε ότι οι φοιτητές με κατάθλιψη και άγχος ανέφεραν αυξημένη πιθανότητα στον μη αυτοκτονικό αυτοτραυματισμό και τις αυτοτραυματικές συμπεριφορές με την πλειοψηφία αυτών (75%) να αναφέρουν χαμηλό κοινωνικό κεφάλαιο (Koutra, Roy & Kokaliari, 2020).

Η Ελλάδα ξεπερνά τα ποσοστά κατανάλωσης υψηλή αλκοόλη ακόμη και χώρες όπως οι ΗΠΑ με τους νέους να καταναλώνουν υψηλές ποσότητες αλκοόλ, εύρημα που τεκμηριώνεται από σειρά μελετών (Loukouroulos, 2019). Η μελέτη του Ε.Κ.ΤΕ.Π.Ν. του 2007 αναφέρει ότι η πλειοψηφία των εφήβων, δηλαδή το 65,4%, καταναλώνει αλκοόλ σε χώρους όπου η κατανάλωσή τους απαγορεύεται από τον νόμο (Ιοαννου et al., 2011). Το 45% των νέων ηλικίας 15-24 αναφέρουν ότι έχουν βρεθεί σε μέθη τουλάχιστον μία φορά στην ζωή τους, ενώ το ίδιο ποσοστό για τον συνολικό πληθυσμό ηλικίας 15-64 ετών είναι χαμηλότερο (Ιοαννου, et al., 2011). Μελέτη σε φοιτητές στο Ηράκλειο Κρήτης ανέδειξε ότι η κατανάλωση αλκοόλ αντιστοιχεί αρνητικά με τη σωματική άσκηση και θετικά με την κατανάλωση αλκοόλ με φίλους (Koupenou, 2009).

Σε ένα τυχαίο δείγμα 835 νέων ηλικίας 15-16 ετών στο Νομό Ηρακλείου το δομικό κοινωνικό κεφάλαιο δηλαδή το που οι μαθητές συμμετέχουν είχε θετική συσχέτιση με αυξημένη κατανάλωση αλκοόλ τεκμηριώνοντας την αρνητική/σκοτεινή πλευρά του κοινωνικού κεφαλαίου με τα κορίτσια

να καταγράφουν αυξημένη κατανάλωση αλκοόλ στο πλαίσιο της γειτονιάς τους όπου κυρίως κοινωνικοποιούνται (Koutra et al., 2014). Παράλληλα μελέτη που διεξήχθη με πληθυσμό και από την Κρήτη υποστηρίζει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ της κατανάλωσης αλκοόλ και της κατάθλιψης και γενικευμένης διαταραχής άγχους επιβεβαιώνεται ότι η υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ αυξάνει τον κίνδυνο κατάθλιψης (Bellos et al., 2016).

Η κατανάλωση αλκοόλ και καπνού έχουν καταγραφεί ως συμπεριφορές υψηλού κινδύνου για τη δημόσια υγεία στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την Global Youth Tobacco Survey (GYTS), η οποία συμπεριέλαβε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα εφήβων 13-15 ετών από την Ελλάδα, αναφέρει ότι το 1/3 αυτών έχει κάνει χρήση καπνού στο παρελθόν, με το 16% να είναι χρήστες προϊόντων καπνού (Tsiligianni, et al., 2012). Μελέτη με ένα τυχαίο δείγμα 703 νέων 15-16 ετών στο Νομό Ηρακλείου αναφέρει ότι οι έφηβοι με υψηλή συμμετοχή στις γειτονιές και τις κοινότητές τους (υψηλό δομικό κοινωνικό κεφάλαιο) είχαν λιγότερες πιθανότητες για καθημερινό κάπνισμα- ενώ όσοι αισθάνονταν ανασφαλείς (χαμηλό γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο) είχαν μεγαλύτερες πιθανότητες κατανάλωση καπνού καθημερινά (Koutra et al., 2016). Η Κρήτη είναι πρώτη σε ποσοστό αλκοολισμού στην Ελλάδα ακόμα και σε εφήβους, με τον Νομό Ρεθύμνου να κατέχει την 1η θέση με το υψηλότερο ποσοστό μαθητών 15-19 ετών με υπερβολική χρήση οινόπνευματων και την 3η θέση στη μέθη.

Οι καπνιστές νέοι είναι πιθανό να έχουν στην οικογένειά τους καπνιστές και μέλη που καταναλώνουν αλκοόλ (Tsiligianni et al., 2012). Μελέτη στο Λασιθί, αναδεικνύει ότι 8,2% μαθητών δημοτικού, 25,2% μαθητών γυμνασίου και 42,5% μαθητών λυκείου πειραματίζονται με τον κάπνισμα. Αυτό το εύρημα είναι σε συμφωνία με μελέτη στην κρητική ύπαιθρο όπου η ισχυρή συσχέτιση του πείραματισμού με το κάπνισμα σχετίζεται θετικά με την κατανάλωση αλκοόλ σε μαθητές δημοτικού, γυμνασίου, καθώς και σε γενικό πληθυσμό (Tsiligianni et al., 2012, Loukopoulos, 2019). Μελέτη στην Κρήτη τεκμηριώνει πέραν της σχέσης καπνού και ποτού και άλλες τραυματικές εμπειρίες όπως η κακοποίηση, η οικογενειακή βία, το άγχος και η κατάθλιψη συσχετίζονται με την καθημερινή κατανάλωση καπνού και αλκοόλ (Tsiligianni et al., 2012). Τέλος, σύμφωνα με διεθνείς μελέτες, η κατανάλωση αλκοόλ και καπνού συνδέονται με την ύπαρξη καπνιστή στην οικογένεια (Bellos et al., 2016).

Η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών στην Ελλάδα κατέγραψε σημαντική αύξηση κατά την διάρκεια της οικονομικής - ανθρωπιστικής κρίσης του 2008. Η οικονομική κρίση επηρέασε σημαντικά τη υγεία του πληθυσμού με τους ανέργους να κάνουν κατάχρηση ουσιών, και να αναφέρουν αισθήματα κατάθλιψης, αυτοκτονική και εγκληματική συμπεριφορά (Δαμιανάκης, 2010). Η κρίση εννόησε την εξάπλωση του φαινομένου των εξαρτήσεων επιδεινώνοντας την κοινωνική αστάθεια προκαλώντας ρωγμές ή ακόμα και διαλύοντας τις οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις (Πουλόπουλος, 2012). Ειδικότερα για την χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών σε νεανικούς πληθυσμούς θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η όψιμη εφηβεία είναι η ηλικία υιοθέτηση επικίνδυνων συμπεριφορών υγείας όπως το κάπνισμα, η χρήση ναρκωτικών ουσιών καθώς και ο συνδυασμός κατανάλωσης αλκοόλ και καπνού στην ψυχαγωγία (Tsitsimpridou, et al., 2018). Οι ψυχικές διαταραχές, η επιρροή των συνομηλίκων αλλά και το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της οικογένειας, όπως η φτώχεια, η διαβίωση σε περιοχή υψηλής συγκέντρωσης βίαιων συμπεριφορών, η έλλειψη ενός ευρύτερου οικογενειακού ή κοινοτικού δικτύου υποστήριξης, λειτουργούν υπέρ του εθισμού σε ουσίες (Tsitsimpridou, et al., 2018, Πουλόπουλος, 2012).

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, η ηλικία 18-20 ετών είναι η πιο επικίνδυνη περίοδος υιοθέτησης συμπεριφορών όπως το κάπνισμα, η χρήση κάνναβης, ψυχαγωγικών ναρκωτικών, συνδυασμός αλκοόλ και καπνίσματος. Τα αγόρια είναι πιο επιρρεπή στην χρήση κάνναβης, ενώ τα κορίτσια στην

κατανάλωση αλκοόλ και κάπνου με τους χώρους της εκπαίδευσης και της ψυχαγωγίας να είναι οι κύριοι χώροι έναρξης του καπνίσματος (26%) ή ναρκωτικών ουσιών (35,2%) (Tsitsimpikou et al., 2018) και με τους εφήβους που διαμένουν σε τουριστικές περιοχές να διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο.

Αναφορικά με τις παραβιάσεις που οδηγούν σε ατυχήματα, η υπερβολική ταχύτητα και η οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ αποτελούν τις σημαντικότερες παραβιάσεις (Papaioannou et al., 2003) με την Ελλάδα να έχει το χειρότερο ρεκόρ στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Kontogiannis, 2006). Οι Έλληνες από τους άλλους ευρωπαίους οδηγούς είναι εκείνοι με την μικρότερη συμμόρφωση στον ΚΟΚ. Οι παραβάσεις που προκαλούν θανατηφόρα δυστυχήματα και τραυματισμούς είναι η υπερβολική ταχύτητα, η κατανάλωση αλκοόλ και ναρκωτικών (Papaioannou et al., 2003), η μη χρήση ζωνών ασφαλείας και τέλος η αλόγιστη οδήγηση. Επίσης η διεθνής βιβλιογραφία τεκμηριώνει ότι υψηλά επίπεδα παραβιάσεων σχετίζονται με το υψηλό άγχος. Το άγχος του οδηγού (που χαρακτηρίζεται ως επιθετικότητα) σχετίζεται με την παραβίαση κανόνων ασφαλείας του ΚΟΚ και με οδηγικά λάθη (Kontogiannis, 2006). Η δε επιθετικότητα των Ελλήνων οδηγών θεωρείται μια από τις κύριες αιτίες παραβιάσεων του ΚΟΚ σε αστικές και σε αγροτικές περιοχές (Papaioannou, 2007). Επίσης μελέτη διερεύνησε τους διαφορετικούς τύπους παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς στο δρόμο καταγράφοντας τέσσερις ως κύριους παράγοντες. Αυτοί είναι τα «γενικά λάθη», οι «παραβιάσεις του κώδικα εθνικής οδού», οι «επιθετικές παραβάσεις», και οι «παραβιάσεις στάθμευσης» (Chliaoutakis et al., 2005).

Ένας παράγοντας που μπορεί να συμβάλλει στον αυξημένο κίνδυνο ατυχημάτων —ιδιαίτερα σε εφήβους ή νεαρούς ενήλικες είναι ο «τρόπος ζωής» (Begg et al., 1999, Beirness and Simpson, 1988, Beirness and Simpson, 1991, Gregersen και Berg, 1994, Simpson και Beirness, 1992). Ο τρόπος ζωής αφορά σειρά χαρακτηριστικών που αναφέρονται στις στάσεις, τις δραστηριότητες, τις πεποιθήσεις, τις πρακτικές, τις αξίες ή τα πρότυπα διαπροσωπικής συμπεριφοράς των ατόμων (Backett και Davison, 1995, Sobel, 1981, Tumin, 1970). Πρώτον, συμπεριφορές, όπως η χρήση αλκοόλ ή η παραβατικότητα που επηρεάζουν άμεσα την οδήγηση (Chliaoutakis et al., 2005). Αντίθετα, ένα άτομο που ακολουθεί έναν αθλητικό τρόπο ζωής μπορεί να έχει ασφαλέστερες συνήθειες οδήγησης (Chliaoutakis et al., 2005). Δεύτερον, ο τρόπος ζωής μπορεί να έχει επίδραση στη συμπεριφορά του οδηγού έμμεσα, διαμεσολαβώντας στη σχέση της προσωπικότητας και οδήγησης (Chliaoutakis et al., 2005).

Τα τροχαία ατυχήματα μειώνονται σε όλη την Ευρώπη, ενώ σε αντίθεση στην Κρήτη το πρόβλημα συνεχώς διογκώνεται. Επίσης διάφοροι δείκτες των τροχαίων ατυχημάτων στην Ελλάδα μειώνονται αλλά όχι στην Κρήτη (Vourvahakis et al., 2010) με τον αριθμό των οχημάτων που χρησιμοποιούν ένα παλιό οδικό δίκτυο έχει υπερδιπλασιαστεί. Τα τροχαία στην Κρήτη στοιχίζουν τη ζωή σε άτομα 17-30 ετών με το 41% αυτών να είναι τραυματίες και το 30% αυτών, νεκροί (Vourvahakis et al., 2010). Η πλειοψηφία των θυμάτων και των τραυματιών είναι άνδρες (Vourvahakis et al., 2010). Ειδικότερα στην Κρήτη οι κύριες αιτίες σοβαρών τροχαίων ατυχημάτων είναι η παραβίαση των φωτεινών σηματοδοτών, η υψηλή ταχύτητα και η παραβίαση προτεραιότητας. Όμως στην κορυφή της λίστας των θανατηφόρων ατυχημάτων είναι η κατάχρηση αλκοόλ και άλλων ουσιών κατά την οδήγηση (Vourvahakis et al., 2010, Kounenou, 2009).

Η κατοχή πυροβόλων όπλων στην Ελλάδα αποτελεί επίσης ένα πολύ σημαντικό ζήτημα της δημόσιας υγείας και προβλέπεται από τον Ν2168/93 (Kastanaki, et al., 2010) χωρίς να μπορεί να υπολογιστεί ο πραγματικός αριθμός των νοικοκυριών με κατοχή όπλων καθώς δεν υπάρχουν επίσημες στατιστικές ή άμεσες μετρήσεις (Zacharakis, et al., 1998). Οι αστυνομικές αρχές έως το

τέλος του 2007, είχαν υπολογίσει ότι είχαν εκδοθεί 1,5-2 εκατομμύρια άδειες όπλων για κυνηγετικά τουφέκια (Κρήτη 88.000) και 3.500 για πυροβόλα όπλα για πολιτική χρήση (Κρήτη 1.174) (Kastanaki, et al., 2010). Τα μη καταγεγραμμένα όπλα υπολογίστηκαν για τα έτη 1998–2001 σε 350.000–400.000, ενώ λίγα χρόνια αργότερα ο αριθμός αυτός αυξήθηκε στο 1,5 εκατομμύριο με τα περισσότερα εξ αυτών (40%) να είναι διαπιστευμένα στο νησί της Κρήτης (Kastanaki, et al., 2010).

Τα πυροβόλα όπλα θεωρούνται σήμα κατατεθέν της Κρήτης (Kastanaki, et al., 2010), αποτελούν ανδρική συνήθεια με τις γυναίκες σπάνια να τα χρησιμοποιούν (Värnik, 2012). Επίσης η συχνότητα αυτοκτονιών που σχετίζονται με πυροβόλα όπλα είναι χαμηλή σε σύγκριση με άλλες μεθόδους αυτοκτονίας λόγω των κρητικών αντιλήψεων για την κατοχή και χρήση όπλων (Clarke & Lester, 1989). Παρόλα αυτά η «προβαλλόμενη» ανάγκη για προστασία και ασφάλεια, ο φόβος της βεντέτας, οι ζωοκλοπές, η εγκληματικότητα, τα ήθη και έθιμα, ο άγραφος νομός της σιωπής αποτελούν παράγοντες που ενισχύουν σημαντικά χρήση και κατοχής όπλων και δυσκολεύουν τις δικτυικές αρχές να εφαρμόσουν τους γραπτούς νόμους του κράτους. Η Κρήτη είναι το μοναδικό μέρος στο δυτικό κόσμο που υπάρχει σε τόσο μεγάλο βαθμό παράνομη οπλοκατοχή και οπλοχρησία θρημώντας θύματα ακόμα και κατά την διάρκεια εκδηλώσεων.

Η έμφυλη βία είναι ένα πολύπλευρο καλά κρυμμένο κοινωνικό έγκλημα, ένα παγκόσμιο πρόβλημα δημόσιας υγείας με περιορισμένα δεδομένα λόγω του κοινωνικού στίγματος για τα άτομα/ θύματα (Chatzifotiou, 2003) με πολυάριθμες συνέπειες για τη σωματική και ψυχική υγεία και ευημερία ενός ατόμου (Saint Arnault, 2017) και με τεράστιες επιπτώσεις στην οικονομία, τις υπηρεσίες υγείας, το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης και την κοινωνία συνολικά (Lathiotaki, et al., 2021). Αφορά πράξεις που προκαλούν σωματική, ψυχική ή σεξουαλική βλάβη ή ταλαιπωρία, καθώς και απειλές τέτοιων πράξεων, εξαναγκασμό και άλλες στέρησεις της ελευθερίας που αντιμετωπίζονται ως επιβλαβείς για οποιοδήποτε φύλο, με τις γυναίκες να πλήττονται δυσανάλογα λόγω κοινωνικών και πολιτισμικών επιταγών (Lathiotaki, et al., 2021).

Σε περιόδους οικονομικής κρίσης υπάρχουν ενδείξεις αύξησης της βίας (Basta et al., 2018) με την λιτότητα συχνά να επικαλείται ως αιτία για την άσκηση γενικευμένης βίας (Carastathis, 2015). Την διετία 2018 – 2019 υπήρξε αύξηση του ποσοστού καταγγελιών ενδοοικογενειακής βίας στην Κρήτη με τα ποσοστά των καταγγελιών να αφορούν κατά 52% στο Ηράκλειο, κατά 30% στα Χανιά, στο Ρέθυμνο το ποσοστό είναι στο 10% και στο Λασιθί 8%. Πιο συγκεκριμένα, στην Ελλάδα η πλειοψηφία των θυμάτων είναι γυναίκες (Lathiotaki, et al., 2021) με πάνω από 4500 κακοποιημένες γυναίκες να ζητούν βοήθεια από συμβουλευτικό κέντρο σύμφωνα με την πρώτη Ετήσια Έκθεση για τη Βία κατά των Γυναικών (2019–2020). Οι περισσότερες από αυτές τις γυναίκες (84%) ανέφεραν ενδοοικογενειακή βία από σύζυγο ή σύντροφο. Σύμφωνα με τα εθνικά δεδομένα, το ποσοστό θυματοποίησης της βίας από στενό σύντροφο ήταν 3,6% και 3,5% για σωματική και σεξουαλική βία και 56% για λεκτική και συναισθηματική επιθετικότητα (Papadakaki, et al., 2008), ενώ ίδια μελέτη, το 23,6% των γυναικών ανέφεραν ότι είχαν συγγενή ή στενό φίλο που δεχόταν βία από οικείο σύντροφο (Papadakaki, et al., 2008).

Υπογραμμίζουμε ότι υπάρχουν, πολλοί λόγοι όπως οι πολιτισμικά καθορισμένοι ρόλοι των φύλων, οι υπαγορεύσεις της Χριστιανικής Ορθόδοξης θρησκείας που εδραίωνουν την αγιότητα του γάμου, του οικογενειακού θεσμού και αποθαρρύνουν τη διάλυση του γάμου (Papadakaki, et al., 2008, Lathiotaki, et al., 2021) που ευνοούν τη μη αναφορά βίαιων περιστατικών με υποκαταγραφή του φαινομένου στην Ελλάδα.

Πολλαπλά τραύματα, σωματικά και συναισθηματικά βιώνουν στη πλειοψηφία τους οι γυναίκες που έχουν βιώσει έμφυλη βία. Πέραν του μετατραυματικού στρες, οι γυναίκες κινδυνεύουν από κακή υγεία, κατάθλιψη, στρες, αυτοκτονία και αυτοτραυματισμό (Lathiotaki, et al., 2021), αποσύνδεση, μειωμένη αυτοεκτίμηση, αίσθηση ανασφάλειας, αμφισβήτηση βασικών ανθρωπίνων αξιών και δεσμών, αισθήματα ντροπής και αυτοκατηγορίας, καθώς και φόβο κριτικής από άλλους (Lathiotaki, et al., 2021). Έρευνες σημειώνουν ότι η χαμηλή αυτοεκτίμηση συσχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τη θυματοποίηση (Papadakaki, et al., 2008).

Συνοψίζοντας διαπιστώνει κανείς ότι η Κρήτη καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό αυτοκτονιών στην Ελλάδα, υψηλά ποσοστά θανατηφόρων ατυχημάτων, το υψηλότερο ποσοστό οπλοκατοχής, κατανάλωση αλκοόλ, καπνού και ουσιών να αποτελούν σημαντικό πρόβλημα δημόσιας υγείας, ιδιαίτερα στους νέους, με την έμφυλη βία να επηρεάζει βαθιά τη σωματική και ψυχική υγεία των θυμάτων, και με τις καταγγελίες ενδοοικογενειακής βίας να αυξάνονται κάνοντας επιτακτική την ανάγκη για πολυεπίπεδες και πολυπαραγοντικές παρεμβάσεις που θα στοχεύουν στην προαγωγή υγείας και στην ασφάλεια των κατοίκων της Κρήτης με ιδιαίτερη έμφαση στους νέους.

1.8 Συμπερασματικά

Η παρούσα βιβλιογραφική μελέτη εξέτασε τις παραβατικές συμπεριφορές των νέων στην αγροτική Κρήτη και ανέλυσε το ρόλο του κοινωνικού κεφαλαίου. Παρουσίασε σειρά παραγόντων που επιδρούν αρνητικά στις συμπεριφορές υγείας των εφήβων αναδεικνύοντας μέσα από εμπειρικά δεδομένα ότι η Κρήτη ταλανίζεται από ιδιαιτερότητες και κοινωνικές παθογένειες. Ιδιαίτερα οι έφηβοι διατρέχουν υψηλό κίνδυνο που μελλοντικά ίσως τους οδηγήσουν σε αδιέξοδα με την εμπλοκή τους σε δίκτυα με πολλαπλασιαστικό αρνητικό αντίκτυπο για την ζωή τους. Η αξία της μελέτης και της περαιτέρω διερεύνησης των παραγόντων που οδηγούν σε αποκλίνουσες συμπεριφορές όπως αυτοί διερευνήθηκαν από την παρούσα βιβλιογραφική αναζήτηση, ειδικά όσον αφορά τους νέους, αποτελεί ένα απαιτητικό εγχείρημα μιας πολυεπίπεδης διερεύνησης. Το εγχείρημα γίνεται ακόμα πιο απαιτητικό όταν αυτές οι συμπεριφορές θα πρέπει να μελετηθούν στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας της Κρήτης, η οποία καταγράφει σειρά αρνητικών ρεκόρ σε σειρά παραβατικών συμπεριφορών.

Ερευνητικό μέρος

2. Θεωρητικό πλαίσιο της μελέτης και στοχοθεσία

Η σύγχρονη κοινωνία βιώνει ραγδαίες μεταβάσεις και αλλαγές που προκαλούν δυσλειτουργίες στην δομή της κοινωνίας, δεν αφήνουν ανεπηρέαστο κανένα τομέα της καθημερινότητας με αποτέλεσμα να δημιουργούν σύνθετες και πολυεπίπεδες προσκλήσεις σε αξιακό, εθιμικό και ηθικό επίπεδο. Η παραβατικότητα με όποια μορφή και αν εκδηλώνεται, αποτελεί ένα σύμπτωμα το οποίο φέρνει στην επιφάνεια την βαθιά κοινωνική κρίση του συστήματος όπως η φτώχεια, η περιθωριοποίηση, η απομόνωση και συνθέτει ισχυρή απειλή για το σύνολο της κοινωνίας. Σε αυτό το κοινωνικό πλαίσιο, οι διάφορες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς ευνοούνται με την συνεχή απομάκρυνση από έννοιες όπως ο σεβασμός, η συντροφικότητα, η αλληλεξάρτηση και το αίσθημα ασφάλειας που προσφέρει η αίσθηση του ανήκειν σε μια ομάδα ή κοινότητα ενώ αντίθετα ευνοεί την δυσπιστία, την ανασφάλεια και τις απόμακρες κοινωνικές σχέσεις.

Ο όρος παραβατική συμπεριφορά έχει αποδοθεί και ερμηνευτεί από πλήθος θεωρητικών προσεγγίσεων στη διεθνή βιβλιογραφία. Γενικά αναφέρεται στη αποκλίνουσα συμπεριφορά και στη παραβίαση τυπικών και άτυπων κανόνων. Από τις κλασσικές εγκληματολογικές θεωρίες επιλέχθηκε αυτή του κοινωνικού κεφαλαίου που χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο από τους εγκληματολόγους στη μελέτη των παραβατικών συμπεριφορών να καθοδηγήσει την παρούσα μελέτη. Το κοινωνικό κεφάλαιο προσφέρει μια ευρύτερη θεωρητική κατανόηση των παραγόντων που προκαλούν το έγκλημα και την παραβατικότητα ενσωματώνοντας εγκληματολογικές θεωρίες (Hagan και McCarthy 1997: 235-6; McCarthy et al., 2002) σε αντίθεση με τη στενή αντίληψη για την επιρροή της οικογένειας και των φίλων. Παράλληλα το κοινωνικό κεφάλαιο αποτελεί την πιο πρόσφατη προσθήκη στη λίστα σε μια σειρά κοινωνικών περιβαλλοντολογικών διαστάσεων που επηρεάζουν τις συμπεριφορές υγείας και κινδύνου (Coleman, 1988). Ορίζεται γενικά ως τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της κοινωνικής οργάνωσης –όπως η κοινωνική συμμετοχή, οι σχέσεις αμοιβαιότητας, και εμπιστοσύνης –που διευκολύνουν την συνεργασία για το κοινό καλό (Putnam, 2000). Έχει δύο διαστάσεις, την γνωστική και την δομική. Το γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο αναφέρεται σε υποκειμενικά δεδομένα όπως η εμπιστοσύνη και η αλληλεγγύη ενώ το δομικό στους δεσμούς και τα δίκτυα μέσα στις οργανώσεις και τους θεσμούς (Koutra et al., 2017). Το κοινωνικό κεφάλαιο μέσα από τις δύο διαστάσεις του, τη δομική και τη γνωστική μπορεί να αποδώσει το τι είναι αυτό που οι νέοι «κάνουν» (structural social capital) και το τι είναι αυτό που οι νέοι «αισθάνονται» (cognitive social capital) (Koutra et al., 2014). Αυτές, οι διαστάσεις θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη ποιο είναι το πολιτισμικό, κοινωνικό, οικονομικό, και πολιτικό πλαίσιο ώστε να μπορούν να τεκμηριώσουν ποιες είναι οι διαδικασίες, που είτε περιορίζουν, είτε επιτρέπουν την εκδήλωση θετικών ή αρνητικών συμπεριφορών.

Σχετικά με την παραβατική συμπεριφορά αυτή αυξάνεται κατά τη διάρκεια της εφηβείας, κορυφώνεται στην ηλικία των 17 ετών και στη συνέχεια φθίνει (Arnett, 2000). Ο μεγαλύτερος αριθμός αδικημάτων καταγράφεται πριν την ηλικία των 25 ετών. Οι νεαροί ενήλικες (18 έως 25 ετών) αποτελούν μια ξεχωριστή ηλικιακή ομάδα μεταξύ της εφηβείας και της ενηλικίωσης με την δυνατότητα να υιοθετούν ελεύθερα διάφορες επιλογές για την ζωή τους (Arnett, 2000). Η ηλικιακή αυτή περίοδος παρότι παραμελημένη από την έρευνα παρουσιάζει εγκληματολογικό ενδιαφέρον μιας και κάποιοι από τους ανήλικους παραβάτες συνεχίζουν να παρανομούν και στην ενήλικη ζωή. Η διερεύνηση των στάσεων, απόψεων, αντιλήψεων και αρχών για ζητήματα παραβατικότητας των νέων ενηλίκων 18-25 ετών αποτελεί στις μέρες μας ένα ζήτημα κριτικής σημασίας που συχνά λαμβάνει πολύ λιγότερης προσοχής (Jolliffe et al., 2017). Η ανασκόπηση 15 διαχρονικών μελετών στις ΗΠΑ σχετικά με τις επαφές με την ποινική δικαιοσύνη τεκμηριώνει ότι η συντριπτική πλειοψηφία αυτών των επαφών έχουν ηλικία κατά μέσο όρο τα 25 έτη (Eggleston Doherty, 2019)

αναδεικνύοντας την σημαντικότητα της μελέτης των αντιλήψεων για ζητήματα παραβατικότητας των νεαρών ενηλίκων.

2.1 Σκοπός μελέτης

Σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση των στάσεων, απόψεων, αντιλήψεων και αρχών των νέων 18 έως 25 ετών για ζητήματα επικίνδυνων συμπεριφορών και παραβατικότητας σε έξι δήμους της Περιφέρειας Κρήτης. Η μελέτη αφορά σε πρωτογενή και δευτερογενή δεδομένα. Τα πρωτογενή δεδομένα αφορούν τις συνεντεύξεις και οι εστιασμένες ομάδες ενώ η αποδελτίωση από τις υπηρεσίες θα αφορά σε δευτερογενή δεδομένα.

Επιμέρους Στόχοι

- Διερεύνηση των αντιλήψεων των νέων για τα ζητήματα της παραβατικότητας όπως της καταχρήσης ουσιών και αλκοόλ, της παράβασης του ΚΟΚ, της οπλοκατοχής, αλλά και της έμφυλης βίας,
- Διερεύνηση της επιρροής της δομικής (που συμμετέχουν) και γνωστικής (πως αισθάνονται) διάστασης του κοινωνικού κεφαλαίου στις παραβατικές και επικίνδυνες συμπεριφορές υγείας των νέων,
- Αποτύπωση και χαρτογράφηση των παραβατικών συμπεριφορών μέσα από την αποδελτίωση των στατιστικών δεδομένων δημόσιων οργανισμού όπως π.χ. Εισαγγελία Ανηλίκων, Γενική Περιφερειακή Αστυνομική Διεύθυνση Κρήτης, και Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής.

2.2 Μεθοδολογία έρευνας

Τα πρωτογενή δεδομένα αφορούν στην επιτόπια έρευνα πεδίου στους έξι Δήμους (Γόρτυνας, Φαιστού, Ανωγείων, Αποκορώνου, Μυλοποτάμου και Οροπεδίου Λασιθίου) με σκοπό την διερεύνηση των στάσεων, απόψεων, αντιλήψεων και αρχών των νέων 18 -25 ετών για ζητήματα παραβατικότητας.

Συγκεκριμένα θα υλοποιηθούν οι παρακάτω δράσεις:

- Έρευνα με 40 ημι-δομημένες συνεντεύξεις από νέους στο σύνολο των 6 Δήμων.
Τα κριτήρια εισόδου είναι η ηλικία (18 έως 25), η αναλογία 1:1 στο φύλο, να είναι μόνιμοι κάτοικοι και να έχουν εμπειρία και γνώση των παραβατικών συμπεριφορών της κοινότητας τους.
- 6 εστιασμένες ομάδες με τη συμμετοχή 8-12 νέων.
- 10-12 συνεντεύξεις ατόμων με πρόσωπα κλειδιά των τοπικών κοινωνιών (φορείς, δομές, υπηρεσίες) στον εκάστοτε Δήμο. Τα κριτήρια εισόδου είναι η αναλογία 1:1 στο φύλο, να είναι επαγγελματίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας και να εργάζονται με θέματα επικινδύνων και παραβατικών συμπεριφορών.

Η συλλογή των δεδομένων θα γίνει με ατομικές, προσωπικές συνεντεύξεις καθώς επίσης και μέσω ομάδων εστιασμένης συζήτησης. Οι συνεντεύξεις και οι ομάδες εστιασμένης συζήτησης θα μαγνητοφωνηθούν μετά από προηγούμενη ρητή συναίνεση των συμμετεχόντων. Σε αντίθετη περίπτωση τα μέλη της ερευνητικής ομάδας θα κρατήσουν χειρόγραφες σημειώσεις.

Τα δευτερογενή δεδομένα αφορούν στην αποτύπωση και χαρτογράφηση των παραβατικών συμπεριφορών μέσα από την αποδελτίωση των στατιστικών δεδομένων δημόσιων οργανισμού όπως π.χ. Εισαγγελία Ανηλίκων, Γενική Περιφερειακή Αστυνομική Διεύθυνση Κρήτης, και Υπηρεσίες

Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής των 4 Νομών στην Περιφέρεια Κρήτης [Ηράκλειο 2810-282895, ypeaher@gmail.com/ Λασιίθι 28410-32424, ypanlas@yahoo.gr/ Χανιά 28210-44365, akapadoukaki@yahoo.gr / Ρέθυμνο 28310-23270, hpanagiotaki@gmail.com].

2.3 Στάδια ανάπτυξης της μελέτης

Τα παραπάνω θα υλοποιηθούν σε τρεις φάσεις και μέσα από τις παρακάτω ερευνητικές δράσεις:

A' στάδιο Έρευνας: Σχεδιασμός, Μεθοδολογία- Μεταβάσεις

- Διαμόρφωση ερευνητικής ομάδας και εκπαίδευση αυτής.
- Μελέτης της βιβλιογραφίας
- Σχεδιασμός έρευνας και διαμόρφωση ερευνητικού πλάνου.
- Διαμόρφωση ερευνητικού πρωτοκόλλου που θα βασίζεται στις αρχές και προϋποθέσεις που θέτει η Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου.
- Οδηγός συνέντευξης & εστιασμένης ομάδας
- Αναζήτηση δευτερογενών δεδομένων (αποδελτίωση υπαρχόντων πληροφοριών, αναζήτηση στατιστικών δεδομένων, ιστορικών και αρχειακών πηγών).
- Διεξαγωγή πιλοτικών συνεντεύξεων με νέους.

B' στάδιο Έρευνας: Ανάπτυξη επιτόπιας έρευνας

- Διεξαγωγή έρευνας 40 ημι-δομημένων συνεντεύξεων σε νέους ηλικίας 18-25 ετών στους 6 Δήμους
- Διεξαγωγή έρευνας με 6 εστιασμένες ομάδες σε κάθε Δήμο με την συμμετοχή 8-12 ατόμων σε άτομα κλειδιά από τους 6 Δήμους
- Απομαγνητοφώνηση συνεντεύξεων και εστιασμένων ομάδων
- Ανάλυση περιεχομένου συνεντεύξεων και εστιασμένων ομάδων

Γ' στάδιο Έρευνας: Ερευνητική έκθεση

- Συγκέντρωση, αποδελτίωση, ψηφιοποίηση και κωδικοποίηση του πρωτογενούς υλικού της έρευνας.
- Ερμηνευτική ανάλυση και θεωρητικοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας.
- Σύνταξη ερευνητικής έκθεσης με τα αποτελέσματα της έρευνας.
- Παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας στην τοπική κοινωνία και διερεύνηση τρόπων αντιμετώπισης του φαινομένου της παραβατικότητας

2.4 Ηθικά ζητήματα

Οι πληροφορίες που θα μας δώσετε θα είναι ανώνυμες. Η ταυτότητά σας είναι επίσης αδύνατον να αποκαλυφθεί σε πιθανές δημοσιεύσεις, παρουσιάσεις ή επιστημονικές αναφορές που θα προκύψουν από τη συγκεκριμένη μελέτη, καθώς αυτά αφορούν σε ποσοτικά δεδομένα που σε καμία περίπτωση δεν θα ταυτοποιούνται με κανένα από τους συμμετέχοντες. Η χρήση των αποτελεσμάτων του έργου για δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά και συνέδρια θα γίνει δηλαδή σε ανώνυμη μορφή. Τα αρχεία της έρευνας/δεδομένα θα φυλαχθούν για 3 έτη μετά το πέρας του οποίου θα καταστραφούν.

Η συμμετοχή των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι απολύτως εθελοντική. Μπορούν να αρνηθούν να συμμετάσχουν χωρίς καμία αιτιολογία ή δικαιολογία. Για να συμμετέχουν θα διαβάσουν προσεκτικά και θα υπογράψουν ότι συμφωνούν στο έντυπο συγκατάθεσης.

Ακόμη και αφού δεχθούν να συμμετάσχουν μπορούν να αλλάξουν γνώμη ανά πάσα στιγμή και να αποχωρήσουν από την έρευνα χωρίς καμία αιτιολογία ή δικαιολογία και χωρίς καμία συνέπεια. Στην περίπτωση που επιθυμούν να διαγραφούν οι πληροφορίες που έδωσαν μπορούν να επικοινωνούν με την Δρ. Νικολέτα Ράτσικα, επιστημονικά υπεύθυνη του έργου στο ratsika@hmu.gr

2.5 Χρηματοδότηση

Το έργο χρηματοδοτείται από την Περιφέρεια Κρήτης μέσω του Φορέα Ανάθεσης που είναι η Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας. Οι αμοιβές σε μέλη της ερευνητικής ομάδας θα γίνουν μέσω του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας του ΕΛΜΕΠΑ. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται στο ποσό των 35.000 ευρώ. Κωδικός Έργου στον ΕΛΚΕ του ΕΛΜΕΠΑ: 80902

2.6 Χρονοδιάγραμμα

Μήνες	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1
(11-Νοέμβριος, 12- Δεκέμβριος)															
Βήματα και φάσεις της μελέτης															
Α΄ Φάση	X														
Διαμόρφωση ερευνητικής ομάδας και εκπαίδευση αυτής.	X	X													
Μελέτης της βιβλιογραφίας		X	X												
Σχεδιασμός έρευνας και διαμόρφωση ερευνητικού πλάνου.			X												
Διαμόρφωση ερευνητικού πρωτοκόλλου που θα βασίζεται στις αρχές και προϋποθέσεις που θέτει η Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου.			X	X											
Οδηγός συνέντευξης				X											
Οδηγός εστιασμένης ομάδας				X											
Αναζήτηση δευτερογενών δεδομένων (αποδελτίωση υπαρχόντων πληροφοριών, αναζήτηση στατιστικών δεδομένων, ιστορικών και αρχειακών πηγών).			X	X	X										
Διεξαγωγή πιλοτικών συνεντεύξεων με νέους.					X										
Β΄ Φάση															
Διεξαγωγή έρευνας 40 ημι-δομημένες						X	X	X							

συνεντεύξεις σε νέους ηλικίας 18-25 ετών στους 6 Δήμους																		
Διεξαγωγή 10 συνεντεύξεων με άτομα κλειδιά						X	X	X										
Διεξαγωγή 10 εστιασμένων ομάδες με την συμμετοχή 8-12 ατόμων						X	X	X										
Απομαγνητοφώνηση συνεντεύξεων και εστιασμένων ομάδων									X	X	X							
Ανάλυση περιεχομένου συνεντεύξεων και εστιασμένων ομάδων										X	X	X						
Γ΄ Φάση																		
Συγκέντρωση, αποδελτίωση, ψηφιοποίηση και κωδικοποίηση του πρωτογενούς υλικού της έρευνας.											X	X	X					
Ερμηνευτική ανάλυση και θεωρητικοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας.														X				
Σύνταξη ερευνητικής έκθεσης με τα αποτελέσματα της έρευνας.														X	X			
Παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας στην τοπική κοινωνία και διερεύνηση τρόπων αντιμετώπισης των επικίνδυνων συμπεριφορών και του φαινομένου της παραβατικότητας															X	X		
Πρόταση μοντέλου αντιμετώπισης και παρέμβασης για τις επικίνδυνες συμπεριφορές και την νεανική παραβατικότητα στην Κρήτη																		X

3. Αποτελέσματα ατομικών και ομαδικών συνεντεύξεων νέων ενηλίκων και ατόμων κλειδιών

3.1 Θεματικός Άξονας 1: Ιστορικό συμμετοχής και συλλογικής δραστηριότητας.

3.1.1 Συμμετοχή στα κοινά

ΧΑΜΗΛΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Μικρή μερίδα των νέων στην αγροτική Κρήτη αναφέρουν χαμηλή συμμετοχή στα κοινά, σε πολιτιστικούς συλλόγους και άλλες πολιτισμικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Κύριοι λόγοι είναι η **έλλειψη συλλόγων στο χωριό τους, η αδιαφορία για τη συμμετοχή** σε αυτές τις δραστηριότητες, και η επιλογή άλλων δραστηριοτήτων όπως ο αθλητισμός ή οι κοινωνικές συναναστροφές. Η σύσταση ή λειτουργία συλλόγων αποτελεί σε κάποιες μικρές κοινότητες μια δύσκολη υπόθεση κυρίως λόγω του περιορισμένου αριθμού νέων στην περιοχή αλλά και λόγω της αδιαφορίας για συμμετοχή στα κοινά. Χαρακτηριστικά ο/η ΑΠ7 αναφέρει: «*Το χωριό μας δεν έχει πολιτιστικό σύλλογο. Το παλεύανε χρόνια να δημιουργηθεί δεν τα καταφέραμε γενικά, κυρίως επειδή είναι*

αρκετή, δεν είχε τότε που προσπαθούσαν να το δημιουργήσουν αρκετή νεολαία...Δεν είχαμε γενικότερα πολλές δραστηριότητες τέτοιες πολιτιστικές μέσα στο χωριό». Επίσης ο/η Μ2 αναφέρει: «...Όχι. Δεν ξέρω καλώς ή κακώς αλλά εγώ προτιμώ να μην... δηλαδή όχι δεν ασχολούμαι...Σαν απλός πολίτης να πάω να κάτσω, να δω ναι, θα συμμετάσχω, αλλά να πάω να βοηθήσω πολύ σπάνια.»

Οι κάτοικοι των μικρών χωριών στην Κρήτη που δεν έχουν τοπικούς συλλόγους **συμμετέχουν σε πολιτισμικές και εθελοντικές δράσεις** όπως διοργανώσεις χοροεσπερίδων, εκδηλώσεων για το Πάσχα **άλλων γειτονικών χωριών**. Χαρακτηριστικά ο/η ΑΠ1 αναφέρει: «...το χωριό μας είναι πολύ μικρό οπότε δεν υπήρχε κάποιος πολιτιστικός, η μόνη συμμετοχή που είχα ήταν μέσω των διπλανών χωριών, όπου η δράση μου ήταν σε κάποιες χοροεσπερίδες ας πούμε, που βοηθούσα εθελοντικά στο σερβίρισμα των φαγητών και στιδήποτε άλλο ή στο στήσιμο όλες τις διοργανώσεις και αντίστοιχα μετά στο τελείωμα για να μαζευτεί όλο αυτό που έμενε στο τέλος...»

Κάποιοι άλλοι αναφέρουν **έλλειψη ευκαιριών** για συμμετοχή σε κοινωνικές δραστηριότητες των κοινοτήτων τους όπως ο/η ΑΠ1: «Όχι κάτι το ιδιαίτερο. Δεν έχει τύχει η ευκαιρία» και ο/η ΑΝ3: «Όχι δεν έτυχε, όχι πως είμαι αρνητικός αλλά δεν έτυχε».

Εμπόδιο συμμετοχής σε πολιτιστικές δραστηριότητες και συμβούλια είναι οι **επαγγελματικές υποχρεώσεις και η έλλειψη χρόνου**. Παρά ταύτα οι συνεντευξιαζόμενοι/ες είχαν την διάθεση να αρπάξουν την ευκαιρία όταν οι συνθήκες το επιτρέπουν, παραμένουν ενήμεροι για τα τοπικά δρώμενα και δείχνουν ενδιαφέρον για μελλοντική συμμετοχή όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν. Ο/η Μ4 χαρακτηριστικά σημειώνει: «Ήμουν στον χορευτικό παραδοσιακό σύλλογο, τώρα λόγω δουλειάς δεν προλαβαίνω. Κάναμε κάποιες δημόσιες εμφανίσεις, ήμασταν σε καλό δρόμο. Δυστυχώς τώρα όμως λόγω εργασίας, έπρεπε να διαλέξω οπότε και άφησα πίσω αυτό τον σύλλογο. Είναι δύσκολο να τα συνδυάζεις».

Ενώ ο/η ΑΝ2 αναφέρει: «Ακόμη δεν μπόρεσα να το κάνω λόγο χρόνου γιατί εδώ είμαι λίγο διάστημα. Πάντα παρακολουθώ τα δρώμενα που υπάρχουν και πάντα το χωριό φέρνει πολύ ιδιαίτερους καλλιτέχνες, εναλλακτικά πράγματα και πάντα είμαι alert αν κάτι συμβεί».

ΥΨΗΛΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Μεγάλο μέρος των συνεντευξιαζόμενων **συμμετέχει ενεργά στα κοινά** των κοινοτήτων τους. Είναι μέλη πολιτιστικών συλλόγων ή περιφερειακά μέλη συλλογικοτήτων στις κοινότητες τους. Ορισμένοι αναφέρουν ενεργή συμμετοχή σε κοινωνικούς συλλόγους και πολιτιστικές δραστηριότητες είτε ως απλά μέλη είτε με πιο ενεργό ρόλο στην λήψη αποφάσεων. Κάποιοι άλλοι αναφέρουν εθελοντική συμμετοχή σε φεστιβάλ, σε παραστάσεις, σε αγώνες στίβου, και επίσης αναφέρουν παλιότερες εμπειρίες συμμετοχής και την σημασία αυτών όπως αιμοδοσίες και βοήθεια προς τους συμπολίτες τους. Η παρουσία τους είναι ενεργή όταν κρίνουν πως με την συμμετοχή τους μπορούν να βοηθήσουν εκφράζοντας ένα ισχυρό αίσθημα αλληλεγγύης. Συνεχίζοντας κάποιοι συνεντευξιαζόμενοι, έθεταν ότι αν και δεν θα ήθελαν να συμμετέχουν ενεργά σε συλλόγους, παρά ταύτα δήλωσαν ότι πάντα βοηθούν και ότι γνωρίζουν τις συλλογικές δράσεις που γίνονται στην κοινότητά τους. Ο/Η ΟΛ1 αναφέρει: «Συμμετέχω σε διάφορες δραστηριότητες, όπως όταν γίνονται κάποιες παραστάσεις ή σε αγώνες στίβου. Πολλές φορές τα διοργανώνουν αυτά, διάφοροι σύλλογοι, διάφορες ομάδες. Είναι ο σύλλογος γυναικών Ρέα, ο σύλλογος Αναγέννηση του συλλόγου Τζεργιάδου και γενικά διάφοροι φορείς. Συνεργάζονται φυσικά μεταξύ τους». Επίσης ο/η Άτομο κλειδί ΑΠ2 αναφέρει: «Σε εθελοντικούς κυρίως συλλόγους έχω δραστηριότητα...συμμετέχω σε ένα σύλλογο... μέσω του οποίου διοργανώνουμε διάφορες δράσεις φιλανθρωπικού χαρακτήρα κυρίως, κοινωνικής προσφοράς, παρέμβασης και σε πολιτικό επίπεδο για κάποια θέματα που τα θεωρούμε, έτσι, σημαντικά κάποιες παρεμβάσεις για τη ποιότητα ζωής των ανθρώπων...».

Παράλληλα, υπάρχουν καταγραφές για **επίσημη ενεργή συμμετοχή στα κοινά μέσα από την εκλογή τους** ως μέλη Διοικητικών Συμβουλίων σε συλλόγους στην κοινότητα. Το Άτομο κλειδί Μ2 αναφέρει: «Γενικά μου αρέσει να βοηθάω εδώ τον σύλλογο, να είμαι ενεργά στον πολιτιστικό σύλλογο, να βοηθάω όποτε μου ζητηθεί. Είμαι και σε άλλα συμβούλια». Ενώ το Άτομο κλειδί ΑΠ1 σημειώνει: «Ήμουνα 4 χρόνια πρόεδρος και άλλα 2 χρόνια στο συμβούλιο, 6 χρόνια σε διοικητικό συμβούλιο λοιπόν και ενεργό μέλος σε σύλλογο μέχρι και σήμερα βέβαια...». Τέλος το Άτομο Κλειδί ΟΛ1 αναφέρει: «Συμμετείχα στα κοινά πάντα από, πολιτιστικούς συλλόγους...από σωματεία και τώρα στο πιο βαρύ κομμάτι, στο δήμο».

3.1.2 Ρόλοι φορέων

Στις τοπικές κοινωνίες της Κρήτης, ένας από τους βασικούς σκοπούς είναι η **ενθάρρυνση της συμμετοχής των νέων** σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες και η εμπλοκή τους στα κοινά υποστηρίζοντας την **καλλιέργεια μιας νοοτροπίας κοινωνικής συνείδησης και συλλογικής δράσης**. Ο/Η Μ6 αναφέρει: «Μια κοινότητα αν έχει ένα σύλλογο ενεργό και δραστηριοποιείται, πιστεύω πως και έτσι επηρεάζονται άμεσα οι αποφάσεις. Προσελκύεις περισσότερο κόσμο, το βλέπει η νεολαία και αρχίζει να ασχολείται και αυτή».

Ο/Η Γ1 αναφέρει: «Να μαθαίνουν τα παιδιά την νοοτροπία της προστασίας του περιβάλλοντος και αυτό, που ας πούμε προσπαθείς να δείξεις σε ένα παιδί από το σχολείο...εμείς μέσα από συλλογικές δράσεις να προσπαθούμε να το στηρίξουμε». Το Άτομο Κλειδί Μ3 χαρακτηριστικά αναφέρει: «Και γω είμαι ένα κομμάτι της κοινωνίας, σχετικά νέα σε σχέση με αυτούς που είχαν αναλάβει και συμμετείχαν στον σύλλογο, θεωρώ ότι είμαι η κόλλα της νεολαίας, μιλάω με όλους προσπαθώ να τα έχω καλά με όλους, να συμμετέχουν όλοι». Τέλος το Άτομο Κλειδί ΟΛ1 σημειώνει: «Έχουμε δώσει βάση πάρα πολύ στα μικρά παιδιά και στο νέο αίμα το οποίο έρχεται από πίσω μας...για να αναλάβει...όσο μπορεί αυτά που έχουμε εμείς τώρα...για να μπει στην νοοτροπία τους, ο ρόλος ότι ασχολούμαι με τα κοινά».

Κάποιοι ανέφεραν τον σπουδαίο ρόλο που διαδραματίζουν οι τοπικοί σύλλογοι, στην υποστήριξη της κοινότητας για ανάπτυξη πλούσιας πολιτισμικής δράσης ενισχύοντας την **εξωστρέφεια και το άνοιγμα της κοινότητας προς τα έξω με στόχο την διάδοση της κουλτούρας αλλά και την τουριστική ανάπτυξη των κοινοτήτων τους**. Ο/Η ΟΛ1 αναφέρει: «Να τραβήξουν κόσμο να έρθει στο Λασιθί για να γνωρίσει το Λασιθί. Κάνουν διάφορα πράγματα...». Παρόμοια ο/η Α3 αναφέρει: «Μαζεύει πάρα πολύ κόσμο. Είναι φεστιβάλ, τέσσερις, πέντε μέρες...με διοργανώσεις, την πρώτη μέρα θα παίξει αυτός...θα πας στο θέατρο, θα έρθει ο Ξ για παράδειγμα, θα παίξουν...και την επόμενη μέρα έχει αυτό...θα έχουν έρθει τρεις, τέσσερις ομάδες, θα γεμίσει το γήπεδο με θεατές, θα κάνουν ένα μικρό τουρνουά ποδόσφαιρου...Γενικά για πέντε μέρες, πολύ ενέργεια συνέχεια, κόσμος, έχεις να κάνεις». Τέλος ο/η ΟΛ3 χαρακτηριστικά αναφέρει: «Ναι προσπαθούμε να αναδείξουμε τον τόπο μας γιατί άμα τον αναδείξεις μέσα από τον σύλλογο, θα βρούμε όλοι κερδισμένοι».

Οι τοπικοί σύλλογοι συμβάλλουν στη βελτίωση της τοπικής κοινότητας. αναλαμβάνουν να υποστηρίξουν την κοινότητα με ένα κοινωνικό ρόλο, βοηθώντας σε διάφορα θέματα τοπικής ανάπτυξης μέσω της ενεργοποίησης της. κοινωνικής συμμετοχής και αλληλεγγύης. Φαίνεται πως αναλαμβάνουν τον ρόλο της διασύνδεσης μεταξύ των πολιτών της κοινότητας με τους επίσημους φορείς δημιουργώντας συνεργασίες που στοχεύουν στην **διεκδίκηση αναγκών και επίλυση προβλημάτων της τοπικής κοινότητας**. Οι πολιτιστικοί σύλλογοι φαίνεται να αποτελούν **φορείς αλλαγής** στις συγκεκριμένες επαρχιακές κοινότητες, ενισχύοντας με την δράση τους την ποιότητα ζωής. Ο/Η Α1 αναφέρει: «Αν κάποιος χρειαστεί κάποια βοήθεια, το χωριό συλλογικά θα αναλάβει δράση για αυτά τα ζητήματα...οι τοπικοί σύλλογοι εδώ έχουν φτιάξει ένα φροντιστήριο εδώ πέρα

μόνο...με τα δικά τους έξοδα... και με αυτά τα έξοδα συντηρούν το φροντιστήριο. Ξένων γλωσσών, μουσικής τώρα, έχουν ξεκινήσει και διδάσκουν και μουσική». Τέλος ο/η Γ7: «Προσπαθούμε και εμείς όσο γίνεται, ότι πρόβλημα έχει κάποιος να το εκφράζει για να προσπαθήσουμε να βοηθήσουμε. Π.χ είχαν πάει να κλείσουν ένα ιατρείο που είχαμε στο χωριό, κάναμε μια μάζωξη, φωνάξαμε και κάποια ανώτερα πρόσωπα και τώρα περιμένουμε να δούμε πως θα πάει».

Αναφορικά με την αλλαγή χαρακτηριστικό αυτό που αναφέρει το Άτομο Κλειδί Φ1: «Επηρεάζει, όσο πιο μεγάλη είναι η συμμετοχή τόσο πιο καλό το αποτέλεσμα που έρχεται. Όταν υπάρχουν κινήσεις και διεκδικούν, όλο και κάτι καταφέρνουν». Αντίστοιχα ο/η Α2 αναφέρει: «Μαζεύονται οι φορείς και συζητούν μεταξύ τους, είτε στον δήμο είτε σε κάποιο άλλο μέρος και εννοείται είτε εκφράζουν προβληματισμούς είτε στον δήμαρχο ή σε όποιον άλλον που νομίζουν ότι έχει πρόσβαση στα κοινά...και εκφράζουμε κάπως έτσι τα παράπονα ή οτιδήποτε με στόχο την αλλαγή».

3.1.3. Συνεργασία στην τοπική κοινωνία

Οι τοπικές κοινότητες αναγνωρίζουν την **αξία της συνεργασίας**, ειδικά σε περιόδους κρίσεων. Παρά τις προσπάθειες, **εντάσεις και ανταγωνισμοί** δεν εκλείπουν και απαιτούν περαιτέρω διερεύνηση για τη βελτίωση της συνεργασίας και της κοινοτικής ενότητας. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις **επιτυχημένων συνεργασιών** συλλόγων ή ομάδων για την προώθηση κοινών στόχων με διάφορους φορείς όπως με τον Δήμο και πολιτιστικούς φορείς. Οι κάτοικοι προσπαθούν να ενισχύσουν την κοινότητα μέσω πολιτιστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων, ενώ η στήριξη των νεότερων γενεών και η συμμετοχή τους στα κοινά παραμένουν βασικοί στόχοι. Παρόλα αυτά υπάρχουν και **αποτυχημένες συνεργασίες** βελτίωσης των συνθηκών ζωής στην περιοχή που δημιουργούν αρνητικό κλίμα και απογοητεύσεις. Χαρακτηριστικά ο/η ΑΠ2 αναφέρει για την αξία της συνεργασίας: «Για το κοινό καλό υπάρχουν συνεργασίες, όταν υπάρχει ανάγκη. Και σαν ομάδες ανθρώπων όταν θέλουμε να κάνουμε κάτι, συνεργαζόμαστε όλοι. Όταν υπάρχει ανάγκη γίνεται αυτό, όταν φτάνουμε στο χτένι πώς να στο πω. Δηλαδή, όταν δεν έχουμε άλλη επιλογή». Επίσης ο/η Μ5 σημειώνει: «Υπάρχουν συνεργασίες μέσα στην κοινότητα και μεταξύ των χωριανών. Όταν ένας συνάνθρωπός μας έρχεται σε οικονομική δυσκολία ή κάποια αρρώστια όπου κι εκεί βλέπουν ότι πρέπει να τον βοηθήσουμε εκεί είναι που ενώνονται όλο και περισσότερο».

Σχετικά με τους ανταγωνισμούς το Άτομο Κλειδί Φ αναφέρει: «Δεν είναι μονοιασμένοι. Ο κάθε σύλλογος λειτουργεί από μόνος του. Και έχουν υπάρξει περιπτώσεις που ο ένας λειτουργεί εναντίον του άλλου». Επίσης ο/η Μ7 σημειώνει: «Γνώμη μου είναι ότι πρέπει να υπάρχει ένας υγιείς ανταγωνισμός, κάνουν οι άλλοι κάτι καλό, να κάνουμε και εμείς κάτι καλύτερο, δηλαδή να κυνηγήσουμε το καλύτερο, όχι να πάμε να θάψουμε το γειτονικό χωριό ή την γειτονική κοινότητα».

Από την άλλη υπάρχουν και επιτυχημένες συνεργασίες όπως αναφέρει ο/η Άτομο Κλειδί Γ: «Οπωσδήποτε, εγώ βλέπω αυτή την στιγμή ότι σε χωριά ας πούμε που έχουν ενεργό πρόεδρο ή επταμελές συμβούλιο, ή ένα δραστήριο πολιτιστικό σύλλογο, η κοινότητα συνδράμει σε όλο αυτό σε οποιαδήποτε εκδήλωση ή κάλεσμα, και υπάρχει μια ομόνοια, ένα δέσιμο μεταξύ τους».

Χαρακτηριστικά το Άτομο Κλειδί Μ3 αναφέρει: «Υπάρχουν συνεργασίες και όμορφες είναι και όμορφα αποτελέσματα φέρνουν. Αλλά σε αυτό το αποτέλεσμα είμαστε λίγοι». Συνηθισμένες είναι οι συνεργασίες όπως αναφέρει ο/η Μ6: «Υπάρχουν συνεργασίες, με διάφορους χορευτικούς συλλόγους, με μουσικούς συλλόγους που μας προσφέρουν όργανα όπως λύρα και λαούτα». Τέλος το Άτομο Κλειδί Φ1: «Το πιο πρόσφατο είναι αυτό με το ιατρείο όπου έκαναν συνάντηση. Εκεί ήταν και η μόνη φορά που συναντήθηκαν όλοι οι σύλλογοι, ήταν όλοι παρόντες, για να διεκδικήσουν μηχανήματα για το χωριό, για το ιατρείο που φτιάχνεται τώρα στο Ζαρό. Εκεί κατάφεραν όλοι, σύλλογοι και φορείς να συναντηθούν πρώτη φορά όλοι μαζί».

Από την άλλη υπάρχουν και μη επιτυχημένες προσπάθειες συνεργασίας όπως αναφέρει ο/η Μ4: «Έχουμε κάνει πολλές κινήσεις, έχουμε πάει πολλές φορές στο Δήμο, έχουμε μιλήσει και με το

Δήμαρχο, μας λέει έχουμε τα λεφτά να φτιάξουμε το γήπεδο και παρ' όλα αυτά 3 χρόνια τώρα, δεν έχουμε δει κάποια αλλαγή. Αυτό δεν μας βοηθάει. Έχουμε κάνει κινήσεις, στο να μαζέψουμε σαν σωματείο λεφτά, από χορηγίες, από ημερολόγια, αλλά δεν έχουμε, δεν μας δίνεται η βοήθεια στο να γίνει όλο αυτό».

3.1.4 Επίπεδα Εμπιστοσύνης

Πολλοί αναφέρουν ως υψηλό το επίπεδο εμπιστοσύνης στο χωριό, περιγράφοντας το ως μια "κλειστή κοινότητα" όπου οι άνθρωποι γνωρίζονται και αισθάνονται **ασφάλεια**. Οι κάτοικοι αναφέρουν ότι δεν κλειδώνουν τα σπίτια ή τα αυτοκίνητά τους και ότι υπάρχει αίσθημα ασφάλειας και αλληλοβοήθειας, όπου οι κάτοικοι βοηθούν ο ένας τον άλλον σε καθημερινές δραστηριότητες. Οι άνθρωποι γνωρίζονται καλά μεταξύ τους, δημιουργώντας ένα **αίσθημα οικειότητας και αλληλεξάρτησης**, που ενισχύει τη δημιουργία δεσμών μεταξύ των ανθρώπων, ένα κλίμα οικογενειακής ατμόσφαιρας. Η αλληλεπίδραση σε γεγονότα όπως γάμοι ή παραδοσιακές εκδηλώσεις συνεισφέρει στη διατήρηση των δεσμών. Στην πλειοψηφία τους η γνωριμία με τις οικογένειες και η καλή σχέση με τους γείτονες δημιουργούν αίσθηση κατανόησης, σεβασμού και **αμοιβαίας εμπιστοσύνης**. Παρόλα κάποιοι διαπιστώνουν μείωση των επιπέδων εμπιστοσύνης σε **σχέση με το παρελθόν** και κάποιοι προβληματισμοί για το πόσο ασφαλείς είναι.

Χαρακτηριστικά ο/η ΑΠ6 αναφέρει για την υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητας: «Υπάρχει εμπιστοσύνη, υπάρχει αλληλοβοήθεια σε πολύ μεγάλο βαθμό, αυτό που ακριβώς θέσατε αν μπορεί κάποιος να φύγει και να αφήσει τα κλειδιά, ναι. Είναι πολύ σύννητες που γίνεται στο χωριό μας». Υπάρχει ένα αίσθημα ασφάλειας όπως αναφέρει ο/η ΑΝ5: «Το γενικότερο κλίμα είναι όλα είναι άτομα εμπιστοσύνης και δεν φοβάσαι. Νιώθεις οικογένεια, τους ξέρεις όλους, ότι και να πάθεις απευθύνεσαι στον οποιοδήποτε».

Το αίσθημα οικειότητας και το οικογενειακό κλίμα αναφέρεται από τον/την Α2 που χαρακτηριστικά λέει: «Ε, μεγαλώσαμε όλοι μεταξύ μας, δηλαδή γνωριζόμαστε μεταξύ μας και ξέρουμε ο άλλος ποιος είναι τι κάνει...και ακριβός όπως λέγαμε στην γειτονιά...δεν μεγάλωσα μόνο στο δικό μου σπίτι, ήμουν λίγο εδώ, λίγο εκεί...αυτή η αλληλεπίδραση συνέχεια με έκανε να έχω μια άνεση». Επίσης ο/η Α4 αναφέρει: «Παντού υπάρχει αίσθημα εμπιστοσύνης. Είναι ένα μικρό χωριό και όλοι ξέρουν ο ένας τον άλλον μεταξύ τους. Η μία οικογένεια γνωρίζει την άλλη και οι άνθρωποι ζουν εδώ μεταξύ τους όλοι μαζί σαν μια οικογένεια».

Σχετικά με το παρελθόν ο/η Μ5 αναφέρει: «Ναι αρκετά, όχι όμως τα παλιά χρόνια. Παλιά υπήρχε περισσότερη εμπιστοσύνη, δεν φοβόσουν για την περιουσία σου ή τον εαυτό σου. Ήταν καλύτερα». Παρόμοια ο/η ΑΠ2 αναφέρει: «Δεν νομίζω να υπάρχει το κλίμα που υπήρχε κάποτε, που έδειχνε εμπιστοσύνη ο ένας στον άλλον. Στην σημερινή εποχή γενικότερα υπάρχει μια πονηράδα».

Ενώ ο/η Α2 αναφέρει δειλά έναν προβληματισμό σε σχέση με την ασφάλεια: «Θεωρώ ότι υπάρχει μια εμπιστοσύνη...γενικότερα δηλαδή δεν φοβάμαι μην με κλέψουν, δεν φοβάμαι μην πάθω κάτι εδώ που κάθομαι...παρόλα αυτά έχουν υπάρξει περιπτώσεις που σε κάνουν να αναρωτιέσαι αν είναι τελικά όσο ασφαλές όσο πιστεύεις...ίσως επειδή μεγαλώνοντας είχα μια άρνηση κινδύνου, είχα λίγο πιο...πως να το πω; Πιο άνετη. Πιο άνετη με τους συνανθρώπους μας εδώ στο χωριό, το έχω δηλαδή κάπως έτσι στο μυαλό μου, πιο ασφαλές μέρος, παρότι έχουν συμβεί πράγματα που όντως...».

Συχνά επίσης οι συνεντευξιαζόμενοι αναφέρουν ότι παρά την ευρεία αίσθηση εμπιστοσύνης, υπάρχουν **επιφυλακτικότητα και συγκρούσεις**. Οι σχέσεις εμπιστοσύνης δεν είναι παντού σταθερές και ομοιόμορφες. Η εμπιστοσύνη σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους είναι ένα πολύπλοκο και δυναμικό φαινόμενο που επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων της προσωπικής σχέσης, του χαρακτήρα, και των κοινοτικών διαδικασιών.

Επίσης οι συνεντευξιαζόμενοι αναφέρονται σε προκλήσεις σε σχέση με την εμπιστοσύνη καθώς παρατηρούν στις κοινότητές τους ένα κλίμα στο οποίο υπάρχει **αίσθημα φθόνου** των μελών των κοινοτήτων σε περίπτωση που κάποιος έχει κάποια επιτυχία.

Χαρακτηριστικά ο/η ΑΠ7 αναφέρει: «*Εμπιστοσύνη υπάρχει, όταν υπάρχει προσωπική σχέση υπάρχει εμπιστοσύνη αλλά ίσως αυτή η εμπιστοσύνη είναι σε πολύ στενό κύκλο. Εμπιστεύομαι αυτόν γιατί τον ξέρω, γιατί άμα απευθυνθώ σε αυτόν θα... σίγουρα θα ικανοποιήσει τα συμφέροντα μου, να το πω έτσι*». Επίσης το Άτομο Κλειδί Μ12 αναφέρει: «*Δεν μπορώ να πω ότι μπορείς να τους εμπιστευτείς όλους απόλυτα. Κάποιοι νομίζω είναι πιο επιφυλακτικοί. Μπορεί σε μια πιο μικρή ηλικία και εγώ να εμπιστευόμουν πιο εύκολα. Τώρα είναι συγκεκριμένα άτομα που εμπιστεύομαι 100%*».

Χαρακτηριστικά για τον φθόνο που αισθάνονται κάποιοι ο/η Φ3 αναφέρει: «*Ανάλογα την περίπτωση. Δηλαδή πρόσφατα είχαμε ένα περιστατικό που μια κυρία χρειάστηκε βοήθεια...είχε ένα θέμα υγείας. Ένωσα ας πούμε ότι το χωριό έγινε ένα για να βοηθήσει. Σε άλλες περιπτώσεις όμως, όπου ένας άνθρωπος κάνει κάτι παραπάνω από κάποιον άλλον, θεωρώ ότι...δεν χαίρονται να το πω έτσι...έχουμε και τους... παλιούς ανθρώπους...να το πω έτσι...Δεν χαίρονται αν δουν ότι ο άλλος θα προχωρήσει και θα κάνει κάτι δικό του. Έστω και στο χωριό*». Τέλος ο/η ΑΠ4 χαρακτηριστικά αναφέρει: «*Κανείς δεν ενδιαφέρεται για τον άλλον, ευτυχώς ή δυστυχώς όλο το χωριό είναι μια οικογένεια, εννοώντας ότι όλοι μας είμαστε συγγενείς με όλους, αλλά ο ένας θέλει να φάει τον άλλον*»

Τέλος υπάρχει και η εντελώς αντίθετη εικόνα με αρκετούς συνεντευξιαζόμενους να δηλώνουν **χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης** που εκφράζονται με αμφιβολίες και φόβους για προδοσία, ακόμα και από γνωστούς. Τονίζουν ότι ο καθένας φροντίζει μόνο για τον εαυτό του, ενισχύοντας την **αίσθηση απομόνωσης και έλλειψης κοινοτικής υποστήριξης**. Επιπροσθέτως, υποδεικνύουν μια αλλαγή στο κλίμα της κοινότητας. Αναφέρουν, δηλαδή, ότι η εμπιστοσύνη και η αλληλεγγύη έχουν μειωθεί υποστηρίζοντας πως η έλλειψη εμπιστοσύνης είναι μια μαθημένη συμπεριφορά πλέον. Εντούτοις, επισημαίνουν την **αίσθηση απόστασης και ανωνυμίας** στην κοινότητα, συγκρίνοντας τη ζωή με αυτή σε μεγαλούπολη όπως η Αθήνα. Βάσει αυτών των αντιλήψεων αρκετών νέων φαίνεται οι συγκεκριμένες αγροτικές κοινότητες διανύουν μια περίοδο αναστοχασμού και αλλαγών όσον αφορά την εμπιστοσύνη. Συνολικά, η έλλειψη κοινοτικής υποστήριξης και η απουσία αλληλεγγύης φαίνεται να έχει δημιουργήσει ένα κλίμα απόστασης και απομόνωσης.

Ο/Η Γ3 αναφέρει: «*Όχι δεν υπάρχει εμπιστοσύνη...Γιατί ο καθένας δεν ασχολείται με τα προβλήματα του, αλλά ασχολείται με τα προβλήματα των άλλων*». Αναφέρουν μια αίσθηση απομόνωσης όπως σημειώνει ο/η ΑΠ1: «*Υπάρχουν άνθρωποι που εμπιστεύονται παραπάνω από το κανονικό και συνήθως τις περισσότερες φορές τους γυρίζει μούμερανγκ. Πολλές φορές τους προδίδουν και δεν κάνουν αυτό που λένε ή αντεπιτίθενται με κάποιον τρόπο. Δεν συμβαίνει πάντα αλλά συμβαίνει στο μεγαλύτερο ποσοστό των ανθρώπων, σαν θέλουν να σου κάνουν κακό. Ακόμη και αυτούς που ξέρουμε καλά, γυρνάει ανάποδα. Κοιτάζουν τον εαυτό τους*». Μια αίσθηση αποξένωσης παρόμοια με αυτή των μεγάλων αστικών πόλεων με το Άτομο Κλειδί Μ3 να αναφέρει: «*Όχι. Νιώθω σαν να ζω στην Αθήνα σε μια μεγαλούπολη όπου ο καθένας δεν ξέρει τον διπλανό του*».

Επίσης το Άτομο Κλειδί Γ1 αναφέρει για το κλίμα απόστασης και απομόνωσης: «*Τα τελευταία χρόνια έχω παρατηρήσει ότι ο κόσμος έχει απομακρυνθεί είτε έχει αρχίσει να είναι επιφυλακτικός ο ένας με τον άλλον, όχι μόνο με το θέμα της ασθένειας σε φάση να μην κολλήσουν, αλλά δεν ξέρω λίγο η απομόνωση, λίγο το βάρος των οικονομικών, ίσως το ότι δημοσιοποιούνται πολλά πράγματα, κλεψιές, σκάνδαλα, απατεωνιές, έχει κάνει τον κόσμο, λοιπόν, λίγο πιο επιφυλακτικό. Όχι όμως στον διπλανό του που τον ξέρει χρόνια αλλά στο να δείξει εμπιστοσύνη σε κάτι καινούριο*».

3.1.5 Θέματα προσφοράς και δανεισμού

Οι συνεντευξιζόμενοι μέσα από κάποια παραδείγματα προσφοράς και δανεισμού που τους ζητήθηκαν εξέφρασαν αποκαλύπτοντας ένα έντονο **αίσθημα κοινοτικής αλληλεγγύης και φροντίδας για τους γείτονες τους**, με συνεισφορά κυρίως σε γεωργικές εργασίες, φροντίδα παιδιών και παροχή βοήθειας σε ανθρώπους με προβλήματα υγείας. Υποστηρίζουν ότι σε δύσκολες στιγμές (αρρώστιες, εκδηλώσεις ή οικονομικές δυσκολίες) η **κοινότητα συσπειρώνεται** και δρα υποστηρικτικά και με ενδιαφέρον για την καλή εξέλιξη και την ευημερία των γειτόνων.

Επίσης, παρατηρείται η ύπαρξη **αμοιβαίου δανεισμού**, όπου οι κάτοικοι προσφέρουν υπηρεσίες και βοήθεια σε άλλους, εμπιστευόμενοι τους γείτονες και την οικογένεια τους τους. Η εμπιστοσύνη και η γνωριμία μεταξύ των κατοίκων διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο σε αυτήν τη διαδικασία, ενισχύοντας το αίσθημα ασφάλειας και κοινοτικής υποστήριξης. Ορισμένοι, ωστόσο, κάτοικοι αναφέρουν **ατομισμό και απουσία αλληλεγγύης σε ορισμένες περιπτώσεις**.

Συνολικά, οι συνεντευξιζόμενοι αντιλαμβάνονται ένα ενωμένο και συνεκτικό κοινωνικό περιβάλλον, όπου η **αμοιβαία στήριξη είναι θεμελιώδης**. Αυτή η αλληλοϋποστήριξη αντικατοπτρίζεται με την ενσυναίσθηση, το ενδιαφέρον και τη δέσμευση του κάθε μέλους προς το κοινό καλό.

Χαρακτηριστικά ο/η Α7 αναφέρει: «*Ας πούμε πες ότι εγώ έχω ένα θέμα υγείας και δεν έχω λεφτά να πληρώσω για μια εγχείρηση μια θεραπεία, είμαι 1000% σίγουρος πως όχι μόνοι οι χωριανοί, θα έβρισκαν ακόμη και άτομα απέξω από την κοινότητα, για να σε βοηθήσουν. Νιώθεις ασφάλεια στο χωριό, ότι δεν είσαι μόνος. Δεν είμαστε εδώ Αθήνα που δεν μιλάς ούτε στον γείτονα, εδώ είμαστε σαν ένα σπίτι*». Συμπληρωματικά ο/η ΑΠ1 σημειώνει: «*Εμείς που μένουμε στο χωριό, υπάρχει αυτό το ενδιαφέρον, όχι σε σημείο κουτσομπολιού, σε σημείο ενδιαφέροντος. Είμαστε κοντά ο ένας με τον άλλον, ενδιαφερόμαστε, είμαστε δεμένοι. Υπάρχει ενδιαφέρον αν είναι καλά, πως ζει, αν έχει κάποιο πρόβλημα. Σκέφτεται με ποιον τρόπο θα μπορούσε να βοηθήσει*». Τέλος ο/η Α4 λέει χαρακτηριστικά: «*Βέβαια, υπάρχει ενσυναίσθηση ανάμεσα στους ανθρώπους. Όλοι να νοιαζόμαστε ακόμη και για τον πιο χαμηλότερης κοινωνικής τάξης. Υπάρχει όμως μια ενιαία ταυτότητα, ένα αίσθημα συλλογικότητας*».

Από την άλλη υπάρχουν κάποιες αλλαγές όπως σημειώνει ο/η Φ1: «*Ε...Εντάξει με τους γείτονες μου, έτσι τους πιο κοντινούς...πού έχω ζήσει και περισσότερο...θα μπορούσα ναι, θα μπορούσα να ζητήσω για κάτι βοήθεια, αλλά θα είχα και κάποιες αμφιβολίες*».

3.1.6 Τύποι Συλλογικών Δράσεων

Αναφέρθηκαν εκδηλώσεις, φεστιβάλ και χοροεσπερίδες που αποτελούν πηγή έλξης για τον τοπικό πληθυσμό. Ταυτόχρονα, διακρίνονται δραστηριότητες που προωθούν την κοινωνική αλληλεγγύη και τη στήριξη της κοινότητας. Οι παρακάτω αφηγήσεις των συνεντευξιζόμενων αποτελούν εκδηλώσεις πολιτισμού, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή και αλληλεπίδραση όλων των ηλικιών. Οι κοινότητες έτσι αφουγκράζονται την πολιτιστική κληρονομιά τους και παράλληλα προάγονται οι αξίες κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής. Οι δράσεις αυτές δεν αφορούν μόνο την ψυχαγωγία, συμβάλλουν ενεργά και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στο χωριό όπως εκπαιδευτικές, μουσικές, αθλητικές, περιβαλλοντολογικές, εθελοντικές και κοινωνικές δράσεις. Οι εκπαιδευτικές αφορούν χορηγία δώρων στο νηπιαγωγείο για συστήματα ρομποτικής. Οι μουσικές σε μαθήματα μουσικής όπου τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν δεξιότητες και ταλέντα στον χώρο της μουσικής, ενισχύοντας τον πολιτιστικό πλούτο της κοινότητας και των νέων γενεών. Οι αθλητικές δράσεις αφορούν σε τουρνουά και δραστηριότητες για τα παιδιά με στόχο την προώθηση του αθλητισμού και της σωματικής δραστηριότητας. Στον τομέα των περιβαλλοντικών δράσεων εστιάζουν στην καθαριότητα, στην φύτευση λουλουδιών και στολισμού γιορτών με στόχο τη βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά και της ευαισθητοποίησης των κατοίκων για τις περιβαλλοντικές τους

ευθύνες. Οι εθελοντικές και κοινωνικές δράσεις παίζουν επίσης κεντρικό ρόλο στην κοινότητά σας. Μέσω της συμμετοχής σε αιμοδοσίες και εθελοντικής εργασίας, η κοινότητα προσφέρει σημαντική υποστήριξη για τη συντήρηση του χωριού και την ενίσχυση αυτών που βρίσκονται σε ανάγκη. Επίσης, η συμμετοχή σε δημόσιες συζητήσεις και διαδηλώσεις αντικατοπτρίζει τη διάθεση της κοινότητάς σας να εκφράζει ανησυχίες και να ενεργεί για τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της καθημερινότητάς της. Από την άλλη δεν λείπουν εκείνοι που αναπολούν το παρελθόν και τον πλούτο τον τότε εκδηλώσεων.

Ο/Η Φ3 χαρακτηριστικά αναφέρει: «*Είτε είναι συναυλίες, είτε είναι στο θέατρο...ότι κάνουν οι σύλλογοι μας, καθώς έχουμε και αρκετούς η αλήθεια είναι*». Συμπλήρωσε λέγοντας «*Ειδικά τώρα που έχουν αλλάξει τα άτομα και έχουν μπει πιο νέα, έχουμε δει, έχουμε δει πολλές νέες δράσεις και ειδικά για το περιβάλλον...να μαζέψουμε για παράδειγμα τα σκουπίδια...ειδικά σε ένα σημείο που ήταν...έχουν σκουπίδια παντού...οπότε τα καθάρισαν και βλέπω περισσότερες δράσεις*». Ο/Η Γ5 επίσης αναφέρει: «*Ο σύλλογος αν μαζευτεί και πει για καθαριότητες του χωριού...θα πάνε πολλά παιδιά! Και στην αιμοδοσία πολλές φορές κάποιες φορές μέσα στο τρίμηνο...θα πάνε κατά 80% να δώσουν αίμα*».

Σημαντική η διαμαρτυρία που αναφέρει το Άτομο Κλειδί Μ3: «*Λοιπόν, μετά από ένα σωρό άσχημα γεγονότα στην περιοχή, δηλαδή φονικά, κυκλοφοριακά προβλήματα, να μην μπορείς να περάσεις τον δρόμο ως πεζός το πρωί να πας στην δουλειά σου, η κοινότητα κάλεσε όσους ήθελαν να συμμετέχουν, να κάνουμε μια πορεία στο Πέραμα ώστε να διαμαρτυρηθούμε για όλο αυτό το κλίμα*». Ενώ ο/η Φ2 αναπολεί το παρελθόν λέγοντας: «*Παλιά ασχολιόντουσαν πιο πολλοί κάνανε διάφορες οργανώσεις, όπως είναι τα καρναβάλια... Παλιά είχαμε, μπήκε μέσα στο ρεκόρ Γκίνες*».

3.1.7 Δυνατά σημεία ενίσχυσης των συλλογικών δράσεων

Στην ερώτηση ποια θεωρούν ότι είναι τα δυνατά σημεία των κοινοτήτων τους, αυτά τα οποία κάνουν τα χωριά τους να ξεχωρίζουν σε σχέση με τα υπόλοιπα μέρη της Ελλάδας και της Κρήτης αρκετές φορές αναφέρθηκαν στο κλίμα φιλοξενίας, την φυσική ομορφιά, τις στενές σχέσεις, την αίσθηση ελευθερίας αλλά και τους στενούς οικογενειακούς δεσμούς. Άλλες φορές αδυνατούσαν να αναφερθούν σε κάποιο συγκεκριμένο χαρακτηριστικό της κοινότητας τους ενώ κάποιες φορές έθεσαν πιο ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία που κάνουν τις κοινότητες τους να ξεχωρίζουν.

Στα δυνατά σημεία των κοινοτήτων τους οι συνεντευξιαζόμενοι εστίασαν στην **πολιτιστική κληρονομιά** ως ενιαίος δεσμός που ενώνει τους κατοίκους και προάγει την αίσθηση συνοχής, στην **προσφορά βοήθειας σε περιπτώσεις ανάγκης** όπου συμπαραστέκονται σε δυσκολίες, δημιουργώντας ένα κλίμα αλληλεγγύης, ανθρωπιάς και συνεργασίας, στη **σημασία των συγγενικών σχέσεων** που διαδραματίζει καίριο ρόλο στη δημιουργία ισχυρών κοινωνικών δεσμών, και στη **διατήρηση μιας θετικής εικόνας προς τα έξω** ως μια προσπάθεια να διατηρηθεί ένα "καθαρό πρόσωπο" στην τοπική κοινωνία και το οποίο αποτελεί κεντρικό στοιχείο που συνεισφέρει στην θετική εικόνα του χωριού.

Χαρακτηριστικά ο/η Α1 σημειώνει για την πολιτιστική κληρονομία: «*Έχει έναν πολιτισμό το χωριό τον οποίο τα περισσότερα...δεν θέλω να...δεν είμαι τοπικιστής...αλλά πολιτισμός, αυτό είναι που εξάγει. Αυτό που εξάγει το χωριό μου δεν εξάγεται από αλλού. Το χωριό μου...εξάγουν πολιτισμό...και όπως θα δεις άμα παρατηρήσεις και από εκεί πέρα, και δεν είναι μόνο αυτός ο πολιτισμός, θα κάνεις μετά μια βόλτα να δεις (δείχνοντας ιστορικές φωτογραφίες από τον Β' Παγκόσμιο που βρίσκονται στολισμένες μέσα στο καφενείο). Δεν είναι ούτε η μουσική...γιατί καλούς μουσικούς είχαμε ανέκαθεν το χωριό και όπως σε όλα τα χωριά της Κρήτης δεν λέω*». Επίσης ο/η Α6 αναφέρει: «*Το μόνοιασμα ή ότι προσπαθούμε να είμαστε και αυτό μπορεί να έχει μεγάλη σημασία καμιά φορά. Επίσης, υπάρχει αυτή η γενναιοδωρία αυτή η φιλοξενία, το βλέπεις παντού εδώ*». Ο/Η Γ5 αναφέρει για την αξία της τιμής: «*Αυτό που μας ξεχωρίζει είναι ότι είμαστε δεμένοι, δεν έχουμε*

προβλήματα και δεν έχουμε δημιουργήσει κάποιο θέμα και πιστεύω ότι έχουμε και ένα καθαρό πρόσωπο. Αν δεν έχεις καθαρό πρόσωπο στην κοινωνία δεν σε σέβονται οι άνθρωποι, σε χτυπούν...τι άλλο θέλεις; Έχεις αξία». Επίσης ο/η Α3 σημειώνει: «Αν κάτι πολύ σοβαρό γίνει, θα προσπαθήσουν να μην το βγάλουν προς τα έξω. Για να μην χαλάει η εικόνα, θα το κρατήσουμε μέσα, θα το αντιμετωπίσουμε...θα βγει σίγουρα αλλά να μην βγει στο μέγεθος, που είναι. Έχετε ακούσει την ιστορία με τα φονικά ας πούμε...».

3.1.8 Βασικά εμπόδια στην ενίσχυση των συλλογικών δράσεων

Σε σχέση με τα βασικά εμπόδια που αναφέρουν οι συνεντευξιαζόμενοι αναφορικά με την ενίσχυση της συλλογικότητας είναι η **μείωση των πολιτιστικών συλλόγων** σε σχέση με το παρελθόν και η έλλειψη οργανωμένης προσπάθειας. Περαιτέρω, η έλλειψη εμπιστοσύνης και η απουσία αλληλεγγύης ανάμεσα στα μέλη της κοινότητας σε συνδυασμό με την **αυξημένη ατομικότητα**, φαίνεται να εμποδίζουν την ανάπτυξη συνεργασιών και συλλογικών δράσεων που αποσκοπούν στο κοινό καλό. Ορισμένοι αναφέρουν ότι οι συνεργασίες εμποδίζονται από **ιδιοτελή συμφέροντα** που σχετίζονται με πολιτικές παρατάξεις ή προσωπικές σχέσεις. Από την άλλη, φαίνεται πως οι νέοι δεν έχουν πλέον τις ίδιες φιλοδοξίες σε σχέση με προηγούμενες γενιές όσον αφορά την ανάπτυξη των κοινοτήτων τους ή και η **μείωση του πληθυσμού των νέων ανθρώπων** στις συγκεκριμένες αγροτικές κοινότητες εμποδίζουν την έντονη κοινοτική δράση που επιθυμούν οι συνεντευξιαζόμενοι. Τέλος, η **μη αποτελεσματική επικοινωνία** μεταξύ των μελών της κοινότητας αποτελεί ένα αντιληπτό πρόβλημα σε αυτή την διαδικασία με τελικό αποτέλεσμα τις μη συντονισμένες προσπάθειες.

Ο/Η ΑΠ2 παρατηρεί: «Αν υπήρχαν περισσότεροι νέοι στο χωριό, θα γινόντουσαν σίγουρα παραπάνω πράγματα, δεν θα είμασταν στο επίπεδο να μην έχουμε ούτε ένα καφενείο. Αν ήμασταν πιο συλλογικοί, θα γινόντουσαν παραπάνω». Επίσης το Άτομο Κλειδί ΟΛ1 σημειώνει: «Παλαιότερα που υπήρχε σε κάθε χωριό ένας πολιτιστικός σύλλογος...υπήρχε πληθώρα δράσεων, τώρα είναι, τρία χωριά που έχουν μείνει...όσο μπορούν, γιατί καταλαβαίνεις, οι απομακρυσμένες περιοχές, με λίγα άτομα...δεν έχεις την δυνατότητα που έχεις στην πόλη, είναι τόσο δύσκολο να κάνεις δράσεις».

Σε σχέση με την αδιαφορία των νέων το Άτομο Κλειδί Μ3 αναφέρει: «Η σημερινή νεολαία δεν δουλεύει, δεν μοχθεί για να αποκτήσει, είναι όλα πάνω στρωμένα στο τραπέζι, οπότε δεν έχει και ενδιαφέρον. Όταν σε ένα παιδί τα δίνεις όλα και δεν κουράζεται. Όταν μόνο παίρνεις και δεν δίνεις τίποτα, δεν υπολογίζεις και τίποτα. Δεν υπάρχει ενδιαφέρον. Όταν δεν χρειάζεται να δουλέψεις ούτε για να φας ούτε για να πάρεις αμάξι ούτε για να έχεις υλικά αγαθά, δεν υπολογίζεις ούτε τον συνάνθρωπο ούτε τον γείτονα».

Χαρακτηριστικά το Άτομο Κλειδί Α2 σημειώνει: «Άμα το δεις συμπερασματικά, την συλλογικότητα την εμποδίζει η ατομικότητα». Παρόμοια ο/η ΟΛ4 αναφέρει: «Κοιτάνε πολλές φορές με βάση το προσωπικό συμφέρον και όχι βάση λογικής». Επίσης το Άτομο Κλειδί ΑΠ2 αναφέρει: «Απλώς κολλάει πολλές φορές και προσκρούει στα ιδιοτελή συμφέροντά που έχουν να κάνουν με τις κομματικές παρατάξεις ή ακόμη και με τις προσωπικές σχέσεις. Μην έρθουμε σε σύγκρουση με τον τάδε ή με τον τάδε, αυτό είναι λίγο το πρόβλημα».

3.2 Θεματικός Άξονας 2: Νοηματοδότηση στην έννοια και τις διαστάσεις της παραβατικότητας

3.2.1 Υποκειμενική περιγραφή της έννοιας

Μέρος των συνεντευξιαζόμενων για την περιγραφή της παραβατικότητας έδωσαν παραδείγματα παραβατικών συμπεριφορών όπως η **χρήση αλκοόλ, οι βιαιοπραγίες, οι κλοπές, η οπλοκατοχή, η**

παραβίαση του Κ.Ο.Κ. Επίσης, υπήρχε και δήλωση η οποία είχε να κάνει με θεσμική βία ως προς τους πολίτες.

Χαρακτηριστικά ο/η Μ1 αναφέρει: «*Παραβατική συμπεριφορά είναι ας πούμε να περάσω ένα στοπ χωρίς να κοιτάξω δεξιά και αριστερά. Ή να πάρω το αυτοκίνητο ενώ δεν είμαι ακόμη 18 και δεν έχω δίπλωμα. Παραβατική συμπεριφορά είναι να πάρω ένα όπλο και να χτυπάω όποιον βρίσκω μπροστά μου γιατί δυστυχώς το έχουμε και αυτό και το έχουμε ζήσει πολύ έντονα*». Ο/Η αναφέρει Γ5: «*Για μένα παραβατική συμπεριφορά είναι τα βασικά...να...κλέψεις, να κάνεις ζημιά σε έναν άνθρωπο ας πούμε*». Ο/Η ΟΛ1 αναφέρει: «*Συμβαίνουν και πολλές κλοπές εδώ πάνω, το κάνουν για να σε πειράζουν...δηλαδή...όταν κάποιος θέλει να ενοχλήσει κάποιον αυτό θα κάνει*». Ενώ ο/η Α3 σημειώνει: «*Μια παραβατική συμπεριφορά είναι να κρατάς όπλο. Γιατί όπως ξέρεις στην Κρήτη, τα όπλα είναι...τα παίρνει ο καθένας στο σπίτι του, αυτό ας πούμε είναι μια παραβατική συμπεριφορά. Δεν ξέρεις τι σκέφτεται ο καθένας, ή τι κουβαλάει μέσα του ή στο σπίτι του*».

Τέλος ο/η Α2 αναφέρει: «*Μέχρι και μια δολοφονία ας πούμε...έχουν υπάρξει, συμβάντα φονικών όπου ναι η ανθρώπινη παραβατικότητα εδώ πέρα φτάνει και σε αυτό το σημείο...που ναι...είναι ακραίο*».

Συνεχίζοντας άλλοι συνεντευξιαζόμενοι εστίασαν, κατά την υποκειμενική περιγραφή της παραβατικότητας, στην **παραβίαση των ηθικών κανόνων και αξιών** της κοινότητας, την παραβίαση του κλίματος ομονοίας με την πρόκληση αντικοινωνικών συμπεριφορών και η ανάληψη των ίδιων για την τήρηση αυτών των κανόνων. Συνολικά, δηλαδή, την παραβίαση άτυπων κοινωνικών κανόνων που αντιβαίνουν τις κοινωνικές νόρμες των συγκεκριμένων αγροτικών κοινοτήτων.

Ο/Η Μ5 επίσης αναφέρει: «*...Είναι η κακή συμπεριφορά που έχουν οι άνθρωποι σε διάφορες περιπτώσεις, που το θεωρώ πολύ συχνό σε αυτές τις γενιές...διότι έχουν μάθει τα παιδιά να τα έχουν όλα στο χέρι και έτσι το παιδί δεν ξέρει να εκτιμάει...και δεν έχει μάθει τρόπους...και έτσι δεν ξέρει να εκφράζεται σωστά, με αποτέλεσμα να βγαίνει έξω από τα όρια το παιδί ή και ο κάθε άνθρωπος...».* Το Άτομο Κλειδί ΑΠ1 χαρακτηριστικά αναφέρει: «*Η έλλειψη εμπιστοσύνης στη κοινωνική συνοχή...η κοινωνία ως συλλογικότητα δεν έχει πλέον τη δυνατότητα να παρέχει εκείνα τα μέσα της προστασίας σου και θεωρείς ότι πρέπει να το κάνεις πλέον εσύ. Ίσως, παραβαίνοντας τους ίδιους τους κανόνες οι οποίοι θα σε προστάτευαν...από τη στιγμή που η ίδια η κοινότητα, η κοινωνία, οι νόμοι, οι θεσμοί, οι δομές, δε μου παρέχουνε το δικαίωμα της ασφάλειας, αναλαμβάνω εγώ να προστατεύσω τον εαυτό μου, παρακάμπτοντας τη κοινωνία και αυτό σίγουρα θα οδηγήσει σε παραβατικές συμπεριφορές*».

3.2.2 Υποκειμενική ιεράρχηση αδικημάτων και επικίνδυνων συμπεριφορών που απασχολούν τις κοινότητές τους

Σε αυτή την ενότητα δέθηκε στους συνεντευξιαζόμενους μια λίστα με επικίνδυνες συμπεριφορές και τους ζητήθηκε να τις ιεραρχήσουν τα τρία σημαντικότερα.

ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ Κ.Ο.Κ

Αίτια

Ένα από τα κύρια προβλήματα στην ιεράρχηση των συμπεριφορών είναι η **οδήγηση χωρίς άδεια**, ιδίως από ανήλικους και η έλλειψη συνείδησης για τους κανονισμούς και τους κινδύνους. Παράλληλα, η **οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ και ουσιών** αυξάνουν τους κινδύνους τροχαίων ατυχημάτων και δημιουργούν σοβαρές συνέπειες για την κοινότητα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ανεπαρκής εφαρμογή του ΚΟΚ και η δυσκολία των αρχών να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το πρόβλημα.

Επιπλέον, η έλλειψη προστασίας, όπως η μη χρήση προστατευτικών μέτρων όπως κράνος και ζώνη σε συνδυασμό με την ανοχή από μέρους των γονέων στην **παράνομη οδήγηση από ανήλικους**, αποκαλύπτουν την ανάγκη για περαιτέρω ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης στην κοινότητα. Συνοπτικά, η **συχνή αναφορά σε τροχαία ατυχήματα** που ενοχλούν τη νεολαία δημιουργεί ένα αρνητικό κλίμα, επηρεάζοντας την αίσθηση ασφάλειας και συνοχής στις συγκεκριμένες κοινότητες.

Χαρακτηριστικά το Άτομο Κλειδί Μ1 αναφέρει: «*Τροχαία αδικήματα πρώτο, δηλαδή οδήγηση χωρίς δίπλωμα, υπερβολική ταχύτητα, γονείς που δεν βάζουν τα μικρά παιδιά τους σε καθισματάκια, τα βάζουν στα πόδια τους μπροστά, μπροστά στο τιμόνι, οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ δυστυχώς είναι σύνηθες φαινόμενο*». Επίσης ο/η Α5 σημειώνει: «*Είναι τα τροχαία αδικήματα γιατί σε ένα χωριό και ειδικά εδώ στην Κρήτη τα παιδιά οδηγούν από δέκα χρονών μέσα στο χωριό. Όσο και καλά να ξέρει ένα παιδί να οδηγεί, είναι παιδί, δεν έχει το αίσθημα κινδύνου πάνω του, δεν το αντιλαμβάνεται, οπότε είναι επικίνδυνο. Και γίνονται και ατυχήματα λόγω αυτού*». Επίσης ο/η Γ3 αναφέρει: «*Δεν αφήνει κανένας στο τιμόνι όταν πίνει*». Ενώ το Άτομο Κλειδί Φ1 αναφέρεται στην αλληλοεπίδραση των επικίνδυνων συμπεριφορών: «*Τα δύο που κυριαρχούν και πιστεύω αντιλαμβάνονται όλοι, είναι η χρήση ουσιών, όπου κυριαρχεί το αλκοόλ, και τροχαία αδικήματα. Το ένα επηρεάζει το άλλο. Υπάρχει σύνδεση σε αυτό, ειδικά στην περιοχή μας. Υπάρχει υπερκατανάλωση αλκοόλ και οδήγηση μετά από κατανάλωση αλκοόλ*».

Συνέπειες

Οι συνέπειες από την παραβίαση του ΚΟΚ είναι πολυεπίπεδες. Σε **ατομικό επίπεδο**, η παραβίαση του Κ.Ο.Κ μπορεί να οδηγήσει σε **σοβαρά ατυχήματα** ή ακόμη και θανάτους. Επιπλέον, η οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ μπορεί να επιδεινώσει τις συνέπειες, καθώς η αντίδραση και η αίσθηση του κινδύνου μειώνονται, αυξάνοντας τον κίνδυνο παραβίασης του Κ.Ο.Κ και της προκαλούμενης βλάβης. Σε **κοινωνικό επίπεδο**, οι επιπτώσεις μπορούν να είναι ακόμη πιο σοβαρές. Τα ατυχήματα που προκαλούνται από την παραβίαση του Κ.Ο.Κ μπορούν να **πλήξουν ολόκληρες οικογένειες**, καθώς μπορεί να αφαιρέσει τη ζωή ενός αγαπημένου προσώπου. Επιπλέον, η πρόκληση ατυχημάτων μπορεί να προκαλέσει αναζωπύρωση των **σύγκρουση μεταξύ οικογενειών** και να οδηγήσει σε διαμάχες και διαφορές. Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, η συχνή εμφάνιση τροχαίων ατυχημάτων και η ανοχή προς παράνομες συμπεριφορές μπορεί να δημιουργήσει φόβο, ψυχολογικό άγχος και **ανασφάλεια στα μέλη της κοινότητας**.

Τέλος, αναφορικά το **νομικό κομμάτι**, η παραβίαση του Κ.Ο.Κ έχει ως αποτέλεσμα πέραν της **επιβολής προστίμων ή της αφαίρεσης του διπλώματος οδήγησης, την έναρξη των προβλημάτων με το νόμο** για το νεαρό άτομο και την έναρξη των παραβατικών συμπεριφορών με αλυσιδωτές συνέπειες.

Ο/Η Γ2 σημειώνει: «*Το χειρότερο από όλα, χάνουν την ζωή τους*». Για τις απώλειες το Άτομο Κλειδί Γ1 αναφέρει: «*Δημιουργούν θανάτους. Όταν ας πούμε σε ένα χωριό 500 κατοίκων έχουν πεθάνει 30 παιδιά από 15 έως 25 χρονών, αυτά τα παιδιά από πίσω τους είναι 30 οικογένειες, οι οποίες είναι μια δυναμική 60-70 οικογενειών με παππούδες ξαδέρφους κλπ*». Όπως αναφέρει ο/η Μ4: «*Ειδικά τα τελευταία 2 χρόνια έχουμε πάρα πολλά τροχαία ατυχήματα εδώ πέρα. Σε ατομικό επίπεδο, λοιπόν, αν για παράδειγμα ο γιος ενός που μπορεί να έχει μια επιχείρηση στο χωριό, κάνει, επιφέρει ένα ατύχημα ένα τροχαίο ατύχημα, και σκοτώσει κάποιον άλλον, μετά προφανώς θα μαυρίσει το όνομά του, θα πάει ο άλλος που του σκότωσαν το παιδί του να βάλει καθγά, θα γίνει καυγάς και γενικώς στα ματώσει πάλι για άλλη μια φορά ο τόπος μας, χωρίς να υπάρχει λόγος*». Και ο/η ΑΠ5 αναφέρει: «*Έχουν καταστραφεί αρκετές οικογένειες η αλήθεια είναι, έχουν χωρίσει ας πούμε έτσι σε εισαγωγικά αρκετές οικογένειες γιατί ίσως τα παιδιά να ήταν μαζί και έγινε κάποιο τροχαίο και το ένα σκοτώθηκε και το άλλο έζησε και... και... και... όπως γίνεται. Γενικά υπάρχει, κάθε φορά που συμβαίνει κάτι τέτοιο υπάρχει μια ψύχρα σε όλη την ψυχολογία του χωριού, γιατί*

συνήθως είναι μικρά παιδιά και γενικά το να χάνεις ένα μικρό παιδί δεν είναι και ότι πιο ευχάριστο, όχι μόνο για το χωριό αλλά για τον καθένα».

Σχετικά με το φόβο και την ανασφάλεια στην κοινότητα ο/η Φ1 αναφέρει: «Πρώτον, υπάρχει φόβος και όχι μόνο σε αυτόν που οδηγεί δηλαδή το ανήλικο. Αλλά και στον πεζό δηλαδή βγαίνεις έξω και αναρωτιέσαι θα γυρίσω σπίτι μου; Επικρατεί ένας φόβος, επικρατεί ένα άγχος. Τι θα γίνει; Θα βγω έξω θα φτάσω στον προορισμό μου; Δηλαδή όχι μόνο για τον εαυτό μου, γιατί εγώ σκέφτομαι και τους υπόλοιπους. Αν πεταχτεί ένα παιδάκι μέσα στη μέση του δρόμου και ο άλλος έχει τα νεύρα του... Το παιδάκι θα προλάβει να φύγει αν ο άλλος έχει μεγάλη ταχύτητα; Αυτό ναι, υπάρχει ένα άγχος... Εγώ σκέφτομαι και τους άλλους και προφανώς υπάρχουν κι άλλοι που σκέφτονται και τους διπλανούς του, αλλά οι περισσότεροι δεν τους νοιάζει». Τέλος για την εμπλοκή με το νόμο ο/η Γ1 αναφέρει: «Ε...πιο πολύ πιστεύω οι επιπτώσεις είναι τα δικαστήρια...μετά θα πήγαιναν δικαστήριο και...εκεί πιστεύω ότι θα ήταν το μπέρδεμα όχι μόνο ανάμεσα στις οικογένειες πλέον».

ΧΡΗΣΗ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

Δεύτερο σε ιεραρχία εμφανίζεται η χρήση ουσιών, κυρίως η **κατανάλωση αλκοόλ** και ιδίως **μεταξύ των ανηλίκων**. Οι συνεντευξιζόμενοι εκφράζουν τον προβληματισμό τους για την **πρόωρη έναρξη της κατανάλωσης αλκοόλ από τα νεαρά άτομα**, προτείνοντας την ανάγκη για πιο αυστηρούς ελέγχους και εκπαιδευτικά προγράμματα. Επιπλέον, η **σύνδεση με τη χρήση ουσιών και τα τροχαία αδικήματα** είναι παρόντα, υπογραμμίζοντας τη σημασία της ενίσχυσης των εκπαιδευτικών προσπαθειών για την αποτροπή των επικίνδυνων συμπεριφορών στον δρόμο.

Σε επίπεδο κοινοτικής ασφάλειας, η **εμπορία ναρκωτικών** αναδεικνύεται ως ένα ακόμα κρίσιμο ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί. Οι πολίτες εκφράζουν την **ανησυχία τους για την παρουσία των ναρκωτικών** στις κοινότητές τους και προτείνουν ενδεχόμενα μέτρα για τον περιορισμό της εμπορίας και της χρήσης αυτών των ουσιών.

Ο/Η Φ1 αναφέρει: «Δεύτερον, πιστεύω πως είναι η χρήση ουσιών με το αλκοόλ πιο πολύ... με τους ανήλικους γιατί...μέσω αυτού θα περάσουν και στα τροχαία αδικήματα που...συμβαίνει μετά από αυτό». Ο/Η Μ5 αναφέρει: «Χρήση ουσιών και εμπόριο. Τα συνδέω μαζί, γιατί εντάξει στον Μυλοπόταμο είμαστε, όλοι ξέρουμε τι γίνεται εδώ». Επίσης το Άτομο Κλειδί ΑΠ2 λέει: «Τώρα, σίγουρα θεωρώ και την εμπορία και τη χρήση ουσιών, είναι διαδεδομένα, είτε αφορά το αλκοόλ που βλέπω εδώ, είτε γενικότερα ουσίες, υπάρχει δυστυχώς μια διάδοση και σε αυτή τη κατηγορία, εμπορία και χρήση». Τέλος, το Άτομο Κλειδί ΟΛ2 σημειώνει: «Για μένα η εμπορία ναρκωτικών είναι το Α και Ω, για μένα είναι το πρώτο».

ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΤΡΙΤΩΝ

Τρίτο σε ιεραρχία πρόβλημα αναφέρεται το πρόβλημα των **κλοπών αγροτικών μηχανημάτων και κτηνοτροφικών περιουσιών (ζωοκλοπής)** προκαλώντας **αίσθηση ανασφάλειας** και ανησυχία στην κοινότητα, και προκαλώντας οικονομικές απώλειες στους ιδιοκτήτες. Ταυτόχρονα, εμφανίζεται και το **πρόβλημα του βανδαλισμού και της καταστροφής ιδιοκτησιών**, όπως η καταστροφή φραχτών για την είσοδο ζώων. Σημαντικό ρόλο στην αντίληψη των κατοίκων παίζει η παρουσία αλλοδαπών καθώς συνδέεται με περιστατικά αδικημάτων κατά της ιδιοκτησίας τρίτων, προκαλώντας δυσκολίες στις σχέσεις μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων και να ενισχύοντας αντιπαραθέσεις στην περιοχή. Όπως αναφέρει ο/η Φ2: «Τρίτο θεωρώ τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας τρίτων. Δηλαδή δεν γίνεται εγώ να έχω αγοράσει κάτι να το έχω σπίτι μου και να το προσέχω... Και να έρθει κάποιος και να μου το πάρει με το έτσι θέλω». Παρομοίως ο/η Μ4 αναφέρει: «Το τρίτο θα έλεγα πως είναι αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας τρίτων. Ναι, δηλαδή ότι σε μεγάλο βαθμό, απλά τα άλλα δεν μου... μόνο αυτό. Θα έρχονται ξέρω γω, δεχόμαστε αλλοδαπούς και τέτοια. Γενικότερα σαν κοινότητα δεχόμαστε, αλλά μας κλέβετε δηλαδή...τεράστιο θέμα».

ΒΙΑΙΟΠΡΑΓΙΑ

Η **βίαση συμπεριφορά και οι τσακωμοί** αναδεικνύονται ως ένα ανησυχητικό φαινόμενο στην περιοχή, σύμφωνα με τις απόψεις των κατοίκων. Τα περιστατικά βιαιοπραγίας, είτε με τη χρήση όπλων είτε χωρίς, αναφέρονται ως επιδημία που επηρεάζει αρνητικά την κοινότητα. Για πολλούς συμμετέχοντες, οι «κακοί» τσακωμοί αποτελούν πραγματικότητα, αυτοί γίνονται και μεταξύ οικογενειών ή αδερφών και που έχουν προκαλέσει **διάσπαση στην κοινότητα**, ανησυχία και **ανασφάλεια** στον τοπικό πληθυσμό. Η βιαιοπραγία με τη **χρήση όπλων** αναδεικνύεται ως ένα ιδιαίτερα επικίνδυνο φαινόμενο με την **παρουσία προσώπων από άλλες κοινότητες** σε κοινωνικές εκδηλώσεις και την **κατάχρηση αλκοόλ** είναι παράγοντες που **συνδέονται με αύξηση των περιστατικών**. Οι επιπτώσεις αυτών των φαινομένων είναι πολλαπλές. Πέρα από την φυσική βλάβη που μπορεί να προκληθεί, η ψυχολογική επίπτωση στις κοινότητες είναι σημαντική, δημιουργώντας ένα **κλίμα ανασφάλειας και ανησυχίας**. Όπως αναφέρει ο/η Α2: *«Ναι, το πιο ακραίο το πρώτο θα πω την βιαιοπραγία, ακριβώς επειδή έχουν συμβεί φονικά εδώ στο χωριό τα οποία είχαν κλονίσει πολύ την κοινωνία, προσπαθεί ακόμα να ανακάμψει από αυτές τις εποχές»*. Ο/Η Γ4 συμπληρώνει: *«Εγώ σου μιλάω για κακούς τσακωμούς. Μπορεί να γίνει καμιά φορά καμιά πολύ κακιά φασαρία...να έχουν μαλώσει οικογένειες...για μεγάλο αριθμό σου μιλάω τώρα...οι δύο ξεχωριστές οικογένειες να μαλώσουν οι δύο αδέρφια το ένα με το άλλο»*.

ΟΠΛΟΚΑΤΟΧΗ ΚΑΙ ΟΠΛΟΧΡΗΣΙΑ

Η **χρήση και κατοχή όπλων** αναδεικνύεται ως μια πτυχή που προκαλεί ανησυχία στις κοινότητες αυτές. Οι προτάσεις και οι απόψεις των συμμετεχόντων αναδεικνύουν τις πολλαπλές διαστάσεις αυτού του ζητήματος. Από τη μία πλευρά, υπάρχει η **κουλτούρα της κατοχής όπλων**, αλλά χωρίς πρόθεση χρήσης τους. Αυτό αναδεικνύει το γεγονός ότι η παρουσία όπλων στην κοινότητα είναι διαδεδομένη, ακόμα και αν δεν χρησιμοποιούνται συχνά. Ωστόσο, αυτό εγείρει ερωτήματα σχετικά με τον λόγο για την κατοχή τους και το ενδεχόμενο κινδύνου που συνεπάγεται. Από την άλλη πλευρά, πολλοί **εκφράζουν την αποδοκιμασία τους για τα όπλα**. Καταδικάζουν τη χρήση τους, τα ατυχήματα που μπορεί να προκληθούν, και τον γενικό κίνδυνο που συνδέεται με αυτά. Επισημαίνουν ότι η κατάργηση των όπλων θα ήταν ευεργετική για την κοινότητα, αναδεικνύοντας την αντίθεσή τους σε αυτήν την πρακτική. Επιπλέον, ορισμένες μαρτυρίες αναφέρουν την παρουσία όπλων στην καθημερινότητα, με κατοίκους που φέρουν όπλα στη ζώνη τους. Αυτό ενδέχεται να συνδέεται με την **ανησυχία για πιθανές βίαιες ενέργειες ή επεισόδια**.

Ο/Η ΑΠ3 σημειώνει: *«Εντάξει, σφάζονται στο 7 καθαρό, για την πλάκα τους, δεν υπάρχει όριο και αντί αυτό να σταματήσει από γενιά σε γενιά, είναι κάτι το οποίο συνεχίζεται»*. Ο/Η Μ7 αναφέρει: *«Επίσης, αυτό που είναι καθημερινό, κυκλοφορούν όλοι με τα όπλα στη ζώνη, σίγουρα θα υπάρξει κάποια στιγμή και το να πειράξουν το σύντροφο, να χτυπήσουν το σύντροφο, κάποιος που περνάει όπως ανέφερα και πριν, βίαση πράξη»*. Έντονη αποδοκιμασία διαφαίνεται από αυτό που ο/η Α4 σημειώνει: *«Γιατί πρώτον, γίνονται ατυχήματα και κατά δεύτερον, δεν μου αρέσουν καθόλου τα όπλα. Δηλαδή μακάρι να μπορούσαν να καταργηθούν από παντού. Να μην υπάρχουν να καταργηθούν από παντού γιατί όπως είπα γίνονται ατυχήματα. Δεν είναι ωραίο. Το όπλο δεν δείχνει ούτε μαγκιά, ούτε καπετανιά, ούτε τίποτα. Δεν είναι, δε μου αρέσει ούτε όταν το κρατάνε τα μικρά παιδιά, ούτε όταν το κρατάνε μεγάλοι»*.

ΒΑΝΔΑΛΙΣΜΟΣ

Ο βανδαλισμός αναδεικνύεται ως ένα εξαιρετικά ανησυχητικό φαινόμενο στην περιοχή, καθώς η **καταστροφή περιουσιών και η παρεμπόδιση της ησυχίας** των κατοίκων προκαλούν αναστάτωση στην κοινότητα. Η αναφορά σε συμβάντα όπως τα σπασίματα και τα πειράγματα από συμπεριφορές παιδιών ενισχύει την έννοια ότι ο **βανδαλισμός** αποτελεί μία από τις κύριες προκλήσεις για την κοινωνική σταθερότητα. Η εκτίμηση του βανδαλισμού ως σοβαρού προβλήματος επιβεβαιώνεται και από την αναφορά σε περιστατικά που εκτυλίσσονται κατά τη

διάρκεια γλεντιών, όπου η **κατανάλωση αλκοόλ μπορεί να επιδρά αρνητικά στη συμπεριφορά των ανθρώπων**, οδηγώντας σε εκρήξεις βίας και σε σπάσιμο περιουσιών. Ο βανδαλισμός αντιμετωπίζεται ως ένα πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί επειγόντως, καθώς η καταστροφή περιουσιών δημιουργεί ένα **κλίμα ανασφάλειας** στην κοινότητα. Ο/Η Φ6 αναφέρει: *«Ίσως τον βανδαλισμό θα επέλεγα, υπάρχει πολύ θυμός μεταξύ των ανθρώπων και ξύλο. Σε γλέντι άμα πιούν πολύ μπορεί να φτάσουν στο σημείο να τσακωθούν με χτυπήματα»*. Ο/Η αναφέρει ΑΠ6: *«Αρκετά κτίρια τα οποία τα παιδιά νομίζουν και όχι μόνο τα παιδιά και άλλοι νομίζουν ότι 'α ένα τζαμί είναι ως το σπάσω θα νιώσω καλά', πάνε και τα σπάνε»*.

ΕΜΦΥΛΗ ΒΙΑ

Η **βίαση συμπεριφορά κατά των** γυναικών, αναδεικνύεται ως μία από τις σοβαρότερες και ανησυχητικές πτυχές της κοινωνίας σας. Οι αναφορές σε περιπτώσεις βίαιων επιθέσεων, κακοποίησης και βιασμού αναδεικνύουν την ανάγκη για σοβαρή αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος. Η αναφορά σε περιπτώσεις **ενδοοικογενειακής βίας**, όπου τα παιδιά είναι θύματα, επισημαίνει τη σημασία της πρόληψης και της παροχής υποστήριξης στα ευάλωτα μέλη της κοινότητας. Ο/Η Γ3 αναφέρει: *«Η οικογένεια μιας φίλης μου, είχε ένα τρελό πατέρα που τους είχε κάνει πολλά και φυλακή είχε κάνει...τους έδερνε και πολλά άλλα»*.

ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η αναφορά σε **αδικήματα που αφορούν την εργασία** αφορούν κυρίως την **παράνομη απασχόληση και την κακή μεταχείριση**, θέματα που απαιτούν προσεκτική αντιμετώπιση από την κοινότητα και τις αρχές. Ο/Η αναφέρει Α7: *«Επίσης, αδικία στην εργασία, παράνομες προσλήψεις χωρίς ένσημα ασφάλειας. Κακομεταχείριση όμως δεν θα έχεις, όπου δουλέψεις θα σε έχουν σαν το παιδί τους. Εκεί τουλάχιστον που έχω δουλέψει, αλλά γενικά έτσι είναι. Και γω χωρίς ένσημα και ασφάλεια είμαι»*.

3.2.3 Υποκειμενική αιτιολόγηση της παραβίασης του Κ.Ο.Κ

Η πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων έθεσε ως κύρια αιτία παραβίασης του Κ.Ο.Κ, την παραβίαση του ορίου ηλικίας - οδήγηση χωρίς δίπλωμα, λόγω ανοχής της οικογένειας. Αρκετοί έθεσαν ότι υπάρχει **προτροπή από τις οικογένειες**, εκμάθηση οδήγησης από τους γονείς ώστε να χρησιμοποιούν το αυτοκίνητο της οικογένειας από μικρή ηλικία ώστε τα παιδιά να **αναλαμβάνουν ρόλο στις οικογενειακές εργασίες** στα χωράφια και στις φάρμες. Η μάθηση της οδήγησης σε νεαρές ηλικίες φαίνεται να αποτελεί **μια κοινοτική πρακτική**, αρχικά για **εργασιακές υποχρεώσεις**, αλλά και σταδιακά **ενισχύει την αυτονομία των νέων** με όποιες συνέπειες στο **μη έλεγχο** έχει αυτό.

Ένα μέρος των συνεντευξιαζόμενων αναφέρεται σε μια κουλτούρα που προωθεί την **οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ κυρίως σε νέους** και ιδιαίτερα σε αγόρια. Τα περισσότερα τροχαία ατυχήματα οφείλονται σε αυτή την συμπεριφορά με σαφές αντίκτυπο στο **κοινωνικό περιβάλλον**.

Μέρος συνεντευξιαζόμενων έθεσε ότι ένας σημαντικός λόγος παραβίασης του Κ.Ο.Κ αποτελεί η **έλλειψη αστυνόμευσης ή ακόμα και ανοχή και απουσία ελέγχου** από τις αστυνομικές αρχές με αποτέλεσμα ορισμένοι οδηγοί να αισθάνονται ότι δεν θα τιμωρηθούν

Ο/Η Α4 σημειώνει: *«Οι γονείς που ανατρέφουν έτσι τα παιδιά. Τους δίνουν το αμάξι από 8 και 10 χρόνων, οπότε έτσι μαθαίνουν και τα παιδιά. Από το σπίτι ξεκινάνε όλα από την ανατροφή που θα σου δώσουν οι γονείς...Έτσι τους ανατρέφουν, έτσι είναι η νοοτροπία εδώ»*. Αντίστοιχα ο/η Γ4 αναφέρει: *«Εντάξει, είναι και για δουλειές. Υπάρχουν εδώ πάρα πολλά παιδιά που δουλεύουν από μικρά και θα πάρουν το αυτοκίνητο, αλλά και το αγροτικό για να πάνε να κάνουν τις δουλειές των γονιών τους. Τα υπόλοιπα τώρα είναι που θα πάρουν το αυτοκίνητο το βράδυ για να κάνουν βόλτες και τέτοια»*. Ο/Η ΑΠ4 χαρακτηριστικά αναφέρει: *«Όλοι μας πάνω κάτω οδηγούμε χωρίς δίπλωμα. Εγώ οδηγώ από τα 5 μου για να σου δώσω να καταλάβεις, 5 χρονών με έβαλε ο πατέρας μου και*

οδηγούσα το τρακτέρ, 8 χρονών με έμαθε στο αυτοκίνητο, οδηγώ τώρα 15 χρόνια κοντά. Εντάξει, δε ξέρω, το θεωρώ φυσιολογικό από τη μια, όχι λογικό βέβαια, αλλά κάπως πρέπει να μάθουμε, κάπως πρέπει να μάθουμε να οδηγούμε». Ο/Η ΑΠ8 αναφέρει: «Πάλι είχε να κάνει με την οικογένεια. Έχουν αυτή τη θεώρηση γιατί, δεν ξέρω για ποιο λόγο ακριβώς επικρατεί αυτή η θεώρηση στα χωριά, ότι πρέπει τα παιδιά να ξέρουν να οδηγούν από μικρά, τα αγόρια κυρίως, να έχουν αυτή την αυτονομία, να γνωρίζουν πώς λειτουργούν τα οχήματα και να βοηθάνε παράλληλα και στις δουλειές της οικογένειας. Γιατί δεν οδηγούν απλά τα αυτοκίνητα, οδηγούν και τα τρακτέρ, οδηγούν και τα φορτηγά, που υπάρχουν στην επαρχία για τις αγροτικές δουλειές, με αυτό τον τρόπο μπορούν να βοηθούν στην οικογένεια και στις υποχρεώσεις που υπάρχουν, και ως επί το πλείστον είμαστε μια αγροτική περιοχή». Τέλος το Άτομο Κλειδί ΟΛ2: «Όλα ξεκινούν από την οικογένεια. Οικογένεια και σχολείο, διαπαιδαγώγηση γενικά. Οι αξίες, αυτό που σας είπα πριν. Όταν κάποιος μεγαλώνει σε ένα περιβάλλον με τέτοιες συμπεριφορές, όταν μεγαλώσει θα βγει να κάνει τα ίδια. Άρα η οικογένεια».

Όπως αναφέρει ο Φ3 σχετικά με την επίπτωση της κατανάλωσης αλκοόλ στην οδήγηση: «Τα παιδιά πεινούν, δηλαδή 14 15 ήδη έχουν μάθει να πίνουν...μεγάλη ποσότητα...ε...μετά παίρνουν μηχανάκια αυτοκίνητα και όπου βγάλει ο δρόμος». Επίσης ο/η Γ6 σημειώνει: «τα περισσότερα τροχαία κάτω έχουν γίνει λόγω πιάματος. Κατά 80% αυτός είναι ο λόγος που τρακάρεις κάτω.» Τέλος ο/η ΑΠ7 σημειώνει: «Επίσης ισχύει πάρα πολύ το φαινόμενο ότι υπάρχουν οδηγοί που οδηγεί υπό την επήρεια αλκοόλ, εδώ στις περιοχές και δίχως να τους νοιάζει κάτι και αυτό είναι κάτι που μεταδίδεται από γενιά σε γενιά πιστεύω».

Σχετικά με την έλλειψη αστυνόμευσης ο/η Α2 αναφέρει: «Παραβιάζεται ο Κ.Ο.Κ επειδή μέσα στο χωριό δεν υπάρχει αστυνόμευση». Το Άτομο Κλειδί ΑΠ1 επίσης σημειώνει: «Θα βάλω σίγουρα στη συζήτηση και την έλλειψη αστυνόμευσης. Ότι δεν ανησυχεί αυτό το άτομο ότι οδηγεί και θα πέσει πάνω σε αστυνομία, και δεν λέω ότι θα η αστυνομία θα πρέπει να είναι κάθε μέρα σε όλα τα χωριά και να πηγαίνει πάνω κάτω, απλά η απουσία είναι πλήρης».

3.2.4 Υποκειμενική αιτιολόγηση της χρήσης αλκοόλ κάτω των 17

Μέρος των συνεντευξιαζόμενων έθεσε ότι κύριο αίτιο χρήσης αλκοόλ και άλλων ουσιών όπως, καπνός ήταν η **πίεση των συνομηλίκων**, η αποδοχή από συνομηλίκους, η αίσθηση «μαγκιάς» η αίσθηση «πρώρης ενηλικίωσης». Η **παρέα και η κοινωνική πίεση** διαμορφώνουν μια τάση κανονικοποίησης της χρήσης αλκοόλ και καπνού από ανήλικους, προωθεί μια αίσθηση ανήκειν και διαδραματίζει επίσης μια σημαντική διαδικασία στην κοινωνικοποίηση των νέων. Οι νέοι αναφέρουν ότι η πίεση από τους φίλους τους και η επιθυμία τους να ενταχθούν σε παρέες, οδηγεί στην κατανάλωση αλκοόλ ως μία **διαδικασία μίμησης**. Επιπλέον, το κοινωνικό έθιμο των "κουπών" νοηματοδοτεί **ανδρισμό και σεβασμό** προς τους υπόλοιπους που πίνουν σε μια παρέα, επισημαίνει αυτή την τεράστια κοινωνική πίεση που ασκείται στους νέους κυρίως άνδρες των συγκεκριμένων αγροτικών κοινοτήτων.

Οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με την κατανάλωση αλκοόλ από ανήλικους συσχετίστηκε σημαντικά από τις **οικογενειακές επιρροές** που δέχονται. Επισήμαναν ότι εάν οι γονείς επιτρέπουν ή ακόμα και ενθαρρύνουν την κατανάλωση αλκοόλ στο σπίτι, τα παιδιά και το βλέπουν ως αποδεκτή συμπεριφορά και έξω από το σπίτι. Οι συμμετέχοντες υπογράμμισαν τον καθοριστικό ρόλο των γονέων στην πεποίθηση ότι **η κατανάλωση αλκοόλ είναι φυσιολογική και ακόμα επιθυμητή**. Αυτή η οικογενειακή επίδραση θεωρήθηκε κύριος παράγοντας που συμβάλλει στην έναρξη και στην αποδοχή της κατανάλωσης αλκοόλ μεταξύ εφήβων και νέων ενηλίκων.

Σημαντικό μέρος του δείγματος επισημαίνει ότι υπάρχει **έλλειψη ελέγχου και ρύθμισης στην πώληση αλκοόλ** σε ανήλικους στην Κρήτη καθώς μαγαζιά και καφενεία δεν συμμορφώνονται με τους νόμους πώλησης αλκοόλ. Η κατανάλωση αλκοόλ συνδέεται με την **κοινωνική ζωή και τις παραδόσεις** της περιοχής. Τέλος, η **παραγωγή τοπικών ποτών** όπως η ρακή και το κρασί αποτελεί

σημαντικό κομμάτι της τοπικής κουλτούρας, ενισχύοντας την ανοχή προς την κατανάλωση αλκοόλ αλλά και μια κουλτούρα που κανονικοποιεί την χρήση αλκοόλ σε οποιαδήποτε ομάδα πληθυσμού και συνθήκη.

Χαρακτηριστικά ο/η Γ4 σημειώνει: «Είναι ένα χωριό που είναι πάρα πολύ της παρέας και τα παιδιά ζουν μέσα σε αυτό. Και οι μεγάλοι και οι νέοι γίνονται μια παρέα...Ναι και η παρέα σπρώχνει ο ένας τον άλλον...ειδικά στα γλέντια όλοι θα πιούν σαν μια παρέα». Όπως αναφέρει ο/η ΟΛ1: «Πιστεύω ότι πίνουν γιατί το θεωρούν ένα είδος μαγκιάς, είναι νομίζω και η μόδα και η τάση που σου περνάει και τα σόσιαλ». Τέλος ο/η Γ1 αναφέρει: «Εγώ νομίζω ότι είναι αυτή η καπετανιά, και καλά "εγώ πίνω, εγώ το σηκώνω, δεν με πειράζει, ενώ εσύ με το ένα γίνεσαι χάλια...εγώ είμαι άντρας και θα πιώ...και αν δεν πιώ δεν είμαι άντρας. Και λέει...ένα άτομο "δεν θέλω δεν μπορώ" και οι υπόλοιποι λένε "μα πιες, πιες, τι άντρας είσαι εσύ...άμα δεν πιείς δεν σου ξαναμιλάω" και τέτοια». Παρομοίως ο/η Γ6 λέει: «Είναι μια νοοτροπία. Και σίγουρα επηρεάζονται και από τους άλλους που βλέπουν ότι πίνουν, οπότε δεν θέλουν να νιώσουν μειονεκτικά και ότι δεν ανήκουν».

Σχετικά με την επιρροή τις οικογένειας ο/η Μ4 σημειώνει: «Αυτό βέβαια το έχουν μάθει και από το σπίτι τους γιατί αν τους επιτρέπουν οι γονείς τους να καταναλώνουν αλκοόλ γιατί να μην το κάνουν και έξω;». Παρομοίως ο/η Μ6 αναφέρει: «Κυρίως οι γονείς. Ότι οι γονείς αφήνουν τα παιδιά. Όταν ο πατέρας, γιατί ο πατέρας είναι το κεφάλι που λένε της οικογένειας, αφήνει το παιδί του να πιει μύρα ή ούισκι από τα 8 του, προφανώς όταν θα μεγαλώσει θα πει ότι είναι κάτι φυσιολογικό».

Όσον αφορά την έλλειψη ελέγχου από νόμο ο/η Μ4 αναφέρει: «Τα παιδιά καταναλώνουν αλκοόλ, ανήλικα παιδιά καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες αλκοόλ, δεν υπάρχει έλεγχος σε αυτό, δεν είναι στα μαγαζιά κάποιος που να πει, να ζητήσει ταυτότητες ή και να μη ζητήσει τους δίνει ανεξέλεγκτα, απλά για να βγάλει τα χρήματά του και όλο αυτό οδηγεί σε ατυχήματα, όχι μόνο τροχαία». Για την κοινωνική ζωή και τις παραδόσεις ο/η ΑΠ8: «Τα αίτια είναι, νομίζω ότι είναι στη νοοτροπία και στην κουλτούρα της Κρήτης το αλκοόλ ας πούμε, είναι ένα κομμάτι της διασκέδασης, είναι κομμάτι του πολιτισμού μας και σαφώς έχει φύγει από τα όρια τα τελευταία χρόνια. Είναι κομμάτι επίδειξης δύναμης, γίνεται και χρήση αλκοόλ από ανήλικα άτομα το οποίο από μόνο του είναι πρόβλημα».

3.2.5 Υποκειμενική αιτιολόγηση της χρήσης ναρκωτικών ουσιών και του εμπόριο ναρκωτικών ουσιών

Αίτια

Οι συνεντεύξεις αναδεικνύουν διάφορους παράγοντες που συμβάλλουν στη χρήση και στο εμπόριο ουσιών. Οι συνεντευξιαζόμενοι αναφέρουν και σε αυτό το σημείο την **έλλειψη αστυνόμευσης και ελέγχου**. Αυτή η αίσθηση της ανυπαρξίας ελέγχου και της ατιμωρησίας συμβάλλουν στην ένταση του φαινομένου καθώς σύμφωνα με τις αντιλήψεις των συνεντευξιαζόμενων η έλλειψη αίσθησης κινδύνου ή κυρώσεων μπορεί να ωθήσει τους ανθρώπους να εμπλακούν σε παράνομες δραστηριότητες.

Επίσης σύμφωνα με τα ευρήματα η καλλιέργεια κάνναβης αποτελεί μέρος της **τοπικής κουλτούρας και παράδοσης**, ενισχύοντας την αντίληψη ότι η δραστηριότητα αυτή είναι κοινωνικά αποδεκτή. Φαίνεται ότι υπάρχει μια τοπική κουλτούρα και παράδοση προς τη χρήση ουσιών και ιδιαίτερα της χρήσης και καλλιέργειας κάνναβης, ενισχύοντας την αντίληψη ότι η δραστηριότητα αυτή είναι κοινωνικά αποδεκτή.

Η επιθυμία για **εύκολα και γρήγορα χρήματα** αναδεικνύεται ως ένας κυρίαρχος παράγοντας που ωθούν ιδιαίτερα τους νέους στην εμπορία ναρκωτικών ως ένα εύκολο τρόπο εισοδήματος, ειδικά σε περιοχές με ανεπαρκείς οικονομικές ευκαιρίες. Οπότε ο νεοπλουτισμός από την μια και η **έλλειψη ηθικών και οικογενειακών αξιών** εντός των οικογενειών από την άλλη συμβάλλουν στη διαίωνιση του προβλήματος. Η ατομική ευθύνη αναγνωρίζεται, αλλά πολλοί επισημαίνουν την

επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος και της βίας ως παράγοντες που οδηγούν στην χρήση ναρκωτικών.

Το Άτομο Κλειδί ΑΠ2 επισημάνει: «Σίγουρα οφείλεται στο γεγονός ότι οι περιοχές όπως είναι οι δικές μας σε μεγάλο βαθμό αποτελούνται από απομακρυσμένα χωριά που δεν υπάρχει έλεγχος, που η αστυνομία, εντάξει θα κάνει μια περιπολία αλλά δεν υπάρχει η αίσθηση της άμεσης αστυνόμευσης και καταστολής, σίγουρα είναι πιο εύκολο και να διακινήσεις και να κάνεις χρήση ουσιών, οπότε μάλλον οφείλεται στη πεποίθηση και στην αντίληψη που έχει ο κόσμος ότι εδώ κάνεις ότι θες και δε σε καταλαβαίνει κανείς».

Το Άτομο Κλειδί Α1 σημειώνει: «Η κουλτούρα, έχουν γενικά ιστορία κάποια χωριά στην καλλιέργεια κάνναβης και στην εμπορία και είναι κάτι που έχει βοηθήσει στην ανάπτυξη της χρήσης στην κοινότητα και πολλοί απέκτησαν περιουσία με αυτό τον τρόπο κάνοντας εμπορία. Είναι κάτι που έχει μπει στην κουλτούρα τους και δεν το θεωρούν πολύ σοβαρό ζήτημα». Επίσης ο/η Α1 λέει: «Το επιφέρει αυτό η εμπορία ναρκωτικών, το κακό ο νεοπλουτισμός...σου λέω, παλιά το χωριό δεν είχε ούτε ένα αμάξι. Εγώ είχα μόνο του παππού το αμάξι που το είχε για αγροτικό. Κατάλαβες; Με αυτά και με αυτά...νομίζω κακομαθαίνουμε». Τέλος ο/η Μ5 χαρακτηριστικά αναφέρει: «Εδώ πέρα οι περισσότεροι μεγαλώνουν στα χωράφια τους, αυτό το χασίς που λέει εδώ πέρα και το πουλάνε, το παίρνουν εδώ πέρα, το κάνουνε δηλαδή αυτό. Και είναι πολύ εύκολο να βρεις. Εμπόριο τώρα, μη φανταστείτε τώρα εταιρία που έχουν μέσα και φτιάχνουν, είναι χύμα...Ναι, παράνομο τελείως. Κίνητρο, ναι. Χρήμα. Είναι κάτι που βγάζει πολύ καλό χρήμα θεωρώ, και άμα ζορίζεσαι θα καταλήξεις εκεί, λες γιατί δεν το κάνω και εγώ, όλοι το κάνουνε, να βγάλω και εγώ κάνα χρήμα».

Συνέπειες

Σε ατομικό επίπεδο, η χρήση ουσιών μπορεί να οδηγήσει σε **σοβαρές επιπλοκές υγείας και ακόμη και θάνατο με τα τροχαία ατυχήματα** να είναι η πιο συχνή συνέπεια της. Συνδέεται με άλλες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς, όπως ο **βανδαλισμός και η οπλοχρησία**. Ακόμη, η χρήση ουσιών συνδέεται με προβλήματα υγείας και εθισμό, ειδικά στους νέους, μπορεί να οδηγήσει σε **αλκοολισμό** και αποκλεισμό από προηγούμενες υγιεινές δραστηριότητες όπως ο αθλητισμός. Τέλος, η χρήση ουσιών μπορεί να οδηγήσει σε **απώλεια εργασίας και μείωση της παραγωγικότητας**. Σε επίπεδο οικογένειας, η χρήση ουσιών μπορεί να την οδηγήσει σε καταστροφή, **αποξένωση** καθώς και σε σοβαρές διαμάχες και τσακωμούς. Επίσης τα παιδιά που μεγαλώνουν σε περιβάλλοντα με χρήση ουσιών είναι πιθανόν να **αναπτύξουν αρνητικά πρότυπα και να μιμούνται την** συμπεριφορά των γονιών τους. Όσον αφορά το κοινωνικό επίπεδο, η χρήση ουσιών μπορεί να οδηγήσει τα άτομα σε απομόνωση λόγω της **αρνητικής φήμης** ή της αντιδραστικής συμπεριφοράς τους, αλλά παράλληλα **δυσφημεί και την κοινότητα** και μπορεί να αποτρέψει την άφιξη νέων κατοίκων ή επισκεπτών.

Σε ατομικό επίπεδο ο/η Φ2 αναφέρει: «Κάποια στιγμή είναι εξαρτημένοι και τα χάνουν όλα...Μετά, αφού εξαρτηθούν καταλήγουν μόνοι, καταλήγουν χωρίς οικογένεια, στους δρόμους...». Ο/Η Γ1 συμπληρώνει: «Πιστεύω ότι η πιο σημαντική επίπτωση είναι ότι μπορεί να χάσουν την ζωή τους». Τέλος ο/η Μ4 αναφέρει: «Οι επιπτώσεις στους ανήλικους είναι ότι τους... αρχικά αρχίζουν από μικρή ηλικία να έχουν προβλήματα υγείας, εθίζονται σε αυτό οπότε είναι πολύ δύσκολο να το σταματήσουν, οπότε... κοινώς γίνονται αλκοολικοί και φέρνουνε και αυτά πιστεύω φόβο και τρόμο για τους υπόλοιπους, γιατί δεν ξέρεις ποτέ τι θα σου κάνει ένας μεθυσμένος». Σε επίπεδο οικογένειας το Άτομο Κλειδί ΟΛ2 αναφέρει: «Όταν κάποιος μεγαλώνει σε ένα περιβάλλον με τέτοιες συμπεριφορές, όταν μεγαλώσει θα βγει να κάνει τα ίδια». Σε κοινοτικό επίπεδο ο/η Μ7 αναφέρει: «Βγαίνει μια φήμη για το χωριό, είναι και αυτό μια επίπτωση, ότι είναι ναρκομανείς όλοι, ότι είμαστε έμποροι εδώ πέρα και πολλοί μόλις το ακούνε αυτό, δεν προτιμούν να έρθουν εδώ πέρα και να πάνε κάπου αλλού».

3.2.6 Υποκειμενική αιτιολόγηση για τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας τρίτων

Από τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας τρίτων, οι ζωοκλοπές ή κλοπές αγροτικών μηχανημάτων υπερτερούν όλων των υπολοίπων. Αναφορικά με τα αίτια, η εκδίκηση εμφανίζεται ως ένας κύριος παράγοντας, καθώς η **εκδίκηση** και οι διαφορές μπορούν να οδηγήσουν σε επεισόδια. Δεύτερον, οι **οικογενειακές διαμάχες** και οι παλαιότερες διαφορές ανάμεσα σε οικογένειες μπορεί να επιδεινώσουν την κατάσταση. Τρίτον, η ζήλια και ο **ανταγωνισμός** για οικονομικούς πόρους μπορεί να οδηγήσει σε αντιπαράθεση και αποξένωση μεταξύ ατόμων.

Ο/Η Φ1 αναφέρει: «Από εκδίκηση μπορεί να γίνει ένας τσακωμός κάτι...και μπορεί ο άλλος να βρει μια αφορμή για να σε εκδικηθεί κλέβοντας τα ζώα σου». Ο/Η Α5 σημειώνει: «Σε αυτό έχει να κάνει ξεκάθαρα οι σχέσεις μεταξύ των οικογενειών. Επειδή έχουν διαφορές, θέλει η μία να καταστρέψει την άλλη σε αυτό το κομμάτι, γιατί οι άνθρωποι βγάζουν τα χρήματά τους από τα πρόβατα». Ενώ ο/η ΟΛ8 αναφέρει: «Λόγω ζήλιας λόγω ότι παίρνει το αίμα του πίσω από κάτι που να είχε γίνει. Το οποίο άμα το σκεφτείς είναι τελείως λάθος, αλλά συμβαίνει».

Συνέπειες

Καταρχάς, αναδεικνύεται η επίπτωση στην κοινωνική συνοχή, καθώς η απομόνωση των ατόμων που διαπράττουν αυτά τα αδικήματα μπορεί να οδηγήσει σε **διχασμό**. Επίσης, παρατηρείται ότι αυτό μπορεί να δημιουργήσει **διαμάχες μεταξύ οικογενειών** λόγω της σημασίας της ιδιοκτησίας στην οικονομική και κοινωνική ανέλιξη. Τέλος, αναδεικνύονται οι κοινοτικές αντιδράσεις σε αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν **απομόνωση ή κατακραυγή των υπαιτίων**, ενώ οι αντιδράσεις μεταξύ των μελών μιας οικογένειας επίσης μπορεί να εντείνονται.

Ο/Η Μ5 αναφέρει σχετικά με τον διχασμό: «Οι επιπτώσεις, επηρεάζεις τώρα την κοινότητα, δηλαδή μας κάνεις εμάς να νιώθουμε μετάνοια που σε φέραμε, σε φιλοξενήσαμε και μας κλέβεις δηλαδή, δεν εμπιστεύεσαι και εύκολα μετά. Και είναι κακό αυτό.» Ο/Η Φ6 αναφέρει: «Μπορώ να πω πως αυτά τα άτομα είναι εντελώς απομακρυσμένα επειδή η κοινότητα όταν γίνει κάτι μέσα σε μισή ώρα θα ξέρουν όλοι με λεπτομέρειες τι έχει γίνει. Σε ένα μεγάλο βαθμό μπορώ να πω ότι θα κατακρίνουν το γεγονός, θα απομακρύνουν αυτά τα άτομα με αποτέλεσμα πλέον αυτά τα άτομα να συνυπάρχουν μόνο μεταξύ τους, πλέον δεν τα αποδέχεται η ίδια η κοινότητα». Ενώ ο Α5 σημειώνει: «Σε αυτό έχει να κάνει ξεκάθαρα οι σχέσεις μεταξύ των οικογενειών. Επειδή έχουν διαφορές, θέλει η μία να καταστρέψει την άλλη σε αυτό το κομμάτι, γιατί οι άνθρωποι βγάζουν τα χρήματά τους από τα πρόβατα».

3.2.7 Υποκειμενική αιτιολόγηση για τη βιαιοπραγία

Αίτια

Από τις δηλώσεις των συνεντευξιαζόμενων προκύπτουν διάφορα αίτια που συνδέονται με τα αίτια βίαιων επεισοδίων. Καταρχάς, η **κατανάλωση αλκοόλ** εμφανίζεται ως κύριος παράγοντας που συχνά οδηγεί σε ανεξέλεγκτη συμπεριφορά και αύξηση της πιθανότητας πρόκλησης βίας. Δεύτερον, η **οικογενειακή παράδοση** καθώς η συμπεριφορά προγόνων μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά ενισχύοντας μια κουλτούρα βίας και την εικόνα του «**νταή**», ενισχύει την βία ως απόδειξη δύναμης ιδιαίτερα όταν αισθάνονται προσβεβλημένοι ή αδικημένοι. Τέλος, οι **επιρροές από το περιβάλλον** συμβάλουν την ανάπτυξη βίαιων συμπεριφορών.

Ο/Η Γ2 αναφέρει: «Το αλκοόλ είναι το πιο σύνηθες να έχει επίπτωση. Εντάξει αν κάποια φορά συμβεί κάποιο σκηνικό με ξύλο χωρίς την επήρεια αλκοόλ είναι...πολύ σπάνια...πολύ σπάνια...το αλκοόλ μας επηρεάζει εδώ πέρα». Ο/Η ΑΠ3 σημειώνει: «Σίγουρα το τροφοδοτεί η οικογένεια. Γιατί προφανώς αυτό υπάρχει... πάει από πάππου προς πάππου, από μπαμπά σε εγγονό και πάει λέγοντας, γιατί αν ο παππούς είχε το όνομά του πρώτο νταή, πρέπει να το συνεχίσει ο γιος και ο

εγγονός αντίστοιχα, οπότε πάει από γενιά σε γενιά σίγουρα αυτό». Τέλος, ο/η ΑΠ2 αναφέρει: «Η κοινωνία, η οικογένεια, το σχολείο, όλα σχετίζονται μεταξύ τους. όταν κάποιος δέχεται βία από την κοινωνία ή την οικογένεια του, σίγουρα θα θέλει να δώσει και στους άλλους βία, να τους πονέσει όπως πόνεσε και αυτός».

Συνέπειες

Καταρχάς, αναδεικνύεται η δυσκολία στην υπέρβαση της βίας και των τραυμάτων που μπορεί να προκληθούν σε ένα άτομο. Αυτό το τραύμα μπορεί να διαρκέσει για πολλά χρόνια και να **δυσχεράνει την επίτευξη κοινωνικής ισορροπίας** στην κοινότητα. Επιπλέον, επισημαίνεται η κλιμάκωση βίας και **εκδήλωση της βεντέτας** να μεταφέρονται από γενιά σε γενιά, συχνά χωρίς να υπάρχει τρόπος επίλυσης. Οικογένειες και στενά δίκτυα εμπλέκονται σε όλο αυτό διευρύνοντας τον **κοινωνικό διχασμό**. Επίσης, αναδεικνύεται η αρνητική κοινωνική επίπτωση της βίας στην κοινότητα, καθώς αυτή μπορεί να οδηγήσει σε στίγματα και απομόνωση του θύτη, καθώς αρνητική κριτική και κατακραυγή από τα μέλη της κοινότητας. Επίσης, μπορεί να δυσφημίσει την κοινότητα. Επιπλέον, υπογραμμίζεται η επίδραση της βίας στις κοινωνικές σχέσεις και τις οικογενειακές δυναμικές, καθώς η ατμόσφαιρα ανησυχίας και φόβου μπορεί να δημιουργήσει **διαμάχες και απόσταση μελών μιας οικογένειας ή μεταξύ διαφορετικών οικογενειών** στην κοινότητα.

Χαρακτηριστικά ο/η Φ1: «Κατά αρχήν χαλάει την σχέση πολλών ανθρώπων μεταξύ τους. Δηλαδή την προηγούμενη μέρα θα είμαστε καλά εδώ και θα πίνουμε τον καφέ μας...Την επαύριον που θα γίνει αυτό θα χαλάσει τη σχέση μας και μεταξύ άλλων πολλών ανθρώπων γιατί ο ένας συνδέεται με τον άλλον, δηλαδή θα τσακωθεί ξάδερφος με έναν άλλον, και ο άλλος ξάδελφος δεν θα μιλάει με κάποιον άλλον...». Επίσης ο/η Γ2 αναφέρει: «Βγάζουν κακό όνομα στο χωριό...είμαστε κλειστή κοινωνία και θα σχολιαστεί αυτός που θα το κάνει. Και είναι σαν να τον κρατάς σε μια κατηγορία για παράδειγμα...επικίνδυνος...επιρρεπείς σε μια φασαρία; Επικίνδυνος». Τέλος ο/η ΑΠ3 σημειώνει: «Δεν είναι βεντέτες οι οποίες δημιουργήθηκαν τη δεκαετία του 90 είναι βεντέτες που δημιουργήθηκαν το 1920. Κυριολεκτικά μετράνε 100 χρόνια, γιατί μπήκε το πρόβατο του ενός στο χωράφι του αλλουνού, και πυροβόλησε ο ένας τον προπάππου, τον προπάππου, τον προπάππου, το οποίο το λέω και πραγματικά μου φαίνεται αστείο αλλά κυριολεκτικά είναι κάτι που συμβαίνει μέχρι και τώρα. Οπότε και σε αυτό, ειδικά σε τέτοια πράγματα θα έπρεπε η κοινότητα να κάνει κάτι, δεν ξέρω με ποιο τρόπο, πώς μπορεί να γίνει, και σίγουρα παίζει ρόλο το ότι, περνάει από γενιά σε γενιά και κανείς δεν έχει βρεθεί να αντισταθεί σε όλο αυτό και να το σταματήσει απλά το διαιωνίζει».

3.2.8 Υποκειμενική αιτιολόγηση για την οπλοκατοχή και την οπλοχρησία

Από τις συνεντεύξεις προκύπτουν διάφορα στοιχεία για την οπλοκατοχή και την οπλοχρησία.

Καταρχάς, η νοοτροπία της κοινωνίας στις συγκεκριμένες αγροτικές κοινότητες, έχει διαμορφωθεί με βάση παραδόσεις και έθιμα που διαδίδονται **από γενιά σε γενιά βαθιά ριζωμένα στην τοπική κουλτούρα**. Επομένως η κατοχή και χρήση των όπλων συνδέεται στενά με τον ανδρισμό και την προστασία της οικογένειας και αποτελούν **σημαντικό μέρος της ανδρικής ταυτότητας**. Η χρήση των όπλων συνδέεται και με την επίλυση **διαφορών** μεταξύ οικογενειών ή ατόμων. Η κουλτούρα της κατοχή όπλων είτε ως παράδοση είτε ως μέσω επίλυσης διαφορών συμβάλει στην διατήρηση της παραβατικότητας και της βίας ως **ένδειξη δύναμης**.

Ο/Η ΑΠ3 επισημάνει: «Σίγουρα παίζει ρόλο το ότι, περνάει από γενιά σε γενιά και κανείς δεν έχει βρεθεί να αντισταθεί σε όλο αυτό και να το σταματήσει απλά το διαιωνίζει». Παρόμοια ο/η Μ3 αναφέρει: «Σχετίζεται άμεσα με την παράδοση γιατί έχει μείνει από τους παλιούς. Ένα σπίτι έχει όπλα, ακόμη και από την γερμανική κατοχή. Αυτά κρατούνται σαν κειμήλιο και είναι σαν μία ιερή τελετή όταν δίνεις στο παιδί σου. Του λες αυτό είναι του παππού σου, ακόμη και να μην το

χρησιμοποιήσεις ποτέ. Μπορεί να μην είναι καν σε θέση να λειτουργήσουν αυτά τα όπλα. Και από την άλλη, υπάρχουν τα άλλα χιλιάδες παράνομα τα οποία λειτουργούν κανονικά».

Πολλοί αναφέρουν ότι και ο/η Α4: «Επίσης μπορεί να το έχουν ξέρεις από καπετανιά...και καλά εγώ έχω όπλο μη μου σιμώνεις ας πούμε...». Επίσης όπως αναφέρει ο/η Μ6 σημειώνει: «Χρησιμοποιούν τα όπλα για να λύσουν τις διαφορές τους, μπορεί να υπάρχει μια σύγκρουση ανάμεσα δυο οικογενειών και να μην τα βρίσκουν, ε και έτσι καταλήγουν σε αυτό το αποτέλεσμα που θεωρούν αυτοί σωστό αλλά δεν είναι. Γενικώς, το έχουνε πάρει πολύ φυσιολογικό αυτό σε συγκεκριμένο δήμο και θεωρούν ότι είναι η μόνη λύση αυτό».

Συνέπειες

Κατά κύριο λόγο, οι συμμετέχοντες εκφράζουν από τις σημαντικότερες συνέπειες το **φόβο για το ενδεχόμενο ατυχήματος** λόγω ανεύθυνης χρήσης όπλων από μεθυσμένα άτομα. Επιπλέον, αναφέρεται η αρνητική επίπτωση στην εικόνα και τη φήμη της κοινότητας όταν εκδηλώνονται περιστατικά βίας σε κοινωνικά γεγονότα, καθώς αυτό **επηρεάζει την αίσθηση ασφάλειας και την εικόνα** της κοινότητας προς τα έξω. Επίσης, τονίζεται η σύνδεση της οπλοκατοχής με την **αναβίωση της βεντέτας** και της παραβατικότητας στην κοινότητα. Η υποκείμενη πίεση για αντιμετώπιση των προκλήσεων σε συνδυασμό με την οπλοκατοχή, μπορεί να οδηγήσει σε **αυξημένη βία και επικινδυνότητα**. Επιπλέον, αναφέρεται μια σημαντική συνέπεια της οπλοκατοχής είναι η **ανατροφή των παιδιών στην διατηρήσει την κουλτούρα της οπλοκατοχής στην κοινότητα**.

Ο/Η Α2 αναφέρει: «Όταν συμβαίνουν κάποια καλά και κάποια κακά, είτε είναι γλέντι είτε κηδεία, πάντα υπάρχει λίγο ο φόβος μην πιεί κάποιος τόσο πολύ πάνω στην όρεξη ή την τρέλα πάει και απλά βγάλει το όπλο να παίξει μια μπαλοθιά ας πούμε». Ο/Η Α4 αναφέρει: «Μπορεί να γίνει ένα ατύχημα κατά λάθος. Μετά βεντέτες θα αρχίσουν με αυτά. Αν υπάρχουν όπλα, ξεκινούν και βεντέτες μεταξύ οικογενειών...Δηλαδή πάνω σε κάποιο τσακωμό να βγάλει κάποιος όπλο, να πυροβολήσει και εκεί να ξεκινήσει βεντέτα. Και μετά η βεντέτα να συνεχιστεί στις επόμενες και στις επόμενες γενιές». Ο/Η ΑΠ4 σημειώνει: «Εμείς το θεωρούμε λογικό, μας αρέσει, οι γονείς μας, σε εμάς τα παιδιά της ηλικίας μου, μας μαθαίνουν να μη τα κρατάμε, να ξέρουμε να τα χρησιμοποιούμε αλλά όχι να τα κρατάμε μαζί μας. Να τα έχουμε δηλαδή μόνο για προστασία σε ώρα έκτακτης ανάγκης».

2.9 Υποκειμενική αιτιολόγηση για τον βανδαλισμό

Ένα από τα βασικά αίτια βανδαλισμών είναι η **έλλειψη ευαισθητοποίησης και περιορισμένες επιλογές ψυχαγωγίας και εναλλακτικών δραστηριοτήτων** ιδιαίτερα για τους νέους. Επιπλέον, ο βανδαλισμός συχνά συνδέεται με την **κατανάλωση αλκοόλ ή άλλων ουσιών**, η οποία μπορεί να επιδρά στην κρίση και στη συμπεριφορά των ατόμων, οδηγώντας τους σε ανεξέλεγκτες ενέργειες και εκρήξεις θυμού σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους. Οι νέοι μιμούνται τις παραβατικές συμπεριφορές των ενηλίκων, με την **έλλειψη θετικών προτύπων και την επιρροή των φίλων** να παίζουν σημαντικό ρόλο. Εντούτοις, η κοινωνική απομόνωση και οι προσωπικές διαφωνίες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον βανδαλισμό.

Το Άτομο Κλειδί ΟΛ1 αναφέρει: «Μεγαλώνοντας και εμείς τα κάναμε. Ξέρεις πολύ καλά ότι, η ζωή σε ένα χωριό είναι...δεν έχεις ούτε τις επιλογές να πας σε ένα παιδότοπο όταν είσαι πιο μικρός, δεν έχεις επιλογές, ε...κατά χρονικά διαστήματα...να είσαι μέλος μιας ομάδας να ασχολείσαι με τον αθλητισμό...οπότε πρέπει σαν παιδάκι κάπου να ξεσπάς. Κάποια στιγμή λοιπόν, ίσως κάνεις και τον βανδαλισμό, ίσως κάνεις και το στιδήποτε...που...μπορεί να είναι μικρό αλλά δεν παύει να είναι παράνομο». Ενώ ο/η Μ3 αναφέρει: «Το παιδί έχει πάρει ότι βλέπει. Κακήν κακώς τα παιδιά κάνουν ότι βλέπουν κάποια στιγμή. Εφόσον υπάρχει αυτή η παραβατικότητα από ενήλικες, σε ένα τέτοιο

περιβάλλον σε ένα τέτοιο περιστατικό μπορεί να υπάρχει και κάποιο παιδί μπροστά και λέει θέλω να το κάνω και γω αυτό. Γιατί είναι εντυπωσιακό για αυτό το παιδί».

Συνέπειες

Οι συνέπειες του βανδαλισμού είναι αρχικά οι **υλικές ζημιές** της περιουσίας άλλων. Επιπλέον, ο βανδαλισμός προκαλεί **ανησυχία και ανασφάλεια στους πολίτες για την ακεραιότητά τους**. Ο βανδαλισμός μπορεί να έχει επίπτωση στην **μιμητική συμπεριφορά** των νέων και να οδηγήσει σε περαιτέρω εκδηλώσεις βανδαλισμού. Ενώ η **κοινωνική κατακραυγή** από την κοινότητα ενδέχεται να απομονώσει τα άτομα που εμπλέκονται σε παράνομες δραστηριότητες.

Χαρακτηριστικά ο/η Φ6 αναφέρει για την κοινωνική κατακραυγή: «Μπορώ να πω πως αυτά τα άτομα είναι εντελώς απομακρυσμένα επειδή η κοινότητα όταν γίνει κάτι ,μέσα σε μισή ώρα θα ξέρουν όλοι με λεπτομέρειες τι έχει γίνει. Σε ένα μεγάλο βαθμό μπορώ να πω ότι θα κατακρίνουν το γεγονός, θα απομακρύνουν αυτά τα άτομα με αποτέλεσμα πλέον αυτά τα άτομα να συνυπάρχουν μόνο μεταξύ τους, πλέον δεν τα αποδέχεται η ίδια η κοινωνία. Ξέρουμε τα άτομα που έχουν παραπάνω παραβατική συμπεριφορά, τα άτομα του χωριού έχουν μάθει να φυλάσσονται περισσότερο».

3.2.10 Υποκειμενική αιτιολόγηση για την έμφυλη βία

Αίτια

Με βάση τις δηλώσεις των συνεντευξιαζόμενων, ένας σημαντικός παράγοντας είναι η **κατανάλωση ουσιών**, όπως ναρκωτικά και αλκοόλ. Η εξάρτηση από αυτές τις ουσίες μπορεί να οδηγήσει σε επιθετικότητα και βίαιες συμπεριφορές. Επιπλέον, οικονομικά προβλήματα μπορούν να δημιουργήσουν πίεση και ένταση μέσα στην οικογένεια, ειδικά σε καταστάσεις **ανεργίας ή οικονομικής ανασφάλειας**. Ακόμη, η κοινωνική πίεση και η **παρέμβαση τρίτων** μπορεί να επιδεινώσουν τις συγκρούσεις στην οικογένεια, αντί να βοηθήσουν στην επίλυση των προβλημάτων. Περιγράφεται όμως γενικά ένα κλίμα όπου επικρατούν **έμφυλες ανισότητες**. Τέλος, η **ανατροφή των παιδιών** και οικογενειακοί παράγοντες όπως η έκθεση στην βία φαίνεται να έχουν κρίσιμη σημασία στην εμφάνιση αυτής της συμπεριφοράς.

Ο/Η ΑΠ7 αναφέρει: «Θα μπορούσαμε να το συνδέσουμε και για αυτό που αναφέραμε για την εργασία και τους εργοδότες ότι οι μέρες είναι δύσκολες και υπάρχουν πολλά προβλήματα είτε οικονομικού χαρακτήρα είτε όχι. Υπάρχουν προβλήματα στις οικογένειες και στα νοικοκυριά τα οποία μπορούν να οδηγήσουν σε τέτοιου είδους συμπεριφορές, κατακριτέες εννοείται, σε αυτό το σημείο θα ήθελα να πω όμως ότι παίζει πολύ σημαντικό ρόλο για μένα και η ανατροφή των παιδιών από τους γονείς». Επίσης ο Γ3 σημειώνει: «Ο μπαμπάς της κολλητής μου που συνέβαινε αυτό (ενδοοικογενειακή βία) έπαιρνε ναρκωτικά. Νομίζω όσες οικογένειες ξέρω και έχουν τέτοια προβλήματα ενδοοικογενειακής βίας είναι από το αλκοόλ. Είναι πάρα πολλές οι οικογένειες που ξέρω όπου ο σύζυγος συνήθως, πίνει συνήθως είναι αλκοολικός, όποτε πάει σπίτι, θα σπάει πράγματα, θα βρίζει ή θα φωνάζει». Τέλος ο/η Γ6 αναφέρει: «Οι άνδρες εκεί δεν υπολογίζουν την γυναίκα. Αν κοιτάξει κάποιος την δική του, τότε θα πρέπει να τον δείρει. Πρέπει να υπερισχύεις στο θέμα του ανδρισμού. Αν νιώθουν επίσης κατώτεροι από τον άλλον που κοιτάξε την γυναίκα τους, θα δείρουν την γυναίκα τους. Δημιουργείται ένα κόμπλεξ οπότε ποιος θα τις δεχθεί τις συνέπειες..ο κατώτερος σου, εννοώντας μυϊκά κατώτερες, οπότε πρακτικά θα τα βάλουν στο τέλος με τις γυναίκες τους ή και με τα παιδιά τους».

Συνέπειες

Καταρχάς, η έμφυλη βία έχει **ψυχολογικές και σωματικές συνέπειες στην υγεία** των θυμάτων. Η **υποτίμηση, η ανασφάλεια και ο φόβος** οδηγεί σε σοβαρές ψυχολογικές διαταραχές, ενώ οι

σωματικές επιθέσεις μπορούν να προκαλέσουν **τραύματα και ακόμη και θάνατο στα θύματα**. Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, οι αντιδράσεις της κοινωνίας είναι περιορισμένες ή ανεπαρκείς, προκαλώντας την **απομόνωση των θυμάτων** ενισχύοντας τον συναισθηματικό και ψυχολογικό πόνο των θυμάτων.

Για την αδιαφορία της κοινότητας ο/η Γ6: *«Σίγουρα είναι κάτι που επικρατεί στα ορεινά της Κρήτης αλλά δεν ξέρω πως έχει ξεκινήσει όλο αυτό. Σίγουρα θα μπορούσαν να κάνουν κάτι και οι υπόλοιποι για να το σταματήσουν, αλλά το αποφεύγουν. Σίγουρα δεν είναι αποδεκτό από την κοινότητα, θα τον πιάσει κάποιος να τον συνετίσει γτ δεν θες και εσύ να μπαίνεις στην οικογένεια του άλλου, δεν ξέρεις τι τρέλα κουβαλάει. Αν μάθει ότι έκανες καταγγελία στην αστυνομία μπορεί να έρθει και να σε σκοτώσει, δεν ξέρεις τι τρέλα κουβαλάει ο καθένας, και όσο να ναι στην κοινότητα μαθαίνονται όλα»*. Ο/Η ΑΠ2 συμπληρώνει: *«Ας πούμε έχουμε ακούσει ιστορίες ότι οι γυναίκες ντρέπονται να πόνε ότι δέχονται βία γτ φοβούνται την βία φοβούνται ότι μπορεί να τις σκοτώσουν. Αφού το κράτος δεν τις προστατεύει. Φοβούνται ότι η κοινωνία θα τους καταδικάσει. Σίγουρα θα τους γυρίσουν την πλάτη πχ σε όσους διαπράττουν βία. Δηλαδή θα τους βλέπουν με μισό μάτι, δεν θα τους εμπιστεύονται πλέον, δεν θα τους βάζουν σπίτι τους»*

3.2.11 Υποκειμενική αιτιολόγηση για τα αδικήματα στην εργασία

Ο μόνος παράγοντας που φαίνεται να οδηγεί σε αδικήματα στην εργασία σύμφωνα με τις δηλώσεις των συμμετεχόντων, αποτελεί το γενικότερο κλίμα **οικονομικής κρίσης** με τους εργοδότες να θέλουν να **μειώσουν τα έξοδά** τους. Ο/Η ΑΠ7 αναφέρει: *«Γενικά, οι μέρες είναι δύσκολες το ξέρουμε όλοι αυτό, και αρκετά μαγαζιά δεν έχουν το ίδιο κέρδος που ίσως είχαν κάποτε ή το κέρδος που θα επιθυμούσαν»*. Ενώ ο/η ΑΠ5 συμπληρώνει: *«Λόγω της υψηλής ανάγκης εργασίας πλέον, λόγω της κρίσης και ότι είναι μαζί όλα αυτά, πλέον οι περισσότεροι εργοδότες εκμεταλλεύονται τους εργαζομένους τους, ως προς την ασφάλισή τους, ως προς το ωράριο εργασίας τους, την πληρωμή τους, όλα αυτά»*.

Συνέπειες

Η ανασφάλεια και η ανησυχία για το εργασιακό μέλλον οδηγεί σε **δυσπιστία και άγχος**, επηρεάζοντας **αρνητικά την ψυχολογική τους κατάσταση**. Ο εργαζόμενος που χάνει τα επιδόματά του και ακόμα και τη δουλειά του έχει **μακροπρόθεσμες οικονομικές και ψυχολογικές συνέπειες**.

Ο/Η ΑΠ7 αναφέρει: *«Όσον αφορά την εργασία, άμα δεν σου φέρεται καλά ο εργοδότης σου ας πούμε, δεν κοιμάσαι καλά το βράδυ, δεν νιώθεις, νιώθεις άσχημα, νιώθεις ότι κάνεις κάτι λάθος που δεν ισχύει αυτό, απλά υπάρχουν κάποιοι άνθρωποι που έχουν κολλήματα. Ναι υπάρχει ψυχολογική επιβάρυνση σίγουρα»*. Ενώ ο/η ΑΠ5: *«Οι επιπτώσεις είναι ότι πολλές φορές συμβαίνουν και αρκετά ατυχήματα λόγω εργασίας, με ανθρώπους οι οποίοι δεν είναι ασφαλισμένοι, χάνει τα επιδόματα του, χάνει τη δουλειά του ίσως μπορεί και να μην καταφέρει να ξαναδουλέψει ποτέ στη ζωή του»*.

3.3 Θεματικός Άξονας 3: Εμπειρίες, γνώση και αντίληψη για τον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών συμπεριφορών

3.3.1 Σημαντικότητα του έγκαιρου εντοπισμού των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

Οι συνεντευξαζόμενοι αναφέρθηκαν στην πλειοψηφία τους στη ζωτική σημασία ανάγκη για αναγνώριση και αντιμετώπιση των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών, υπογραμμίζοντας την **πρόληψη ως το βασικό μέσο έγκαιρης ανίχνευσης και παρέμβασης** με στόχο τη δημιουργία μιας καλύτερης κοινωνίας.

Ορισμένοι τονίζουν ότι η έγκαιρη αντίδραση σε παραβατικές συμπεριφορές μπορεί να αποτρέψει την εξάπλωση επικίνδυνων συμπεριφορών και να προλάβει την εμπλοκή σε πιο σοβαρά εγκλήματα. Άλλοι, βέβαια, επικεντρώνονται στην **ανάγκη για αυστηρή καταστολή**, υποστηρίζοντας ότι η τιμωρία των παραβατών θα μπορούσε να λειτουργήσει ως αποτρεπτικό παράδειγμα για άλλους.

Πολλοί υποστηρίζουν την **εκπαίδευση και την ενημέρωση ως βασικά εργαλεία για τον εντοπισμό των παραβατικών συμπεριφορών**, ειδικά στο **σχολικό περιβάλλον** όπου τα παιδιά διαμορφώνουν χαρακτήρα. Η **ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση της κοινότητας** επισημαίνονται ως θεμελιώδεις για τη δημιουργία μιας κοινότητας που **απορρίπτει τις παραβατικές συμπεριφορές** και ενθαρρύνει την κοινωνική ευθύνη. Σε επίπεδο κοινωνικής συνοχής, αναγνωρίζεται η **συλλογική ευθύνη της κοινότητας** να εντοπίζει και να αντιμετωπίζει τις παραβατικές συμπεριφορές σε συνεργασία με τις αρχές επιβολής του νόμου. Από την άλλη, εκφράζεται **ανησυχία για την ανοχή ή την αδιαφορία της κοινότητας απέναντι στις παραβατικές συμπεριφορές**, η οποία μπορεί να ενθαρρύνει την επανάληψη αυτών των συμπεριφορών.

Ο/Η ΑΠ8 αναφέρει: «*Η πρόληψη είναι πάρα πολύ σημαντική. Όσο πιο έγκαιρα εντοπίσεις μια τέτοια συμπεριφορά, τόσο πιο πολύ μπορείς να τη χτυπήσεις στην αρχή της, πριν να γίνει μεγάλη και επικίνδυνη. Οπότε είναι πολύ βασικό*». Ο/Η Γ3 αναφέρει: «*Γιατί όταν υπάρχει ένα πρόβλημα, πρέπει να το αναγνωρίζεις για να βρεις την λύση για να είναι καλύτερα το χωριό μετά*». Αλλά ο/η Φ2 σημειώνει: «*Όχι τόσο πολύ να εντοπίζονται, γιατί εντοπίζονται, αλλά να τιμωρούνται πιο πολύ*». Το Άτομο Κλειδί Α1 μιλά για το ρόλο του σχολείου: «*Ναι είναι σημαντικό ειδικά από το σχολείο, να γίνονται ενημερώσεις στα σχολεία που το παιδί ακόμη διαμορφώνει το χαρακτήρα του και μπορεί να εντοπίσει κάποια πράγματα*». Το ίδιο και το Άτομο Κλειδί Μ1: «*Το πιο σημαντικό. Η πρόληψη είναι το καλύτερο για μένα. Από μικρές ηλικίες, να μπει στα σχολεία η εκμάθηση οδικής συμπεριφοράς και γενικά όλα αυτά που προαναφέραμε περί παραβατικότητας. Να φυτέψουμε στα παιδιά από πολύ μικρές ηλικίες, από νήπια, να κάνει το ίδιο το παιδί παρατήρηση στον γονέα. Όταν βάλουμε στα σχολεία αυτή την νοοτροπία, νομίζω θα αλλάξουμε πολλά πράγματα. Έχουν αλλάξει πολλά προς το καλύτερο σε σχέση με 20 χρόνια πριν στο χωριό, αλλά μπορούν να γίνουν πολύ καλύτερα*».

Τέλος ο/η Μ2 σημειώνει: «*Είναι σημαντικό, το πώς μόνο η αστυνομία θα μπορούσε να το κάνει αυτό, με περισσότερη αστυνόμευση, η οποία το κράτος πρέπει να ενισχύσει. Και η ίδια όμως η κοινότητα αν εντοπίσει ότι κάποιος έχει ξεφύγει, να το πιάσει το χωριό και να του πει στην περίπτωση της επικίνδυνης οδήγησης, φίλε υπάρχουν μικρά παιδιά στην πλατεία, στο σχολείο. Αν από την άλλη γίνονται πολλές παρατηρήσεις, η κοινότητα το χωριό να καλέσει την αστυνομία*».

3.3.2 Εμπόδια στον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών
Ένα από τα κύρια εμπόδια που προκύπτουν από τις συνεντεύξεις είναι η ανεπαρκής **αντίδραση από την κοινότητα**. Πολλά άτομα φαίνεται να **αντιμετωπίζουν τις παραβατικές συμπεριφορές με νωχελικότητα, η ανοχή ή και ο φόβος**. Η άρνηση των **γονέων, να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν τις προβληματικές συμπεριφορές των παιδιών τους** αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Επιπροσθέτως, η **έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ των γονέων, των εκπαιδευτικών, και των αρμόδιων αρχών** μπορεί να οδηγήσει σε καθυστερήσεις στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς. Εντούτοις, η **έλλειψη συστηματικών ενεργειών εντοπισμού και αντιμετώπισης των παραβατικών συμπεριφορών από φορείς** μπορεί να επιδεινώσει την κατάσταση. Συνδυαστικά με

το παραπάνω, ένα ακόμη εμπόδιο που μπορεί να προστεθεί αποτελούν οι **παραδοσιακοί κοινωνικοί ρόλοι και οι διακρίσεις βάσει φύλου** όπου δημιουργήσουν εμπόδια στην αναγνώριση και αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς, ιδίως στις γυναίκες, καθώς θεωρούν αυτά τα ζητήματα «ανδρική υπόθεση».

Όπως σημειώνει ο/η **A1**: «*Ε...ίσως, υπάρχει μεγάλη δεκτικότητα απο τους ανθρώπους...δηλαδή υπάρχει ανεκτικότητα σε όλους τους ανθρώπους για αυτά τα ζητήματα, άρα δεν λένε τίποτα*». Το Άτομο Κλειδί Γ1 περιγράφει και την διάσταση του φόβου στα εμπόδια: «*Δεν τολμάς κιάλας να πεις ότι είναι παράνομο*». Ο/Η **A5** σημειώνει για το ρόλο των γονέων: «*Συνήθως η οικογένεια πολλές φορές, δεν θέλει να δει την αλήθεια οπότε δεν εντοπίζουν και την παραβατική συμπεριφορά*». Παρόμοια ο/η **ΟΛ6** αναφέρει: «*Υπάρχουν και οι δύο περιπτώσεις όπου κάποιοι θα σχολιάζουν επικριτικά και άλλοι θα δικαιολογούν. Εκείνοι που θα δικαιολογήσουν είναι και ακόλουθοί του*». Επίσης ο/η **Γ3** αναφέρει για τους φορείς: «*Αστυνόμηση εδώ γενικότερα δεν έχουμε...Οπότε αυτό είναι πιο άνετο για ένα παιδί να πάρει το αυτοκίνητο και να κάνει μια βόλτα*». Το Άτομο Κλειδί **A1** σημειώνει: «*Όσο είμαι εγώ στο φορέα δεν έχει γίνει κάποια δράση για επικίνδυνες συμπεριφορές, όπως χρήση και οδική συμπεριφορά, και αυτό συμβάλλει και το γεγονός πως είναι υποστελεχωμένο το σχολείο, έχουν μια κοινωνική λειτουργό και μια ψυχολόγο στο Γυμνάσιο όπου έρχονται μια φορά την εβδομάδα και πολλές φορές δεν τον ενημερώνουν και για σημαντικά πράγματα που έχουν γίνει στο σχολείο*». Τέλος η **Φ7** σημειώνει: «*Για μένα όσα χρόνια το έχω ζήσει, ένα από τα εμπόδια που συναντώ και ακούω είναι ότι είμαι κορίτσι και δεν πρέπει να ανακατεύομαι. Προφανώς και δεν σταματά να διαδίδεται η πληροφορία για το γεγονός, αλλά δεν παύει να υπάρχει αυτή η νοοτροπία που επικρατεί ότι θα το λύσουμε μεταξύ μας οι άνδρες, εσύ είσαι κορίτσι δεν έχεις δουλειά να ανακατευτείς. Ο λόγος της γυναίκας μετράει σπάνια, και ειδικά όταν δεν έχει μπει με τον ρόλο της μαμάς στο κοινωνικό σύνολο ώστε να έχει ακόμη άποψη, αλλιώς δεν θα έχεις προσφέρει και κάτι στην κοινωνία*».

3.3.3 Μέθοδοι στον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών
Στις μικρές αγροτικές κοινωνίες οι κάτοικοι γνωρίζονται μεταξύ τους. Η ενημέρωση μεταφέρεται από **στόμα σε στόμα** και συχνά συζητιέται σε διάφορα κοινωνικά σημεία όπως τα καφενεία. Η πληροφορία μέσα από τις **κοινωνικές συναντήσεις** (καφενείο, εκδηλώσεις) μεταδίδεται γρήγορα με αποτέλεσμα όλοι να είναι ενήμεροι για τα γεγονότα και τις συμπεριφορές του χωριού. Δύσκολο για κάποιον που έχει παραβατική συμπεριφορά να παραμένει ανώνυμος.

Στις μικρές κοινότητες, οι **δραστηριότητες είναι πιο ευδιάκριτες, δεν αγνοούνται** αλλά σπάνια αναλαμβάνονται δράσεις για την αντιμετώπιση τους. Οι κάτοικοι μπορούν εύκολα να παρατηρήσουν τις συμπεριφορές των άλλων και να αντιληφθούν τυχόν παραβάσεις και κίνδυνο. Γενικά, υπογραμμίζουν τον **ρόλο του κοινωνικού δικτύου** που διαδραματίζει η τοπική κοινωνία στην **επιτήρηση και έλεγχο** για τη διατήρηση της τάξης και της ασφάλειας στην κοινότητά τους.

Χαρακτηριστικά ο/η **A4** αναφέρει: «*Ε...με λίγα λόγια, ο καθένας ξέρει, τους ξέρουμε όλους εδώ, τις οικογένειες, ποιος χρησιμοποιεί πιο πολλά όπλα. Ποιος είναι έτσι, ποιος είναι αλλιώς*». Επίσης ο/η **M5** αναφέρει: «*Εεε, μεθόδους τώρα, πολύ καλή ερώτηση. Εεε, ναι εδώ πέρα τώρα είναι πολύ εύκολο άμα γίνει κάτι να το μάθεις, εεε, εντάξει χωριό είμαστε, καταλαβαίνετε, με το που γίνει κάτι μέσα σε λεπτά το μαθαίνεις. Από στόμα σε στόμα. Συζητιέται πάρα πολύ, είναι μικρή κοινωνία, οπότε συζητιέται πολύ και για πολύ καιρό*». Σύμφωνα με το Άτομο Κλειδί **M3**: «*Γιατί γίνονται φανερά, δεν γίνονται κρυφά. Γίνονται μπροστά στα μάτια σου, οπότε τα βλέπουμε. Αλλά δεν κάνουμε τίποτα για να τα σταματήσουμε*». Τέλος ο/η **Γ5** αναφέρει: «*Συνήθως εντοπίζεται από την ίδια την κοινωνία, η ίδια η κοινωνία θα ασχοληθεί με αυτό το θέμα. Αν ένας παραστρατήσει, η ίδια η κοινωνία θα ασχοληθεί, με αυτόν τον άνθρωπο για να τον φέρουν, να βάλει το μυαλό στην κεφαλή του*».

3.3.4 Ρόλος των δομών και των υπηρεσιών στον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

Πολλοί συμμετέχοντες εκφράζουν **ανησυχία για την ανικανότητα ή την αδράνεια της αστυνομίας και της νομοθεσίας**, αφήνοντας τους πολίτες και την κοινότητα να διαχειρίζονται μόνοι τα θέματα ανάμεσά τους. Από την άλλη υπάρχει και η άποψη από κάποιους να **θέλουν να διαχειρίζονται όλα μόνοι τους, χωρίς την αστυνομία**. Υπάρχει κριτική για το γεγονός ότι ακόμα και όταν οι επίσημες δομές λαμβάνουν δράση, αυτή δεν είναι επαρκής ή αποτελεσματική. Κάποιοι αναφέρουν παραδείγματα, όπως την **αδυναμία της αστυνομίας να αντιμετωπίσει την εμπορία ναρκωτικών ή την έλλειψη ελέγχου στον τομέα της οδικής ασφάλειας**. Η τοπική κοινωνία πιέζει την αστυνομία να αναλάβει περισσότερη δράση και να είναι πιο αποτελεσματική στον εντοπισμό και στην εξάλειψη των παραβατικών συμπεριφορών. Ορισμένοι συμμετέχοντες προτείνουν την **ενίσχυση της αστυνομίας**, προκειμένου να ανταποκριθούν καλύτερα στις ανάγκες της κοινότητας. Πολλοί αναφέρουν την ανάγκη **συνεργασίας** μεταξύ των δομών, της κοινότητας και των πολιτών για τον **εντοπισμό και την αντιμετώπιση των παραβατικών συμπεριφορών**. Ταυτόχρονα συμμετέχοντες επισημαίνουν τη σημασία των προληπτικών δράσεων, την **ενίσχυση των δομών με επιστημονικό προσωπικό** για να προληφθούν οι παραβατικές συμπεριφορές.

Με απογοήτευση ο/η ΑΠ2 σημειώνει: «*Η αστυνομία είναι πολύ αδιάφορη, αν είχαμε ένα καλύτερο κράτος δικαίου, καλύτερη φύλαξη και αστυνομία, δεν θα γινότουσαν τόσο εύκολα. Έχουν βασικό ρόλο*». Ο/Η Φ1 χαρακτηριστικά σημειώνει: «*Τα αφήνουν πιο πολύ να τα διαχειριστούν οι πολίτες μεταξύ τους με τους άτυπους τρόπους. Δεν ανακατεύεται η αστυνομία ή οποιοσδήποτε άλλος θεσμός*». Αλλά από την άλλη θέλουν να τα διαχειρίζονται χωρίς την παρέμβαση της αστυνομίας όπως ο/η ΟΛ2 αναφέρει: «*Την αστυνομία την έχουν απέξω πάντα, ποιον εντοπισμό; Δεν την θέλουν καθόλου*». Το ίδιο αναφέρει και ο/η Α1: «*Άσε την αστυνομία στην άκρη, η αστυνομία είναι λίγο μελάς*».

Η απογοήτευση για τους θεσμούς καταγράφεται από αυτό που ο/η Φ2 αναφέρει: «*Οι επίσημοι θεσμοί όπως η αστυνομία...δεν μπορούν να κάνουν κάτι, δεν κάνουν τίποτα βασικά. Γιατί... πχ με τα ναρκωτικά, βάζει τον άλλον μέσα 2 μέρες και μετά βγαίνει. είτε είναι χρήστης είτε είναι διακινητής, ότι και να είναι. Δεν έχει κάποιο νόημα. Δηλαδή 2 μέρες που θα μπει στην φυλακή, του στερεί τίποτα; Και το ξανακάνει. Είτε με κάποιο πρόστιμο, είτε με κάποια ποινή...και τον κάνουν να πει, ότι αν το ξανακάνει θα συμβεί κάτι άλλο. Αλλά δεν υπάρχει κάτι τέτοιο, οπότε μία, δύο, τρεις ..βγαίνει, συνεχίζει και όλα καλά*». Επίσης ο/η αναφέρει: Μ7: «*Η αστυνομία είναι αυτή που πρέπει να αναλάβει σε αυτά τα θέματα, μπορώ να πω ότι εδώ πέρα, δεν έχουμε πρόβλημα με τους αστυνομικούς. Δεν κάνουνε μπλόκο, δεν κοιτάνε τα μαγαζιά να μούνε μέσα, να κοιτάξουνε αν έχουμε όπλα παράνομα, αν έχουμε ουσίες, όλα αυτά που θα έπρεπε να τα κάνουμε για να είμαστε όλοι πιο ασφαλείς. Θα έπρεπε να το κάνουν αλλά δεν το κάνουν δυστυχώς. Για να καταλάβετε σε τι βαθμό έχει φτάσει η αστυνομία, πρώτα παίρνει η κοινότητα θέση και μετά η αστυνομία*». Αντίθετα το Άτομο Κλειδί ΑΠ2 σημειώνει βελτίωση στο ρόλο της αστυνομίας: «*Όντως ενδιαφέρονται, όντως δηλαδή πλέον βλέπω ότι και η αστυνομία θα ασχοληθεί περισσότερο με ανθρώπους που ξέρει ότι είναι άνθρωποι που ασχολούνται με εγκληματικές δραστηριότητες, είτε είναι εμπορία όπλων και ναρκωτικών διότι και αυτή νιώθει τη πίεση πλέον της κοινωνίας ότι θέλει τέτοιου είδους συμπεριφορές να εξαλειφθούν. Οπότε και από αυτή την άποψη προσπαθεί να φανεί αλλά και να είναι πιο αποτελεσματική*».

Το Άτομο Κλειδί Μ1 σημειώνει το ρόλο των δομών: «*Για μένα είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος τους, ειδικά των κοινωνικών δομών. Έχουν τον ρόλο πάνω από όλα να χτυπήσουν στην βάση του προβλήματος να προσπαθούν να προλάβουν πράγματα και όχι όταν γίνει κάτι να τρέξουν όλοι να διαμαρτυρηθούν κλπ. Συνήθως όταν παρουσιαστούν τα προβλήματα, παρεμβαίνουν οι κοινωνικές δομές. Φτάνει ο κόμπος στο χτένι και μετά κάνουν ομιλίες, δράσεις, κλπ. Καλό είναι να γίνονται, το*

θέμα είναι που έγινε η αρχή. Τώρα ο τρόπος για να αναγνωρίσουν τις παραβατικές συμπεριφορές, είναι οι ομιλίες οι ανοιχτές συγκεντρώσεις με διάφορες ηλικίες. Να καλέσεις ανθρώπους, έναν άνθρωπο από την τροχαία Ηρακλείου. Και είχε πει, εδώ λέμε αλήθειες και δείτε τα αποτελέσματα των ατυχημάτων ή της χρήσης ουσιών. Ζωντανά παραδείγματα και όχι επιστημονικά. Η νεολαία αυτό θέλει».

3.4 Θεματικός Άξονας 4: Εμπειρίες, γνώση και αντίληψη για την αναφορά των παραβατικών συμπεριφορών

3.4.1 Σημαντικότητα της αναφοράς των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

Οι δηλώσεις των συνεντευξιαζόμενων προσφέρουν μια πολύπλευρη εικόνα σχετικά με τη σημαντικότητα στην αναφορά/καταγγελία παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών. Η πλειονότητα των απόψεων αναγνωρίζει την σημαντικότητα της αναφοράς παραβατικών συμπεριφορών ως μέσο για την αντιμετώπιση αυτών αλλά υπάρχουν και εκείνοι που **δεν θα τις καταγγείλουν και δεν θα ασχοληθούν από σεβασμό** προς τους άλλους. Υπογραμμίζεται η σημασία της καταγγελίας αυτών των προβλήματα, ώστε να **μην επιδεινωθούν** ή να μην πάρουν κακή τροπή, από πολλούς ως **ένδειξη κοινωνικής ευθύνης και σεβασμού προς τον εαυτό και τους άλλους** και ως **δημόσια ασφάλεια και γενική ευημερία** των κοινοτήτων τους.

Πολλές από τις απόψεις επισημαίνουν ότι η αναφορά παραβατικών συμπεριφορών έχει επίπτωση στην κοινότητα ως σύνολο. Τονίζεται, λοιπόν, σημαντικό ο **αντίκτυπος** που μπορεί να έχει η παραβατική συμπεριφορά τόσο στο άτομο που την εκδηλώνει όσο και στην κοινωνία γενικότερα, υπογραμμίζοντας τη **σημασία της αναφοράς για την αντιμετώπιση αυτών των κοινωνικών επιπτώσεων**. Εντούτοις, αναφέρεται η ανάγκη να παρεμβαίνουν οι αρμόδιοι φορείς ή άτομα για να αποτραπούν πιθανές αρνητικές επιπτώσεις.

Στο κομμάτι της πρόληψης, εκφράζεται η άποψη ότι η αναφορά παραβατικών συμπεριφορών βοηθάει στην **πρόληψη των προβλημάτων**. Αναφέρεται ότι μέσω της καταγγελίας, οι **κατάλληλοι φορείς μπορούν να ενεργήσουν γρήγορα** και να επιλύσουν τα προβλήματα πριν εξελιχθούν σε κάτι σοβαρότερο.

Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, πολλές από τις απόψεις υπογραμμίζουν τη σημασία της **ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του πληθυσμού** σχετικά με τις παραβατικές συμπεριφορές και τις επιπτώσεις τους στην κοινότητα μέσω της εκπαίδευσης και της ευαισθητοποίησης, ιδιαίτερα **στα σχολεία**. Τέλος, αναφέρεται η σημασία της **επιβολής κυρώσεων** στους παραβάτες, ώστε να υπάρξει αποτροπή τέτοιων συμπεριφορών στο μέλλον.

Ο/Η ΟΛ1 αναφέρει για την μη καταγγελία: *«Δεν τα κουμαντάρεις εσύ τις υποθέσεις των άλλων...δεν σου πέφτει και λόγος στην τελική, οπότε...μέχρι εκεί να τα συζητήσουμε, αλλά δεν θα κάνουμε κάτι άλλο μόνο και μόνο από σεβασμό»*. Αντίθετα ο/η ΟΛ2 σημειώνει: *«Ναι, πρέπει να γίνεται η αναφορά όλων αυτών που συζητάμε...κυρίως για να μην πάρει κακή τροπή το πράγμα...αλλά περιμένουμε άντε πρώτα να γίνει το κακό και δεν μιλάμε»*. Συμφωνεί και το Άτομο Κλειδί ΟΛ1: *«Σίγουρα πρέπει να γίνεται αναφορά όλων αυτών και επίσημα»*. Ο/Η Μ6 επισημάνει την σημασία των κυρώσεων: *«Πολύ σημαντικό διότι εκεί καταλαβαίνει ο άλλος, με την ποινή, τι είναι λάθος και έτσι μαθαίνει πώς να διαχειρίζεται τέτοια πράγματα σωστά»*. Ενώ ο/η ΑΠ6 σημειώνει την κοινωνική ευθύνη: *«Αν μπορούσα να είμαι κάθε μέρα και να καταγγέλλω ανθρώπους οι οποίοι είναι παραβατικοί θα το έκανα. Και αυτό όχι για να δείξω ότι είμαι καλός άνθρωπος, αλλά και για το δικό μου καλό, γιατί πώς ξέρω εγώ ότι μια μέρα που θα οδηγώ εγώ εκεί στη λωρίδα μου προσεκτικά, δεν θα πεταχτεί κάποιος να με σκοτώσει επειδή μπορεί να μη με είδε ή μπορεί να έχει πιει και να οδηγήσει και να είναι ανήλικος. Είναι πάρα πολύ σοβαρό, αυτό ότι πρέπει να γίνονται οι αναφορές και οι*

καταγγελίες για να μπορούν και οι ίδιοι να τιμωρηθούν με τον ανάλογο τρόπο». Παρομοίως και το Άτομο Κλειδί M1: «Πρέπει να γίνεται αναφορά και να λέμε τα πράγματα με το όνομά τους, όπως αυτό που σου είπα πριν, δηλαδή να λέμε αλήθειες και ειδικά στα παιδιά και στους νέους. Να τους δείχνουμε και παραδείγματα ότι αν κάνεις αυτό, αν τρέχεις και δεν ακολουθείς τον κ.ο.κ θα πεθάνεις. Να μην τους χαϊδεύουμε τα αυτιά και να προσπαθούμε να χρυσώσουμε το χάπι».

3.4.2 Εμπόδια στην αναφορά των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

Ο **φόβος των συνεπειών** μιας ενδεχόμενης καταγγελίας αποτελεί το κύριο εμπόδιο, που τα περισσότερα άτομα του δείγματος δεν θα προχωρούσαν σε μια τέτοια πράξη. Η αντίδραση σε μια τέτοια αναφορά μπορεί να οδηγήσει σε αντίποινα, μελάδες και απειλές. Ο φόβος λοιπόν προέρχεται από τον **κίνδυνο της εκδίκησης** αλλά και της **ενδεχόμενης κατακραυγής** που θα υποστούν **από τους γύρω τους** σε μια κλειστή κοινωνία με την σιωπή να είναι η επικρατέστερη επιλογή στις περισσότερες περιπτώσεις. Η **φύση των σχέσεων** (φιλικές, οικογενειακές) αποτελεί ένα εμπόδιο που ενδέχεται να επηρεάσει τη καταγγελία ενός συμβάντος καθώς ο **φόβος της απώλειας φιλίας ή στήριξης** λειτουργεί αποτρεπτικά. Τέλος, η **έλλειψη εμπιστοσύνης στις κρατικές αρχές** είναι ένα άλλο εμπόδιο, καθώς οι άνθρωποι πιστεύουν ότι η αναφορά παραβατικής συμπεριφοράς δεν θα έχει αποτέλεσμα και προτιμούν πολλές φορές να **επιλύουν εσωτερικά θέματα**, αποφεύγοντας την όποια εξωτερική παρέμβαση.

Το Άτομο Κλειδί M3 αναφέρεται στο φόβο των συνεπειών: «Μπορεί και να σου κάψουν το σπίτι, το μαγαζί σου αν αναφέρεις κάτι. Αποτελεί εμπόδιο. Ακόμη και αν έχεις το θάρρος να κάνεις αναφορά, θα την αποσύρεις στο τέλος μόνος σου. Υπάρχουν συνέπειες, δεν ρισκάρεις». Ο/Η M2 συμπληρώνει: «Όταν κάποιος είναι έμπορας, εδώ στην κοινότητα δεν θα πάνε να τον καταγγείλουν γιατί θα τον φοβούνται, είναι πιο ισχυρός. Σε αυτό είναι πιο αδύναμη η κοινότητα από αυτόν. Αυτό μόνο κρατικά μπορεί να γίνει, δεν μπορεί η κοινότητα να κάνει κάτι σε αυτό». Επίσης χαρακτηριστικά ο/η M7 αναφέρει: «Από προσωπική άποψη, υπάρχει φόβος και πολλοί δεν το προτιμούν και το αφήνουν έτσι. Άμα θέτε να το αναπτύξω κιόλας, από προσωπική άποψη πάλι, όταν θα πάω να πω στην αστυνομία, ο τάδε έχει όπλο πάνω του, δεν έχει δίπλωμα, κυκλοφορεί στο χωριό πατημένο το γκάζι, μετά μόλις το μάθει, γιατί όλα μαθαίνονται, γιατί είναι μικρή κοινότητα, θα σκάσει με πέντε φίλους του, με πέντε γνωστούς του και θα ξεκινήσει τις απειλές. Απειλές προς εσένα, απειλές προς την οικογένειά σου, απειλές προς τα παιδιά σου, αν είσαι και παντρεμένος, και παίζουν πολλά ρολό με αποτέλεσμα, δεν το κάνουνε». Το Άτομο Κλειδί OΛ1 για την κατακραυγή των γύρω σημειώνει: «Θα σε παρεξηγήσουν, άμα βγεις να το κάνεις θα σε παρεξηγήσουν. Γιατί η κοινωνία της περιοχής είναι τόσο μικρή, και οι σχέσεις είναι τόσο κλειστές...η νοοτροπία είναι διαφορετική». Και ο/η Γ1 με απογοήτευση δηλώνει: «Γιατί δεν θα αλλάξει κάτι και να κάνω εγώ κάτι, να πάω να το αναφέρω, δεν θα κάνουν τίποτα». Αλλά από την άλλη ο/η Φ5 δηλώνει: «Άμα είναι κάποιος φίλος σου δεν σου πάει η καρδιά να τον δώσεις ότι έκανε αυτό». Όπως και ο/η Α5: «Υπάρχουν εμπόδια γιατί όλοι νιώθουμε πως είμαστε μια οικογένεια και είναι δύσκολο να αναφέρεις την οικογένειά σου, δηλαδή άτομα που γνωρίζεις, στο αστυνομικό τμήμα. Μιλάμε τώρα και για κάποιον σοβαρό λόγο. Είναι δύσκολο, δεν γίνεται οπότε αυτός είναι ένας λόγος. Επίσης, και λόγω απειλής ή περισσότερο λόγω ντροπής δεν θα αναφέρεις κάτι επίσημα. Εδώ είναι όλοι γνωστοί, είναι δύσκολο. Αν ήταν ένας άγνωστος όλοι θα πηγαίναμε κατευθείαν να το αναφέρουμε. Είναι πολύ πιθανόν να αποκλειστείς με κάποιον τρόπο από την κοινότητα αν αναφέρεις επίσημα». Τέλος οι άνθρωποι επιλέγουν να τα λύνουν όλα εσωτερικά όπως αναφέρει ο/η Φ7: «Μπορώ να πω σε ένα μεγάλο βαθμό τα προβλήματα που δημιουργούνται από παραβατικές συμπεριφορές λύνονται μεταξύ των ανθρώπων. Δηλαδή εκτός αν έχει γίνει κάτι πολύ σοβαρό και ανακατεύονται οι εξωτερικές διαδικασίες. Με δεδομένο ότι τα χωριά έχουν μάθει να λειτουργούν ως μεγάλες οικογένειες, δεν θέλουν να μπλέκουν εξωτερικοί παράγοντες όταν θεωρούν ότι μπορούν να το λύσουν μεταξύ τους».

3.4.3 Μέθοδοι στην αναφορά των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών
Από τις απαντήσεις που παρέχονται, μπορούμε να αναγνωρίσουμε διάφορες μεθόδους και προσεγγίσεις που ακολουθούν οι άνθρωποι και οι ομάδες σε αυτό το πλαίσιο. Η **ενημέρωση της οικογένειας**, η οποία θα πρέπει λαμβάνει όποια πληροφορία αφορά σε μέλος της οικογένεια που παραβιάζει κανόνες ή εκδηλώνει επικίνδυνη συμπεριφορά ως μια προσπάθεια αυτορρύθμισης. **Φίλοι, συγγενείς** ή άλλα άτομα μπορούν να επέμβουν με φιλικό τρόπο προτού αναγκαστούν να απευθυνθούν στις αρχές ή την αστυνομία. Ορισμένοι επιλέγουν να προσεγγίσουν κάποιον φίλο ή συγγενή του παραβάτη ως **μεσάζοντα** για να του δώσουν φιλικές συμβουλές και να τον προειδοποιήσουν για τις επιπτώσεις της συμπεριφοράς του. Η **αξιοποίηση του κοινωνικού δικτύου** για να αναφερθεί η παραβατική συμπεριφορά είναι επίσης σημαντική. Οι άνθρωποι φαίνεται να προτιμούν να **αντιμετωπίσουν τα προβλήματα εσωτερικά**, αρχίζοντας με φιλικές συμβουλές ή παρεμβάσεις σε επίπεδο οικογένειας, μέσω μεσολάβησης, ανώνυμων καταγγελιών ή επικοινωνίας με το ίδιο το άτομο προτού αναφερθούν στις επίσημες αρχές.

Από την άλλη, σε **σοβαρές περιπτώσεις παραβατικής συμπεριφοράς** μπορούν να αναφερθούν **απευθείας στις αρχές ή την αστυνομία για επίσημη παρέμβαση**. Αυτή η προσέγγιση χρησιμοποιείται όταν η κοινότητα ή η οικογένεια δεν μπορεί να διορθώσει την κατάσταση από μόνη της θεωρώντας πως υπάρχει ανάγκη για αστυνομική παρέμβαση αλλά αυτό δεν είναι το σύνηθες σενάριο.

Ο/Η Γ5 αναφέρει για τον ρόλο της οικογένειας: *«Αν είναι παιδί ενημερώνεις τον γονέα του κατευθείαν, πας και βρίσκεις τον γονέα του και του λες "ο γιός σου, κάνει αυτό και αυτό...μας δημιουργεί πρόβλημα" μιλάς και ηρεμείς την κατάσταση. Ο πατέρας, αν είναι σωστός θα προσπαθήσει να συνενώσει γιο του, και αν σεβαστούν κάποια πράγματα τελείωσε αυτό είναι, ως εκεί»*. Επίσης ο/η Γ4 αναφέρει για το φιλικό περιβάλλον: *«Θα πιάσω έναν εξάδελφο του ή να πιάσω έναν από την παρέα του. Να του πω να τον προσέχει. Να του πω ότι οδηγεί και να συμβουλέψω να μην πιεί άλλο και να τον προσέχουν»*. Παρόμοια ο/η ΑΠ8 σημειώνει: *«Το πρώτο πράγμα που θα κάνουμε νομίζω, αν τελικά αποφασίσουν με κάποιο τρόπο να συμμετάσχουν και να αναφέρουν κάποια συμπεριφορά, να ασχοληθούν δηλαδή, θα κάνουμε προσέγγιση στην οικογένεια, στο οικογενειακό περιβάλλον του ατόμου που κάνει την παραβατική συμπεριφορά όποια και αν είναι αυτή. Νομίζω ότι πρώτα χρησιμοποιείται αυτό το κομμάτι, αυτό το δίκτυο. Γιατί οι κοινωνικές σχέσεις είναι πολύ ισχυρές και δεν θέλουμε η να χαλάσουμε τις καρδιές μας με το γείτονα, τον ξάδερφο, τον κουμπάρο, το συγγενή, τον επιχειρηματία. Και το δεύτερο είναι να απευθυνθούν στις αρχές, αλλά αυτό στα χωριά δεν συμβαίνει εύκολα, πρέπει να είναι κάτι πολύ τραβηγμένο, όπως το περιστατικό που ανέφερα πριν με τη βιαιοπραγία και τον εκφοβισμό ενός χωριανού από τον άλλον, εκεί απευθύνθηκαν στο τέλος τις αρχές και θα αναλάβουν εκείνοι από κει και μετά»*. Ο/Η Α7 αναφέρει ως ύστατη λύση την αστυνομία: *«Δεν θα το αναφέρουν ποτέ στην αστυνομία, ούτε καν. Γιατί είμαστε μια κλειστή κοινωνία, που εμπιστεύεται ο ένας τον άλλον, δεν χρειάζεται να μπουν στην μέση οι αστυνομικοί από το Ηράκλειο. Δεν χρειάζεται, Έχουμε ανθρώπους που ξέρουν τους κατάλληλους ανθρώπους. Που θα λύσουν το θέμα»*.

3.4.4 Ρόλος των δομών και των υπηρεσιών στην αναφορά των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

Οι δηλώσεις των συνεντευξιαζόμενων αποτυπώνουν μια ποικίλη γκάμα από απόψεις και προτάσεις σχετικά με τον ρόλο των δομών και υπηρεσιών της κοινότητας στην αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφορών που ενδέχεται να έχουν επικίνδυνες ή παραβατικές επιπτώσεις στην κοινότητα.

Αρχικά, προκύπτει η άποψη ότι η εξάλειψη αυτών των συμπεριφορών είναι δύσκολη ή ακατόρθωτη, με την **αστυνομία να δείχνει αδύναμη και χωρίς δράση** και να μην προσφέρει την βοήθεια που χρειάζονται. Κάποιοι εκφράζουν **έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους αστυνομικούς** που

συνεργάζονται με τους γνωστούς τους, αγνοούν τους παραβάτες, και **ενισχύουν την ατιμωρησία**. Υπογραμμίζεται ότι η αστυνομία είναι αποτελεσματική μόνο όταν ο αρμόδιος της λαμβάνει **σοβαρά την υπόθεση και εξασφαλίζει την τήρηση του νόμου**.

Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες αναγνωρίζουν την **ανάγκη για συνεργασία** των δομών, της αστυνομίας και αναφέρουν το σημαντικό ρόλο που έχουν στα προβλήματα και σε καταστάσεις επείγουσας ανάγκης. Αρκετοί από τους συμμετέχοντες **αναγνωρίζουν ότι η αστυνομία έχει αρχίσει να αντιμετωπίζει πιο σοβαρά τα προβλήματα και να εφαρμόζει αυστηρότερους ελέγχους στην περιοχή**. Επισημαίνουν ότι αυτές οι υπηρεσίες είναι σε θέση να παρέχουν λύσεις σε προβλήματα και να βοηθήσουν σε καταστάσεις επείγουσας ανάγκης. Ορισμένοι εκφράζουν την επιθυμία για νόμιμη καταγραφή των γεγονότων, ακόμη και αν δεν έχουν άμεσο αντίκτυπο στην παρούσα κατάσταση. Η καταγραφή αυτής της πληροφορίας ενδέχεται να εξυπηρετήσει μελλοντικές ανάγκες και να παρέχει υλικό για ανάλυση και **βελτίωση των διαδικασιών**. Επισημαίνεται επίσης η **σημασία της πρόληψης και της καταστολής**, αλλά και η **ανάγκη για πιο ενεργή παρέμβαση από τις υπηρεσίες**. Ορισμένοι υπογραμμίζουν τη σημασία της υποστήριξης και της **εκπαίδευσης των υπηρεσιών και του πληθυσμού** γενικότερα σχετικά με το πώς να αντιμετωπίζουν αυτά τα θέματα. Τέλος, η **υποστελέχωση επιστημονικού προσωπικού και έλλειψη πόρων** να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις ανάγκες των κοινοτήτων υποβαθμίζουν τον ρόλο των δομών και των υπηρεσιών.

Συνοπτικά διαφαίνεται μια **αντιφατική εικόνα για τον ρόλο της αστυνομίας**. Ενώ ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η αστυνομία είναι ανενεργή και ότι η συνεργασία με αυτήν δεν προσφέρει αποτελέσματα, άλλοι αναφέρουν περιστατικά όπου η αστυνομία είχε επιτυχία στην αντιμετώπιση της παραβατικής συμπεριφοράς, ειδικά όταν η παρέμβασή της ήταν σοβαρή και αποφασιστική με αλλαγή στη στάση των νέων αστυνομικών και η αύξηση του ελέγχου και της επιβολής του νόμου.

Ο/Η Μ6 αναφέρει: *«Γενικώς δεν υπάρχει αυτό πλέον, γενικώς ούτε καν, ούτε στην κοινότητα ούτε στην αστυνομία δηλαδή πάμε και καταγγέλλουμε κάποιον στην αστυνομία και δεν κάνει τίποτα, τα κουκουλώνουν, πιο συχνό γεγονός είναι επειδή ξέρουν την οικογένεια, το οποίο αυτό όσα χρόνια περνάνε και τα κουκουλώνουν συνέχεια, και ως κοινότητα και ως αστυνομία, γίνονται όσο χειρότερο τα πράγματα και πληθαίνουμε και πάμε και αυτό είναι πολύ δυσάρεστο. Και με προβληματίζει, γιατί στην ουσία την αστυνομία την έχουμε για βοήθεια, να μας στηρίξει και γενικώς για αυτά τα προβλήματα, αλλά από τη στιγμή που δεν κάνει κάτι, δεν νιώθουμε οικεία στο χωριό και γενικώς για τέτοια πράγματα να τα αναφέρουμε και να ζητήσουμε βοήθεια, που θα έπρεπε να είναι η πρώτοι εκεί να μας βοηθήσουν»*. Ο ρόλος της αστυνομίας είναι αρνητικός με τον/την Γ5 να αναφέρει: *«Άμα κάποιος πάει στην αστυνομία συνήθως χειροτερεύει η κατάσταση. Οι αστυνομικοί συμπεριφέρονται χάλια, βρίζουν, προκαλούν και ξεφτιλίζουν τον κόσμο»*. Και ο/η Μ7 συμπληρώνει: *«Θεωρώ ότι η αστυνομία δεν κάνει απολύτως τίποτα για τους λόγους ότι η αστυνομία με τους πολίτες έχουν μια τρομερή φιλία, να το πω έτσι, με αποτέλεσμα όταν γίνεται κάτι για να δείξουν ότι ναι πιάσαμε τον τάδε, μετά πάνε και τους κουκουλώνουν, με αποτέλεσμα επειδή είναι γνωστοί, φίλοι και κάνουνε παρέα χρόνια, θα σβήσουν την καταγγελία, το πρόστιμο, όλα αυτά. Οπότε θεωρώ ότι η αστυνομία δεν κάνει απολύτως τίποτα στην πραγματικότητα»*. Σε σχέση με την πρόληψη ο/η ΑΠ8: *«Είναι ουσιαστικά η κατάσβεση να το πω έτσι. Η καταστολή είναι πιο σωστά. Δεν υπάρχει πρόληψη και από την πλευρά τους ενώ πιστεύω ότι θα μπορούσαν και θα έπρεπε να έχουν προληπτικές δράσεις και ως τροχαία και ως πρόληψη της ομάδας δίωξης ναρκωτικών και ουσιαστικά αυτό που γίνεται περιφρούρηση της περιοχής, εν πάση περιπτώσει, αστυνόμευση της περιοχής. Αν είχαν προληπτικό χαρακτήρα σε όλα αυτά, πιστεύω θα λειτουργούσε καλύτερα η κοινότητα και οι δικοί μας και οι υπόλοιποι»*.

Σχετικά με την ανάγκη για εκπαίδευση το Άτομο Κλειδί Α1: «Νομίζω για μένα είναι όλα θέματα εκπαίδευσης και πρέπει να εκπαιδευτούν οι υπηρεσίες στα χωριά για το πώς διαχειριζόμαστε τέτοιες καταστάσεις επικίνδυνων και παραβατικών συμπεριφορών, αρχικά να καταλάβουν ότι όντως είναι πρόβλημα και κάνουν κακό στις ζωές τους. Ότι έχουν ευθύνη απέναντι στα υπόλοιπα μέλη της κοινότητας, πως έχουμε ο ένας τον άλλον και πρέπει να προστατευθούμε. Θα πρέπει να εκπαιδευτούμε όλοι, το κέντρο υγείας, το ΚΙΘΙ, η αστυνομία και ότι υπάρχει στα ανώγεια. Τώρα έχει ξεκινήσει το τελευταίο τριβδομαδο μια συνεργασία με το ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ μέσα από την κινητή μονάδα του ώστε να εκπαιδεύονται οι υπηρεσίες και οι πολίτες για επικίνδυνες συμπεριφορές. Πιστεύω πως είναι μια καλή αρχή. Το θέμα είναι να συνεχιστεί».

4. Συζήτηση Αποτελεσμάτων ατομικών συνεντεύξεων

4.1 Ιστορικό συμμετοχής και συλλογικής δραστηριότητας

4.1.1 Συμμετοχή στα κοινά

Η κοινωνική συμμετοχή στην αγροτική Κρήτη έχει διαφοροποιήσεις. Μεγάλο μέρος των συνεντευξιαζόμενων έχει ενεργή συμμετοχή στα κοινά των κοινοτήτων τους. Οι περισσότεροι είναι μέλη πολιτιστικών συλλόγων στις κοινότητες τους με ενεργή συμμετοχή σε συλλόγους και πολιτιστικές δράσεις, φεστιβάλ, παραστάσεις, αγώνες στίβου, κλπ. Κάποιοι αναφέρουν τη συμμετοχή τους σε κοινωνικές/ ανθρωπιστικές δραστηριότητες, όπως αιμοδοσία και βοήθεια προς τους συμπολίτες τους. Ορισμένοι κατέχουν ηγετικές θέσεις ενισχύοντας τη συλλογική δράση και εκφράζοντας αίσθημα αλληλεγγύης και προσφοράς. Συνεχίζοντας κάποιοι συνεντευξιαζόμενοι, δήλωσαν ότι πάντα βοηθούν στις διοργανώσεις των κοινοτήτων τους και γνωρίζουν τις συλλογικές δράσεις που γίνονται στην κοινότητά τους αν και δεν θέλουν να συμμετέχουν ενεργά σε συλλόγους. Ακολουθως, λόγω του ότι σε κάποιες κοινότητες δεν υπάρχουν πολιτιστικοί σύλλογοι, αρκετοί συμμετέχουν σε πολιτιστικές και εθελοντικές δράσεις γειτονικών χωριών, δείχνοντας προθυμία να συνεισφέρουν όταν οι συνθήκες το επιτρέπουν.

Η κοινωνική συμμετοχή στην αγροτική Κρήτη παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις, αποκαλύπτοντας διάφορες μορφές κοινωνικού κεφαλαίου. Μεγάλο μέρος των συνεντευξιαζόμενων συμμετέχει ενεργά στα κοινά της κοινότητάς τους, αποτελώντας μέλη πολιτιστικών συλλόγων και συμμετέχοντας σε πολιτιστικές δράσεις, φεστιβάλ, παραστάσεις και αθλητικούς αγώνες. Η συμμετοχή αυτή εκφράζει την έννοια του "δεσμευτικού κοινωνικού κεφαλαίου" (bonding social capital), το οποίο αναφέρεται στους στενούς δεσμούς και τις ισχυρές σχέσεις μέσα σε μια συγκεκριμένη ομάδα ή κοινότητα (Putnam, 2000). Οι ισχυροί δεσμοί μπορεί να φέρουν στην επιφάνεια και την «σκοτεινή πλευρά του κ.κ.» καθώς ενισχύουν αποκλειστικές ταυτότητες και αισθήματα "εμείς εναντίον αυτών", οδηγώντας σε κοινωνικές και πολιτικές συγκρούσεις. Αυτό μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες για την κοινωνική συνοχή και την ειρηνική συνύπαρξη (Field, 2003). Επίσης πολύ ισχυρά δίκτυα μπορεί να διευκολύνουν τη διαφθορά, το νεποτισμό και άλλες μορφές ανήθικης συμπεριφοράς (Putnam, 2000).

Επιπλέον, ορισμένοι αναφέρουν τη συμμετοχή τους σε κοινωνικές και ανθρωπιστικές δραστηριότητες, όπως η αιμοδοσία και η βοήθεια προς τους συμπολίτες τους. Αυτές οι δράσεις αντικατοπτρίζουν την έννοια του "γεφυρωτικού κοινωνικού κεφαλαίου" (bridging social capital), το οποίο αφορά τη δημιουργία σχέσεων και δικτύων μεταξύ διαφορετικών ομάδων και κοινοτήτων, προάγοντας την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη (Putnam, 2000).

Ορισμένοι από τους συμμετέχοντες κατέχουν ηγετικές θέσεις, ενισχύοντας τη συλλογική δράση και εκφράζοντας ένα ισχυρό αίσθημα προσφοράς. Αυτές οι ηγετικές θέσεις και η ενεργή συμμετοχή στις διοργανώσεις αντικατοπτρίζουν το "συνδετικό κοινωνικό κεφάλαιο" (linking social capital), το οποίο αφορά τις σχέσεις που διαμορφώνονται μεταξύ ατόμων και φορέων με διαφορετικά επίπεδα εξουσίας και πόρων, ενισχύοντας έτσι τη δυνατότητα για κοινωνική αλλαγή και ανάπτυξη (Woolcock, 2001). Σημαντικό να σημειωθεί ότι σε κοινότητες όπου η τοπική ελίτ και οι μονάδες εξουσίας έχουν την τάση να αναλαμβάνουν μεγαλύτερο έλεγχο επί των τοπικών πόρων και να επιδεικνύουν την τάση να κυριαρχούν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων της κοινότητας, οι κοινοτικοί φορείς ενεργούν ως τοίχος περιορίζοντας έτσι την υπερβολική κυριαρχία των τοπική ελίτ στις κοινοτικές υποθέσεις (Provan et al., 2005).

Σε κοινότητες όπου δεν υπάρχουν πολιτιστικοί σύλλογοι, αρκετοί συμμετέχουν σε πολιτιστικές και εθελοντικές δράσεις γειτονικών χωριών, δείχνοντας προθυμία να συνεισφέρουν όταν οι συνθήκες το επιτρέπουν. Οι συλλογικές οργανώσεις συχνά λειτουργούν ως μέσα κοινωνικής συνοχής και

διαμόρφωσης ταυτότητας για τα μέλη της κοινότητας (Opore, 2007). Μέσω αυτών των οργανώσεων, οι άνθρωποι μπορούν να ανταλλάσσουν ιδέες, να συνεργάζονται για την επίλυση προβλημάτων και να διεκδικούν κοινές αξίες και στόχους. Επομένως, η έλλειψη αυτών των οργανώσεων μπορεί να δημιουργήσει ένα κενό στην κοινωνική δομή της περιοχής και να μειώσει τη συνοχή και το αίσθημα κοινότητας (Opore, 2007). Επίσης η έλλειψη της παρουσίας μεγάλου αριθμού κοινοτικών ομάδων και οργανώσεων στις αγροτικές κοινότητες δεν ενισχύει το κοινωνικό κεφάλαιο το οποίο θα μπορούσε να υποστηρίξει τους ευάλωτους πληθυσμούς σε περιόδους επείγουσας ανάγκης (Provan et al., 2005). Παρόλα αυτά η συμμετοχή σε γειτονικές κοινότητες ενισχύει το γεφυρωτικό κοινωνικό κεφάλαιο, διευρύνοντας τα κοινωνικά δίκτυα και δημιουργώντας νέες ευκαιρίες για συνεργασία και ανάπτυξη.

Η βιβλιογραφία αναδεικνύει τη σημασία του κοινωνικού κεφαλαίου στην ενίσχυση της συμμετοχής και της κοινωνικής συνοχής. Σύμφωνα με τον Putnam (2000), το κοινωνικό κεφάλαιο προάγει την εμπιστοσύνη, τη συνεργασία και την αλληλεγγύη, τα οποία είναι απαραίτητα για τη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων. Τα υψηλά επίπεδα συμμετοχής και η δημιουργία ισχυρών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης ενισχύουν την κοινωνική συνοχή, την εμπιστοσύνη, την ποιότητα ζωής και την ικανότητα των κοινοτήτων να αντιμετωπίζουν προκλήσεις και να εκμεταλλεύονται ευκαιρίες (Galindo-Pérez-De-Azpillaga et al., 2013). Οι συλλογικές οργανώσεις συχνά λειτουργούν ως μέσα κοινωνικής συνοχής και διαμόρφωσης ταυτότητας για τα μέλη της κοινότητας (Opore, 2007).

4.1.2 Ρόλοι των Φορέων

Ο βασικός σκοπός της οργανωμένης κοινότητας είναι να ενθαρρύνει τους νέους προς την συμμετοχή στα κοινά, να υποστηρίξει τις δράσεις από τους νέους αλλά και να δημιουργήσει νέες εμπειρίες για την νεολαία. Η πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων αναφέρουν ότι οι σύλλογοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων. Από τις συνεντεύξεις διαφαίνεται ότι οι σύλλογοι έχουν ποικίλους ρόλους. Επιτελούν κοινωνικούς φορείς και συνδεδετικούς κρίκους μεταξύ πολιτών και επίσημων φορέων, προάγουν πολιτισμό και αθλητισμό ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή των νέων, υποστηρίζουν και διασφαλίζουν την επίλυση προβλημάτων και την κάλυψη αναγκών της τοπικής κοινωνίας. Παράλληλα προβάλλουν την τοπική κουλτούρα, την πολιτιστική κληρονομιά και την τουριστική ανάπτυξη των κοινοτήτων τους. Συνολικά, οι οργανώσεις και οι σύλλογοι αποτελούν σημαντικούς φορείς αλλαγής και προώθησης της κοινωνικής ευημερίας στις κοινότητες της Κρήτης, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή και τη συνεισφορά των πολιτών στις τοπικές δραστηριότητες και τις κοινωνικές πρωτοβουλίες.

Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μπορεί να περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα μη κυβερνητικών και μη κερδοσκοπικών οργανώσεων που λειτουργούν προς το δημόσιο συμφέρον, ενώ ταυτόχρονα εκφράζουν τα ενδιαφέροντα και τις αξίες των μελών τους ή οργάνωση που βασίζεται σε ηθικούς, πολιτιστικούς, πολιτικούς, θρησκευτικούς ή φιλανθρωπικούς λόγους. Σε ατομικό (micro) επίπεδο, η βιβλιογραφία επισημαίνει ένα ευρύ φάσμα ψυχοκοινωνικών και σωματικών οφελών για τους νέους από την συμμετοχή των νέων στην κοινωνία των πολιτών και την ενασχόληση με τα κοινά, όπως: θετική ταυτότητα και ανάπτυξη, ενισχυμένη αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση, βελτιωμένες κοινωνικές δεξιότητες επικοινωνίας και κριτικής σκέψης, μεγαλύτερα εκπαιδευτικά/ακαδημαϊκά επιτεύγματα και φιλοδοξίες σταδιοδρομίας, χαμηλότερο κίνδυνο εθισμού και προβληματικών συμπεριφορών, καλή σωματική υγεία, και αυξημένο ενδιαφέρον των πολιτών και των υπηρεσιών (Platteau, 1997).

Εκτός από τα οφέλη για τα εμπλεκόμενα άτομα, η συμμετοχή των νέων στα κοινά μπορεί να αποφέρει οφέλη στις κοινότητες (macro). Η συλλογική δράση των πολιτών μπορεί να βοηθήσει στη δημιουργία δεσμών μεταξύ των μελών της κοινότητας και στην προαγωγή της συνεργασίας μέσω

κοινών τοπικών ζητημάτων και της εξεύρεσης λύσεων σε αυτά τα ζητήματα (Fawcett et al., 1995). Επίσης μπορεί να τονίσει τη αξία των νέων ως πολιτικοί παράγοντες (Fawcett et al., 1995). Κατά συνέπεια, οι νέοι έχουν την αίσθηση ότι συνεισφέρουν σε κοινά πρότυπα ή αξίες, ώστε να μπορούν να αισθάνονται «σαν στο σπίτι τους» στις κοινότητές τους (Burnell, 2012). Η συσσώρευση αυτών των δεξιοτήτων έχει τη δυνατότητα για τη δημιουργία ισχυρότερων συλλογικών περιουσιακών στοιχείων, όπως η οικονομική ευημερία και η αυξημένη πολιτική επιρροή, τα οποία είναι απαραίτητα για την οικοδόμηση μακροπρόθεσμης ανθεκτικότητας σε άτομα και κοινότητες (Lysgård, 2019).

Οπότε οι νέοι μέσα από την συμμετοχή σε συλλόγους έχουν την ευκαιρία να αλληλεπιδράσουν κοινωνικά, να αποκτούν συνεργατικές δεξιότητες όπως η ομαδική εργασία (Warner, 2011) και να αναπτύξουν σχέσεις εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης (Matarasso, 2007, Murzyn-Kurpisz & Działek, 2013). Από την συμμετοχή σε κοινοτικές δράσεις, τα άτομα αναπτύσσουν ένα αίσθημα ταυτότητας και ανήκειν το οποίο οδηγεί σε συναισθηματικό δέσιμο με την κοινότητά τους συνθέτοντας ένα δίκτυο υποστήριξης και ενθάρρυνσης που ενισχύσει το κοινωνικό κεφάλαιο (Murzyn-Kurpisz & Działek, 2013, Putnam, 2000).

Επιπλέον, η συμμετοχή σε τοπικές οργανώσεις μπορεί να μειώσει την πιθανότητα παραβατικής συμπεριφοράς των νέων. Όσο οι νέοι εμπλέκονται σε εποικοδομητικές δραστηριότητες και αισθάνονται ότι αυτό είναι σημαντικό για την κοινότητά τους, τόσο λιγότερο πιθανό είναι να εμπλακούν σε επικίνδυνες και παραβατικές συμπεριφορές (Farrington & West, 1993; Coleman, 1988). Συνολικά, οι τοπικές οργανώσεις και οι σύλλογοι συμβάλλουν στη δημιουργία ενός θετικού κοινωνικού περιβάλλοντος αλληλέγγυου και συνεργατικού που ενθαρρύνει τη συμμετοχή των νέων (Provan et al., 2005) και μειώνει την πιθανότητα παραβατικής συμπεριφοράς. Ακόμα και αν το αρχικό πλάνο ενός συλλόγου δεν συνεχιστεί, ατομικά και συλλογικά, η κοινότητα αποκτά ικανότητες που την αφήνουν ισχυρότερη (Matarasso, 2007).

Ο ρόλος στη δημιουργία μιας πιο περιεκτικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων, στην παροχή στα μέλη με επαρκή διαπραγματευτική δύναμη, στην εξασφάλιση αυξημένης οικονομικής ασφάλειας, στην προώθηση της ενδυνάμωσης της κοινότητας και στην υπηρεσία ως δίαυλων για οργανωμένη τοπική ανάπτυξη έχουν συχνά αναγνωριστεί ως βασικά συστατικά για την ανάπτυξη της αγροτικής κοινότητας (Opore, 2007).

4.1.3 Συνεργασίες στην τοπική κοινωνία

Οι τοπικές κοινωνίες της Κρήτης συνειδητοποιούν την αξία των συνεργασιών με συλλόγους και φορείς αλλά και τις προκλήσεις που έχουν διαχειριστούν. Αναφέρονται σε επιτυχημένες και αποτυχημένες συνεργασίες κατανοώντας ότι οι πρώτες ενισχύουν και δυναμώνουν την κοινότητά τους. Κυρίως οι συνεργασίες στοχεύουν σε πολιτιστικές εκδηλώσεις, σε δραστηριότητες προώθηση της τοπικής πολιτισμικής κληρονομιάς και σε προσπάθειες στήριξης κάλυψης αναγκών και πόρων. Ενώ αναφέρονται και σε αποτυχημένες προσπάθειές και στην απογοήτευση που απορρέουν από αυτές.

Οι κοινοτικές συνεργασίες χρησιμεύουν ως καταλύτες. Τα μέλη αναλαμβάνουν δράση για να επιφέρουν αλλαγές σε θεσμικό επίπεδο αναφορικά με προγράμματα, πολιτικές και πρακτικές σε όλη την κοινότητα. Αυτές οι αλλαγές αναδιαμορφώνουν κοινοτικούς φορείς, ιδρύματα και οργανώσεις πολιτών και μπορεί να τους επιτρέψουν να αντιμετωπίσουν καλύτερα τα ζητήματα που απασχολούν (Chen, 2013). Η συνεργασία με επίσημους φορείς (συνδετικό κοινωνικό κεφάλαιο - linking sc) για την κάλυψη αναγκών και πόρων ενισχύει τις κάθετες σχέσεις διασύνδεσης με τα

δίκτυα λήψης αποφάσεων, επιτρέποντας στις κοινότητες να επιτύχουν στόχους που διαφορετικά θα ήταν δύσκολο να υλοποιηθούν.

Οι δυνατοί δεσμοί και οι συμμαχίες μεταξύ των κοινοτικών οργανισμών διευρύνουν την πρόσβαση σε πληροφορίες, χρηματοδότηση, τεχνογνωσία και άλλους πόρους που είναι απαραίτητοι για την αποτελεσματική επίτευξη των στόχων αυτών των οργανισμών (Chen, 2013). Οι οργανισμοί που συμμετέχουν σε μια συνεργασία κερδίζουν την ικανότητα να εκπληρώσουν τους στόχους τους και μπορούν επίσης να αναπτύξουν νέους. Αυτή η εξωστρέφεια και η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών συλλόγων ή οργανώσεων συμβάλλει στην δημιουργία γεφυρωτικού κοινωνικού κεφαλαίου (bridging sc).

Οι κοινοτικοί οργανισμοί γίνονται σημαντικοί συνεισφέροντες στη μακροχρόνια φροντίδα και παροχή άλλων κοινωνικών υπηρεσιών λόγω των δυνατοτήτων τους στις αυτόνομες κοινωνικές λειτουργίες, τις δράσεις υπεράσπισης της βάσης και την ευελιξία στη δημιουργία και διανομή πόρων (Chen, 2013). Για να επεκτείνουν το φάσμα των υπηρεσιών τους και να μεγιστοποιήσουν προληπτικά τους σπάνιους πόρους, βασίζονται σε εθελοντές για την παροχή υπηρεσιών συχνά αναπτύσσουν συνεργασίες με άλλους κοινοτικούς οργανισμούς. Συχνά οι κοινότητες αντιλαμβάνονται ότι η αντιμετώπιση των αναγκών τους απαιτεί συνεργατικές συμπράξεις ή δίκτυα (Provan et al., 2005), όπου τα συνεργαζόμενα μέρη μπορούν να αξιοποιήσουν το ευρύ φάσμα πόρων και εμπειρογνωμοσύνης που παρέχουν οι άλλοι οργανισμοί στο δίκτυο με αποτέλεσμα την επίτευξη της ευημερίας των μελών της κοινότητας (Provan et al., 2005).

Τέλος να σημειωθεί ότι η αξία αυτών των συνεργασιών δεν περιορίζεται μόνο στην πολιτισμική ενίσχυση των κοινοτήτων και στην κάλυψη αναγκών, αλλά έχει και πολύ σημαντικές κοινωνικές επιπτώσεις στην πρόληψη των επικίνδυνων και των παραβατικών συμπεριφορών των νέων. Όταν οι νέοι εμπλέκονται σε τέτοιες δραστηριότητες, αποκτούν αίσθηση σκοπού και ένταξης, μειώνοντας την πιθανότητα εμπλοκής σε παραβατικές συμπεριφορές. Οι αποτυχημένες συνεργασίες, ωστόσο, μπορούν να δημιουργήσουν απογοήτευση και αίσθηση ανασφάλειας, υπονομεύοντας το κοινωνικό κεφάλαιο και αυξάνοντας τον κίνδυνο απομόνωσης και παραβατικότητας. Αν οι άνθρωποι δεν νιώθουν ότι οι προσπάθειές τους έχουν σημασία ή ότι μπορούν να προσφέρουν κάτι στην κοινότητα, τότε είναι λιγότερο πιθανό να εμπλακούν σε κοινοτικές δραστηριότητες (Opore, 2007).

4.1.4 Επίπεδα εμπιστοσύνης

Πολλοί αναφέρουν υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης στο χωριό, περιγράφοντας το ως μια "κλειστή κοινότητα" όπου οι άνθρωποι γνωρίζονται και αισθάνονται ασφάλεια. Η γνωριμία με τις οικογένειες και η καλή σχέση με τους γείτονες δημιουργούν αίσθηση κατανόησης και σεβασμού. Οι άνθρωποι αναφέρουν ότι ξέρουν τις συνήθειες και τις οικογένειες των άλλων, υποστηρίζονται σε καθημερινές δραστηριότητες γεγονότα που ενισχύουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη ενώ ορισμένοι αναφέρουν μείωση αυτής σε σχέση με τον παρελθόν.

Η αντίληψη για την εμπιστοσύνη είναι ποικίλη και επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες. Οι περισσότεροι αναφέρουν ότι είναι υψηλή αλλά στο στενό κύκλων των ατόμων που γνωρίζουν πολλά χρόνια όπως οικογένεια, συγγενείς και γείτονες και στις καθημερινές δραστηριότητες και σε γεγονότα όπως γάμοι ή παραδοσιακές εκδηλώσεις. Από την άλλη ορισμένοι δηλώνουν χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης με επιφυλακτικότητα στους ευρύτερους κύκλους, με ένα κλίμα ανταγωνισμού και φθόνου να προκαλεί προκλήσεις και συγκρούσεις στην κοινότητα ενισχύοντας την αίσθηση απομόνωσης στις αγροτικές κοινότητες. Μάλιστα κάποιοι αναφέρουν παρόμοιο κλίμα αποξένωσης όπως αυτό των μεγάλων αστικών κέντρων.

Η σημασία της εμπιστοσύνης έγκειται στο ότι αποτελεί θεμέλιο της κοινωνικής τάξης, της συλλογικής δράσης, είτε ως κοινωνική, εξατομικευμένη ή γενικευμένη συμμετοχή, ως εθελοντική συμμετοχή ή ως συστατικό της ποιότητας ζωής των ανθρώπων (Di Naroli et al., 2019a). Η εμπιστοσύνη μπορεί να θεωρηθεί ως μια ροή γνώσης, πληροφοριών και πόρων (Di Naroli et al., 2019a) καθώς είναι αυτή που δημιουργεί γέφυρες σε επικοινωνία και συνεργασία.

Οι ισχυροί δεσμοί θεωρείται ότι ενισχύουν την εμπιστοσύνη, ιδιαίτερα σε επίπεδο γειτονιάς και σε στενούς κύκλους οικογένειας και συγγενών όπου υπάρχει αμοιβαία υποστήριξη και ασφάλεια. Αυτές οι σχέσεις ενισχύουν την κοινωνική συνοχή και δημιουργούν ένα προστατευτικό δίκτυο, αποτρέποντας την εμπλοκή των νέων σε παραβατικές συμπεριφορές μέσω της ενίσχυσης της αίσθησης του ανήκειν και της κοινωνικής (Endris et al., 2017) με το δεσμευτικό κοινωνικό κεφάλαιο (bonding sc) να παίζει σημαντικό ρόλο σε τέτοια περιβάλλοντα (Hyoungh Yong, 2018). Παράλληλα δημιουργούν και αποκλειστικές ταυτότητες και δεν είναι ανεκτικές στην συνεργασία και την εμπιστοσύνη με κοινότητες με διαφορετικά χαρακτηριστικά από τα δικά τους. Οπότε αν δεν υπάρχει υψηλό γεφυροποιό κοινωνικό κεφάλαιο (bridging sc) οι σχέσεις εκτός των στενών κύκλων και δεσμών παράγει χαμηλή εμπιστοσύνη και άρα επιφυλακτικότητα, ανταγωνισμό που θα οδηγήσει σε απομόνωση και λίγες ευκαιρίες για συνεργασίες. Από την άλλη αυτό μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση επικίνδυνων και παραβατικών συμπεριφορών αφού μειώνονται οι ευκαιρίες συνδιαλλαγής, συνεργασίας και μοιράσματος με άλλα περιβάλλοντα που θα μπορούσαν να δώσουν ίσως μια άλλη προοπτική επιλογών και συμπεριφορών (Koutra et al., 2014). Η έλλειψη ευκαιριών για συνεργασίες και η μη ενίσχυση των γεφυρών εντείνουν την τάση για επικίνδυνες και παραβατικές συμπεριφορές (Farrington, & West, 1993, Koutra et al., 2011).

4.1.5 Θέματα προσφοράς και δανεισμού

Οι συνεντευξαζόμενοι περιέγραψαν έντονο αίσθημα προσφοράς, δανεισμού, αλληλοβοήθειας και υποστήριξης κυρίως σε γεωργικές εργασίες, φροντίδας παιδιών, προβλήματα υγείας, οικονομικές δυσκολίες κλπ. Διαφαίνεται ότι η κοινότητα ενώνει τις δυνάμεις της στα δύσκολα, συσπειρώνεται για να επιλύσει τα προβλήματα της και παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα εικόνα κοινοτικής αλληλεγγύης και δανεισμού στις περιοχές της μελέτης. Υπήρχε όμως και η άποψη από κάποιους ότι δεν εκλείπει ούτε ο ατομισμός ούτε και η απουσία αλληλεγγύης σε ορισμένες περιπτώσεις καθώς εκφράζονται αμφιβολίες ακόμη και στην παροχή βοήθειας στους γείτονες τους. Συνολικά, η αντίληψη για την κοινότητα έχει θετικό πρόσημο για την αμοιβαιότητα, τη συλλογικότητα, την ενσυναίσθηση των κατοίκων, και τη δέσμευση των μελών για το κοινό καλό ενώ αναγνωρίζουν την ύπαρξη προκλήσεων που διαταράσσουν την εμπιστοσύνη και την αλληλοϋποστήριξη.

Τα μέλη της κοινότητας όχι μόνο συμβάλλουν στη δημιουργία δικτύων κοινωνικής υποστήριξης, αλλά βασίζονται σε αυτά για να καλύψουν τις ανάγκες τους και τις ανάγκες των οικογενειών τους (Avery et al., 2021). Η συμμετοχή ατόμων, οικογενειών και οργανισμών στην ανάπτυξη και διατήρηση δικτύων κοινωνικής υποστήριξης στην κοινότητα θεωρείται συχνά απαραίτητη για την κοινωνική συνοχή της κοινότητας και επίσης φαίνεται να είναι ζωτικής σημασίας για την υγεία και την ευημερία ατόμων και ομάδων (Mason, 2010). Ο εντοπισμός αυτών των θετικών δυνάμεων είναι εξίσου σημαντικός ώστε να αναδειχθούν διαδικασίες που υποστηρίζουν την ανθεκτικότητα της κοινότητας (Mason, 2010) και αναδύουν εναλλακτικούς πόρους προσφοράς ώστε οικονομικά ευάλωτες ομάδες και νοικοκυριά να τους καρπωθούν όταν το χρειάζονται (Carbone & McMillin, 2018). Αυτή η συνολική θετική αντίληψη για την κοινότητα και η δέσμευση των μελών για το κοινό καλό δείχνει την ύπαρξη σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τοπικούς θεσμούς και οργανισμούς και αναδεικνύει ανεπτυγμένο συνδεδετικό κοινωνικό κεφάλαιο (linking sc), το οποίο διατηρεί την κοινωνική συνοχή και ενισχύει την κοινοτική αλληλεγγύη.

Συνεχίζοντας την ανάλυση, παρατηρείται ότι η προσφορά και ο δανεισμός διαφέρουν σε φύση, συμβάλλουν και οι δύο στην ισόρροπη αμοιβαιότητα και συνήθως εκπληρώνονται σε περιπτώσεις κινδύνου (Matarasso, 2007). Σε αυτό το πλαίσιο, οποιοδήποτε «δώρο» πρέπει να επιστραφεί σε κάποια μελλοντική στιγμή, ακόμη και αν δεν είναι γνωστή εκ των προτέρων η ακριβής ημερομηνία και χωρίς οι άνθρωποι να επιμένουν απαραίτητα να λαμβάνουν αυστηρά όσα έχουν προσφέρει (Matarasso, 2007).

Η προσφορά και ο δανεισμός στην κοινότητα μπορούν να συνδεθούν με την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου και το οικολογικό μοντέλο. Το δεσμευτικό κοινωνικό κεφάλαιο (bonding sc) και το διαπροσωπικό επίπεδο του οικολογικού μοντέλου είναι τα κεντρικά στην παρούσα ενότητα, όπου στενές σχέσεις και κοινοτική αλληλεγγύη ενισχύουν την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν συλλογικά τα προβλήματα και λειτουργούν προστατευτικά κατά των επικίνδυνων και παραβατικών συμπεριφορών. Ο Mauss, (2016) μελέτησε το έθιμο της ανταλλαγής δώρων στις πρωτόγονες κοινωνίες, ως ένα περίπλοκο χορό του δίνεις και παίρνεις, με τα δώρα δεν αντικατοπτρίζουν μόνο τα υλικά αντικείμενα – αλλά είναι αυτά που διαμορφώνουν σχέσεις, εμπιστοσύνη και κοινωνικούς δεσμούς.

Όστοςο κάποιοι κάτοικοι αναφέρονται στον ατομικισμό και στην απουσία αλληλεγγύης αναδεικνύοντας αδύναμο «γεφυρωτικό κοινωνικό κεφάλαιο» (bridging sc). Η επιφυλακτικότητα και αμφιβολία για την προσφορά βοήθειας σε ατομικό επίπεδο σύμφωνα με το οικολογικό μοντέλο αντικατοπτρίζει την αρνητική επίδραση στην κοινωνική εμπιστοσύνη και συνεργασίας (Bronfenbrenner, 1979) που συχνά επηρεάζουν την ανάπτυξη επικίνδυνων και παραβατικών συμπεριφορών.

4.1.6 Τύποι Συλλογικών Δράσεων

Οι κοινότητες αναφέρθηκαν σε ποικιλία συλλογικών εκδηλώσεων όπως εκπαιδευτικές, αθλητικές και κοινωνικές που προάγουν την κοινωνική αλληλεγγύη, την συνοχή και την ποιότητα ζωής των κοινοτήτων. Ενώ κάποιοι αναπολούν το παρελθόν και το πλούτο των εκδηλώσεων, διαφαίνεται ότι η εισαγωγή νέων δράσεων και η ενεργή συμμετοχή των νέων να έχουν φέρει φρέσκες πρωτοβουλίες και βελτιώσεις στην κοινότητα. Τέλος η συμμετοχή σε δημόσιες συζητήσεις και διαδηλώσεις αντικατοπτρίζει τη διάθεση της κοινότητάς σας να εκφράζει ανησυχίες για τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της καθημερινότητάς της.

Από τα παραπάνω διαφαίνεται η συλλογική αποτελεσματικότητα όπου οι κάτοικοι έχουν την ικανότητα να επιτύχουν κοινούς στόχους για τις κοινότητες τους (Carbone & McMillin, 2018). Αυτές οι κοινότητες έχουν υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο, χαρακτηρίζονται από κοινωνική συνοχή και εμπιστοσύνη που διευκολύνει τη συμμετοχή των πολιτών να ενεργήσουν για το κοινό καλό. Σημαντική σε αυτή την προσπάθεια ανάπτυξης κοινωνικού κεφαλαίου είναι η συνέργεια μεταξύ των διαδικασιών από κάτω προς τα πάνω και από πάνω προς τα κάτω, υποστηρίζοντας ότι μια αποτυχία σε οποιοδήποτε επίπεδο μπορεί να διακόψει τη διαδικασία ανάπτυξης της κοινότητας (Carbone & McMillin, 2018). Η συμμετοχή ατόμων και οργανισμών θα πρέπει να είναι ισορροπημένη στην υλοποίηση συλλογικών στόχων, διότι η ικανότητα των κοινωνικών δικτύων να συμβάλλουν στην ποιότητα της κοινοτικής ζωής εξαρτάται από την ποιότητα των σχέσεων και την εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών των κοινοτήτων.

4.1.7 Δυνατά σημεία ενίσχυσης των συλλογικών δράσεων

Στα κύρια δυνατά σημεία οι συντευξιαζόμενοι αναφέρονται σε αυτά που διακρίνουν την Κρήτη από την υπόλοιπη χώρα όπως η φιλοξενία, η πολιτισμική πλούσια κληρονομιά, που λειτουργεί ως ενιαίος δεσμός που ενώνει τους κατοίκους, η προσφορά βοήθειας σε δύσκολες στιγμές, οι στενοί

δεσμοί και η αίσθηση ελευθερίας αλλά και οι δεσμοί με τους συγγενείς και η ανάγκη για μια θετική εξωτερική εικόνα.

Η φιλοξενία και η πολιτισμική κληρονομιά επισημαίνονται από τους συνεντευξαζόμενους ως πόλοι έλξης και εντυπωσιασμού για τους επισκέπτες. Παράλληλα η προβολή του πολιτισμού λειτουργεί ως μέσο ενσωμάτωσης νέων γενεών και ως κοινό πνεύμα που συνενώνει την κοινότητα και ρίχνει φως στις πολύπλευρες πτυχές της πολιτιστικής κληρονομιάς για τη βιώσιμη ανάπτυξη, (Giliberto, & Labadi, 2022). Τα αποσπάσματα αναδεικνύουν επίσης τον ρόλο των πολιτιστικών δραστηριοτήτων και των οργανώσεων στη δημιουργία ενός θετικού κλίματος με συσπείρωση της κοινότητας και την ενδυνάμωση των σχέσεων.

Πολλές από τις ιδέες για το πώς να δομηθεί το κοινωνικό κεφάλαιο σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά και τα ιδρύματα κληρονομιάς (Murzyn-Kurpisz & Dziątek, 2013). Έρευνα για το ρόλο των ιδρυμάτων πολιτιστικής κληρονομιάς στη δημιουργία τοπικής ταυτότητας και συνοχής επισημαίνει επίσης το γεγονός ότι τα μουσεία, οι βιβλιοθήκες και οι χώροι πολιτιστικής κληρονομιάς μπορούν να λειτουργούν ως «κοινοί κόμβοι» – χώροι όπου οικοδομείται εμπιστοσύνη και δημιουργούνται κοινωνικά δίκτυα, παρουσιάζοντας την ευκαιρία να συναντηθούν διάφορες κοινωνικές ομάδες, μερικές φορές ομάδες που κανονικά δεν θα συναντιόνταν ποτέ ή δεν θα είχαν επαφή μεταξύ τους (Murzyn-Kurpisz & Dziątek, 2013). Μπορούν να βοηθήσουν στη δημιουργία ή ενίσχυση του αισθήματος υπερηφάνειας για την τοπική κοινωνία. Μπορούν επίσης να παρέχουν ευκαιρίες για αλληλεπίδραση με ηλικιωμένα άτομα δημιουργώντας σημαντικούς δεσμούς μεταξύ των γενεών (Shaw et al., 2014).

Ακόμη, παραδείγματα προσφοράς βοήθειας σε περιπτώσεις ανάγκης είναι συχνά ριζωμένες στα πολιτιστικά πρότυπα και τις παραδόσεις στις αγροτικές κοινότητες και συνθέτουν σημαντικό παράγοντα κοινωνικής συνοχής, και κλίματος αλληλεγγύης, ανθρωπιάς και συνεργασίας. Στις αγροτικές περιοχές, οι άνθρωποι συχνά βασίζονται ο ένας στον άλλο για διάφορες πτυχές της καθημερινής ζωής, η συνοχή λειτουργεί ως καταλύτης για συλλογική δράση (Avery et al., 2021). Αυτό το συλλογικό πνεύμα τροφοδοτεί τις προσπάθειες υπεράσπισης που στοχεύουν στην αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων (Platteau, 1997).

Οι αγροτικές κοινότητες συχνά επιδεικνύουν μια ισχυρή αίσθηση συνοχής λόγω του μικρότερου μεγέθους τους και των στενών κοινωνικών δικτύων τους. Η οικογένεια και η συγγένεια φαίνεται ωστόσο να διαδραματίζει καίριο ρόλο στη δημιουργία ισχυρών κοινωνικών δεσμών και χρησιμεύουν ως ακρογωνιαίοι λίθοι της κοινωνικής οργάνωσης. Αυτοί οι δεσμοί (συνδεδετικό κοινωνικό κεφάλαιο-bonding sc) δημιουργούν μια αίσθηση διασύνδεσης και αλληλεξάρτησης με τις οικογένειες συχνά να αξιοποιούν τα δίκτυά τους για να κινητοποιήσουν πόρους, και να μοιραστούν πληροφορίες.

Τέλος, οι κοινότητες φροντίζουν να διατηρούν μια θετική εικόνα προς τα έξω, ώστε να διατηρηθεί ένα "καθαρό πρόσωπο" με αξιοπρέπεια και σεβασμό στην κοινωνία. Η διατήρηση μιας θετικής εικόνας μπορεί να είναι δίκικο μαχαίρι όσον αφορά το κοινωνικό κεφάλαιο. Από τη θετική πλευρά, ενισχύει την εμπιστοσύνη, τη συνοχή και τη συλλογική δράση, προσελκύοντας πόρους και υποστήριξη. Από τη σκοτεινή του πλευρά προηγούμενες μελέτες έχουν αποτυπώσει τις αρνητικές συνέπειες για κοινωνικό πανικό, ψευδείς και επιζήμιες πληροφορίες, αυξημένο και πιεστικό κοινωνικό έλεγχο, υψηλό άγχος, κοινωνικό αποκλεισμό, και σημαντική εσωτερική πίεση (Song et al., 2021).

Σημαντικό είναι οι κοινότητες να εξισορροπούν την επιθυμία για καλή φήμη με την ανάγκη για συμμετοχικότητα, αυθεντικότητα και υποστήριξη όλων των μελών για να ενισχύσουν πραγματικά το κοινωνικό τους κεφάλαιο με βιώσιμο και υγιή τρόπο.

4.1.8 Βασικά εμπόδια στην ενίσχυση των συλλογικών δράσεων

Σε σχέση με τα βασικά εμπόδια που εντοπίζονται από τους συνεντευξιαζόμενους αναφορικά με την ενίσχυση της συλλογικότητας, πολλοί αναφέρουν την μείωση των πολιτιστικών συλλογών και άρα σημειώνουν στην έλλειψη οργάνωσης και δομημένης προσπάθειας η οποία φαίνεται πως μπορεί να εμποδίζει τις συλλογικές τους προσπάθειες (Williams et al., 2021). Όταν οι πολιτιστικοί σύλλογοι παρακμάζουν ή χάνουν τη σημασία τους, χάνεται μια κρίσιμη οδός για τη συμμετοχή και την οργάνωση της κοινότητας (Murzyn-Kurpisz & Dziątek, 2013) καθώς αυτοί λειτουργούν ως πλατφόρμες επικοινωνίας, συντονισμού και συλλογικής λήψης αποφάσεων.

Περαιτέρω, η έλλειψη εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης ανάμεσα στα μέλη της κοινότητας φαίνεται να εμποδίζουν την ανάπτυξη συνεργασίας και συλλογικών δράσεων που αποσκοπούν στο κοινό καλό. Η εμπιστοσύνη είναι το θεμέλιο των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και της συλλογικής δράσης (Williams et al., 2021). Στις αγροτικές κοινότητες, όπου οι σχέσεις χτίζονται συχνά σε προσωπικές συνδέσεις και κοινές ιστορίες, η εμπιστοσύνη παίζει ακόμη πιο σημαντικό ρόλο (Lysgård, 2019). Όταν λείπει η εμπιστοσύνη, τα άτομα μπορεί να διστάζουν να συνεργαστούν, να μοιραστούν πόρους ή να επενδύσουν σε συλλογικές προσπάθειες. Η καχυποψία και η αβεβαιότητα μπορούν να υπονομεύσουν τις προσπάθειες οργάνωσης συλλογικής δράσης, καθώς οι άνθρωποι μπορεί να αμφιβάλλουν ο ένας για τις προθέσεις ή την αξιοπιστία του άλλου (Lysgård, 2019). Χωρίς εμπιστοσύνη, καθίσταται δύσκολο να ξεπεραστούν τα εμπόδια και να επιτευχθεί συναίνεση, εμποδίζοντας την πρόοδο στις κοινοτικές πρωτοβουλίες.

Ταυτόχρονα, η αλληλεγγύη είναι απαραίτητη για την ενίσχυση της αίσθησης ενότητας και αμοιβαίας υποστήριξης στις αγροτικές κοινότητες (Platteau, 1997). Όταν λείπει η αλληλεγγύη, τα άτομα μπορεί να δίνουν προτεραιότητα στα δικά τους συμφέροντα έναντι του συλλογικού καλού, οδηγώντας σε κατακερματισμό και διχόνοια (Platteau, 1997). Ελλείψει αλληλεγγύης, τα μέλη της κοινότητας μπορεί να είναι λιγότερο διατεθειμένα να συνεργάζονται, να συνεισφέρουν σε συλλογικά έργα ή να συμμετέχουν σε κοινοτικές δραστηριότητες (Williams et al., 2021). Αυτή η έλλειψη συνοχής αποδυναμώνει τον κοινωνικό ιστό της κοινότητας και μειώνει την ικανότητά της για συλλογική δράση.

Συνεχίζοντας, ορισμένοι αναφέρουν ότι οι δράσεις εμποδίζονται από ιδιοτελή συμφέροντα που σχετίζονται με πολιτικές παρατάξεις ή προσωπικές σχέσεις. Έτσι, λοιπόν, η σύγκρουση συμφερόντων μπορεί να αποτρέψει την αποτελεσματική συνεργασία. Τα ιδιοτελή συμφέροντα μπορούν να εκτροχιάσουν τις προσπάθειες συλλογικής δράσης προωθώντας τον ατομικισμό και τον ανταγωνισμό για τη συνεργασία (Mason, 2010). Σε αγροτικές κοινότητες, όπου οι πόροι μπορεί να είναι περιορισμένοι, οι ατομικιστικές τάσεις μπορούν να επιδεινώσουν τις εντάσεις και τις συγκρούσεις, υπονομεύοντας την αλληλεγγύη και τη συνεργασία (Mason, 2010). Όταν τα άτομα δίνουν προτεραιότητα στο δικό τους κέρδος σε βάρος των άλλων, η εμπιστοσύνη διαβρώνεται και η προθυμία συνεργασίας για το κοινό καλό μειώνεται (Mason, 2010). Τα εγωιστικά συμφέροντα μπορούν να οδηγήσουν σε αποκλίνουσες ατζέντες, εσωτερικές διαμάχες και έλλειψη συναίνεσης, καθιστώντας δύσκολη την επίτευξη συλλογικών στόχων (Mason, 2010).

Από την άλλη, φαίνεται πως οι νέοι από την μια δεν έχουν τις ίδιες φιλοδοξίες σε σχέση με προηγούμενες γενιές όσον αφορά την ανάπτυξη των κοινοτήτων τους και από την άλλη οι νέοι είναι σημαντικά μειωμένοι ως πληθυσμός στις συγκεκριμένες αγροτικές κοινότητες οδηγώντας σε

μείωση του ανθρώπινου κεφαλαίου, καθώς λιγότερα άτομα είναι διαθέσιμα για να συνεισφέρουν τις δεξιότητες, τις γνώσεις και την εργασία τους σε κοινοτικά έργα και πρωτοβουλίες (Shaw et al., 2014). Αυτή η έλλειψη ανθρώπινου κεφαλαίου μπορεί να περιορίσει την ικανότητα των αγροτικών κοινοτήτων να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις και να επιδιώκουν ευκαιρίες για ανάπτυξη και ανάπτυξη (Shaw et al., 2014). Όταν οι νέοι φεύγουν από τις αγροτικές περιοχές, οι κοινότητες ατενίζουν το μέλλον με απαισιοδοξία.

Τέλος, η μη αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των μελών της κοινότητας σε συνδυασμό με την απουσία κοινού σχεδιασμού για την ανάπτυξη δράσεων, αποτελεί ένα αντιληπτό πρόβλημα σε αυτή την διαδικασία με τελικό αποτέλεσμα τις μη συντονισμένες προσπάθειες. Η αποτελεσματική συλλογική δράση απαιτεί συντονισμό και συνεργασία μεταξύ των μελών της κοινότητας, ώστε να σταταληθούν πόροι και να χαθούν ευκαιρίες για συνέργεια (Chen, 2013, Carbone & McMillin, 2018). Αυτός ο κατακερματισμός υπονομεύει την αποτελεσματικότητα της συλλογικής δράσης και μειώνει τον αντίκτυπο της στην αντιμετώπιση των αναγκών της κοινότητας (Carbone & McMillin, 2018).

4.2 Νοηματοδότηση στην έννοια και τις διαστάσεις της παραβατικότητας

4.2.1 Υποκειμενική περιγραφή της έννοιας

Οι συνεντευξιαζόμενοι περιγράφουν διάφορες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς που παρατηρούνται στις κοινότητές τους, όπως η χρήση αλκοόλ, οπλοκατοχή, παραβίαση του Κ.Ο.Κ., βία κ.α. συνδέοντας τις τόσο με την έλλειψη εμπιστοσύνης στους θεσμούς όσο και με την υποκειμενική αντίληψη της ηθικής και των κοινωνικών κανόνων.

Στις αγροτικές κοινότητες, η υποκειμενική περιγραφή της έννοιας της παραβατικής συμπεριφοράς από τους νέους μπορεί να αποκλίνει από την κατανόηση και την εκτίμηση της ευρύτερης κοινωνίας, οδηγώντας σε υποτίμηση αυτών ως επικίνδυνων, προβληματικών ή παραβατικών (Avery, Pritchett, & Wang, 2021). Αυτό μπορεί να οφείλεται σε ποικιλία παραγόντων, όπως οι κοινωνικοί κανόνες, οι πολιτισμικές πρακτικές και οι επιρροές των συνομηλίκων. Αυτές οι πρακτικές στις αγροτικές κοινότητες όπως αυτή της Κρήτης είναι πολιτισμικά βαθιά ριζωμένες και επομένως δεν θεωρούνται παραβατικές από τους νέους. Για παράδειγμα, η κατοχή και η χρήση πυροβόλων όπλων θεωρείται πολιτισμική παράδοση και όχι ζήτημα που μπορεί να εγείρει νομικά ζητήματα ως παράνομη (Avery et al., 2021). Αυτό οδηγεί στην «κανονικοποίηση της απόκλισης» όπου σημαντικό μέρος της κοινότητας δεν αναγνωρίζει ως προβληματικές τις παραβατικές συμπεριφορές διαιωίζοντας έναν φαύλο κύκλο παραβατικότητας που είναι δύσκολο να σπάσει (Carbone & McMillin, 2018).

Επίσης διάφορες θεωρίες μελετούν την έλλειψη εμπιστοσύνη στους θεσμούς και την παραβατική συμπεριφορά. Η θεωρία της αλληλεπίδρασης (Interactional theory) υποστηρίζει ότι οι έφηβοι που έχουν αδύναμους δεσμούς και εμπιστοσύνη στους κοινωνικούς θεσμούς είναι πιο πιθανό να εμπλακούν σοβαρά σε παραβατικές συμπεριφορές, ιδίως όταν συμμετέχουν σε ένα δίκτυο συνομηλίκων όπου η αντικοινωνική συμπεριφορά ενισχύεται και/ή υπάρχει αποδοχή απέναντι σε αυτή τη συμπεριφορά (Thorberry et al., 2003). Η υπόθεση ότι η συναναστροφή με παραβατικούς συνομηλίκους σχετίζεται με την παραβατική συμπεριφορά στηρίζεται στη θεωρία της κοινωνικής μάθησης, η οποία υποθέτει ότι η παραβατικότητα μαθαίνεται μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης (Huijsmans et al., 2021).

4.2.2 Υποκειμενική ιεράρχηση, αιτιολόγηση και αναφορά των επιπτώσεων των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ Κ.Ο.Κ

Ένα από τα πρωταρχικά προβλήματα στην ιεράρχηση των επικίνδυνων συμπεριφορών από τους συνεντευξιζόμενους είναι η οδήγηση χωρίς δίπλωμα, ιδίως από ανηλίκους, η έλλειψη συνείδησης και ενημέρωσης σχετικά με τους κινδύνους και τον Κ.Ο.Κ. Ο κίνδυνος των τροχαίων ατυχημάτων αυξάνεται σημαντικά από την οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ και ουσιών προκαλώντας σοβαρές επιπτώσεις για την κοινότητα. Τέλος, σημαντικά ζητήματα είναι η ανεπαρκής εφαρμογή του Κ.Ο.Κ. με μη χρήση των προστατευτικών μέτρων όπως κράνος και ζώνη, η ανοχή και ενθάρρυνση των γονέων στην παράνομη οδήγηση από ανήλικους λόγω της ανάγκης για βοήθεια στα χωράφια και στις φάρμες και η δυσκολία των αρχών να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το πρόβλημα επηρεάζοντας την αίσθηση ασφάλειας και συνοχής στις συγκεκριμένες κοινότητες.

Αναγνωρίζεται ότι οι τύποι και οι συνθήκες των αυτοκινητιστικών ατυχημάτων στις αγροτικές περιοχές είναι διαφορετικές από εκείνες στις αστικές περιοχές (Chliaoutakis et al., 2005). Ο τρόπος ζωής μπορεί να έχει άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο στην οδηγική συμπεριφορά (Cotter & Smokowski, 2015). Πρώτον, μπορεί να περιλαμβάνει επιβλαβείς συμπεριφορές, όπως η χρήση αλκοόλ ή η παραβατικότητα που επηρεάζουν άμεσα την οδήγηση. Δεύτερον, ο τρόπος ζωής μπορεί να έχει επίδραση στη συμπεριφορά του οδηγού έμμεσα, διαμεσολαβώντας τη σχέση της προσωπικότητας με την οδήγηση. Έτσι, η επιλογή ενός συγκεκριμένου τρόπου ζωής μπορεί να οφείλεται σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που έχουν αρνητικό αντίκτυπο και στην οδήγηση (Cotter & Smokowski, 2015): π.χ. μια επιθετική προσωπικότητα που οδηγεί σε υψηλές ταχύτητες για να εκφράσει την επιθετικότητά του στους άλλους ή μια ναρκισσιστική, εγωκεντρική προσωπικότητα που ασχολείται πολύ με την εικόνα του ή ανάγκη για επίδειξη προς τους τρίτους και ο περιπετειώδης τύπος που λατρεύει να ρισκάρει οδηγώντας απερίσκεπτα.

Έρευνες έχουν δείξει ότι οι νέοι σε αγροτικές περιοχές είναι πιο πιθανό να καταναλώνουν υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ υψηλής έντασης, καταναλώνοντας διαδοχικά 15 ή περισσότερα ποτά (Greene et al., 2018). Ως αποτέλεσμα, οι νέοι σε αγροτικές περιοχές μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι σε ατυχήματα που σχετίζονται με το αλκοόλ λόγω της υψηλής έντασης κατανάλωσης οινοπνεύματος. Επίσης οι μελέτες αποτυπώνουν υψηλή θνησιμότητα από μηχανοκίνητα οχήματα στην ύπαιθρο μεταξύ των νεαρών οδηγών (Jiang et al., 2016, Rakauskas et al., 2009). Επίσης ο γονέας πρότυπο που οδηγεί υπό την επήρεια αλκοόλ επιδρά σημαντικά στις συμπεριφορές κινδύνου οδήγησης υπό την επήρεια αλκοόλ των μαθητών (Jiang et al., 2016).

Τέλος, η δυσκολία των αρχών να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το πρόβλημα έχει αντίκτυπο στην οδηγική τους συμπεριφορά, ιδιαίτερα στην υπερβολική ταχύτητα και σε άλλες συμπεριφορές κινδύνου. Στις ΗΠΑ, μια έρευνα μεγάλης κλίμακας τεκμηρίωσε ότι η γνώση της περιορισμένης αστυνομικής παρουσίας, και άρα της μη επιβολή της νομοθεσίας, έτεινε να αυξήσει περαιτέρω τις συμπεριφορές κινδύνου, ιδιαίτερα την υπερβολική ταχύτητα αυξάνοντας τα ποσοστά των ατυχημάτων (Rakauskas et al., 2009).

Η σημαντικότερη επίπτωση σε ατομικό επίπεδο της παραβίασης του Κ.Ο.Κ. είναι ο θάνατος ή ο σοβαρός τραυματισμός, η απώλεια της υγείας και της ευημερίας που μάλιστα οδηγούν μακροπρόθεσμα προβλήματα οδηγούν σε κοινωνικά προβλήματα. Το κόστος του πόνου, της ταλαιπωρίας και της απώλειας ποιότητας ζωής είναι πολύ δύσκολο να εκτιμηθούν επειδή η πραγματική αξία της ζωής είναι αδύνατον να εκτιμηθούν αντικειμενικά (Nabi et al., 2007). Τα τροχαία ατυχήματα είναι ένα από τα πιο πιεστικά προβλήματα τραυματολογίας σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες με τον αριθμό αλλά και την σοβαρότητα των ατυχημάτων να αυξάνεται

(Másiilkoná, 2017). Ψυχολογικά, ένα τροχαίο ατύχημα μπορεί να προκαλέσει οξεία αντίδραση στρες ή μετατραυματικό στρες (Wijnen & Stipdonk, 2016). Ωστόσο, η πιο συχνή συνέπεια των τροχαίων ατυχημάτων είναι το λεγόμενο «οξύ ήπιο στρες που συνδέεται με το άγχος», το οποίο εκδηλώνεται ως αισθητό σωματικό τρόπο, ενοχλητικές σκέψεις και συναισθηματικές διαταραχές (Másiilkoná, 2017). Συγγενείς και φίλοι των άμεσων θυμάτων ή των θανόντων ανήκουν μια ομάδα ανθρώπων που επηρεάζονται από τραυματικά γεγονότα (Gebru, 2017). Σε περιπτώσεις θανάτου αγαπημένου προσώπου σε τροχαίο ατύχημα, οι συγγενείς βιώνουν ψυχολογικό τραύμα, επειδή ο θάνατος ενός αγαπημένου προσώπου αλλάζει σε κάποιο βαθμό και το σύστημα αξιών (Gebru, 2017) οδηγώντας τους σε κοινωνική απομόνωση. Η κοινωνική απομόνωση είναι μια από τις πιο αγχωτικές καταστάσεις στις οποίες μπορεί να εκτεθεί ένα άτομο, καθώς αυτό το άτομο έχει λιγότερες ευκαιρίες να εκτονώσει τις απογοητεύσεις του και έχει αίσθημα έλλειψης υποστήριξης (Másiilkoná, 2017). Παράλληλα, οι ένοχοι τροχαίων ατυχημάτων μπορεί να κουβαλούν σοβαρό ψυχολογικό και κοινωνικό στίγμα για όλη τους την ζωή (Wijnen & Stipdonk, 2016).

ΧΡΗΣΗ ΟΥΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

Στην δεύτερη θέση της ιεραρχίας των προβλημάτων είναι η χρήση ουσιών, κυρίως αλκοόλ, ιδιαίτερα από ανηλίκους. Οι συμμετέχοντες εκφράζουν τον προβληματισμό τους για την πρόωρη έναρξη της κατανάλωσης αλκοόλ από τα νεαρά άτομα, προτείνοντας την ανάγκη για πιο αυστηρούς ελέγχους και εκπαιδευτικά προγράμματα. Επιπλέον, η αλληλεξάρτηση της χρήσης ουσιών και τα τροχαία αδικήματα είναι ισχυρή, υπογραμμίζοντας τη σημασία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην αποτροπή των επικίνδυνων συμπεριφορών στον δρόμο. Σε επίπεδο κοινοτικής ασφάλειας, η εμπορία ναρκωτικών αναδεικνύεται ως ένα ακόμα κρίσιμο ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί. Οι πολίτες εκφράζουν την ανησυχία τους για την παρουσία των ναρκωτικών στις κοινότητές τους και προτείνουν ενδεχόμενα μέτρα για τον περιορισμό της εμπορίας και της χρήσης αυτών των ουσιών. Περαιτέρω, οι προτάσεις τους για εκπαιδευτικές εκστρατείες, ελέγχους, και ενίσχυση των μέτρων ασφαλείας στον δρόμο αντικατοπτρίζουν την ανάγκη για συνολική προσέγγιση που θα αποτρέψει τις αρνητικές συνέπειες της παραβατικής συμπεριφοράς.

Στις αγροτικές κοινότητες, το αλκοόλ παίζει σημαντικό ρόλο στην τοπική κουλτούρα. Το καφενείο διαδραμάτιζε παραδοσιακά σημαντικό ρόλο στις κοινότητες των χωριών ως κοινωνικός χώρος, ειδικά για τους άνδρες (Gfroerer et al., 2007). Ως εκ τούτου, το ποτό των νέων - σε καφενεία και σε ανεπίσημους χώρους - όχι μόνο γίνεται ανεκτό αλλά σε πολλές περιπτώσεις θεωρείται φυσιολογική συμπεριφορά από τους ενήλικες αναγνωρίζοντας ότι τα παιδιά τους (όπως και οι ίδιοι) έχουν περιορισμένες κοινωνικές ευκαιρίες (DeHaan & Boljevac, 2010). Επομένως οι γονείς είναι πιο πιθανό να έχουν ρόλο «διευκολυντή» παρά ρόλο «εκλεκτή» βάζοντας τους νέους σε κοινωνικά επικυρωμένες πρακτικές κατανάλωσης οινοπνεύματος, παρόλο που αυτό έρχεται σε αντίθεση με την νομοθεσία και την ιατρική (DeHaan & Boljevac, 2010). Σημαντικό ρόλο σε αυτό το ρόλο «διευκολυντή» των γονέων είναι και η ξεχωριστή αίσθηση ασφάλειας γύρω από το ποτό της υπαίθρου (Lambert et al., 2008). Τα χαμηλά ποσοστά εγκληματικότητας, η λιγότερη παρουσία ναρκωτικών, η τάση να μην υπάρχουν μεγάλες συγκεντρώσεις μεθυσμένων ανθρώπων και η ασφάλεια του ότι γνωρίζουν τους ντόπιους που είναι έξω τη νύχτα, είναι μια σειρά από λόγους οι γονείς να μην αναγνωρίζουν ως υψηλό τον κίνδυνο της κατανάλωσης αλκοόλ στην υπαίθρου (Valentine et al., 2008).

Από την άλλη, οι προβληματικές σχέσεις με τους γονείς και δασκάλους, με χαμηλά επίπεδα υποστήριξης, ανεπαρκούς ελέγχου και χαλαρή προσκόλληση στο σχολείο συσχετίστηκαν με αυξημένη παραβατικότητα στους εφήβους, επιθετικότητα, μάχες και χρήση όπλων (Evans et al., 2016). Επιπλέον, η απόρριψη από συνομηλίκους έχει τεκμηριωθεί από μελέτες με αυξημένη παραβατικότητα, καθώς αυτοί οι νέοι μπορεί να αναζητήσουν μια αποκλίνουσα ομάδα

συνομηλικών προκειμένου να αποκτήσουν ταυτότητα, αίσθηση συντροφικότητας και ανήκειν (Evans et al., 2016). Η αποδοχή από μια ομάδα συνομηλικών παραβατών πιθανότατα να αφορά και εμπλοκή σε αποκλίνουσες πράξεις, όπως η παραβατικότητα και η χρήση ουσιών (Koutra et al., 2014). Από αυτή την άποψη, οι παραβατικοί φίλοι ενισχύουν το ενοποιητικό κοινωνικό κεφαλαίο (bonding sc) επειδή τους παρέχουν μια θέση στην ομάδα και υψηλή δημοτικότητα, αλλά επίσης ενθαρρύνουν τη παραβατική συμπεριφορά (Koutra et al., 2011). Εδώ αποτυπώνεται αυτό που ονομάζουμε «σκοτεινή πλευρά του κοινωνικού κεφαλαίου» καθώς οι στενές σχέσεις με συνομηλικούς οδηγούν σε παραβατικές συμπεριφορές και δεν έχουν προστατευτικό χαρακτήρα (Koutra et al., 2011). Άρα είναι σημαντικό να ενθαρρύνεται η συμμετοχή σε δίκτυα και η υποστήριξη από συνομηλικούς αλλά την ίδια στιγμή είναι σημαντικό να εξετάζονται η ποιότητα και το αντίκτυπο αυτών των επιπτώσεων στην συμπεριφορά των νέων.

Με βάση τους συνεντευξιζόμενους, σε ατομικό επίπεδο η χρήση ουσιών μπορεί να οδηγήσει σε εξάρτηση, σε επιπλοκές υγείας και ακόμη και θάνατο. Τα τροχαία ατυχήματα είναι συχνά συνέπεια της κατάχρησης, καθώς η μειωμένη αντίληψη κινδύνου μπορούν να οδηγήσουν σε ατυχήματα και με άλλες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς, όπως ο βανδαλισμός και η οπλοχρησία. Οι δηλώσεις αναδεικνύουν μια κουλτούρα αποδοχής και κανονικοποίησης της χρήσης ουσιών σε ορισμένες κοινότητες (Carbone & McMillin, 2018) με την ύπαρξη εμπορίου ναρκωτικών στην ιστορία των κοινοτήτων να συμβάλει στην ενίσχυση αυτής της κουλτούρας.

ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΤΡΙΤΩΝ

Σε τρίτη θέση στην ιεραρχία προβλημάτων αναφέρονται τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας τρίτων με τις κλοπές αγροτικών μηχανημάτων και ζώων, να είναι πρώτα στην λίστα δημιουργώντας αίσθηση ανασφάλειας στην κοινότητα και οικονομικές επιπτώσεις στους ιδιοκτήτες. Επιπρόσθετα η παρουσία αλλοδαπών συνδέεται με αυτά τα περιστατικά δημιουργώντας πολυποικίλες και σύνθετες πτυχές στο φαινόμενο. Λόγω ορισμένων χαρακτηριστικών τα αδικήματα κατά τρίτων στις αγροτικές περιοχές υποτιμώνται και συχνά δεν αναφέρονται στις αρχές αλλά αυτό δεν συνεπάγεται ότι δεν υπάρχουν (Ceccato, & Meško, 2021). Αυτό είναι πολύ διαδομένο στις αγροτικές περιοχές συμπεριλαμβανομένης και της Κρήτης. Μελέτες περιγράφουν τους λόγους και επικεντρώνεται κυρίως στην γεωγραφική απομόνωση του ορεινού όγκου, στις λιγότερες δυνάμεις για την επιβολή του νόμου, στην έλλειψη εμπιστοσύνης προς τις αρχές και στην αποτελεσματικότητα τους, σε πολιτισμικές παραδοχές επίλυσης εντός της κοινότητας των όποιων προβλημάτων, στον φόβο για αντίποινα, στο αίσθημα ανασφάλειας κ.α. (Harkness, 2017, Abraham & Ceccato, 2022). Ένας πρόσθετος παράγοντας είναι ότι οι κάτοικοι της επαρχίας σπάνια κλειδώνουν ή ασφαλίζουν τις περιουσίες τους και ως εκ τούτου είναι εύκολοι στόχοι για τους κλέφτες (Deller & Deller, 2010) ιδιαίτερα σε περιοχές με αυξημένο αριθμό εποχικών εργατών.

Σε κάθε περίπτωση, ο αντίκτυπος μπορεί να είναι σημαντικός, οδηγώντας σε αισθήματα ευπάθειας και δυσπιστίας μεταξύ των κατοίκων (Deller & Deller, 2010). Στις αγροτικές κοινότητες, όπου το αίσθημα της κοινότητας είναι συχνά βαθύ και οι κάτοικοι βασίζονται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και συνεργασία, τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας μπορεί να έχουν βαθιές επιπτώσεις (Deller & Deller, 2010). Αυτά τα αδικήματα όχι μόνο διαταράσσουν την ηρεμία της αγροτικής ζωής, αλλά και καταπονούν τον κοινωνικό ιστό που συγκρατεί αυτές τις κοινότητες (Deller & Deller, 2010).

ΒΙΑΙΟΠΡΑΓΙΑ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΟΠΛΩΝ Η ΧΩΡΙΣ

Η βία συμπεριφορά και οι τσακωμοί είναι ένα ανησυχητικό σχεδόν επιδημικό φαινόμενο στην περιοχή που επηρεάζει αρνητικά την κοινότητα προκαλώντας ανησυχία και ανασφάλεια στον τοπικό πληθυσμό. Για πολλούς συμμετέχοντες, οι κακοί τσακωμοί αποτελούν συχνή πραγματικότητα, ενώ κάποιοι αναφέρουν ακόμα και περιστατικά μεταξύ οικογενειών ή αδερφών

που έχουν προκαλέσει κατακερματισμό στην κοινότητα. Η παρουσία όπλων ενισχύει την αίσθηση αβεβαιότητας και απειλής στον κοινοτικό ιστό, καθώς αυξάνει την πιθανότητα εκδήλωσης βιαιοπραγιών και διαμορφώνει ένα περιβάλλον φόβου και ανασφάλειας (Slovak & Singer, 2001), καθώς οι αποστάσεις και η απομόνωση μπορεί να καθυστερήσουν την παροχή βοήθειας ή να δυσχεράνουν την εφαρμογή των νόμων (Slovak & Singer, 2001). Ενώ η παρουσία προσώπων από άλλες κοινότητες σε κοινωνικές εκδηλώσεις σε συνδυασμό με την κατάχρηση αλκοόλ αυξάνουν την πιθανότητα εκδήλωσης βιαιοπραγιών και προκλητικών συμπεριφορών (Lee & Thomas, 2009).

Οι επιπτώσεις αυτών των φαινομένων είναι πολλαπλές. Οι συγκρούσεις και η παρουσία των όπλων μειώνουν το κοινωνικό κεφάλαιο, δημιουργώντας ένα κλίμα ανασφάλειας, ανησυχίας, και φόβου που υπονομεύει την κοινωνική εμπιστοσύνη (Slovak & Singer, 2001). Στην Κρήτη, το φαινόμενο της βίας, ιδίως όταν αφορούν την επίλυση οικογενειακών και κοινοτικών διαφορών, επηρεάζεται από βαθιά ριζωμένες οικογενειακές παραδόσεις και κοινωνικές προσδοκίες. Αυτά τα πολιτισμικά στοιχεία διααιωνίζουν έναν κύκλο βίας που μπορεί να μεταβιβαστεί από γενιά σε γενιά., ο παράγοντας της οικογενειακής παράδοσης και των κοινωνικών προσδοκιών παίζει σημαντικό ρόλο, καθώς η ένταξη σε μια κουλτούρα βίας μπορεί να μεταβιβαστεί από γενιά σε γενιά (Kokkinakis, 2002). Η βία ιστορικά για την Κρήτη ακόμα από την Οθωμανική Αυτοκρατορία αποτελεί μέσο εκδίκησης ή απόδειξη δύναμης καθώς οι άνθρωποι σε καταστάσεις που αισθάνονται προσβεβλημένοι ή αδικημένοι μπορεί να ανταποκριθούν με βία (Kokkinakis, 2002).

ΒΑΝΔΑΛΙΣΜΟΣ

Ένα από τα βασικά αίτια των βανδαλισμών είναι η έλλειψη ευαισθητοποίησης, θετικών ερεθισμάτων που συχνά συνδέονται με την κατανάλωση αλκοόλ ή άλλων ουσιών και οδηγούν σε ανεξέλεγκτες ενέργειες και εκρήξεις θυμού σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους. Οι περιοχές που διαθέτουν υψηλά επίπεδα κοινοτικής συνοχής (περιοχές που είναι κοινωνικά οργανωμένες με υψηλό κοινωνικό έλεγχο) μπορούν να αποτρέψουν αυτές τις συμπεριφορές (Ryser & Ryser, 2016). Αντίθετα οι κοινότητες που είναι κοινωνικά αποδιοργανωμένες, που δεν είναι συνεκτικές, επιτρέπουν την παραβατικές συμπεριφορές χωρίς τιμωρία, επιτρέποντας και ενισχύοντας περισσότερο βανδαλισμό και βία.

ΈΜΦΥΛΗ ΒΙΑ

Με βάση τις δηλώσεις των συνεντευξιαζόμενων, περιγράφουν γενικά ένα κλίμα έμφυλων ανισοτήτων, όπου η εξάρτηση από τις ουσίες, και η οικονομική ανασφάλεια μπορεί να οδηγήσουν σε επιθετικές και βίαιες συμπεριφορές στο εσωτερικό της οικογένειας. Η γεωγραφική και κοινωνική απομόνωση, η φτώχεια, η έλλειψη πόρων στις αγροτικές περιοχές αποτελούν παράγοντες έμφυλης βίας και συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στην μειωμένη ικανότητα των θυμάτων να εγκαταλείψουν κακοποιητικούς συντρόφους ή μέλη της οικογένειας (Breiding et al., 2009) σε αγροτικές κοινότητες (Edwards et al., 2014). Οι παραδοσιακοί ρόλοι του φύλου στις αγροτικές κοινότητες μπορεί να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον στο οποίο η βία στις στενές σχέσεις θεωρείται κοινωνικά αποδεκτή και κανονικοποιείται (Breiding et al., 2009). Τα ευρήματά συστηματικής ανασκόπησης για το προστατευτικό ρόλο και την αξία της άτυπης κοινωνικής υποστήριξης σε επίπεδο γειτονιάς και κοινότητας, ενάντια στην έμφυλη βία, είναι σε αντίθεση με όσα βιώνουν οι κλειστές αγροτικές κοινότητες που ξέρουν να κρατούν πολύ κλειστά τα μυστικά τους (Meinhart et al., 2022).

4.3 Εμπειρίες, γνώση και αντίληψη για τον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών συμπεριφορών

4.3.1 Σημαντικότητα του έγκαιρου εντοπισμού των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

Σε σχέση με την υποκειμενική αντίληψη των συνεντευξιαζόμενων για την σημαντικότητα του έγκαιρου εντοπισμού των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών, υπογραμμίζουν τη σημασία της πρόληψης, την έγκαιρη αναγνώριση και την ανάγκη για τιμωρία και καταστολή σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Προληπτικές δράσεις που στοχεύουν στην μείωση των επικίνδυνων συμπεριφορών στους νέους είναι η εκπαίδευση, τα ενημερωτικά προγράμματα, οι προληπτικές υπηρεσίες στην κοινότητα. Ο σχεδιασμός προληπτικών παρεμβάσεων θα πρέπει να είναι πολυεπίπεδος και να στοχεύει πολλαπλές συμπεριφορές κινδύνου μιας και αυτές δεν είναι απομονωμένες αλλά συχνά συνυπάρχουν (Hale et al., 2014) με το σχολείο να κατέχει κεντρικό ρόλο. Η εκπαίδευση και η ενημέρωση επισημαίνονται ως θεμελιώδεις για τη δημιουργία μιας κοινότητας που απορρίπτει τις παραβατικές συμπεριφορές, ενθαρρύνει την κοινωνική ευθύνη και υποστηρίζει την έγκαιρη αναγνώριση (Kefallinou et al., 2020).

Η θεωρία του κοινωνικού ελέγχου εστιάζει στο ρόλο των αποδυναμωμένων δεσμών ή προσκολλήσεων με τους συμβατικούς θεσμούς και τις κοινωνικές αξίες που αντιπροσωπεύουν (Chilenski et al., 2015). Το σχολείο ως ένας από τους σημαντικότερους κοινωνικούς θεσμούς στη ζωή των παιδιών και των εφήβων, μπορεί να έχει επίδραση στην εμφάνιση θετικών αλλά και παραβατικών συμπεριφορών. Θεωρητικά, οι έφηβοι που είναι συνδεδεμένοι με το σχολείο μπορεί να είναι λιγότερο πιθανό να εμπλακούν σε παραβατική συμπεριφορά επειδή προσπαθούν να ανταποκριθούν στις προσδοκίες του σχολείου και είναι πρόθυμοι να ακολουθήσουν τους σχολικούς κανόνες. Η αδύναμη προσκόλληση και η σύνδεση με το σχολείο μπορεί να μειώσει την πιθανότητα οι νέοι να συμμορφωθούν με τους κοινωνικούς κανόνες του σχολείου που αποθαρρύνουν τη βία και τη χρήση ουσιών (Chilenski et al., 2015). Επιπλέον, όταν οι μαθητές που δεν έχουν κοινωνικούς δεσμούς είναι πιο πιθανό να αναζητήσουν υποστήριξη από παραβατικούς συνομηλίκους εντός και εκτός σχολικών πλαισίων (Chilenski et al., 2015). Επομένως η χαμηλής συναισθηματική διασύνδεση με το σχολείο και η υποστήριξη από παραβατικούς συνομηλίκους είναι πιθανό να έχει ως αποτέλεσμα την έναρξη και τη συνεχιζόμενη εμπλοκή σε παραβατικές και επικίνδυνες συμπεριφορές. Τέλος αν και τα σχολεία συχνά εκπαιδεύουν νέους που είναι παραβατικοί, δεν αναγνωρίζουν τον ρόλο τους στην πρόληψη της παραβατικότητας. Αντίθετα, συχνά διώχνουν τους ταραχοποιούς έξω από το σχολείο και ουσιαστικά τους οδηγούν σε μια μακρά και σοβαρή αντικοινωνική πορεία (Bower, 2020). Αυτό σε συνάρτηση με το ότι οι αγροτικές κοινότητες συνήθως στερούνται τους πόρους για να αντιμετωπίσουν προβλήματα παραβατικότητας (Li et al., 2011) όπως οικογενειακές συμβουλευτικές υπηρεσίες, που είναι σχεδόν ανύπαρκτες, δυσκολεύει ακόμη περισσότερο στην έγκαιρη αντιμετώπιση των επικίνδυνων συμπεριφορών. Σε επίπεδο κοινωνικής συνοχής αναδεικνύεται η ιδέα της συλλογικής ευθύνης, η οποία συνδέεται στενά με το κοινωνικό κεφάλαιο όπου κάθε μέλος της κοινότητας φέρει μέρος της ευθύνης για την ανίχνευση και την αντιμετώπιση των παραβατικών συμπεριφορών (Lockwood & Terry, 2021).

4.3.2 Εμπόδια στον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

Τα εμπόδια για τον έγκαιρο εντοπισμό σύμφωνα με την παρούσα έρευνα είναι η ανεπαρκής αντίδραση της κοινότητας, ο φόβος και η ανοχή, η άρνηση των γονέων να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν τις προβληματικές συμπεριφορές των παιδιών τους (Minuchin, 1985), η έλλειψη επικοινωνίας και ανοικτών καναλιών επικοινωνίας και συνεργασίας (Bursik, & Grasmick, 1993) και οι κοινωνικές νόρμες σχετικά με τον ρόλο των γυναικών (Connell, 2002).

Οι κοινωνικές νόρμες, τα δίκτυα επιρροής ασφαλώς επηρεάζουν το πώς θα αποκωδικοποιήσει μια κοινότητα ένα παραβατικό γεγονός (Baycan & Öner, 2022). Η συχνή και επαναλαμβανόμενη έκθεση σε περιστατικά που αντικειμενικά εμπίπτουν σε κατηγορίες παραβατικών συμπεριφορών, είναι πιθανόν να κανονικοποιηθούν, να ενσωματωθούν στις τοπικές πρακτικές με αποτέλεσμα να μειωθεί η αίσθηση επικινδυνότητας προς αυτές τις συμπεριφορές (Baycan & Öner, 2022). Καταπιέζοντας, λοιπόν, την αντίληψη επικινδυνότητας σε μια κοινότητα, είναι πιθανόν να αποδυναμωθούν οι δεσμοί μεταξύ διάφορων ομάδων με αποτέλεσμα την μείωση κοινωνικού κεφαλαίου (Gardner & Shoemaker, 1989).

Όταν οι κοινότητες αδυνατούν να ανταποκριθούν επαρκώς στην παραβατική συμπεριφορά, μπορεί να διαιωνίζεται μια κουλτούρα ατιμωρησίας και ανοχής απέναντι στο έγκλημα και να εμποδίζουν τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση των ζητημάτων και την εφαρμογή προληπτικών μέτρων. Επίσης οι παραβατικές συμπεριφορές που θίγουν άμεσα τα συμφέροντα συγκεκριμένων ισχυρών κοινωνικών δικτύων σε μια κοινότητα είναι πιθανό να μην ενθαρρύνει την επίλυση των επιπτώσεων που δημιουργούν (Baycan & Öner, 2022). Σε σχέση με τα παραπάνω, η μη αντιμετώπιση της παραβατικότητας κλονίζει την κοινωνική εμπιστοσύνη και ασφάλεια και είναι αρκετά πιθανόν να δημιουργήσει ένα κλίμα αποδιοργάνωσης το οποίο δεν ενισχύει το κλίμα κοινωνικής ισορροπίας και ειρήνης (Gardner & Shoemaker, 1989).

4.3.3 Μέθοδοι στον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών
Σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους, η κοινωνία φαίνεται να είναι ένα σύνολο στενών σχέσεων όπου ο καθένας γνωρίζει τον άλλον και καθιστά εύκολο να εντοπιστούν οι παραβατικές συμπεριφορές. Αυτή η ενημέρωση μεταφέρεται από στόμα σε στόμα, σε διάφορα κοινωνικά σημεία όπως τα καφενεία όπου οι άνθρωποι συγκεντρώνονται και ανταλλάσσουν πληροφορίες. Στις αγροτικές κοινωνίες, το ισχυρό δέσιμο, οι στενές οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις διαμορφώνουν έναν άτυπο κοινωνικό έλεγχο που δύσκολα μπορεί κάποιος να ξεφύγει από αυτόν (Simons et al., 2005). Στις μικρές κοινότητες, οι δραστηριότητες είναι πιο ευδιάκριτες. Οι κάτοικοι μπορούν εύκολα να παρατηρήσουν τις συμπεριφορές των άλλων και να αντιληφθούν τυχόν παραβάσεις. Γενικά, η μικρή κοινωνία φαίνεται να λειτουργεί ως ένα είδος επιτήρησης και ελέγχου, όπου οι ίδιοι οι άνθρωποι κατανοούν την ανάγκη για τη διατήρηση της τάξης και της ασφάλειας στην κοινότητά τους.

4.3.4 Ρόλος των δομών και των υπηρεσιών στον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

Πολλοί συμμετέχοντες εκφράζουν ανησυχία για την μη αποτελεσματικότητα και την αδράνεια των επίσημων θεσμών, όπως η αστυνομία, και η μη επιβολή των νόμων στην αντιμετώπιση των παραβατικών συμπεριφορών όπως η εμπορία ναρκωτικών ή η έλλειψη ελέγχου στον τομέα της οδικής ασφάλειας. Η ανάγκη για περισσότερη δράση, αλλαγές στην προσέγγιση αντιμετώπισης, ενίσχυσης των επίσημων φορέων με προσωπικό θα υποστήριζαν αποδοτικότερα τις ανάγκες της κοινότητας. Η υποστελέχωση σημαντικών υπηρεσιών αναφορικά με την πρόληψη και καταπολέμηση παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών στην ύπαιθρο αποτελεί ένα σημαντικό πρόβλημα στην κινητοποίηση πόρων (Rosario et al., 2003). Ακόμη, η μη παροχή εξειδικευμένης εκπαίδευσης του προσωπικού στην αναγνώριση τέτοιων θεμάτων ενθαρρύνει την διαίωσή τους (Clack, n.d.).

Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, οι κοινωνικές νόρμες αλλά και τα συμφέροντα ισχυρών κοινωνικών ομάδων που στοχεύουν στην διατήρηση την υφιστάμενη κατάσταση, εμποδίζουν τις παρεμβάσεις για τις παραβατικές συμπεριφορές. Αυτή η αντίσταση για αλλαγή του κοινωνικού κλίματος κάνει δύσκολη την αποτελεσματική παρέμβαση των υπηρεσιών. Συνεπώς αν οι υπηρεσίες προσπαθήσουν

να αλλάξουν το κλίμα χωρίς την εύρεση κοινού εδάφους και συναίνεσης από την ίδια την κοινότητα, είναι πιθανόν ότι οι όποιες παρεμβάσεις θα πέσουν στον κενό (Rosario et al., 2003).

4.4 Εμπειρίες, γνώση και αντίληψη για την αναφορά των παραβατικών συμπεριφορών

4.4.1 Σημαντικότητα της αναφοράς των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

Οι δηλώσεις των συνεντευξιαζόμενων είναι διφορούμενες σχετικά με τη σημαντικότητα της αναφοράς/καταγγελίας των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών. Η πλειονότητα αναγνωρίζει τη σημαντικότητα της αναφοράς παραβατικών συμπεριφορών ως ένδειξη κοινωνικής ευθύνης, πρόληψης σοβαρότερων καταστάσεων, και έγκαιρης αντιμετώπισης υπογραμμίζοντας τη σημασία της αναφοράς για τη δημόσια ασφάλεια και τη γενική ευημερία των κοινοτήτων τους. Εντούτοις, αναφέρεται η ανάγκη να παρεμβαίνουν οι αρμόδιοι φορείς για να αποτραπούν πιθανές αρνητικές επιπτώσεις και η ανάγκη της επιβολής κυρώσεων στους παραβάτες, ώστε να υπάρξει αποτροπή τέτοιων συμπεριφορών στο μέλλον. Σύμφωνα με την θεωρία της κοινωνικής αποδιοργάνωσης (Sampson & Groves, 1989) η αποτελεσματική παρέμβαση των αρμόδιων αρχών είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση και επίλυση των αναφερόμενων ζητημάτων.

Από την άλλη, υπάρχουν και εκείνοι που δεν θα καταγγείλουν και δεν θα ασχοληθούν από σεβασμό προς τους συντοπίτες τους. Αυτό μπορεί να ερμηνευτεί από την θεωρία της κοινωνικής μάθησης (Bandura, 1977) υπογραμμίζει πώς τα άτομα μαθαίνουν παρατηρώντας τις συνέπειες των πράξεων των άλλων. Εάν η αναφορά οδηγεί σε αρνητικά αποτελέσματα (φόβος, αντίποινα, απομόνωση), οι άλλοι μπορεί να διστάζουν από το να αναφέρουν παρόμοιες συμπεριφορές. Επίσης η μη καταγγελία μπορεί να ερμηνευθεί από τον ρόλο που διαδραματίζει ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος. Σε πολιτισμικά περιβάλλοντα όπως της Κρήτης, οι άτυποι κοινωνικοί έλεγχοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη ρύθμιση της συμπεριφοράς (Bandura, 1977). Οι πρεσβύτεροι της κοινότητας, οι θρησκευτικοί ηγέτες ή οι κάποιες οικογένειες μπορεί να χειρίζονται τα ζητήματα εσωτερικά αντί να εμπλέκουν τις επίσημες αρχές. Αυτό μπορεί να μειώσει τη συχνότητα των επίσημων αναφορών, αλλά μπορεί και πάλι να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τη συμπεριφορά εντός του πολιτισμικού πλαισίου.

4.4.2 Εμπόδια στην αναφορά των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

Ο φόβος των συνεπειών όπως η εκδίκηση, ο κοινωνικός αποκλεισμός, οι απειλές, και η παρεξήγηση αποτελούν κύρια εμπόδια, μη καταγγελίας επικίνδυνων συμπεριφορών. Η θεωρία της Ετικετοποίησης (Becker, 1963) μπορεί να ερμηνεύσει στο πώς οι ετικέτες που δίδονται στους ανθρώπους επηρεάζουν τις δικές τους και των άλλων αντιλήψεις όπως για να χαρακτηριστεί κάποιος ως «χαφιές» μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικό αποκλεισμό και στιγματισμό. Τέλος, η έλλειψη εμπιστοσύνης στις κρατικές αρχές είναι ένα άλλο εμπόδιο, καθώς οι άνθρωποι θεωρούν ότι δεν έχει αποτέλεσμα. Η θεωρία της θεσμικής ανομίας (Messner & Rosenfeld, 1994) υποστηρίζει ότι η κατάρρευση των κοινωνικών κανόνων και θεσμών οδηγεί σε απόκλιση. Η έλλειψη εμπιστοσύνης στις αρχές μπορεί να οδηγήσει τους ανθρώπους που δεν πιστεύουν στην αποτελεσματικότητα ή τη δικαιοσύνη του συστήματος να αναφέρουν ένα γεγονός νοιώθοντας ότι είναι μάταιο.

4.4.3 Μέθοδοι στην αναφορά των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

Η οικογένεια λειτουργεί συχνά αυτορρυθμίζοντας τις παραβατικές συμπεριφορές. Φίλοι, συγγενείς συχνά δίνουν φιλικές συμβουλές και προειδοποιούν για τις επιπτώσεις της συμπεριφοράς του παραβάτη προτού αναγκαστούν να απευθυνθούν στις αρχές ή την αστυνομία. Η χρήση του κοινωνικού δικτύου είναι επίσης σημαντική όπου εσωτερικά αντιμετωπίζονται οι παραβατικές συμπεριφορές με στόχο να δώσει στον παραβάτη μια ευκαιρία να διορθώσει τη συμπεριφορά του χωρίς την άμεση επέμβαση των αρχών.

Με βάση τα παραπάνω η ενίσχυση των αξιών που διαιωνίζουν την παραβατικότητα είναι ένας τρόπος με τον οποίο οι νέοι πιστεύεται ότι επηρεάζουν τη συμπεριφορά των συνομηλίκων τους. Η κοινή αποδοχή ότι τα πράγματα στις κοινότητες δεν θα αλλάξουν είναι μια βαθιά πεποίθηση που διαιωνίζει αυτόν τον τρόπο ζωής στις συγκεκριμένες κοινότητες (Pardini et al., 2005). Σύμφωνα με διαχρονική έρευνα, υπάρχει σημαντική συσχέτιση μεταξύ των αλλαγών στις πεποιθήσεις σχετικά με τη νομιμότητα της χρήσης ουσιών και της παραβατικής συμπεριφοράς και της αύξησης της παραβατικότητας από ομότιμους. Επιπλέον, μια σειρά από μελέτες δείχνουν ότι οι έφηβοι που συναναστρέφονται με παρεκκλίνοντες συνομηλίκους είναι πιο πιθανό να εμπλακούν σε εγκληματικές δραστηριότητες (Pardini et al., 2005).

Από την άλλη, σοβαρές περιπτώσεις παραβατικής συμπεριφοράς αναφέρονται απευθείας στις αρχές όταν η κοινότητα ή η οικογένεια δεν μπορεί να διορθώσει την κατάσταση από μόνη της. Ωστόσο, ορισμένοι αποφεύγουν την αναφορά στις επίσημες αρχές λόγω φόβου ή δυσπιστίας. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε παράγοντες όπως η επιθυμία να διατηρηθεί η εμπιστοσύνη εντός της κοινότητας ή η ανησυχία για ενδεχόμενα αντίποινα ή αρνητικές συνέπειες στην αναφορά του παραβάτη. Σύμφωνα με την Θεωρία της Ορθολογικής Επιλογής τα άτομα σταθμίζουν το κόστος και τα οφέλη των πράξεων τους. Εάν το αντιληπτό κόστος (π.χ. εκδίκηση, κοινωνικός αποκλεισμός, απειλές) της καταγγελίας είναι μεγαλύτερο από τα οφέλη (π.χ. δικαιοσύνη, ασφάλεια), τα άτομα είναι λιγότερο πιθανό να καταγγείλουν (Hirschi, 1969).

4.4.4 Ρόλος των δομών και των υπηρεσιών στην αναφορά των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών

Η εξάλειψη αυτών των συμπεριφορών χαρακτηρίστηκε δύσκολη ή ακατόρθωτη, με αναποτελεσματική τήρηση του νόμου εκτός από τις κάποιες περιπτώσεις και με ανάγκες καταγραφής, πρόληψης, εκπαίδευσης και στελέχωσης των υπηρεσιών. Η περιορισμένη παρουσία της αστυνομία στις αγροτικές περιοχές με λιγότερο προσωπικό επιβολής νόμου, συχνά οδηγεί σε αυτορρύθμιση, η οποία μπορεί να χειραγωγηθεί για να αποκρύψει παρά να ελέγξει την εγκληματική συμπεριφορά (Numerato & Baglioni, 2012). Η αστυνομία έχει τεράστια δύναμη, και όταν αυτή η εξουσία συνδυάζεται με χαλαρή εξωτερική εποπτεία στις αγροτικές περιοχές, το αποτέλεσμα είναι μια δύναμη βαθιά διεφθαρμένη, συχνά με κακή συμπεριφορά και έλλειψη λογοδοσίας (Sun et al., 2013). Όταν κυριαρχεί ότι οι αποκλίνουσες συμπεριφορές που οφείλονται σε ιστορικούς, οικογενειακούς ή οικονομικούς λόγους ευδοκίμουν, το σκοτεινό κοινωνικό κεφάλαιο ευδοκίμει.

4.5 Ζητήματα και προκλήσεις κατά την ερευνητική διαδικασία

Ολοκληρώνοντας την συζήτηση των ευρημάτων της μελέτης είναι σημαντικό να αποτυπωθούν σημαντικά ζητήματα και προσκλήσεις κατά την ερευνητική διαδικασία. Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που έπρεπε να αντιμετωπίσουν από τους ερευνητές κατά την υλοποίηση των συνεντεύξεων με τους νέους ενήλικες, τα άτομα κλειδιά και με τις εστιασμένες ομάδες ήταν η έλλειψη εμπιστοσύνης. Ήταν πολύ δύσκολο να κερδίσουν την εμπιστοσύνη τους. Η άρνηση των νέων να εκφράσουν την θέση για τα ζητήματα που η μελέτη διαπραγματεύεται ήταν μεγάλη. Στο άκουσμα του θέματος της μελέτης έδειχναν φανερά ενοχλημένοι να εκφράσουν θέση για θέματα παραβατικότητας και τους διακατείχε ένα αίσθημα καχυποψίας σχετικά με την ταυτότητα των ερευνητών, την ενδεχόμενη διασύνδεση και σχέση τους με την αστυνομία ή άλλη αρχή.

Επιπροσθέτως, το γεγονός πως τα κριτήρια επιλογής δείγματος αφορούσαν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά δυσκόλευε τον εντοπισμό συμμετεχόντων, μιας και οι περισσότερες κοινότητες δεν είχαν μεγάλο πληθυσμό σε νεαρούς ενήλικες. Η έλλειψη χρόνου λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων ήταν για τους περισσότερους μεγάλο εμπόδιο να συμμετέχουν. Η εύρεση ατόμων

κλειδιών, λόγω φορτωμένου προγράμματος τους ήταν δύσκολη. Επιπλέον, ήταν πολύ δύσκολο να οργανωθούν εστιασμένες ομάδες που να βολεύει όλους τους συμμετέχοντες να συναντηθούν και η εύρεση χώρου που να διασφαλίζει υψηλή ποιότητα για την υλοποίηση μιας εστιασμένης ομάδας αποτέλεσε μια ιδιαίτερη πρόκληση. Τέλος, ο παράγοντας της κούρασης των ερευνητών, και του υπερβολικά θερμού κλίματος πολλές φορές λειτουργούσαν αποθαρρυντικά και μείωναν τον ρυθμό υλοποίησης των συνεντεύξεων.

Πάραυτα, οι δυσκολίες ξεπεράστηκαν κυρίως από τις δυνάμεις της ίδιας της κοινότητας. Οι νεαροί ενήλικες που προθυμοποιήθηκαν εξαρχής και με ιδιαίτερο ενθουσιασμό να λάβουν μέρος στην μελέτη, κατάφεραν να μας συνδέσουν με άλλα άτομα αλλά και να μας βοηθήσουν στην οργάνωση τόσο των εστιασμένων ομάδων αλλά και στην εύρεση κατάλληλου χώρου. Παρόμοια προσπάθεια δεχθήκαμε και από σημαντικά άτομα κλειδιά τα οποία μας διασυνδέσαν με την τοπική κοινότητα και τον πληθυσμό ώστε να υποδεχθούν με θετική στάση της πρόσκληση μας για συμμετοχή στην μελέτη.

Ακόμη, ιδιαίτερα σημαντικό ήταν η παραχώρηση αιθουσών από υπηρεσίες του Δήμου και από φορείς που διασφάλισαν τόσο την ποιότητα και την μη διαρροή των πληροφοριών, αλλά και την εχεμύθεια και ανωνυμία των συμμετεχόντων. Επίσης, σε πολλές κοινότητες, ιδιοκτήτες επιχειρήσεων μας παρείχαν ασφαλείς χώρους για την υλοποίηση των συνεντεύξεων και βοήθησαν ακόμη και στην οργάνωση των εστιασμένων ομάδων. Συνολικά, η κοινότητα με τις δικές της υποστήριξε το να ξεπεραστούν σημαντικά εμπόδια της υλοποίησης της ποιοτικής μελέτης και μέσα σε λίγες εβδομάδες το κλίμα καχυποψίας να αντιστραφεί σε εμπιστοσύνη και σε γνήσιο ενδιαφέρον.

5. Συμπεράσματα

Οι επικίνδυνες και παραβατικές συμπεριφορές των νέων στην αγροτική Κρήτη αποτελούν ένα πολυδιάστατο φαινόμενο που επηρεάζει και επηρεάζεται διάφορους παράγοντες. Από το σύνολο περίπου των 100 νέων ενηλίκων αλλά και ατόμων-κλειδιών στους 6 αγροτικούς Δήμους της Κρήτης που συμμετείχαν στην μελέτη, η παραβίαση του Κ.Ο.Κ, η χρήση αλκοόλ και ουσιών, η παραβίαση της ιδιοκτησία τρίτων ενώ ακολουθούν σειρά άλλων όπως ο βανδαλισμός, η οπλοκατοχή, η ενδοοικογενειακή βία αναφέρθηκαν ως τα πιο σημαντικά προβλήματα. Αν και ο εντοπισμός αυτών των παραβατικών συμπεριφορών λόγω των στενών κοινωνικών σχέσεων φθάνει πολύ γρήγορα στην δημόσια σφαίρα της κοινότητας, η αναφορά/καταγγελία αυτών στην πλειοψηφία τους δεν φθάνει ποτέ στις αρχές ακολουθώντας μια διαφορετική στρατηγική του να επιλύονται εσωτερικά. Προτού ωστόσο σταθούμε στα κεντρικά σημεία αυτής της μελέτης σχετικά με το φαινόμενο των επικίνδυνων και παραβατικών συμπεριφορών των νέων και τις διαστάσεις αυτών, είναι σημαντικό να αναδειχθούν τα ευρήματα από την ανάλυση του τρόπου ζωής, του αξιακού κώδικα και κοινωνικών νορμών, τις σχέσεις εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης αλλά και την συμμετοχή στα κοινά.

Όπως διαπιστώθηκε από τις μαρτυρίες των συμμετεχόντων, στις αγροτικές κοινότητες της Κρήτης, το δεσμευτικό κοινωνικό κεφάλαιο (bonding sc) είναι πολύ υψηλό. Οι κοινότητες αυτές μοιράζονται καθημερινά εμπειρίες και βιώματα με υψηλή αλληλόδραση με στενούς οικογενειακούς ή κοινωνικούς κύκλους.

Παρά τις τεράστιες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν καθημερινά, ιδιαίτερα μετά την πανδημία του Covid-19, τον κατακερματισμό σημαντικών δομών και υπηρεσιών, στη μείωση πληθυσμού και του ενεργού παραγωγικού δυναμικού, οι κάτοικοι στις αγροτικές κοινότητες συμμετέχουν στα κοινά ώστε να μπορέσουν να ενισχύσουν το κοινωνικό, πολιτισμικό και οικονομικό κεφάλαιο των κοινοτήτων τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η σημαντική θέση που κατέχουν οι τοπικοί σύλλογοι στην δημόσια σφαίρα, όπου αυτοοργανώνονται στοχεύοντας σε πολλαπλές δράσεις. Η εξωστρέφεια αποτελεί σημαντικό στοιχείο των δράσεων, καθώς αυτό το άνοιγμα προς τα έξω αναζωπυρώνει τα κίνητρα ανάπτυξης των κοινοτήτων σε διάφορους τομείς. Είναι επίσης καίριο να αναφερθεί στο πως αυτοί οι σύλλογοι ενισχύουν την συμμετοχή των κατοίκων αυξάνουν την αλληλεγγύη και εμπιστοσύνη ενισχύοντας την συλλογική τους ταυτότητα, το αίσθημα του ανήκειν και ένα κοινό όραμα για τον τόπο τους.

Συντονισμένες προσπάθειες από ομάδες και συλλόγους, όπως οι πολιτιστικοί, αφορούν στην αναπαραγωγή εθίμων και παραδόσεων μέσα από το τραγούδι, τον χορό, το θέατρο και γενικότερα τις τέχνες όπου οι μεγαλύτεροι μεταφέρουν στις επόμενες γενιές την πολιτιστική τους κληρονομιά ώστε να παραμένει ανθεκτική στο πέρασμα του χρόνου. Από τα δυνατά σημεία των κοινοτήτων είναι το κοινό όραμα για ανάδειξη του τόπου που ενισχύει την συλλογική δράση αλλά και ένα αίσθημα ανάγκης για μεταλαμπάδευση των αξιών συνεργασίας, συμπόνιας και αλληλοσεβασμού προς τις νέες γενιές. Κύρια κινητήρια δύναμη στις συγκεκριμένες κοινότητες είναι ο ζήλος για δημιουργία μιας μονιασμένης κοινότητας που ικανοποιεί τις ανάγκες του συνόλου.

Περαιτέρω, οι πολίτες αυτών των κοινοτήτων συνδράμουν και σε άλλες δράσεις που αφορούν στην βελτίωση της ποιότητας ζωή τους όπως η ενίσχυση των δομών και των υπηρεσιών σημαντικών για την υγεία και την φροντίδα του πληθυσμού, συμβολή στην καθαριότητα κοινόχρηστων χώρων αλλά και συμμετοχή σε διεκδικήσεις πόρων για αναβάθμιση οδικών δικτύων, αθλητικών εγκαταστάσεων κ.α. αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα μέσα από τα οποία οι κάτοικοι ευελπιστούν στην ικανοποίηση των προσδοκιών τους για ένα καλύτερο αύριο.

Ωστόσο, παρατηρείται τελευταία πως τα συμφέροντα συγκεκριμένων ομάδων ή ατόμων μπορούν να φθείρουν αυτή την αίσθηση αλληλεγγύης με αποτέλεσμα να λειτουργούν επιβαρυντικά και να δημιουργούν ένα κλίμα αποξένωσης τα τελευταία χρόνια με την εμπιστοσύνη να κλονίζεται δημιουργώντας αισθήματα ανασφάλειας, ανησυχίας για το μέλλον των κοινοτήτων αλλά και ένα κλίμα αποδιοργάνωσης.

Αναφορικά με τις επικίνδυνες συμπεριφορές, η υψηλή συχνότητα εμφάνισης προκαλεί απογοήτευση αλλά και προβληματισμό για το πώς ένα κλίμα ειρήνης και ασφάλειας έχει μεταλλαχθεί σε ένα κλίμα ανησυχίας για το πώς μπορεί να εξελιχθούν τα πράγματα στο μέλλον. Παράλληλα τους απασχολεί για το ποιες είναι οι ευθύνες των κοινοτήτων στην ραγδαία αύξηση παραβατικών συμπεριφορών. Δεν είναι τυχαίο ο σχολιασμός των συμμετεχόντων στην παρούσα μελέτη για την παρουσία παραβατικών συμπεριφορών, στη φράση «*η παραβατικότητα είναι μια έννοια που πονάει τους ανθρώπους της Ορεινής Κρήτης*».

Αν και στο μυαλό όλων, η παραβατικότητα αφορά στην παραβίαση των νόμων, ενδιαφέρον προκαλεί ότι οι συμμετέχοντες ορίζουν την παραβατικότητα στις κοινότητες τους *ως το σπάσιμο της εμπιστοσύνης, τη παραβίαση ηθικών κανόνων αλλά και τη παραβίαση συμφωνιών μεταξύ των κοινωνικών νορμών που αποτελούν την ραχοκοκαλιά της αγροτικής κρητικής κοινωνίας*. Ο συνδυασμός, της παραβίασης των τυπικών και άτυπων κανόνων οδηγεί σε τεράστια ηθικά διλλήματα και προβληματισμούς, ειδικά στους νέους.

Οι παραβατικές συμπεριφορές που απασχολούν περισσότερο τους συμμετέχοντες της μελέτης είναι η παραβίαση του Κ.Ο.Κ, με αυτό να αναδεικνύεται ως το σημαντικότερο σε σχέση με άλλα. Παράγοντες που φαίνεται να παίζουν ρόλο στην εμφάνιση αυτού του φαινομένου αποτελεί η απουσία διαπαιδαγώγησης των νέων σχετικά με την υπεύθυνη οδήγηση και την εναρμόνιση της οδικής συμπεριφοράς με τους κανόνες οδικής ασφάλειας. Σε συνδυασμό με την πίεση της οικογένειας στα αγόρια για εκμάθηση οδήγησης από μικρή ηλικία ώστε να βοηθούν στις οικογενειακές επαγγελματικές ασχολίες, έρχεται και η πίεση επιβεβαίωσης των ρόλων της κυρίαρχης ανδρικής ταυτότητας, οι νέοι άνδρες προσπαθούν να επιβεβαιώσουν για το ποια πρέπει να είναι η συμπεριφορά του άνδρα. Μια αντίληψη η οποία συνοδεύεται με επικίνδυνη οδήγηση, επίδειξη ικανοτήτων πίσω από το τιμόνι, και συχνή χρήση αλκοόλ.

Αναφορικά με την κατανάλωση αλκοόλ από ανηλίκους που απασχολεί τις κοινότητες αυτές, επιβεβαιώνεται πως ιδιαίτερα οι νέοι άνδρες οφείλουν να καταναλώσουν αλκοόλ από μικρή ηλικία, ως μια διαδικασία μύησης συμπεριφορών των προηγούμενων γενεών, μια πράξη η οποία είναι επιθυμητή από την κοινότητα μιας και έτσι ένας νέος άνδρας μπορεί να νιώσει πως ικανοποιεί τον ρόλο της ταυτότητας φύλου του. Η κατανάλωση αλκοόλ δεν θεωρείται επικίνδυνη από τους ίδιους, αντιθέτως παρακινείται από το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον. Ακόμη, αποτελεί μια πρακτική που εντοπίζεται σε όλες τις διαστάσεις της κοινοτικής ζωής, από τα οικογενειακά τραπέζια και τα καφενεία του χωριού έως τις πολιτιστικές δράσεις και σημαντικά γεγονότα.

Ωστόσο, σύμφωνα και με τους συνεντευξιζόμενους, τόσο η παράνομη οδήγηση από ανηλίκους και ταυτόχρονα η κατανάλωση αλκοόλ προβληματίζουν τις νέες γενιές που φαίνεται να απορρίπτουν σταδιακά τον ενστερνισμό αυτών των συμπεριφορών, με τις επιπτώσεις τους αυτών να είναι κυρίαρχο θέμα συζήτησης αυτών των κοινοτήτων. Για αυτό προτείνεται από τους ίδιους τους συμμετέχοντες, η ύπαρξη δράσεων ευαισθητοποίησης μέσα από το σχολείο αλλά και από την ίδια την κοινότητα ώστε να εκπαιδευτούν οι νέοι αλλά και οι οικογένειές τους στην ασφαλή και υπεύθυνη οδήγηση. Ταυτόχρονα, η απουσία αστυνόμευσης και ελέγχου στους αγροτικούς δρόμους αλλά και ευρύτερα κάνει την κοινότητα να αναρωτηθεί για το πώς πρέπει να ενισχυθούν οι τοπικές δομές ώστε να λειτουργήσουν προληπτικά και παρεμβατικά για την μείωση αυτού του φαινομένου.

Με κριτική ματιά λοιπόν, τονίζονται μέσα από αυτή την έρευνα οι αδυναμίες και εντούτοις οι παράγοντες που ενισχύουν αυτές τις συμπεριφορές.

Περνώντας τώρα σε άλλες παραβατικές συμπεριφορές, τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας τρίτων φαίνεται πως ταλανίζουν τις σχέσεις των μελών της κοινότητας δημιουργώντας συγκρούσεις αλλά και αισθήματα ανασφάλειας. Η επικρατέστερες μορφές αυτού του προβλήματος αποτελούν οι ζωοκλοπές αλλά και η παραβίαση ορίων/συνόρων σε αγροτικές καλλιέργειες. Η κύρια αιτία αυτού του φαινομένου αποτελεί η τάση εκδίκησης λόγω προηγουμένων διαφωνιών και συγκρούσεων μεταξύ οικογενειών. Δείγμα κοινωνικής αποδιοργάνωσης είναι η προσπάθεια τους να «χτυπήσουν» εκεί που μπορεί να πληγωθεί μια οικογένεια. Αυτό σε συνδυασμό με την απουσία κρατικού ελέγχου, φθείρει και μειώνει την εμπιστοσύνη προς το σύνολο της κοινότητας με αποτέλεσμα να πληγώνεται όχι μόνο η οικογένεια που έχει υποστεί τις συνέπειες του συγκεκριμένου αδικήματος αλλά και η ίδια η κοινότητα.

Στην συνέχεια, οι συνεντευξιζόμενοι αναφέρθηκαν στις πράξεις βανδαλισμού ιδιαίτερα από ανηλίκους. Η απουσία χώρων απασχόλησης και ψυχαγωγίας των νέων φαίνεται πως τους οδηγεί σε τέτοιες τύπου συμπεριφορών. Αυτές επίσης μπορούν να ερμηνευτούν και ως μια μορφή επίδειξης δύναμης από τους νεαρούς άνδρες κυρίως, ώστε να ικανοποιήσουν τον ρόλο του κυρίαρχου άνδρα όπου δεν φοβάται να ρισκάρει. Ο βανδαλισμός πολλές φορές έχει συνδεθεί με βάση τις μαρτυρίες, με την υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ ή από την παρουσία και κατοχή όπλων.

Η χρήση όπλων είναι ένα αναπόσπαστο μέρος της κρητικής υπαίθρου. Παραδοσιακά, από εποχή τουρκοκρατίας, την εποχή του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου αλλά και στον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε, κάθε σπίτι κατέχει όπλα. Η χρήση τους συνεχίζεται και σήμερα ειδικά σε σημαντικά γεγονότα για τις κοινότητες (όπως φεστιβάλ, χοροεσπερίδες) μεγάλης χαράς (γάμοι, γλέντια) και λύπης. Πάραυτα, η εκτεταμένη, παράνομη χρήση τους έχει οδηγήσει πολλές φορές σε τραυματισμούς και θανάτους. Η χρήση τους ή και η κατοχή τους δημιουργεί κλίμα ανασφάλειας και χαμηλής εμπιστοσύνης με τον φόβο για την χρήση όπλων να είναι ιδιαίτερα υπαρκτός. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις συνεντευξιζόμενων όπου δηλώνουν πως σε περιπτώσεις μέθης ή σε καταστάσεις συγκρούσεων, η βία με ή χωρίς όπλα είναι εκτεταμένη. Επιπλέον, υπογραμμίζεται η χρήση βίας σε κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον προκαλούν μια γενικευμένη ανησυχία και φόβου που εντείνουν τις διαμάχες στην κοινότητα.

Η έμφυλη βία συνδέεται άμεσα με την βιαιοπραγία και ένα εγκαθιδρυμένο σύστημα πατριαρχίας. Ανησυχητική είναι η στάση της κοινότητας η οποία φαίνεται να αποδέχεται την βία του άνδρα προς την γυναίκα μιας και η κυριαρχία του ανδρικού φύλου δεν αμφισβητείται ή κατακρίνεται από την ευρύτερη κοινότητα. Σε αυτό πρέπει να προστεθεί και η αντίληψη πως οι «οικογενειακές υποθέσεις» δεν αφορούν τρίτους και κατ' επέκταση αυτό οδηγεί στη μη εμπλοκή ή παρέμβασή τρίτων σε αυτές. Επίσης, είναι πιθανόν οι ίδιες οι γυναίκες που βιώνουν την βία να μην μπορούν να αντιδράσουν ή να αναζητήσουν βοήθεια μιας και υπάρχει έλλειψη υποστήριξης από δομές και υπηρεσίες αλλά και να καταπιέζονται να δεχθούν αυτές τις πράξεις ως φυσιολογικές, κανονικοποιώντας την βία.

Συνολικά φαίνεται πως οι περισσότεροι παράγοντες που επιδρούν στην κατανόηση ενός πολύπλοκου φαινομένου όπως είναι οι επικίνδυνες και παραβατικές συμπεριφορές, εδράζουν στην επιρροή του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος όπως οι εγκαθιδρυμένες κοινωνικές αξίες, πρότυπα και κοινωνικές πρακτικές φαίνεται να ενισχύουν τον ενστερνισμό συμπεριφορών και την ικανοποίηση του ρόλου του ανδρικού φύλου σε αυτές τις κοινότητες, όπου η ένδειξη δύναμης, η σημαντικότητα του να ρισκάρεις αλλά και η επιβολή κυριαρχίας. Αυτά αποτελούν σημαντικά οχήματα κοινωνικοποίησης που εξηγούν την συνέχιση αυτών των συμπεριφορών στις νέες γενιές.

Ωστόσο, φαίνεται πως επικρατεί ένα κλίμα κοινωνικής αποδιοργάνωσης μιας και οι συνεντευξαζόμενοι ασκούν αυστηρή κριτική σε μια τέτοια διαμορφωμένη κατάσταση η οποία δεν μπορεί πλέον να είναι αποδεκτή.

Πάραυτα, η υψηλή αλληλεγγύη και εμπιστοσύνη μεταξύ του στενού κύκλου κοινωνικών ομάδων και δικτύων στην κοινότητα δεν επιτρέπει την αναφορά/καταγγελία των παραβατικών συμπεριφορών στους επίσημους κρατικούς φορείς. Η αποσιώπηση των παραβατικών συμπεριφορών οφείλεται στις στενές κοινωνικές σχέσεις, στον φόβο απειλής για αντίποινα και εκδίκηση. Η εμπειρία από βιαιοπραγίες, βανδαλισμούς, χρήση όπλων εμποδίζουν την καταγγελία κάποιου γεγονότος στην αστυνομία. Αντιθέτως, η αναφορά στο στενό δίκτυο του θύτη είναι περισσότερη αποδεκτή από το κοινωνικό πλαίσιο και μάλιστα χωρίς κοινωνική κατακραυγή σε αυτή την περίπτωση.

Το ισχυρό δεσμευτικό κοινωνικό κεφάλαιο έχει αρνητικές συνέπειες στην κοινοτική ζωή της επαρχίας της Κρήτης, καθώς επιδρά θετικά στην αύξηση ή διατήρηση ανοχής προς τις παραβατικές συμπεριφορές. Οι συμπεριφορές αυτές έχουν κανονικοποιηθεί και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της κοινοτικής ζωής και θεωρούνται φυσιολογικές και αποδεκτές, ή/και απειλή για κοινωνική απομόνωση ή για σωματικές βλάβες από τους θύτες που καταπιέσουν την όποια ανάγκη για αλλαγή. Στην εξίσωση αυτή μπαίνει και η απουσία κρατικού ελέγχου με τις δηλώσεις να φανερώνουν πως όλα αφήνονται στην τύχη τους, καθώς είτε οι επίσημες δομές δεν επεμβαίνουν είτε γιατί οι ίδιες αποτελούν μέρος του προβλήματος. Το προσωπικό αυτών των υπηρεσιών αποτελούν μέλη των ίδιων των κοινοτήτων, και διατηρούν στενές σχέσεις με την κοινότητα και όποια σύγκρουση θα είχε συνέπειες και στους ίδιους. Ιδιαίτερα ενθαρρυντικό είναι πως οι νέοι συμμετέχοντες της έρευνας πιστεύουν πως η άμεση αντιμετώπιση αυτών παραβατικών συμπεριφορών θα υποστηρίξει την ανάπτυξη των κοινοτήτων τους, ενισχύοντας περισσότερο τα δυνατά περιουσιακά στοιχεία του τόπου και την ανάδειξη των θετικών αξιών που ενίοτε πρέσβευε η ύπαιθρο της Κρήτης.

6. Προτάσεις

Η παρούσα έρευνα πεδίου μπορεί να αξιοποιηθεί με διάφορους τρόπους για την ανάπτυξη στρατηγικών παρέμβασης στις συγκεκριμένες κοινότητες με στόχο την πρόληψη αλλά και την μείωση των επικίνδυνων και παραβατικών συμπεριφορών. Η μελέτη αυτή αναδεικνύει τις υπάρχουσες αντιλήψεις νέων ενηλίκων αλλά και ατόμων κλειδιών σχετικά τις παραβατικές συμπεριφορές που τους απασχολούν, τα αντιληπτά αίτια και συνέπειές τους, τους διαθέσιμους τρόπους εντοπισμού τους αλλά και αναφοράς/καταγγελίας τους. Αν και μια ποιοτική μελέτη δεν μπορεί να γενικεύσει τα αποτελέσματά της στον ευρύτερο γενικό πληθυσμό, σίγουρα όμως ανοίγει τον δρόμο για μια διεισδυτική ματιά στο πως αντιλαμβάνονται ο ίδιος ο πληθυσμός το πρόβλημα που τους αφορά. Μέσω της παρούσας μελέτης, δίνεται η ευκαιρία στα υποκείμενα μελέτης να εξιστορήσουν και να απεικονίσουν μια κατάσταση με την δική τους ξεχωριστή ματιά. Έτσι, λοιπόν, θα ήταν ωφέλιμο να είναι και εκείνοι που θα μπορούσαν να έχουν καίρια θέση στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση παρεμβάσεων στις κοινότητές τους.

Η συν-δημιουργία από όλους αυτούς που επηρεάζονται και επηρεάζουν ένα πρόβλημα στην κοινοτική ανάπτυξη ενισχύει την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των αναπτυξιακών έργων, διασφαλίζοντας ότι αυτά ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες και τις επιθυμίες της κοινότητας. Η ενσωμάτωση αυτή περιλαμβάνει διάφορα βήματα όπως η δέσμευση των ενδιαφερομένων μερών, το κοινό όραμα, ο από κοινού σχεδιασμός και υλοποίηση και η συνεχής ανατροφοδότηση και προσαρμογή.

Στην προκειμένη περίπτωση, οι νέοι ενήλικοι αποτελούν το παρόν και το μέλλον αυτών των κοινοτήτων, είναι εκείνοι που θα κληθούν να συνεχίσουν τα οράματα της κοινότητάς τους. Όπως διαπιστώθηκε και από την έρευνα πεδίου μέσω των ατομικών συνεντεύξεων αλλά και των εστιασμένων ομάδων (focus-groups), περιγράφονται συνθήκες οι οποίες είναι επικίνδυνες για την υγεία και την ψυχική υγεία αλλά και την ευρύτερη ποιότητα ζωής των ανθρώπων στις συγκεκριμένες κοινότητες. Αναφέρονται σε επικίνδυνες παραβατικές συμπεριφορές τις οποίες εντοπίζουν εύκολα και γνωρίζουν πως διαταράζουν την κοινωνική συνοχή και ισορροπία για την οποία με πολύ κόπο έχουν δημιουργήσει οι συγκεκριμένες αγροτικές κοινότητες. Κοινότητες οι οποίες πλήττονται στην εποχή της αστικοποίησης έχοντας ως μια τεράστια πρόκληση τα επόμενα χρόνια να μπορέσουν να διατηρήσουν το ενεργό τους πληθυσμό, να αυξήσουν την παραγωγική τους δύναμη αλλά και να είναι ικανές να προσφέρουν μια καλή ποιότητα ζωής στους κατοίκους της, δίνοντας τους ευκαιρίες ανάπτυξης, ασφάλειας και συνοχής.

Μέσα σε αυτό το όραμα τοποθετείται και η μείωση των παραβατικών συμπεριφορών όπου η αντίληψη για το οι ίδιοι οι άνθρωποι αυτών των κοινοτήτων επηρεάζουν και επηρεάζονται είναι υψίστης σημασίας. Προτείνεται, λοιπόν, η αξιοποίηση αυτού του ισχυρού κοινωνικού κεφαλαίου και της συμμετοχής στα κοινά που μας περιέγραψαν οι νέοι ενήλικες με ένα τρόπο από κάτω προς τα πάνω ώστε να μπορέσουν να αντιληφθούν τον κίνδυνο και την ευαλωτότητα σε όλες τις πληθυσμιακές ομάδες, και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Η συμπερίληψη όλων των κοινωνικών ομάδων μιας κοινότητας στον σχεδιασμό ενός προγράμματος παρέμβασης θα μπορούσε να δώσει μια πολύπλευρη και ολιστική εικόνα για το πρόβλημα. Εκείνοι που γνωρίζουν καλύτερα από όλους τις ανάγκες τους είναι και εκείνοι οι οποίοι μπορούν να εκτιμήσουν καλύτερα τι είναι εφικτό και ωφέλιμο ώστε να επέλθει η κοινωνική αλλαγή. Άρα, όσο μεγαλύτερη η συμμετοχή τόσο μεγαλύτερος και ο αντίκτυπος.

Η ενίσχυση της συμμετοχής και της εμπιστοσύνης στην κοινότητα απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες σε ατομικό και σε κοινοτικό επίπεδο. Σε ατομικό επίπεδο μέσα από την εκπαίδευση, την ενίσχυση της αλληλεγγύης για ατομική ανάπτυξη και κοινωνική συμβολή ενώ σε κοινοτικό μέσα από την ενίσχυση των τοπικών συλλόγων και οργανώσεων, την βελτίωση των υπηρεσιών και δομών, την ενθάρρυνση της συνεργασίας και η προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον που προάγει αλληλεγγύη, συνοχή, ασφάλεια και ενεργό συμμετοχή των νέων στα κοινά και καλύτερη ποιότητα ζωής.

ΑΤΟΜΙΚΟ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ

Εκπαίδευση και Ευαισθητοποίηση:	Ενίσχυση των Τοπικών Συλλόγων και Οργανώσεων:
<ul style="list-style-type: none"> • Συμμετοχή σε Σεμινάρια και Εκπαιδευτικά Προγράμματα: Ενθάρρυνση των νέων να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα που αφορούν την πολιτική και κοινωνική συμμετοχή. • Ανάπτυξη Δεξιοτήτων Ηγεσίας: Παροχή προγραμμάτων που βοηθούν τους νέους να αναπτύξουν ηγετικές δεξιότητες και να κατανοήσουν τη σημασία της ενεργούς συμμετοχής στα κοινά. 	<ul style="list-style-type: none"> • Στήριξη και Χρηματοδότηση: Παροχή οικονομικής και υλικής υποστήριξης στους τοπικούς συλλόγους και οργανώσεις που προωθούν την πολιτιστική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. • Ανάπτυξη Δραστηριοτήτων: Διοργάνωση ποικίλων δραστηριοτήτων (πολιτιστικών, εκπαιδευτικών, αθλητικών) που καλύπτουν τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των νέων.
Προσωπική Ανάλυση Ευθύνης:	Βελτίωση των Δομών και Υπηρεσιών:

• **Ανάληψη Πρωτοβουλιών: Ενθάρρυνση των νέων να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την οργάνωση τοπικών δράσεων ή την προσφορά εθελοντικής εργασίας.**

• **Δικτύωση: Προώθηση της δικτύωσης με άλλους νέους που έχουν κοινά ενδιαφέροντα, ώστε να ενισχυθεί η συνεργασία και η ανταλλαγή ιδεών**

• **Δημιουργία Κέντρων Νεότητας:** Δημιουργία και λειτουργία κέντρων νεότητας που παρέχουν ασφαλείς χώρους για κοινωνικές, εκπαιδευτικές και αθλητικές δραστηριότητες.

• **Ενίσχυση των Υπηρεσιών Υποστήριξης:** Παροχή ψυχολογικής και κοινωνικής υποστήριξης μέσω εξειδικευμένων υπηρεσιών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι νέοι

Ενθάρρυνση της Συνεργασίας και της Συμμετοχής:

• **Οργάνωση Κοινοτικών Συνελεύσεων:** Τακτική οργάνωση συνελεύσεων και συζητήσεων όπου τα μέλη της κοινότητας μπορούν να εκφράσουν τις απόψεις τους και να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων.

• **Δημιουργία Κοινοτικών Δικτύων:** Ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων τοπικών οργανώσεων, σχολείων, και επιχειρήσεων για την επίτευξη κοινοτικών στόχων.

Προώθηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και του Τουρισμού:

• **Οργάνωση Πολιτιστικών Εκδηλώσεων:** Διοργάνωση φεστιβάλ, εκθέσεων, και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων που αναδεικνύουν την τοπική πολιτιστική κληρονομιά.

• **Προβολή και Προώθηση:** Δημιουργία καμπανιών προβολής της περιοχής με στόχο την προσέλκυση τουριστών και την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας

Η παραβατική συμπεριφορά των νέων ηλικίας 18-25 ετών στην Κρήτη είναι ένα πολυσύνθετο ζήτημα με πολλαπλές αιτίες και συνέπειες τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Η μελέτη ανέδειξε ως αιτίες επηρεάζουν την παραβατική συμπεριφορά των νέων την πίεση από ομάδες συνομηλίκων, το οικογενειακό περιβάλλον, την έλλειψη εκπαίδευσης, τους οικονομικοί παράγοντες, την κουλτούρα και παραδόσεις με επιπτώσεις σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Σε κλειστές συνεκτικές κοινότητες που μοιράζονται παρόμοια χαρακτηριστικά (bonding social capital), δημιουργείται μια υποκουλτούρα που πιέζει τα μέλη να ενστερνιστούν αυτό που είναι κυρίαρχο ως συμπεριφορά στην κοινότητα. Αυτό συχνά έχει αρνητικές επιπτώσεις σε πολλούς δείκτες καθώς η πίεση των μελών να ακολουθήσουν τους κανόνες πολλές φορές τους καταπιέζει και

τους αποκλείει από την ευκαιρία να αλλάξουν τις συνθήκες για τον εαυτό τους και τους άλλους. Αυτό είναι γνωστό και ως η σκοτεινή πλευρά του κοινωνικού κεφαλαίου. Οι συνεκτικές κοινότητες δημιουργούν αποκλειστικές ταυτότητες και έχουν μάθει να λύνουν τα προβλήματά τους με τους δικούς τους ξεχωριστούς μηχανισμούς. Είναι κοινότητες που σε μεγάλο βαθμό έχουν αποκοπεί από το κεντρικό κράτος, όπου επίσημες δομές και υπηρεσίες είναι ελάχιστες. Θεωρούν ειδικούς τους εαυτούς τους στα προβλήματα τους. Οπότε οι παρεμβάσεις θα πρέπει να σχεδιαστούν από την κοινότητα για την ίδια την κοινότητα ώστε να τις αποδεχτούν και να τις εμπιστευτούν ως «δικές τους». Αντίθετα αν οι παρεμβάσεις έρθουν κάθετα, από φορείς εκτός της κοινότητας υπάρχει ο φόβος να ερμηνευθούν ως ξένες και ως απειλές. Οπότε κοινοτικά προγράμματα που επιβάλλονται κάθετα από τα πάνω, δεν θα έχουν καμία τύχη να επιφέρουν αλλαγές. Αυτό που προτείνεται είναι η εμπλοκή σημαντικών ατόμων αυτών των κοινοτήτων, που έχουν κερδίσει την εμπιστοσύνη τους, που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της κοινοτικής ζωής και που είναι εξοικειωμένοι με τις δυναμικές και τις σχέσεις των συγκεκριμένων κοινωνικών δικτύων. Για παράδειγμα, οι τοπικές ομάδες και οι σύλλογοι αυτών των περιοχών φαίνεται πως διαμορφώνουν συχνά την κοινή ζωή των ανθρώπων παίζοντας τεράστιο ρόλο σε διάφορους τομείς. Οι όποιες παρεμβάσεις θα έπρεπε να αξιοποιούν αυτούς ως οχήματα αλλαγών.

Η έγκαιρη αναγνώριση και αντιμετώπιση των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών είναι κρίσιμη για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και ασφάλειας. Άτομα εμπιστοσύνης της κοινότητας μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στην προώθηση της ανάγκης για έγκαιρη αναγνώριση και αντιμετώπιση των παραβατικών συμπεριφορών. Το γεγονός πως ένα πρόβλημα αναγνωρίζεται από μία συγκεκριμένη μερίδα ανθρώπων ή μια συγκεκριμένη κοινωνική ή πληθυσμιακή ομάδα, δεν σημαίνει απαραίτητα πως θα αναγνωρισθεί από όλους.

Η ανάγκη για γεφύρωση μεταξύ ομάδων με διαφορετικά χαρακτηριστικά (bridging social capital) αν και αποτελεί πρόκληση, είναι απαραίτητο στην αναγνώριση του προβλήματος όσο και στην απόφαση για το πώς πρέπει να διαμορφωθούν οι απαραίτητες ενέργειες που θα φέρουν λύσεις. Το πολυπαραγοντικό φαινόμενο της παραβατικότητας αλληλεξαρτάται τόσο από την συμπεριφορά και στάση του ατόμου και της οικογένειας, όσο και από το σχολείο, τις κοινωνικές δομές και την ευρύτερη κοινότητα, οπότε απαιτείται η συνεργασία όλων. Έτσι, λοιπόν, για να εκτιμηθεί όσο πληρέστερα και ακριβέστερα η υφιστάμενη κατάσταση και να δρομολογηθεί μια σειρά από πολυεπίπεδες παρεμβάσεις, οφείλεται να αξιοποιηθεί κάθε μέρος αυτού του πάζλ.

Εκπαίδευση και Ευαισθητοποίηση: Κοινωνική Υποστήριξη:

• *Εκπαιδευτικά Προγράμματα: Εισαγωγή προγραμμάτων στα σχολεία για την ενημέρωση γύρω από τις συνέπειες των παραβατικών συμπεριφορών.*

• *Κοινοτικές Εκστρατείες: Εκστρατείες ενημέρωσης για την ευαισθητοποίηση της κοινότητας σχετικά με την πρόληψη της παραβατικότητας*

• *Υπηρεσίες Συμβουλευτικής: Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για τις οικογένειες και τους νέους.*

• *Ψυχολογική Υποστήριξη: Πρόσβαση σε ψυχολογική υποστήριξη για την αντιμετώπιση των υποκείμενων προβλημάτων.*

Αυστηροί Έλεγχοι και Νομοθεσία:

• *Ενίσχυση Αστυνόμευσης: Αύξηση των ελέγχων και της παρουσίας της αστυνομίας στις κοινότητες.*

Κοινοτικά Προγράμματα:

• *Προγράμματα Απασχόλησης: Δημιουργία προγραμμάτων απασχόλησης και δραστηριοτήτων που προάγουν τη*

• **Αναμόρφωση Νομοθεσίας:** Αναθεώρηση και αυστηροποίηση της νομοθεσίας για την κατανάλωση αλκοόλ, τη χρήση ουσιών και την έμφυλη βία.

Συνεργασία με Δομές και Υπηρεσίες:

• **Διασύνδεση Φορέων:** Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών δομών, της αστυνομίας και των πολιτών.

• **Πρόληψη μέσω Επιστημονικής Στήριξης:** Ενίσχυση των δομών με επιστημονικό προσωπικό για την προληπτική αντιμετώπιση των παραβατικών συμπεριφορών

συμμετοχή των νέων.

• **Εθελοντικές Δράσεις:** Προώθηση εθελοντικών δράσεων για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της αλληλεγγύης.

Σε αυτό το πολυεπίπεδο παζλ, οι συμμετέχοντες για την σημασία της αναφοράς και της καταγγελίας εστίασαν ιδιαίτερα στο ρόλο της αστυνομίας λόγω της έλλειψης εκπαίδευσης, της διαφθοράς και της έλλειψης εμπιστοσύνης από την κοινή γνώμη με την ατιμωρησία, με τις αναφορές των περιστατικών να μην λαμβάνονται υπόψη ή/και να μην υπάρχουν προστατευτικά μέτρα για τα αντίποινα. Προτάσεις για την βελτίωση σε ατομικό και κοινοτικό επίπεδο για το σπάσιμο του κύκλου δυσπιστίας και έλλειψης συνεργασίας παρουσιάζονται.

ΑΤΟΜΙΚΟ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ

Εκπαίδευση και Ευαισθητοποίηση:

• **Συμμετοχή σε Εκπαιδευτικά Σεμινάρια:** Παροχή ευκαιριών στους νέους να συμμετέχουν σε σεμινάρια που αφορούν την πολιτική συμμετοχή και την κοινωνική ευθύνη.

• **Ανάπτυξη Δεξιοτήτων Αναφοράς:** Εκπαίδευση των πολιτών για το πώς να αναφέρουν παραβατικές συμπεριφορές με ασφάλεια και αποτελεσματικότητα.

Ενίσχυση της Κοινωνικής Αλληλεγγύης:

• **Αμοιβαία Υποστήριξη:** Προώθηση της αλληλοβοήθειας και της

Ενίσχυση των Τοπικών Δομών και Οργανώσεων:

• **Χρηματοδότηση και Στήριξη:** Παροχή οικονομικής και υλικής υποστήριξης στους τοπικούς συλλόγους που προωθούν την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη.

• **Ανάπτυξη Δραστηριοτήτων:** Διοργάνωση ποικίλων δραστηριοτήτων που καλύπτουν τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των νέων, όπως πολιτιστικά φεστιβάλ, αθλητικές διοργανώσεις, και περιβαλλοντικές δράσεις.

Βελτίωση των Δομών και Υπηρεσιών:

• **Εκπαίδευση των Αστυνομικών:** Παροχή συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης στους αστυνομικούς για την αποτελεσματική αντιμετώπιση

υποστήριξης μεταξύ των μελών της κοινότητας.

*• Δημιουργία Δικτύων Υποστήριξης:
Οργάνωση ομάδων υποστήριξης που μπορούν να παρέχουν ψυχολογική και πρακτική βοήθεια σε όσους αναφέρουν παραβατικές συμπεριφορές*

παραβατικών συμπεριφορών και την ενίσχυση της επικοινωνίας με την κοινότητα.

Πρώθηση της Συνεργασίας και της Εμπιστοσύνης:

• Οργάνωση Κοινοτικών Συνελεύσεων: Τακτική οργάνωση συνελεύσεων όπου τα μέλη της κοινότητας μπορούν να συζητήσουν τα προβλήματά τους και να προτείνουν λύσεις.

• Δημιουργία Μηχανισμών Ασφαλούς Αναφοράς: **Εγκατάσταση μηχανισμών που επιτρέπουν την ανώνυμη και ασφαλή αναφορά παραβατικών συμπεριφορών.**

Σύνοψη

Η έρευνα στις συμπεριφορές υγείας μπορεί να επηρεάσει την ανάπτυξη στρατηγικών παρέμβασης στις κοινότητες για την πρόληψη και την αντιμετώπιση επικίνδυνων συμπεριφορών. Η μελέτη προβάλλει τις αντιλήψεις και ανησυχίες των νέων ενηλίκων, εντοπίζει τα αίτια και συνέπειες των συμπεριφορών και προτείνει τη συμμετοχή τους στον σχεδιασμό παρεμβάσεων.

Η ενθάρρυνση των νέων για συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα, η ανάπτυξη ηγετικών δεξιοτήτων και η ενίσχυση τοπικών συλλόγων και οργανώσεων που προάγουν θετικές συμπεριφορές υγείας είναι κρίσιμες. Η ανάληψη πρωτοβουλιών, η δικτύωση και η προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τουρισμού είναι επίσης σημαντικές. Προτείνεται η ενεργός συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων για τη σχεδίαση και εφαρμογή κοινοτικών προγραμμάτων για αλλαγές.

Η έγκαιρη αναγνώριση και αντιμετώπιση των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών είναι κρίσιμη για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και ασφάλειας. Η αλλαγή αυτών των συμπεριφορών απαιτεί συνεργασία και γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ διαφορετικών φορέων, υπηρεσιών, δομών και κοινοτήτων. Μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων, κοινοτικών εκστρατειών, υπηρεσιών συμβουλευτικής και αποτελεσματικών ελέγχων και νομοθεσίας, μπορούμε να προάγουμε την αλλαγή και την πρόληψη της παραβατικότητας.

Οι επαγγελματίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας με εμπειρία στις θεωρήσεις της κοινοτικής ανάπτυξης και εκπαίδευση στην μέθοδο της συν-δημιουργίας, μπορούν να παίξουν κομβικό ρόλο τόσο στο σχεδιασμό όσο και στην υλοποίηση παρεμβάσεων στο αγροτικό χώρο. Μπορούν να

κινητοποιήσουν τις απαραίτητες διαδικασίες για την διασύνδεση όλων των ενδιαφερόμενων μερών από την αξιολόγηση της διαδικασίας, εμποδίων ή απειλών έως στην ενίσχυση των δυνατών σημείων.

Πολλές φορές, ωστόσο, οι αποκλειστικές και στενές σχέσεις (bonding sc) και η γεφύρωση (bridging sc) γύρω από ένα στόχο/όραμα δεν εγγυάται την επιτυχία. Ένα τελευταίο και σημαντικό βήμα στην ολοκλήρωση ενός σχεδίου αποτελεί η διασύνδεση με τους φορείς και θεσμούς στη λήψη αποφάσεων σε κάθετο επίπεδο (linking sc). Οι επαγγελματίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας εργάζονται με όλα τα συστήματα και τα υπερ-συστήματα των τοπικών κοινωνιών και έχουν την ικανότητα να συνδέσουν τις ανάγκες με τους πόρους.

Γίνεται φανερό, λοιπόν, πως στα πλαίσια ενός προγράμματος παρέμβασης με την μεθοδολογία της συν-δημιουργίας, μεταβιβάζει τη δυνατότητα, και την ευκαιρία στα ενδιαφερόμενα μέρη να αλλάξουν την κοινότητά τους με βάση τις δικές τους ανάγκες καθιστώντας τα τους κύριους φορείς αλλαγής. Επιδιώκει τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών, καθιστώντας τα ενεργούς συμμετέχοντες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και υλοποίησης προγραμμάτων στη βελτίωση των συνθηκών ζωής στον τόπο τους. Μέσω της διαδικασίας συν-δημιουργίας, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να μοιραστούν τις γνώσεις, τις εμπειρίες και τις ανησυχίες τους, διερευνώντας παράλληλα κοινές λύσεις και αναπτύσσοντας προγράμματα που αντικατοπτρίζουν τις πραγματικές ανάγκες και επιθυμίες της κοινότητας. Μέσα από αυτήν τη συνεργατική διαδικασία, οι ίδιοι οι κάτοικοι αναδεικνύονται ως οι πρωταγωνιστές της αλλαγής, καθιστώντας την προσπάθεια πιο βιώσιμη και πιο αποτελεσματική μακροπρόθεσμα.

7. Βιβλιογραφία

- Abraham, J., & Ceccato, V., (2022). Crime and safety in rural areas: A systematic review of the English-language literature 1980–2020. *Journal of Rural Studies* (94), 250-273
- Agnew, R. (1985). A revised strain theory of delinquency. *Social Forces* 64, 151–65.
- Agnew, R. (1992). Foundation for a general strain theory of crime and delinquency.
- Akers, R. L. (2000). *Criminological theories. Introduction, evaluation and application*. Los Angeles: Roxbury Publishing Company.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Avery, E. E., Hermsen, J. M., & Kuhl, D. C. (2021). Toward a better understanding of perceptions of neighborhood social cohesion in rural and urban places. *Social Indicators Research*, 157(2), 523–541. <https://doi.org/10.1007/s11205-021-02664-0>
- Avery, G. C., Pritchett, T. K., & Wang, S. (2021). Social Norms and Deviance in Rural Communities. *Journal of Rural Sociology*, 36(2), 143-159.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice Hall
- Barclay, E., & Donnermeyer, J. F. (2002). Property crime and crime prevention on farms in Australia. *Crime Prevention and Community Safety*, 4(4), 47–61. <https://doi.org/10.1057/palgrave.cpcs.8140169>
- Barclay, E., Donnermeyer, J. F., & Jobes, P. C. (2004). The Dark Side of Gemeinschaft: Criminality within Rural Communities. *Crime Prevention and Community Safety*, 6(3), 7–22. <https://doi.org/10.1057/palgrave.cpcs.8140191>

- Barnes, J. C., & Jacobs, B. A. (2013). Genetic risk for violent behavior and environmental exposure to disadvantage and violent crime: the case for gene-environment interaction. *Journal of interpersonal violence*, 28(1), 92–120. <https://doi.org/10.1177/0886260512448847>
- Barnes, J. C., Beaver, K. M., & Miller, J. M. (2010). Estimating the effect of gang membership on nonviolent and violent delinquency: a counterfactual analysis. *Aggressive behavior*, 36(6), 437–451. <https://doi.org/10.1002/ab.20359>
- Basta, M., Vgontzas, A., Kastanaki, A., Michalodimitrakis, M., Kanaki, K., Koutra, K., Anastasaki, M., & Simos, P. (2018). 'Suicide rates in Crete, Greece during the economic crisis: The effect of age, gender, unemployment and mental health service provision'. *BMC Psychiatry*, 18(1). <https://doi.org/10.1186/s12888-018-1931-4>
- Basto-Pereira, M., Maia, Â. Persistence in Crime in Young Adults with a History of Juvenile Delinquency: the Role of Mental Health and Psychosocial Problems. *Int J Ment Health Addiction* 16, 496–506 (2018). <https://doi.org/10.1007/s11469-017-9847-7>
- Baycan, T., & Öner, Ö. (2022). The dark side of social capital: a contextual perspective. *The Annals of Regional Science*, 70(3), 779–798. <https://doi.org/10.1007/s00168-022-01112-2>
- Becker, H. (2020). Οι περιθωριοποιημένοι: μελέτες στην κοινωνιολογία της παρέκκλισης.: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Bellos, S., Skapinakis, P., Rai, D., Zitko, P., Araya, R., Lewis, G., Lionis, C., & Mavreas, V. (2016). Longitudinal association between different levels of alcohol consumption and a new onset of depression and generalized anxiety disorder: Results from an international study in primary care. *Psychiatry Research*, 243, 30-34. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2016.05.049>
- Bower, E. (2020). It takes a village: examining social capital effects of parental and community agency involvement on school delinquency. *the Social Science Journal/the Social Science Journal*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/03623319.2020.1848292>
- Breiding, M. J., Ziembroski, J. S., & Black, M. C. (2009). Prevalence of rural intimate partner violence in 16 US states, 2005. *The Journal of Rural Health*, 25(3), 240–246. <https://doi.org/10.1111/j.1748-0361.2009.00225.x>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Buist, K. L., Eichelsheim, V. I., Cook, W. L., van Lier, P. A. C., Koot, H. M., & Meeus, W. H. J. (2020). Family negativity and delinquent behavior in adolescence: a predictive multivariate latent growth analysis. *Psychology, Crime & Law*, 26(9), 849–867. <https://doi.org/10.1080/1068316x.2020.1742337>
- Burnell, J. (2012). Small Change: understanding cultural action as a resource for unlocking assets and building resilience in communities. *Community Development Journal*, 48(1), 134–150. <https://doi.org/10.1093/cdj/bss059>
- Burnett, C. (2006). Building social capital through an 'Active Community Club'. *International Review for the Sociology of Sport*, 41(3–4), 283–294. <https://doi.org/10.1177/1012690207078381>
- Bursik, R. J., & Grasmick, H. G. (1993). *Neighborhoods and crime: The dimensions of effective community control*. Lexington Books.
- Caitlin V. M., Cornelius C. J., Lynch C., J. Lynch R., Gore R. (2017). Aging out of crime: Exploring the relationship between age and crime with agent-based modeling. *Agent-Directed Simulation Symposium (ADS 2017)*. <https://doi.org/10.22360/springsim.2017.ads.006>

- Carastathis, A. (2015). the politics of austerity and the affective economy of hostility: racialized gendered violence and crises of belonging in Greece. *Feminist Review*, 109(1), 73–95. doi:10.1057/fr.2014.50
- Carbone, J. T., & McMillin, S. E. (2018). Neighborhood collective efficacy and collective action: The role of civic engagement. *Journal of Community Psychology*, 47(2), 311–326. <https://doi.org/10.1002/jcop.22122>
- Carbone, R., & McMillin, D. (2018). The Role of Social Capital in Community Development. *Community Development Journal*, 53(3), 391-407.
- Cates, J. A., Dian, D. A., & Schnepf, G. W. (2003). Use of protection motivation theory to assess fear of crime in rural areas. *Psychology, Crime & Law/ Psychology, Crime and Law*, 9(3), 225–236. <https://doi.org/10.1080/1068316021000072184>
- Ceccato, V., & Meško, G. (2021). Special Issue: Crime, Fear of Crime and Environmental Harm in Rural Areas. *Int Criminol* 1, 175–177 <https://doi.org/10.1007/s43576-021-00032-z>
- Chatzifotiou, S. (2003). Violence against women and institutional responses: the case of Greece. *European Journal of Social Work*, 6(3), 241–256. doi:10.1080/1369145032000164555
- Chen, Y. (2013). Partnership and Performance of Community-Based Organizations: A Social Network study of Taiwan. *Journal of Social Service Research*, 39(5), 690–703. <https://doi.org/10.1080/01488376.2013.829164>
- Chilenski, S. M., & Greenberg, M. T. (2009). The importance of the community context in the epidemiology of early adolescent substance use and delinquency in a rural sample. *American Journal of Community Psychology*, 44(3–4), 287–301. <https://doi.org/10.1007/s10464-009-9258-4>
- Chliaoutakis, J. E., Koukouli, S., Lajunen, T., & Tzamalouka, G. (2005). Lifestyle traits as predictors of driving behaviour in urban areas of Greece. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, 8(6), 413-428. <https://doi.org/10.1016/j.trf.2005.05.003>
- Chliaoutakis, J., Koukouli, S., Lajunen, T., & Tzamalouka, G. (2005). Lifestyle traits as predictors of driving behaviour in urban areas of Greece. *Transportation Research. Part F, Traffic Psychology and Behaviour*, 8(6), 413–428. <https://doi.org/10.1016/j.trf.2005.05.003>
- Clack, W. (n.d.). Rural crime in South Africa : an exploratory review of ‘farm attacks’ and stocktheft as the primary crimes in rural areas | *Acta Criminologica : African Journal of Criminology & Victimology*.
- Clarke, R. V., & Lester, D. (1989). *Suicide: Closing the exits*. Springer-Verlag Publishing.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology* 94, 95–120
- Connell, R. W. (2002). *Gender*. Polity Press.
- Cotter, K. L., & Smokowski, P. R. (2015). Perceived peer delinquency and externalizing behavior among rural youth: the role of descriptive norms and internalizing symptoms. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(3), 520–531. <https://doi.org/10.1007/s10964-015-0382-1>
- Curcio, A. L., Mak, A. S., & George, A. M. (2017). Predictors of delinquency among adolescents and young adults: A new psychosocial control perspective. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 50(2), 155–175. <https://doi.org/10.1177/0004865816628594>
- DeHaan, L., & Boljevac, T. (2010). Alcohol prevalence and attitudes among adults and adolescents: Their relation to early adolescent alcohol use in rural communities. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 19(3), 223–243. <https://doi.org/10.1080/1067828x.2010.488960>

- Deller, S. C., & Deller, M. (2010). Rural crime and social capital. *Growth and Change*, 41(2), 221–275. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2257.2010.00526.x>
- DeLuca C. Goddena L. Hutchinsona Versnel J. (2015). Preparing at-risk youth for a changing world: revisiting a person-in-context model for transition to employment. *Educational Research*, 57 (2), 182–200. <http://dx.doi.org/10.1080/00131881.2015.1030854>
- Di Napoli, I., Dolce, P., & Arcidiacono, C. (2019a). Community trust: a social indicator related to community engagement. *Social Indicators Research*, 145(2), 551–579. <https://doi.org/10.1007/s11205-019-02114-y>
- Edwards, G. (2006). Addiction: A journal and its invisible college. *Addiction*, 101(5), 629-637. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2006.01410.x>
- Edwards, K. M., Mattingly, M. J., Dixon, K. J., & Banyard, V. L. (2014). Community Matters: Intimate partner violence among rural young adults. *American Journal of Community Psychology*, 53(1–2), 198–207. <https://doi.org/10.1007/s10464-014-9633-7>
- Eggleston Doherty, E. (2019). Age of onset of offending behavior. In D. P. Farrington, L. Kazemian, & A. R. Piquero (Eds.), *The Oxford handbook of developmental and life-course criminology*. New York: Oxford University Press.
- Eggleston Doherty, E. (2019). Age of onset of offending behavior. In D. P. Farrington, L. Kazemian, & A. R. Piquero (Eds.), *The Oxford handbook of developmental and life-course criminology*. New York: Oxford University Press.
- Endris, G. S., Kibwika, P., Hassan, J. Y., & Obaa, B. B. (2017). Harnessing Social Capital for Resilience to Livelihood Shocks: Ethnographic Evidence of Indigenous Mutual Support Practices among Rural Households in Eastern Ethiopia. *International Journal of Population Research*, 2017, 1–26. <https://doi.org/10.1155/2017/4513607>
- Evans, C. B. R., Cotter, K. L., Rose, R. A., & Smokowski, P. R. (2016). Substance use in rural adolescents: The impact of social capital, anti-social capital, and social capital deprivation. *Journal of Addictive Diseases*, 35(4), 244–257. <https://doi.org/10.1080/10550887.2016.1171671>
- Farrington, D. P., & West, D. J. (1993). Crime and Delinquency Prevention Schemes. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 501(1), 149-181.
- Fawcett, S. B., Paine-Andrews, A., Francisco, V. T., Schultz, J. A., Richter, K. P., Lewis, R. J., Williams, E. L., Harris, K. J., Berkley, J. Y., Fisher, J. L., & Lopez, C. M. (1995). Using empowerment theory in collaborative partnerships for community health and development. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 677–697. <https://doi.org/10.1007/bf02506987>
- Field, J. (2003). *Social Capital*. London: Routledge.
- Fontaine, N. M., Brendgen, M., Vitaro, F., & Tremblay, R. E. (2016). Compensatory and protective factors against violent delinquency in late adolescence: Results from the Montreal longitudinal and experimental study. *Journal of Criminal Justice*, 45, 54–62. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2016.02.013>
- Galindo-Pérez-De-Azpillaga, L., Robles, C. F., & García-López, A. M. (2013). The Value of Trust: An analysis of social capital in natural areas. *Social Indicators Research*, 118(2), 673–694. <https://doi.org/10.1007/s11205-013-0427-3>
- Gardner, L., & Shoemaker, D. J. (1989). Social Bonding and Delinquency: A Comparative analysis. *Sociological Quarterly*, 30(3), 481–499. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.1989.tb01532.x>
- Gebru, M. K. (2017). Road traffic accident: Human security perspective. *International Journal of Peace and Development Studies*, 8(2), 15–24. <https://doi.org/10.5897/ijpds2016.0289>

- Gfroerer, J., Larson, S., & Colliver, J. D. (2007). Drug use patterns and trends in rural communities. *the Journal of Rural Health*, 23(s1), 10–15. <https://doi.org/10.1111/j.1748-0361.2007.00118.x>
- Giliberto, F., & Labadi, S. (2022). Harnessing cultural heritage for sustainable development: an analysis of three internationally funded projects in MENA Countries. *International Journal of Heritage Studies*, 28(2), 133–146. <https://doi.org/10.1080/13527258.2021.1950026>
- Gill, S. K., Shults, R. A., Cope, J. R., Cunningham, T. J., & Freelon, B. N. (2013). Teen driving in rural North Dakota: A qualitative look at parental perceptions. *Accident Analysis and Prevention*, 54, 114–121. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2013.02.010>
- Greene, K. M., Murphy, S. T., & Rossheim, M. E. (2018). Context and culture: Reasons young adults drink and drive in rural America. *Accident Analysis and Prevention*, 121, 194–201. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2018.09.008>
- Hagan, J. and McCarthy, B. (1997). *Mean streets: Youth crime and homelessness*. New York: Cambridge University Press.
- Hale, D. R., Fitzgerald-Yau, N., & Viner, R. M. (2014). A systematic review of effective interventions for reducing multiple health risk behaviors in adolescence. *American journal of public health*, 104(5), e19–e41. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2014.301874>
- Hannon, L. (2003). Poverty, Delinquency, and Educational Attainment: Cumulative Disadvantage or Disadvantage Saturation?. *Sociological Inquiry*, 73: 575-594. <https://doi.org/10.1111/1475-682X.00072>
- Harkness, A. (2017). "Farm Crime: The Impact of Crime on Farms and Farm Families in Australia." *Victims & Offenders*, 12(6), 797-813
- Hartjen, C. A., & Priyadarsini, S. (2003). Gender, Peers, and Delinquency: A Study of Boys and Girls in Rural France. *Youth & Society*, 34(4), 387–414. <https://doi.org/10.1177/0044118X03034004001>
- Henderson D. & McClinton J. (2016). A qualitative exploration of suspended youth social connectedness in a community-based intervention program. *Child & Youth Services*, 37 (3), 253-270. <https://doi.org/10.1080/0145935X.2015.1083402>
- Herzfeld M. (2012). Η ποιητική του ανδρισμού: ανταγωνισμός και ταυτότητα σε ένα ορεινό χωριό της Κρήτης. *Αλεξάνδρεια*
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press.
- Hong, JS, Huang, H, Golden, M, Patton, DU, Washington, T (2014). Are community violence exposed youth at risk of engaging in delinquent behavior? A review and implications for residential treatment research and practice. *Residential Treatment for Children & Youth*, 31(4), 266-283. doi: 10.1080/0886571X.2014.958343
- Huijsmans, T., Nivette, A. E., Eisner, M., & Ribeaud, D. (2021). Social influences, peer delinquency, and low self-control: An examination of time-varying and reciprocal effects on delinquency over adolescence. *European Journal of Criminology*, 18(2), 192-212. <https://doi.org/10.1177/1477370819838720>
- HyungYong, K. (2018). Effects of social capital on collective action for community development. *Social Behavior and Personality*, 46(6), 1011–1028. <https://doi.org/10.2224/sbp.7082>
- IvyPanda (2020). *Poverty Areas and Effects on Juvenile Delinquency*. <https://ivypanda.com/essays/poverty-areas-and-effects-on-juvenile-delinquency/>

- Jennings, W. G., & Reingle, J. M. (2012). On the number and shape of developmental/life-course violence, aggression, and delinquency trajectories: A state-of-the-art review. *Journal of Criminal Justice*, 40(6), 472–489. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2012.07.001>
- Jiang, G., Sun, F., & Marsiglia, F. F. (2016). RURAL–URBAN DISPARITIES IN ADOLESCENT RISKY BEHAVIORS: A FAMILY SOCIAL CAPITAL PERSPECTIVE. *Journal of Community Psychology*, 44(8), 1027–1039. <https://doi.org/10.1002/jcop.21825>
- Jolliffe, D., Farrington, D. P., Piquero, A. R., MacLeod, J. F., & van de Weijer, S. (2017). Prevalence of lifecourse-persistent, adolescence-limited, and late-onset offenders: A systematic review of prospective longitudinal studies. *Aggression and Violent Behavior*, 33, 4–14. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.01.002>
- Kastanaki, A. E., Kranioti, E. F., Papavdi, A., Theodorakis, P. N., & Michalodimitrakis, M. (2010). Suicide by firearms on the island of Crete. *Crisis*, 31(1), 43-52. <https://doi.org/10.1027/0227-5910/a000006>
- Kefallinou, A., Symeonidou, S. & Meijer, C.J.W. (2020). Understanding the value of inclusive education and its implementation: A review of the literature. *Prospects* 49, 135–152 <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09500-2>
- Kessler, G. (2020). Delinquency in Emerging Adulthood: Insights into Trajectories of Young Adults in a German Sample and Implications for Measuring Continuity of Offending. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 6(4), 424–447. <https://doi.org/10.1007/s40865-020-00157-1>
- Kim J. (2020). The Role of Violent and Nonviolent Delinquent Behavior in Educational Attainment. *Youth & society*, 52(3), 377–402. <https://doi.org/10.1177/0044118x18781641>
- Knight, P. J., Iverson, D. C., & Harris, M. F. (2012). Early driving experience and influence on risk perception in young rural people. *Accident Analysis and Prevention*, 45, 775–781. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2011.10.005>
- Kokkevi, A., Fotiou, A., Kanavou, E., Stavrou, M., & Richardson, C. (2016). Smoking, alcohol, and drug use among adolescents in Greece-2015 update and secular trends 1984-2015. *Archives of Hellenic Medicine/Arheia Ellenikes Iatrikes*, 33(2).
- Kokkinakis, P. (2002). Cretan Honour and Feuding: The Social Structure of Vengeance. *Journal of Modern Greek Studies*, 20(1), 1-23.
- Kontogiannis, T. (2006). Patterns of driver stress and coping strategies in a Greek sample and their relationship to aberrant behaviors and traffic accidents. *Accident Analysis & Prevention*, 38(5), 913-924. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2006.03.002>
- Kounenou, K. (2010). Exploration of the relationship among drug use & alcohol drinking, entertainment activities and self-esteem in Greek University students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 1906-1910. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.1007>
- Koutra K, Kritsotakis G, Linardakis M, Ratsika N, Kokkevi A, Philalithis T. (2017). Social Capital, Perceived Economic Affluence and Smoking During Adolescence: A Cross-Sectional Study. *Substance Use & Misuse* 52(2), 240-250.
- Koutra, K., Kritsotakis, G., Orfanos, P., Ratsika, N., Kokkevi, A., & Philalithis, A. (2014). Social capital and regular alcohol use and binge drinking in adolescence: A cross-sectional study in Greece. *Drugs: Education, Prevention Policy/Drugs: Education, Prevention & Policy*, 21(4), 299–309. <https://doi.org/10.3109/09687637.2014.899994>
- Koutra, K., Papadovassilaki, K., Kalpoutzaki, P., Kargatzi, M., Roumeliotaki, T., & Koukouli, S. (2011). Adolescent drinking, academic achievement and leisure time use by secondary

- education students in a rural area of Crete. *Health & Social Care in the Community*, 20(1), 61–69. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2524.2011.01016.x>
- Koutra, K, Roy, A.W., & Kokaliari, E. (2020). The effect of social capital on NSSI and suicidal behaviors among college students in Greece following the economic crisis. *International Social Work Journal*, 63(1) 100–112. <https://doi.org/10.1177/0020872818776726>
  - L. Song, P.J. Pettis, Y. Chen, & M. Goodson-Miller (2021). Social cost and health: the downside of social relationships and social networks. *J. Health Soc. Behav.*, 62, pp. 371-387, [10.1177/00221465211029353](https://doi.org/10.1177/00221465211029353)
  - Lahlah, E. (2013, February 15). *Ethnic Differences in the Effect of Perceived Parenting on Juvenile Violent Delinquency of Dutch and Moroccan-Dutch Boys*. SpringerLink.
  - Lambert, D., Gale, J., & Hartley, D. (2008). Substance abuse by youth and young adults in rural America. *The Journal of Rural Health*, 24(3), 221–228. <https://doi.org/10.1111/j.1748-0361.2008.00162.x>
  - Lathiotaki K, Koutra K, Ratsika N, Saint Arnault D. Trauma Recovery of Greek Women Who Have Experienced Gender-Based Violence: A Narrative Research. *Sexes*. 2021; 2(3):256-271. <https://doi.org/10.3390/sexes2030021>
  - Lee, M. R., & Thomas, S. A. (2009). Civic community, population change, and violent crime in rural communities. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 47(1), 118–147. <https://doi.org/10.1177/0022427809348907>
  - Li, Y., Zhang, W., Li, J., Arbeit, M. R., Schwartz, S. J., Bowers, E. P., & Lerner, R. M. (2011). The role of school engagement in preventing adolescent delinquency and substance use: A survival analysis. *Journal of Adolescence*, 34(6), 1181–1192. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.07.003>
  - Lockwood, A., & Terry, A. N. (2021). Community stakeholders’ perceptions of crime and victimization: A mixed-methods approach to understanding collective efficacy and social cohesion in the rural heartland. *International Journal of Rural Criminology*, 6(1), 96–115. <https://doi.org/10.18061/ijrc.v6i1.8629>
  - Loukopoulos, P. (2019) Alcohol Use in Island Populations. [theFile \(uoa.gr\)](https://www.uoa.gr/theFile)
  - Lysgård, H. K. (2019). The assemblage of culture-led policies in small towns and rural communities. *Geoforum*, 101, 10–17. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2019.02.019>
  - McGarthy, B., Hagan, J., & Martin, M.J. (2002). In and out of harm’s way: violent victimization and the social capital of fictive street families. *Criminology*, 40(4), 831–866. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2002.tb00975.x>
  - Másilková, M. (2017). Health and social consequences of road traffic accidents. *Kontakt*, 19(1), e43–e47. <https://doi.org/10.1016/j.kontakt.2017.01.007>
  - Mason, S. G. (2010). Can community design build trust? A comparative study of design factors in Boise, Idaho neighborhoods. *Cities*, 27(6), 456–465. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2010.07.003>
  - Matarasso, F. (2007). Common ground: cultural action as a route to community development. *Community Development Journal*, 42(4), 449–458. <https://doi.org/10.1093/cdj/bsm046>
  - Mauss, M. (2016). *The Gift*. Jane I. Guyer (Expanded Ed.). Chicago. ISBN 978-0-9905050-0-6. OCLC951155743.
  - Meinhart, M., Seff, I., Lukow, N. et al. (2022). Examining the Linkage between Social Support and Gender-Based Violence among Women and Girls in Humanitarian Settings: a Systematic Review of the Evidence. *Curr Epidemiol Rep*, 9, 245–262 <https://doi.org/10.1007/s40471-022-00310-y>
  - Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review* 3, 672–82.

- Merton, R. K. (1957). *Social theory and social structure*. Glencoe, IL: Free Press.
- Messner, S. F., & Rosenfeld, R. (1994). *Crime and the American dream*. Wadsworth Publishing Company.
- Minuchin, S. (1985). *Family therapy techniques*. Harvard University Press.
- Murzyn-Kupisz, M., & Działek, J. (2013). Cultural heritage in building and enhancing social capital. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, 3(1), 35–54. <https://doi.org/10.1108/20441261311317392>
- Nabi, H., Salmi, L. R., Lafont, S., Chiron, M., Zins, M., & Lagarde, E. (2007). Attitudes associated with behavioral predictors of serious road traffic crashes: results from the GAZEL cohort. *Injury Prevention*, 13(1), 26–31. <https://doi.org/10.1136/ip.2006.013342>
- Opare, S. (2007). Strengthening community-based organizations for the challenges of rural development. *Community Development Journal*, 42(2), 251–264. <https://doi.org/10.1093/cdj/bsl002>
- Papadakaki, M., Tzamalouka, G. S., Chatzifotiou, S., & Chliaoutakis, J. (2008). Seeking for Risk Factors of Intimate Partner Violence (IPV) in a Greek National Sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(5), 732–750. doi:10.1177/0886260508317181
- Papadakis N, Amanki E, Drakaki M, Saridaki S. 2020. Employment/ unemployment, education and poverty in the Greek Youth, within the EU context. *International Journal of Educational Research* 99 (2020) 10150. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2019.101503>
- Papadakis, N., Kyridis, A., & Papargyris, A. (2015). Searching for absents: The state of things for the NEETs (young people not in education, employment or training) in Greece. An overview. *Journal of Sociological Research*, 6(1), 44–75. <https://doi.org/10.5296/jsr.v6i1.7228>.
- Papaioannou, P. (2007). Driver behaviour, dilemma zone and safety effects at urban signalised intersections in Greece. *Accident Analysis & Prevention*, 39(1), 147-158. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2006.06.014>
- Papaioannou, P., Mintsis, G., Taxiltaris, C., & Basbas, S. (2003). Enforcement and traffic accidents: Recent experience from Greece. *ICTCT workshop - measures and their effects*, 15.
- Platteau, J. (1997). Mutual insurance as an elusive concept in traditional rural communities. *Journal of Development Studies*, 33(6), 764–796. <https://doi.org/10.1080/00220389708422495>
- *Points through life*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Poyser, B., & Poyser, S. (2016). Social Deviance theories: Can they explain rural vandalism in the Twenty-First Century? *Deviant Behavior*, 39(1), 35–45. <https://doi.org/10.1080/01639625.2016.1260382>
- Provan, K. G., Veazie, M. A., Staten, L. K., & Teufel-Shone, N. I. (2005). The use of network analysis to strengthen community partnerships. *PAR. Public Administration Review/Public Administration Review*, 65(5), 603–613. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2005.00487.x>
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Rakauskas, M. E., Ward, N. J., & Gerberich, S. G. (2009). Identification of differences between rural and urban safety cultures. *Accident Analysis and Prevention*, 41(5), 931–937. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2009.05.008>
- Robins, L. (1978). Sturdy childhood predictors of adult antisocial behaviour: Replications from longitudinal studies. *Psychological Medicine*, 8(4), 611-622. doi:10.1017/S0033291700018821

- Rosario, M., Salzinger, S., Feldman, R. S., & Ng-Mak, D. (2003). Community violence exposure and delinquent behaviors among youth: The moderating role of coping. *Journal of Community Psychology*, 31(5), 489–512. <https://doi.org/10.1002/jcop.10066>
- Saint Arnault, D. M. (2017). The use of the clinical ethnographic narrative interview to understand and support help seeking after gender-based violence. *TPM. Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*, 24(3), 423.
- Salmi, V., & Kivivuori, J. (2006). The Association between Social Capital and Juvenile Crime. *European Journal of Criminology*, 3(2), 123–148. <https://doi.org/10.1177/1477370806061967>
- Sampson, R. J. and Laub, J. H. (1993). *Crime in the making: Pathways and turning*
- Shaw, A., Brady, B., McGrath, B., Brennan, M. A., & Dolan, P. (2014). Understanding youth civic engagement: debates, discourses, and lessons from practice. *Community Development*, 45(4), 300–316. <https://doi.org/10.1080/15575330.2014.931447>
- Shaw, C. and McKay, H. D. (1942). *Juvenile delinquency and urban areas*. Chicago: University of Chicago Press.
- Shaw, C. and McKay, H. D. (1969). *Juvenile delinquency and urban areas*, revised eds. Chicago: University of Chicago Press.
- Simons, R. L., Simons, L. G., Burt, C. H., Brody, G. H., & Cutrona, C. E. (2005). COLLECTIVE EFFICACY, AUTHORITATIVE PARENTING AND DELINQUENCY: a LONGITUDINAL TEST OF a MODEL INTEGRATING COMMUNITY-AND FAMILY-LEVEL PROCESSES*. *Criminology*, 43(4), 989–1029. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2005.00031.x>
- Slovak, K., & Singer, M. (2001). Gun violence exposure and trauma among rural youth. *Violence and Victims*, 16(4), 389–400. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.16.4.389>
- Smith, E. P., Faulk, M., & Sizer, M. A. (2016). Exploring the Meso-System: The Roles of Community, Family, and Peers in Adolescent Delinquency and Positive Youth Development. *Youth & Society*, 48(3), 318–343. <https://doi.org/10.1177/0044118X13491581>
- Threadgold S. (2020). Figures of youth: on the very object of Youth Studies. *Journal of Youth Studies*, 23 (6), 686–701. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1636014>
- Tsiligianni, I. G., Vardavas, C., Bouloukaki, I., Kosmas, E., Verigou, E., Kiriakaki, M., Siafakas, N., & Tzanakis, N. (2012). The association between alcohol and tobacco use among elementary and high school students in Crete, Greece. *Tobacco Induced Diseases*, 10(1), 15. <https://doi.org/10.1186/1617-9625-10-15>
- Tsitsimpikou, C., Tsarouhas, K., Vasilaki, F., Papalexis, P., Dryllis, G., Choursalas, A., Spandidos, D., Tsatsakis, A., Charvalos, E., & Bacopoulou, F. (2018). Health risk behaviors among high school and university adolescent students. *Experimental and Therapeutic Medicine*. <https://doi.org/10.3892/etm.2018.6612>
- Tsouvelas, G., Konstantakopoulos, G., Vakirtzis, A., Giotakos, O., Papaslanis, T., & Kontaxakis, V. (2018). Criminality in Greece during the years of financial crisis: 2008–2014. *Psychiatriki*, 29(1), 19–24. <https://doi.org/10.22365/jpsych.2018.291.19>
- Valentine, G., Holloway, S. L., Knell, C., & Jayne, M. (2008). Drinking places: Young people and cultures of alcohol consumption in rural environments. *Journal of Rural Studies*, 24(1), 28–40. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2007.04.003>
- Vanni, F. (2013). The role of collective action. In Springer eBooks (pp. 21–37). https://doi.org/10.1007/978-94-007-7457-5_2
- Värnik P. Suicide in the world. *Int J Environ Res Public Health*. 2012 Mar;9(3):760–71. doi: 10.3390/ijerph9030760. Epub 2012 Mar 2. PMID: 22690161; PMCID: PMC3367275.

- Voisin DR, Kim DH, Bassett SM, Marotta PL. Pathways linking family stress to youth delinquency and substance use: Exploring the mediating roles of self-efficacy and future orientation. *Journal of Health Psychology*. 2020;25(2):139-151. doi:[10.1177/1359105318763992](https://doi.org/10.1177/1359105318763992)
- Vourvahakis D, Chronaki CE, Kontoyiannis V, Panagopoulos D, Stergiopoulos S. Traffic accidents in Crete (1996-2006): the role of the emergency coordination center. *Stud Health Technol Inform*. 2010;160(Pt 1):505-9. PMID: 20841738.
- Warner, M. E. (2011). Club Goods and local government. *Journal of the American Planning Association*, 77(2), 155–166. <https://doi.org/10.1080/01944363.2011.567898>
- Webster, D. W., & Vernick, J. S. (2009). Keeping firearms from drug and alcohol abusers. *Injury Prevention*, 15(6), 425-427. <https://doi.org/10.1136/ip.2009.023515>
- Wijnen, W., & Stipdonk, H. L. (2016). Social costs of road crashes: An international analysis. *Accident Analysis and Prevention*, 94, 97–106. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2016.05.005>
- Williams, T., Lakhani, A., & Spelten, E. (2021). Strengthening collaboration through collective impact: A rural Australian case study. *Community Development*, 52(4), 522–537. <https://doi.org/10.1080/15575330.2021.1903061>
- Wintemute, G. J., Kass, P. H., Stewart, S. L., Cerdá, M., & Gruenewald, P. J. (2016). Alcohol, drug and other prior crimes and risk of arrest in handgun purchasers: Protocol for a controlled observational study. *Injury Prevention*, 22(4), 302-307. <https://doi.org/10.1136/injuryprev-2015-041856>
- Wong, T. M. L., Slotboom, A.-M., & Bijleveld, C. C. J. H. (2010). Risk factors for delinquency in adolescent and young adult females: A European review. *European Journal of Criminology*, 7(4), 266–284. <https://doi.org/10.1177/1477370810363374>
- Wood B. E. (2017) Youth studies, citizenship and transitions: towards a new research agenda, *Journal of Youth Studies*, 20 (9), 1176-1190. <https://doi.org/10.1080/13676261.2017.1316363>
- Woolcock, M. (2001). The Place of Social Capital in Understanding Social and Economic Outcomes. *Canadian Journal of Policy Research*, 2(1), 11-17.
- Xenakis, S., & Cheliotis, L. K. (2013). Crime and economic downturn: The complexity of crime and crime politics in Greece since 2009. *British Journal of Criminology*. <https://doi.org/10.1093/bjc/azt034>
- Zacharakis, C. A., Madianos, M. G., Papadimitriou, G. N., & Stefanis, C. N. (1998). Suicide in Greece 1980-1995: Patterns and social factors. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 33(10), 471-476. <https://doi.org/10.1007/s001270050081>
- Zeldin S. (2004). Preventing youth violence through the promotion of community engagement and membership. *Journal of Community Psychology* 32 (5), 623–641. <https://doi.org/10.1002/jcop.20023>

Ελληνική βιβλιογραφία

- Αβδελά Ε. (2013), 'Νέοι εν κινδύνω': Επιτήρηση, αναμόρφωση και δικαιοσύνη ανηλίκων στον πόλεμο. Πόλις.
- Δαμιανάκης, Ν. Μ. Ι. (2020). Ψυχοτρόπες ουσίες και επιπτώσεις: Νευροβιολογικές και Ψυχοκοινωνικές. Εκτιμήσεις στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, από το 2009 έως το 2019 (No. GRI-2020-27495). Aristotle University of Thessaloniki.
- Δεμερτζής Ν. και Σταυρακάκης Γ. (2008). Η έρευνα για τη νεολαία: συνοπτική διαδρομή. Στο Δεμερτζής Ν. και Σταυρακάκης Γ., Ντάβου Μ., Αρμενάκης Α., Χρηστάκης Ν., Γεωργαράκης Ν., Μπούμπαρης Ν. Νεολαία ο αστάθμητος παράγοντας;(σελ. 15-29). Πολύτροπον

- Ζαϊμάκης Γ. (2011). Κοινωνική εργασία και τοπικές κοινωνίες: ανάπτυξη, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα. Πλέθρον.
- Ζαϊμάκης Γ. και Δρακωνάκης Α. (2021) «Σπαταλημένοι χρόνοι: αφηγήσεις ζωής επισφαλών εργαζομένων για τον 'ελεύθερο χρόνο'». Στο: Μ. Σπυριδάκης & Β. Κράββα (επιμ.), Τροχιές επισφάλειας: εθνογραφικές προσεγγίσεις (σελ. 410-444). Gutenberg.
- Ζαϊμάκης Γ., Ράτσικα Ν. Κόκκινου Χ., (2022). Τοπική εκτίμηση της αποστέρησης: Πιλοτικές έρευνες πεδίου σε επιλεγμένους αγροτικούς θύλακες. Ηράκλειο, Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Κρήτης. Ερευνητική Έκθεση.
<https://socialobservatory.crete.gov.gr/gallery/Researches/Deliverable%20P12-13.pdf>
- Ιωάννου, Α., Καρτσωνάκη, Ε., Παπαφραγκάκη, Χ. (2011). Αντιληψεις για την κατανάλωση αλκοόλ και χαρακτηριστικά της χρήσης σε δείγμα φοιτητών του ΤΕΙ Κρήτης.
[Ioannou_Kartsonaki_Papafragkaki.2011.pdf \(hmu.gr\)](#)
- Παπαδατος, Γ. (2017). Διερεύνηση των ψυχοκοινωνικών χαρακτηριστικών ανηλίκων με παραβατική συμπεριφορά: Κατάθλιψη και αυτοκτονικός ιδεασμός σε έγκλειστους παραβάτες/ Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης. <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/edusc/article/view/1698>

Εισαγωγή

Η παρούσα ποιοτική μελέτη αποσκοπεί στην διερεύνηση των στάσεων, απόψεων, αντιλήψεων και αρχών των νέων 18 έως 25 ετών για ζητήματα επικίνδυνων συμπεριφορών και παραβατικότητας σε έξι δήμους της Περιφέρειας Κρήτης. Η μελέτη αφορά σε πρωτογενή και δευτερογενή δεδομένα. Τα πρωτογενή δεδομένα αφορούν τις συνεντεύξεις και οι εστιασμένες ομάδες ενώ η αποδελτίωση από τις υπηρεσίες θα αφορά σε δευτερογενή δεδομένα.

Επιμέρους στόχοι της μελέτης είναι:

- 1) Η διερεύνηση των αντιλήψεων των νέων για τις επικίνδυνες συμπεριφορές² όπως της χρήσης ουσιών και αλκοόλ, της παράβασης του ΚΟΚ, της οπλοκατοχής, αλλά και της έμφυλης βίας,
- 2) Η διερεύνηση της επιρροής της δομικής (που συμμετέχουν) και γνωστικής (πως αισθάνονται) διάστασης του κοινωνικού κεφαλαίου στις παραβατικές και επικίνδυνες συμπεριφορές υγείας των νέων και
- 3) Η αποτύπωση και χαρτογράφηση των παραβατικών συμπεριφορών μέσα από την αποδελτίωση των στατιστικών δεδομένων δημόσιων οργανισμού όπως π.χ. Εισαγγελία Ανηλίκων, Γενική Περιφερειακή Αστυνομική Διεύθυνση Κρήτης, και Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής.

Δειγματοληψία

Στην παρούσα ποιοτική μελέτη θα συλλεχθούν στοιχεία μέσα από 40 συνεντεύξεις, 6 εστιασμένες ομάδες και 8-12 συνεντεύξεις με πρόσωπα κλειδιά των τοπικών κοινωνιών (φορείς, δομές, υπηρεσίες).

1. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΝΕΟΥΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ

Το δείγμα μας θα συνίσταται σε 40 άτομα, νέους και νέες 18-25 ετών. Θα χρησιμοποιηθεί η στρατηγική της σκόπιμης δειγματοληψίας που μπορεί να περιλαμβάνει και την μέθοδο της «χιονοστιβάδας» ή άλλες μεθόδους που μπορούν να μας εξασφαλίσουν το δείγμα μας. Ως μέθοδο μη τυχαίας δειγματοληψίας επιλέξαμε εκείνη της χιονοστιβάδας γιατί χρησιμοποιείται κυρίως σε ποιοτικές μελέτες, στηρίζεται στη δικτύωση και αρμόζει σε πληθυσμούς που δεν εντοπίζονται εύκολα με τυχαία δειγματοληψία ενώ προσφέρει ικανοποιητική εκπροσώπηση όσον αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους. Τα

---

² Το σύνολο της συνέντευξης θα εστιάσει στις επικίνδυνες συμπεριφορές και δεν γίνει χρήση του όρου παραβατικότητα ώστε οι συμμετέχοντες/ουσες να συμμετέχουν χωρίς φόβο.

κοινωνικά δίκτυα της ομάδας εργασίας θα μας βοηθήσουν στον εντοπισμό των μετεχόντων με το προφίλ που αναζητούμε.

Καθώς οι περιπτώσεις των ατόμων που θα μπορούσαν να μετέχουν στην έρευνα είναι ποικίλες, είναι απαραίτητο να ορίσουμε ένα γενικό οδηγό και να θέσουμε κριτήρια για την σκόπιμη επιλογή του δείγματος των συνεντεύξεων, τα οποία αναφέρονται παρακάτω.

- Ο πληθυσμός θα είναι μόνιμοι κάτοικοι των Δήμων Δήμος Γόρτυνας, Φαιστού, Ανωγείων, Αποκορώνου, Μυλοποτάμου και Οροπέδιο Λασιθίου.
- Ο πληθυσμός θα είναι κατανεμημένος σε άντρες και γυναίκες, ηλικίας 18-25 ετών και ανά Δήμο.
- Μπορεί να συμπεριλαμβάνεται πληθυσμός που υιοθετεί επικίνδυνες συμπεριφορές ή που να έχει εμπειρία και γνώση αυτών των συμπεριφορών στην κοινότητά του.
- Θα επιδιωχθεί η συμμετοχή νέων από μικρότερες και πιο απομακρυσμένες κοινότητες.

2. Εστιασμένες συνεντεύξεις με ομάδες νέων (focus group interviews)

Θα πραγματοποιηθούν έξι ομάδες εστιασμένων συνεντεύξεων, μια σε κάθε επιλεγμένο Δήμο. Σε κάθε ομάδα θα επιδιωχθεί η συμμετοχή 8-12 νέων 18- 25 ετών οι οποίοι θα επιλεγούν με τα ίδια κριτήρια που θα επιλεγούν οι νέοι και νέες των ατομικών συνεντεύξεων.

3. Συνεντεύξεις με πρόσωπα κλειδιά (Key informants interviews)

Θα πραγματοποιηθούν 10-12 συνεντεύξεις με πρόσωπα κλειδιά των τοπικών κοινωνιών. Αυτά μπορεί να είναι επαγγελματίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας, εκπρόσωποι φορέων, οργανώσεων, δομών ή υπηρεσιών των τοπικών κοινωνιών (συλλόγων, ομάδων πολιτών, εκπρόσωπων της τοπικής αυτοδιοίκησης, διευθυντές σχολικών κα). Συνοπτικά ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τα κριτήρια επιλογής του δείγματος ανα περίπτωση.

4. Η αποτύπωση και χαρτογράφηση των επικίνδυνων και παραβατικών συμπεριφορών μέσα από την αποδελτίωση των στατιστικών δεδομένων δημόσιων οργανισμού όπως π.χ. Εισαγγελία Ανηλίκων, Γενική Περιφερειακή Αστυνομική Διεύθυνση Κρήτης, και Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής στην Κρήτη.

Πίνακας 1 Κριτήρια επιλογής του δείγματος

Συνεντεύξεις Νέων/ες						
Φύλο	Γυναίκες/20			Άντρες/20		
Τόπος διαμονής	Ορ. Λασιθίου	Γόρτυνα	Φαιστού	Αποκόρωνα	Ανώγεια	Μυλοπόταμο
	7	7	7	6	7	6
Ηλικία	18 ετών/ 7	19 ετών/ 7	20 ετών/ 7	21 ετών/ 6	22 ετών/7	25 ετών/ 6
Μορφωτικό επίπεδο	Γυμνάσιο/ 10	Λύκειο/ 10	ΙΕΚ/ 10	Τριτοβάθμια/ 10		
Εισόδημα	Χαμηλό / 10	Μέτριο/ 20	Υψηλό/ 10			
Οικογενειακή	Άγαμος /	Έγγαμος	Παιδιά /			

κατάσταση	10	/20	10			
Εστιασμένες ομάδες						
Φύλο	Γυναίκες/5			Άντρες/5		
Τόπος διαμονής	Ορ. Λασιθίου	Γόρτυνα	Φαιστού	Αποκόρωνα	Ανώγεια	Μυλοπόταμο
	1	1	1	1	1	1
Συνεντεύξεις με άτομα κλειδιά						
Επαγγελματίες	Κ.Υ.	Εκκλησία	Εκλεγμένοι	Σύλλογοι	Κ.Λ.	Διευθυντές
	2	1	2	2	1	2

Οδηγίες προς τις/τους συνεντευκτές/τριες

Η συνέντευξη θα πραγματοποιηθεί με προγραμματισμένο ραντεβού και θα είναι πρόσωπο με πρόσωπο. Πριν ο/η μετέχων/ουσα προσέλθει στο ραντεβού, θα του/της έχει εξηγηθεί από το πρόσωπο που θα έχει διαμεσολαβήσει ή από τον ίδιο τον ερευνητή ο σκοπός της συνάντησης και της συνέντευξης. Για λόγους ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας, αλλά και για την ουσία της, τη συλλογή δηλαδή των δεδομένων, ο/η προσερχόμενος/η πρέπει να γνωρίζει τα βασικά θέματα που θα κληθεί να συζητήσει, που και πως αυτά θα χρησιμοποιηθούν και να τον έχουμε διαβεβαιώσει για την τήρηση της ανωνυμίας. Για την πραγματοποίηση της συνέντευξης θα πρέπει να υπάρχει η συγκατάθεση του μετέχοντα (Παράρτημα 1). Η συνέντευξη πρέπει να μαγνητοφωνηθεί με την συγκατάθεση του μετέχοντα, θα κωδικοποιείται και κανείς πέραν του συνεντευκτή δεν θα μπορεί να έχει πρόσβαση στα στοιχεία του. Αρχείο των συνεντεύξεων με συγκεκριμένα στοιχεία θα συμπληρωθεί από όλους τους συνεντευκτές καθώς και μια σημείωση για το κλίμα της συνέντευξης, την ποιότητα της επικοινωνίας, το χώρο που πραγματοποιήθηκε, τυχόν προβλήματα που προέκυψαν, και ότι άλλο θεωρηθεί σημαντικό. Το δελτίο συνέντευξης με τα στοιχεία του συμμετέχοντα, της συνέντευξης και της εστιασμένης ομάδας επισυνάπτεται (Παράρτημα 2). Το δελτίο της συνέντευξης θα πρέπει να ακολουθεί τον κωδικό του φακέλου της συνέντευξης που θα περιλαμβάνει το ηχητικό αρχείο, την απομαγνητοφώνηση και το δελτίο συνέντευξης. Αντίστοιχα το ίδιο για το φάκελο της εστιασμένης ομάδας και θα ανέβει στο φάκελο: https://drive.google.com/drive/folders/1o-SPc_UX22TCIN00jUXDrH-eXLvLHjyc?Usp=share_link

Πληροφορίες που πρέπει να έχει ο/η μετέχων/χουσα σχετικά με τη συνέντευξη και τη εστιασμένη ομάδα

Είστε σήμερα μαζί μου, διότι μελετούμε τις στάσεις, απόψεις, αντιλήψεις για τα ζητήματα επικίνδυνων συμπεριφορών στις τοπικές κοινωνίες της Περιφέρειας Κρήτης.

Αυτή η συνέντευξη έχει 4 μέρη.

Το πρώτο αρχίζει με ερωτήσεις που αφορούν το ιστορικό συμμετοχής και συλλογικής δραστηριότητας ως μέλος της τοπικής κοινωνίας. Το δεύτερο αφορά στο πως αντιλαμβάνεστε τις επικίνδυνες συμπεριφορές, τα αίτια και τις επιπτώσεις αυτών. Το τρίτο αφορά τις εμπειρίες, γνώση, και αντίληψη για τον έγκαιρο εντοπισμό των επικίνδυνων

συμπεριφορών και το τελευταίο αφορά τις εμπειρίες, γνώση και αντίληψη για την αναφορά και καταγγελία των επικίνδυνων συμπεριφορών.

Η εμπειρία σας είναι πολύ βοηθητική για εμάς. Αν για οποιοδήποτε λόγο κατά την διάρκεια της ομάδας αισθανθείτε ότι πιέζεστε, μπορούμε να διακόψουμε ή και να σταματήσουμε. Πληροφοριακά, σας ενημερώνω ότι όσα μοιραστείτε μαζί μου, δεν θα έχει πρόσβαση κανείς άλλος πέραν της ερευνητικής ομάδας. Πουθενά δεν θα ταυτοποιούνται πρόσωπα και ονόματα. Έχετε ήδη λάβει ενημέρωση για την έρευνα και έχετε συναινέσει εγγράφως να συμμετέχετε υπογράφοντας το έντυπο συγκατάθεσης. Θα μου ήταν πολύ χρήσιμο να μαγνητοφωνήσω την συζήτηση μας αν δεν έχετε αντίρρηση.

Υπάρχει κάποια ερώτηση πριν αρχίσουμε;

Θεματικοί άξονες

Συνομιλίες με νέους και νέες

1. Ιστορικό συμμετοχής και συλλογικής δραστηριότητας

Σε αυτόν τον άξονα παροτρύνετε τον/η ερωτώμενο/η να μιλήσει εν συντομία για τον εαυτό του/της: κυρίως για τις εμπειρίες, βιώματα και παραδείγματα σε θέματα που αφορούν την συμμετοχή του στα κοινά, σε εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης και σε συλλογικές δραστηριότητες.

1. 1 Συνοπτικά **παρουσιάστε τον εαυτό σας** (οικογενειακή κατάσταση, εργασία, εκπαίδευση, ασχολίες, ενδιαφέροντα, συμμετοχή στα κοινά)

- Μιλήστε μας λίγο για τον εαυτό σας, πόσο χρονών είστε, με τι ασχολείστε, αν και τι σπουδάσατε;
- Πόσο θρησκευόμενος/-η είσαι; Πώς αυτό σας διαμόρφωσε σε αυτό που είστε σήμερα και πως επηρέασε την συμπεριφορά σας, την συμμετοχή σας στα κοινά;
- Πως η εργασία ή/και η εκπαίδευση σας επηρέασε την συμμετοχή σε δράσεις της κοινότητας σας;
- Σε ποιες δραστηριότητες αφιερώνετε τον ελεύθερο χρόνο σας, ποια είναι τα ενδιαφέροντα σας πέρα από την εργασία σας; Πως αυτά υποστηρίζουν ή όχι τις συλλογικές δράσεις της κοινότητας;
- Ποιοι είναι οι σημαντικοί άλλοι στη ζωή σας αυτή τη στιγμή; Είναι αυτοί οι άνθρωποι κοντά σας σε δύσκολες στιγμές της ζωής σας (*ίσως κάποιος να είναι και άτομο με Ε.Σ³*); Ξέρουν για τις δυσκολίες σας από παλιότερα, τους το εμπιστευτήκατε πρόσφατα; Βιώσατε κάποια ντροπή ή στίγμα από μια δύσκολη στιγμή; Εάν ναι, πώς το αντιμετωπίζατε, με την υποστήριξη ποιων;

---

³ Επικίνδυνες συμπεριφορές=ΕΣ

1.2 Πως η **συμμετοχή σας στα κοινά** πιστεύετε ότι επηρεάζει τις αποφάσεις για τα σημαντικά θέματα που έχει να αντιμετωπίσει η τοπική κοινωνία (Μέσα από ποιο φορέα/εις συμμετέχετε, ποιος ο ρόλος της οργάνωσης στην υποστήριξη της κοινότητας, με ποιους και σε τι συνεργάζεστε ή ανταγωνίζεστε)

- Θεωρείτε ότι είναι σημαντικό και έχει νόημα οι άνθρωποι να συμμετέχουν σε οργανώσεις ή συλλόγους;
- Ποια είναι η δική σας εμπειρία σε συμμετοχικές δράσεις, έχετε συμμετάσχει σε κάποια ομάδα ή οργάνωση, πόσο καιρό, σε τι θέση, ποιο είναι το σημαντικότερο σας επίτευγμα;
- Γενικά ποια είναι η αντίληψη της συμμετοχής στα κοινά στην κοινότητα σας, θεωρείτε ότι η συμμετοχή ή αλληλεγγύη ή η συλλογική δράση σηματοδοτεί κάτι σημαντικό για την κουλτούρα της περιοχής σας;
- Υπάρχουν οργανώσεις ή άτομα προάγουν το κοινό καλό; Είναι αυτό αντιληπτό από την κοινότητα, αν όχι γιατί; Ποια από αυτές τις ομάδες είναι η σημαντικότερη για εσάς;
- Ποια από τα μέλη της κοινότητας που ενεργοποιούνται περισσότερο για να επιλύσουν θέματα που αντιμετωπίζει η κοινότητα;
- Υπάρχουν ανταγωνισμοί οι άλλα εμπόδια που αποθαρρύνουν τα άτομα της κοινότητας να συμμετέχουν; Ποια λύση θα προτείνατε για αυτό;

1.3 Πιστεύετε ότι σε αυτήν την κοινότητα/γειτονιά οι άνθρωποι γενικά **εμπιστεύονται ο ένας τον άλλο** σε θέματα προσφοράς και δανεισμού και **αισθάνονται ότι ζουν σε μια ασφαλή κοινότητα** σε σύγκριση με άλλες κοινότητες/γειτονιές για να μεγαλώσει κάποιος τα παιδιά του, υπάρχει κίνδυνος και φόβος να κυκλοφορείς μόνος σου αργά το βράδυ, οι άνθρωποι αισθάνονται ασφάλεια).

- Οι άνθρωποι εδώ πιστεύεται ότι ενδιαφέρονται κυρίως για την ευημερία της οικογένειάς τους και δεν τους ενδιαφέρει η ευημερία της κοινότητας; Είναι μια κοινότητα που κανείς αισθάνεται νοιάξιμο της;
- Μιλώντας γενικά για την κοινότητα σας πιστεύεται ότι οι άνθρωποι της είναι άξιοι εμπιστοσύνης; Γενικά, οι κάτοικοι αυτής της κοινότητας εμπιστεύονται ο ένας τον άλλο, ώστε να δανείζονται και δανείζουν; Είναι οι περισσότεροι άνθρωποι τίμιοι και καλοί στις συναλλαγές του, είναι αξιόπιστοι; Συγκρίνοντας με άλλες γειτονικές κοινότητες τι θα λέγατε, η δική σας είναι σε καλύτερη ή χειρότερη θέση; Το επίπεδο εμπιστοσύνης τα τελευταία χρόνια μετά τον κόβιντ έχει βελτιωθεί ή χειροτερέψει;
- Υποθέστε ότι κάποιος από το χωριό/γειτονιά έπρεπε να φύγει μακριά για λίγο, μαζί με την οικογένειά του σε ποιου την ευθύνη θα αφήναν τα χωράφια ή τα ζωντανά τους, την φροντίδα των παιδιών τους;
- Θεωρείται τον τόπο σας ένα ασφαλές μέρος; Οι περισσότεροι αισθάνονται ασφάλεια;

- Τι σας παρέχει ασφάλεια και τι ίσως όχι; Το βράδυ αισθάνεστε ασφαλής να κυκλοφορείτε μόνος/η σας; Θα αφήνατε τα παιδιά σας έως αργά χωρίς την δική σας επίβλεψη έξω; Θα επιλέγατε να μεγαλώσετε εδώ τα παιδιά σας ή όχι (για ποιο λόγο);

1.4 Σκέφτεστε ένα **παράδειγμα συλλογικής δράσης** που ανέπτυξε η κοινότητα κάποια στιγμή (Άτομα από την ίδια κοινότητα/χωριό συχνά συγκεντρώνονται για να διευθετήσουν ένα συγκεκριμένο ζήτημα που αντιμετωπίζει η κοινότητα, να λύσουν ένα πρόβλημα, να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής ή κάτι παρόμοιο/ πότε αυτό έγινε/ ποιοι σύλλογοι ή άτομα μπήκαν μπροστά/ ποια ήταν τα βασικά εμπόδια στην προσπάθεια/ποιοι ήταν το αποτέλεσμα/τι θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά.

- Ποια ήταν τα δυνατά σημεία της κοινότητας που ενίσχυσαν ή όχι το **κλίμα ομόνοιας, συλλογικής δράσης, αλληλοϋποστήριξης στην περιοχή σας.**
- Πως θα μπορούσαν τα δυνατά να ενισχυθούν, με **ποιο τρόπο μπορούν να ενθαρρύνουν** την κοινότητα ή/και πως την **αποθαρρύνουν** όλα όσα κρατούν την κοινότητα **καθελωμένη σε παλιές αντιλήψεις και προβλήματα;**

2. Νοηματοδότηση στην έννοια και τις διαστάσεις της παραβατικότητας

Σε αυτόν τον άξονα παροτρύνετε τον/ην ερωτώμενο/η να μιλήσει για το πως αντιλαμβάνεται τον όρο επικίνδυνη συμπεριφορά, με δικές του/της λέξεις, από τα δικά του/της βιώματα από το δικό του/της μετερίζι. Σημαντικό είναι να αιτιολογήσουν ποιους τύπους επικίνδυνων συμπεριφορών αξιολογούν ως τους 3 σημαντικότερους και να αιτιολογήσουν ποιους από αυτούς θα ιεραρχούσαν ως το σημαντικότερο. Σημαντικό είναι να εμβαθύνετε σε σχέση με τα αίτια και τις επιπτώσεις αυτών των συμπεριφορών σε διαφορετικά επίπεδα.

2.1 Πως θα περιγράφατε τον όρο «επικίνδυνη συμπεριφορά» με δικές σας λέξεις ο καθένας/καθεμία; Δώστε παραδείγματα.

- Από την κάρτα με τις επικίνδυνες συμπεριφορές **ποιες θεωρείτε ότι απασχολούν περισσότερο την περιοχή σας** σύμφωνα με την δική σας αντίληψη; (ετοιμάστε εκτυπώσεις και δώστε σε όλους την κάρτα-παράρτημα 3).
- Ζητήστε αρχικά να **ιεραρχήσουν τις 3 σημαντικότερες επικίνδυνες συμπεριφορές που υιοθετούν οι νέοι της περιοχής και να αιτιολογήσουν το γιατί.**
- Ζητήστε τους έπειτα να **αιτιολογήσουν ποια συμπεριφορά θεωρούν ως το σημαντικότερο πρόβλημα** από όλα και να παρουσιάσουν με ποια άλλα συνδέεται (βλ. **Παράρτημα 4** παραδείγματα παράγοντες επικίνδυνων συμπεριφορών και εμβάθυνε).
- Ποιες είναι οι σκέψεις σας για τα **αίτια αυτών των συμπεριφορών** (Παροτρύνετε τους να μιλήσουν για το ρόλο σχολείου, οικογένειας, φίλων, γειτονιά, αξίες, έθιμα, γενικό κλίμα κοινότητας).
- Ποιες είναι οι σκέψεις για τις **επιπτώσεις των επικίνδυνων συμπεριφορών** στην ευρύτερη τοπική κοινωνία (στίγμα ατομικό, οικογενειακό, κοινοτικό επίπεδο). **Ποια**

είναι η αντίληψη της κοινής γνώμης της περιοχής σας για αυτές; Συμφωνούν μαζί σας ή διαφωνούν; Που οφείλετε αυτό;

- Βρεθήκατε ποτέ εσείς σε μια παρόμοια θέση (κατάχρηση αλκοόλ, οδήγηση σε κατάσταση μέθης, χρήση όπλου για ψυχαγωγικούς σκοπούς, σεξ χωρίς προφυλάξεις, άλλο); Γιατί νομίζεται ότι το κάνατε αυτό; Τι σκέφτεστε σήμερα για αυτή σας την συμπεριφορά;
- Βρεθήκατε σε παρέες που ανέπτυξαν επικίνδυνες συμπεριφορές και πως νοιώσατε για αυτό ή αντιδράσατε σε αυτό; Τι θα μπορούσατε να είχατε κάνει διαφορετικά σήμερα που είστε ενήλικας;

3.Εμπειρίες, γνώση, και αντίληψη για τον έγκαιρο εντοπισμό επικίνδυνων συμπεριφορών

Σε αυτό τον άξονα είναι σημαντικό να διερευνηθεί ποια είναι θέση, αντίληψη, γνώση των νέων σε σχέση με τα εμπόδια και τους λόγους, τους μεθόδους και τον ρόλο των υπηρεσιών αλλά και της ευρύτερης κοινότητας στην έγκαιρη ανίχνευση των επικίνδυνων συμπεριφορών, πριν αυτές αποτελέσουν κοινωνικό πρόβλημα, στην έναρξη τους.

- Ποιες είναι οι σκέψεις σας για το αν **είναι και πόσο είναι σημαντικό να εντοπίζονται έγκαιρα** οι επικίνδυνες συμπεριφορές;
- **Ποιο είναι οι λόγοι που εντοπίζονται** ή ποια τα εμπόδια που δεν εντοπίζονται.
- Ποιες είναι **μέθοδοι που συνήθως χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό τους** (δυνατά, αδύναμα σημεία και προκλήσεις αυτών των μεθόδων) ή υπάρχουν μυστικά και κλειστά στόματα και πόρτες; Η γειτονιά μπορεί να έχει προστατευτικό ρόλο; Οι νεότεροι συμμαχούν απέναντι στους γηραιότερους; Υπάρχουν άλλοι συνασπισμοί συγκάλυψης;
- Ποιος ο **ρόλος των δομών και υπηρεσιών** της κοινότητας αλλά και της **ίδιας της κοινότητας**, των απλών πολιτών στον έγκαιρο εντοπισμό των επικίνδυνων συμπεριφορών (επίσημος και ανεπίσημος έλεγχος);
- Πιστεύετε ότι υπάρχει μηχανισμός ή τρόπος να εντοπίζονται τα προβλήματα πριν την εκδήλωσή τους; Ποιες είναι οι προτάσεις σας;

4.Εμπειρίες, γνώση, και αντίληψη στην αναφορά των επικίνδυνων συμπεριφορών

Σε αυτό τον άξονα είναι σημαντικό να διερευνηθεί ποια είναι θέση, αντίληψη, γνώση των νέων σε σχέση με την αναφορά, τις επιλογές στην αναφορά, τα εμπόδια, οι συνηθέστεροι μέθοδοι και ο ρόλος των υπηρεσιών αλλά και της ευρύτερης κοινότητας στην αναφορά και καταγγελία των επικίνδυνων συμπεριφορών.

- Ποιες είναι οι σκέψεις σας για το αν είναι και **πόσο σημαντικό είναι να γίνετε αναφορά των επικίνδυνων συμπεριφορών**
- Ποιες είναι οι επιλογές, οι διαδρομές, οι συνήθειες μέθοδοι για την αναφορά των επικίνδυνων συμπεριφορών (επίσημα-αρχές & υπηρεσίες, ανεπίσημα δίκτυα-οικογένεια, συγγενείς, φίλους, γειτονιά, ανεπίσημοι σημαντικοί άλλοι) και για ποιους λόγους (φόβος, απειλή, δεύτερη ευκαιρία, ανοχή, αδιαφορία, νοιάξιμο). Υπάρχουν μυστικά και κλειστά στόματα και πόρτες; Η γειτονιά μπορεί να έχει

προστατευτικό ρόλο; Οι νεότεροι συμμαχούν απέναντι στους γηραιότερους; Υπάρχουν άλλοι συνασπισμοί συγκάλυψης;

- Ποιος ο ρόλος των δομών και υπηρεσιών της κοινότητας και της ευρύτερης κοινότητας στην αναφορά ή καταγγελία των επικίνδυνων συμπεριφορών.
- Πιστεύετε ότι υπάρχει μηχανισμός ή τρόπος να εντοπίζονται τα προβλήματα πριν την εκδήλωσή τους; Ποιες είναι οι προτάσεις σας;
- Κάποιες επιπλέον σκέψεις που θα θέλατε να μοιραστείτε;

Εστιασμένες συνεντεύξεις με ομάδες νέων

Οι θεματικοί άξονες της εστιασμένης συνέντευξης θα ακολουθήσουν την ίδια δομή και φιλοσοφία των συνεντεύξεων σε 4 μέρη. Το πρώτο αρχίζει με ερωτήσεις που αφορούν το ιστορικό συμμετοχής και συλλογικής δραστηριότητας στην τοπική κοινωνία. Το δεύτερο αφορά στο πως αντιλαμβάνονται τις επικίνδυνες συμπεριφορές, τα αίτια και τις επιπτώσεις αυτών. Το τρίτο αφορά τις εμπειρίες, γνώση, και αντίληψη για τον έγκαιρο εντοπισμό των επικίνδυνων συμπεριφορών και το τελευταίο αφορά τις εμπειρίες, γνώση και αντίληψη για την αναφορά και καταγγελία των επικίνδυνων συμπεριφορών.

Συνεντεύξεις με πρόσωπα κλειδιά

Οι συνεντεύξεις με άτομα κλειδιά θα εστιάσουν στις αντιλήψεις και βιώματα για το κοινωνικό κλίμα της ευρύτερης περιοχής και στον ορισμό, στον έγκαιρο εντοπισμό, στις επιπτώσεις και στην αναφορά των επικίνδυνων συμπεριφορών (π.χ. χρήση ουσιών, καπνού και αλκοόλ, παραβάσεις του ΚΟΚ, οπλοκατοχή, έμφυλης ή άλλη μορφή βίας) στην τοπική κοινωνία. Άτομα κλειδιά ορίζονται οι επαγγελματίες υγείας και πρόνοιας, οι εκλεγμένοι της τοπικής αυτοδιοίκησης, τα άτομα που συμμετέχουν στη λήψη απόφασης, οι συμμετέχοντες σε εθελοντικές, κοινωνικές, θρησκευτικές, πολιτιστικές και αθλητικές οργανώσεις της τοπικής κοινωνίας, οι διευθυντές των σχολείων κ.α. Η συνέντευξη θα ακολουθήσει την δομή της συνέντευξης των νέων με μεγαλύτερη εστίαση στο θεσμικό ρόλο και ευθύνη των συμμετεχόντων/ουσων.

Παραρτήματα

ΕΝΤΥΠΟ ΕΝΗΜΕΡΗΣ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗΣ

Τίτλος:	<i>«Στάσεις, απόψεις, αντιλήψεις και αρχών των νέων 18 έως 25 ετών για τις επικίνδυνες συμπεριφορές στην Κρήτη»</i>
Επιστημονικά υπεύθυνη:	Νικολέτα Ράτσικα, Επίκουρη Καθηγήτρια, τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΕΛΜΕΠΑ
Ερευνητική ομάδα:	Ιωάννης Ζαιμάκης, Καθηγητής, τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Κλειώ Κούτρα, Επίκουρη Καθηγήτρια, τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΕΛΜΕΠΑ, Σπάρος Λουκάς, Κοινωνικός Λειτουργός, Δόγιας Ελευθέριος, Κοινωνικός Λειτουργός, Τζανακάκη Ελένη, Κοινωνική Λειτουργός, Αργυράκη Βαλεντίνα, προπτυχιακή φοιτήτρια, τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Κώτη Γλυκερία, προπτυχιακή φοιτήτρια, τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

Παρακαλούμε συμπληρώστε τα αντίστοιχα τετραγωνίδια για να δηλώσετε συναίνεση

Έχω διαβάσει και έχω κατανοήσει το περιεχόμενο της μελέτης.	ΝΑΙ	☐	☐	ΟΧΙ
Μου δόθηκε αρκετός χρόνος για να αποφασίσω αν θέλω να συμμετέχω σε αυτή τη μελέτη.	ΝΑΙ	☐	☐	ΟΧΙ
Έχω λάβει ικανοποιητικές εξηγήσεις για τη διαχείριση των προσωπικών μου δεδομένων.	ΝΑΙ	☐	☐	ΟΧΙ
Καταλαβαίνω ότι η συμμετοχή μου είναι εθελοντική και μπορώ να αποχωρήσω οποιαδήποτε στιγμή χωρίς να δώσω εξηγήσεις και χωρίς καμία συνέπεια.	ΝΑΙ	☐	☐	ΟΧΙ
Κατανόω ότι αν αποχωρήσω από την έρευνα τα δεδομένα μου θα καταστραφούν.	ΝΑΙ	☒	☐	ΟΧΙ
Κατανόω ότι μπορώ να ζητήσω να καταστραφούν οι πληροφορίες που έδωσα στο πλαίσιο της έρευνας όποια στιγμή και αν το αποφασίσω.	ΝΑΙ	☐	☐	ΟΧΙ
Γνωρίζω με ποιόν μπορώ να επικοινωνήσω αν επιθυμώ περισσότερες πληροφορίες για την μελέτη.	ΝΑΙ	☐	☐	ΟΧΙ
Γνωρίζω σε ποιόν μπορώ να απευθυνθώ για παράπονα ή καταγγελίες.	ΝΑΙ	☐	☐	ΟΧΙ
Γνωρίζω σε ποιόν μπορώ να απευθυνθώ για να ασκήσω τα δικαιώματά μου.	ΝΑΙ	☐	☐	ΟΧΙ

Ονοματεπώνυμο συμμετέχοντος:	
Υπογραφή	Ημερομηνία

Όνοματεπώνυμο ερευνητή:	
Υπογραφή	Ημερομηνία

Παράρτημα 2

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ (Σ 31.)

Κωδικός συνεντευξιαζόμενων	
Ηλικία	
Φύλο	
Τόπος διαμονής	
Επάγγελμα	
Μορφωτικό επίπεδο	
Οικογενειακή κατάσταση	
Ερευνητής	
Τόπος συνέντευξης	
Όνοματεπώνυμο ερευνητή που μετέγραψε τη συνέντευξη σε κείμενο	
ΣΥΝΟΨΗ (λέξεις- κλειδιά, κεντρικά σημεία αναφοράς, κλίμα, παρατηρήσεις)	Λέξεις κλειδιά: νεολαία, σύλλογοι, εγκατάλειψη αγροτικών περιοχών, τοπικά προϊόντα , φυσικός πλούτος , ανάπτυξη
Παρατηρήσεις:	<p>Η συνέντευξη ήταν μεγάλης διάρκειας (περίπου μία ώρα) με πλούσιο περιεχόμενο. Ο συνεντευξιαζόμενος αφηγήθηκε με έντονα χρώματα την ιστορία της ζωής του εξέφρασε την νοσταλγία του για το Λασίθι όπου έζησε την παιδική του ηλικία και παράλληλα έθιξε το ζήτημα της τοπικής ανάπτυξης, των ιδιαίτερων προβλημάτων του οδικού δικτύου, της νεολαίας και τις αρνητικές συνέπειες στην περιοχή από το μαζικό τουρισμό. Έμφαση επίσης, δόθηκε στην μη ισόρροπη ανάπτυξη των διαφόρων περιοχών του Οροπεδίου, στην εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών, στη μη επαρκή λειτουργία των συλλόγων και αναφέρθηκε σε προτάσεις για βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής και αξιοποίησης του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος.</p> <p>Ακολούθησε μι αναφορά στο ιδιαίτερο βάρος που επωμίζονται οι γυναίκες στο Οροπέδιο με αγροτικές εργασίες και τα οικογενειακά βάρη. Τέλος μας ενημέρωσε για δημοσιεύσεις του σχετικά με το Λασίθι στον τοπικό τύπο και κάποια βιβλία με αναφορές στα παλιά επαγγέλματα στην περιοχή.</p>

ΔΕΛΤΙΟ ΕΣΤΙΑΣΜΕΝΗΣ ΟΜΑΔΑΣ (Σ 1)

Κωδικός συνεντευξιαζόμενων	
Ηλικία	
Φύλο	
Τόπος διαμονής	
Επάγγελμα	
Μορφωτικό επίπεδο	
Οικογενειακή κατάσταση	
Ερευνητής	
Τόπος συνέντευξης	
Ονοματεπώνυμο ερευνητή που μετέγραψε τη συνέντευξη σε κείμενο	
ΣΥΝΟΨΗ (λέξεις-κλειδιά, κεντρικά σημεία αναφοράς, κλίμα, παρατηρήσεις) :	Λέξεις κλειδιά: νεολαία, σύλλογοι, εγκατάλειψη αγροτικών περιοχών, τοπικά προϊόντα , φυσικός πλούτος , ανάπτυξη
Παρατηρήσεις:	<p>Η συνέντευξη ήταν μεγάλης διάρκειας (περίπου μία ώρα) με πλούσιο περιεχόμενο. Ο συνεντευξιαζόμενος αφηγήθηκε με έντονα χρώματα την ιστορία της ζωής του εξέφρασε την νοσταλγία του για το Λασιίθι όπου έζησε την παιδική του ηλικία και παράλληλα έθιξε το ζήτημα της τοπικής ανάπτυξης, των ιδιαίτερων προβλημάτων του οδικού δικτύου, της νεολαίας και τις αρνητικές συνέπειες στην περιοχή από το μαζικό τουρισμό. Έμφαση επίσης, δόθηκε στην μη ισόρροπη ανάπτυξη των διαφόρων περιοχών του Οροπεδίου, στην εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών, στη μη επαρκή λειτουργία των συλλόγων και αναφέρθηκε σε προτάσεις για βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής και αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος.</p> <p>Ακολούθησε μι αναφορά στο ιδιαίτερο βάρος που επωμίζονται οι γυναίκες στο Οροπέδιο με αγροτικές εργασίες και τα οικογενειακά βάρη. Τέλος μας ενημέρωσε για δημοσιεύσεις του σχετικά με το Λασιίθι στον τοπικό τύπο και κάποια βιβλία με αναφορές στα παλιά επαγγέλματα στην περιοχή.</p>

Παράρτημα 3

Κάρτα επικίνδυνες συμπεριφορές

1. Βανδαλισμός	γρατζουνιές και γενικός βανδαλισμός
2. Παράνομη εμπορεία ουσιών, καπνού,	ναρκωτικών ουσιών, αλκοόλ, καπνού
3. Χρήση ουσιών	κατανάλωση αλκοόλ κάτω των 17 ετών, καπνού, χρήση παράνομων εξαρτησιογόνων ουσιών (χασίς, χάπια, κοκαΐνη κ.α.)
4. Αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας τρίτων	κλοπή μηχανής, κλοπή σε κατάστημα, κλοπή ποδηλάτου, κλοπή αυτοκινήτου, κλοπή οχήματος, διάρρηξη
5. Βιαιοπραγία	βιαιοπραγία χωρίς όπλο, βιαιοπραγία με όπλο, αρπαγή πορτοφολιού και ληστεία, οπλοκατοχή οπλοχρησία
6. Τροχαία αδικήματα	οδήγηση χωρίς άδεια, χτύπημα και εγκατάλειψη, οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ
7. Βίαιη συμπεριφορά σε σύντροφο ή παιδί	κακοποίηση (σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική), βιασμός,
8. Αδικήματα που σχετίζονται με την εργασία	παράνομη απασχόληση, κακομεταχείριση εργαζόμενου
9. Απάτη	ψευδείς δηλώσεις, φοροδιαφυγή, ψευδή παραστατικά πωλήσεων αγαθών, ανέβασμα στο διαδίκτυο παράνομου περιεχόμενου
10. Επικίνδυνες συμπεριφορές υγείας	απόπειρα αυτοκτονίας, αυτοτραυματισμός, εκφοβισμός, υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ, μη ασφαλές σεξ (χωρίς μέτρα προφύλαξης),

Παράρτημα 4

Αίτια επικίνδυνων συμπεριφορών των εφήβων και των γονέων τους

Ιστορικό έλλειψης κοινωνικής υποστήριξης από οικογένεια, γειτονιά, φίλους	Ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη από τη μητέρα, από τους εφήβους/ες
Πρόσφατο στρεσογόνο γεγονός	Χαμηλή αυτοεκτίμηση γονέων, εφήβων
Ιστορικό παιδικής κακοποίησης ή σεξουαλική κακοποίησης της μητέρας ή του συντρόφου της, των ίδιων των εφήβων	Κακή σχέση μεταξύ των γονέων, με τους εφήβους, συγκρούσεις με τα παιδιά, με την οικογένεια
Ψυχιατρική διαταραχή των γονέων/των εφήβων στο παρελθόν ή τώρα, άγχος, απόσυρση, οικογενειακό χάος	Ελλιπής εποπτεία του παιδιού, ανεπαρκείς δεξιότητες πειθαρχίας ή πολύ σκληρή πειθαρχία
Χαμηλή κοινωνικοοικονομική κατάσταση	Ενδοοικογενειακή βία
Αδικαιολογητες απουσίες από το σχολείο, μειωμένο ενδιαφέρον για το σχολείο, σχολικό εκφοβισμό	Αλκοολισμός ή χρήση ουσιών των γονέων, αδέρφια, εφήβων
Παραβατική συμπεριφορά πατέρα ή μητέρας ή εφήβου	

ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟ ΕΓΓΡΑΦΟ

Επιτροπή Ηθικής & δεοντολογίας της Έρευνας Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο
Αριθ. Πρωτ.: 10216ΜΠ.....
Ημερομηνία: 08-05-2023.....

**ΑΠΟΦΑΣΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΓΙΑ
ΕΓΚΡΙΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ**

Η απόφαση της Ε.Η.Δ.Ε. θα πρέπει να κοινοποιηθεί προς τον Ε.Υ. του προγράμματος για το οποίο λήφθηκε σχετική απόφαση.

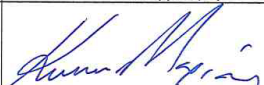
Συμπληρώνεται από την Ε.Η.Δ.Ε

Τίτλος Προγράμματος για το οποίο γίνεται η αίτηση
140.Στάσεις, απόψεις, αντιλήψεις και αρχών των νέων 18 έως 25 ετών για ζητήματα παραβατικότητας
Επιστημονικός Υπεύθυνος του Προγράμματος
ΝΙΚΟΛΑΕΤΑ ΡΑΤΣΙΚΑ ratsika@hmu.gr

Μέλη της Ε.Η.Δ.Ε.	
Όνοματεπώνυμο	Ιδιότητα
Κωνσταντίνος Μαριάς	Πρόεδρος, Καθηγητής, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών
Αργυρούλα Καλαϊτζάκη	Μέλος, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας
Ιωάννης Βαρδιάμπασης	Μέλος, Καθηγητής, Τμήμα Ηλεκτρονικών Μηχανικών
Μαριλένα Φλυτζανή	Μέλος, Δικηγόρος – Διαπιστευμένη Διαμεσολαβήτρια του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Ηρακλής Μηλάκης	Μέλος, Δικηγόρος/ Μεταπτυχιακό Δίπλωμα ειδίκευσης «Βιοηθική»

Σχόλια από την Ε.Η.Δ.Ε. με βάση τα οποία λήφθηκε η απόφαση για την αίτηση που υποβλήθηκε
Η επιτροπή μελέτησε την αίτηση και τα επισυναπτόμενα έγγραφα και ομόφωνα αποφάσισε την έγκρισή της

Απόφαση της Ε.Η.Δ.Ε. (Εγκρίνεται, Ζητούνται επιπρόσθετα στοιχεία)		
Εγκρίνεται		
Μέλη που ήταν παρόντα στην λήψη απόφασης/Αποτέλεσμα Ψηφοφορίας		
Κωνσταντίνος Μαριάς Αργυρούλα Καλαϊτζάκη Ιωάννης Βαρδιάμπασης Μαριλένα Φλυτζανή Ηρακλής Μηλάκης		
Ημερομηνία έκδοσης απόφασης		
Ημερομηνία: 08 Μήνας: Μάιος Έτος: 2023		
Ο Πρόεδρος της Ε.Η.Δ.Ε.		
Όνομα	Επίθετο	Υπογραφή
Κωνσταντίνος	Μαριάς	

Κωδικός Συνεντευξιαζόμενης/ου	Ηλικία	Φύλο	Επάγγελμα	Τόπος Διαμονής	Μορφωτικό Επίπεδο	Οικογενειακή Κατάσταση
ΑΠ1	24	Θ	Ιδιωτικός υπάλληλος	Δήμος Αποκόρωνα	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
ΑΠ2	21	Α	Ιδιωτικός υπάλληλος	Δήμος Αποκόρωνα	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
ΑΠ3	25	Α	Ιδιωτικός υπάλληλος	Δήμος Αποκόρωνα	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
ΑΠ4	21	Θ	Ιδιωτική υπάλληλος	Δήμος Αποκόρωνα	Μετεδευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
ΑΠ5	21	Α	Φοιτητής	Δήμος Αποκόρωνα	Τεχνολογική Εκπαίδευση	Άγαμος
ΑΠ6 (Άτομο Κλειδί 1)	36	Α	Δικηγόρος	Δήμος Αποκόρωνα	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Έγγαμος
ΑΠ7 (Άτομο Κλειδί 2)	40	Α	Κοινωνιολόγος	Δήμος Αποκόρωνα	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
ΑΠ8	25	Θ	Ιδιωτική υπάλληλος	Δήμος Αποκόρωνα	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
ΑΠ9	21	Α	Ιδιωτικός υπάλληλος	Δήμος Αποκόρωνα	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
ΑΠ10	20	Θ	Ιδιωτική υπάλληλος	Δήμος Αποκόρωνα	Μετεδευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Φ1	24	Θ	Ιδιωτική υπάλληλος	Δήμος Φαιστού	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Φ2	20	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Φαιστού	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Φ3	20	Α	Αγρότης	Δήμος Φαιστού	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Φ4 (Άτομο Κλειδί 1)	45	Θ	Κοινωνική Λειτουργός	Δήμος Φαιστού	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Έγγαμη
Φ5	18	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Φαιστού	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Φ6	25	Θ	Μαία	Δήμος Φαιστού	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Φ7	18	Θ	Άνεργη	Δήμος Φαιστού	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Α1	23	Θ	Φαρμακοποιός	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Α2	23	Α	Φοιτητής	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Α3	20	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη

A4	25	A	Φοιτητής	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
A5	23	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
A6	20	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
A7	20	A	Άνεργος	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
A8 (Άτομο Κλειδί 2)	45	A	Διοικητικός Υπάλληλος	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
A9 (Άτομο Κλειδί 1)	25	Θ	Κοινωνικός Λειτουργός	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Γ1	21	A	Ελεύθερος Επαγγελματίας	Δήμος Γόρτυνας	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Γ2	22	A	Ιδιωτικός υπάλληλος	Δήμος Γόρτυνας	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Γ3	22	Θ	Ιδιωτική Υπάλληλος	Δήμος Γόρτυνας	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Γ4	23	A	Φοιτητής	Δήμος Γόρτυνας	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Γ5	22	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Γόρτυνας	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Γ6 (Άτομο Κλειδί 1)	60	Θ	Κοινωνική Λειτουργός	Δήμος Γόρτυνας	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Έγγαμη
Γ7	25	A	Μηχανολόγος Μηχανικών	Δήμος Γόρτυνας	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
M1	23	Θ	Ιδιωτικός Υπάλληλος	Δήμος Μυλοποτάμου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
M2	24	Θ	Ιδιωτικός υπάλληλος	Δήμος Μυλοποτάμου	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
M3	18	Θ	Άνεργη	Δήμος Μυλοποτάμου	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
M4	18	A	Ηλεκτρολόγος	Δήμος Μυλοποτάμου	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
M5	20	Θ	Άνεργη	Δήμος Μυλοποτάμου	Μετεδευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
M6	18	A	Κτηνοτρόφος-Γεωργός	Δήμος Μυλοποτάμου	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
M7	21	A	Φοιτητής-Ιδιωτικός Υπάλληλος	Δήμος Μυλοποτάμου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
M8 (Άτομο Κλειδί 1)	41	Θ	Βρεφονηπιοκόμος	Δήμος Μυλοποτάμου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Έγγαμη

M9 (Άτομο Κλειδί 2)	48	Θ	Επιχειρηματίας	Δήμος Μυλοποτάμου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Έγγαμη
M10 (Άτομο Κλειδί 3)	49	Θ	Βρεφονηπιοκόμος	Δήμος Μυλοποτάμου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Έγγαμη
ΟΛ1	20	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
ΟΛ2	21	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
ΟΛ3	23	A	Μάγειρας	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Μετεδευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
ΟΛ4 (Άτομο Κλειδί A1)	50	Θ	Κοινωνική Λειτουργός	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Έγγαμη
ΟΛ5	23	Θ	Φαρμακοποιός	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Μετεδευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
ΟΛ6	23	Θ	Ελεύθερη επαγγελματίας	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Έγγαμη
ΟΛ7	19	A	Κτηνοτρόφος και γεωργός	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
ΟΛ8	19	A	Ιδιωτικός υπάλληλος	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
ΟΛ9 (Άτομο Κλειδί 2)	35	A	Αντιδήμαρχος	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Έγγαμος
Ε.Ο. Φ1	20	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Φαιστού	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο. Φ2	25	A	Φιλολόγος	Δήμος Φαιστού	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο. Φ3	20	A	Αγρότης	Δήμος Φαιστού	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο. Φ4	18	Θ	Άνεργη	Δήμος Φαιστού	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Φ5	18	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Φαιστού	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Φ6	18	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Φαιστού	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Φ7	19	A	Μηχανικός κατασκευών	Δήμος Φαιστού	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος

Ε.Ο Φ8	18	A	Αγρότης	Δήμος Φαιστού	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο Μ1	18	A	Άνεργος	Δήμος Μυλοποτάμου	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο Μ2	18	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Μυλοποτάμου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Μ3	18	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Μυλοποτάμου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Μ4	20	Θ	Φυσικοθεραπεύτρια	Δήμος Μυλοποτάμου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Μ5	18	Θ	Άνεργη	Δήμος Μυλοποτάμου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Μ6	18	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Μυλοποτάμου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Μ7	20	A	Κτηνοτρόφος	Δήμος Μυλοποτάμου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο Μ8	25	A	Ξυλουργός	Δήμος Μυλοποτάμου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Έγγαμος
Ε.Ο ΑΠ1	18	A	Αγρότης	Δήμος Αποκόρωνα	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο ΑΠ2	21	A	Τουριστικά επαγγέλματα	Δήμος Αποκόρωνα	Μετεδευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο ΑΠ3	18	A	Κτηνοτρόφος	Δήμος Αποκόρωνα	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο ΑΠ4	19	Θ	Φοιτήτρια-Ιδιωτική υπάλληλος	Δήμος Αποκόρωνα	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο ΑΠ5	20	Θ	Μαγείρισσα	Δήμος Αποκόρωνα	Μετεδευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο ΑΠ6	20	Θ	Ιδιωτική υπάλληλος	Δήμος Αποκόρωνα	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο ΑΠ7	22	A	Αγρότης	Δήμος Αποκόρωνα	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο ΑΠ8	25	A	Αγρότης	Δήμος Αποκόρωνα	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο Α1	18	Θ	Άνεργη	Δήμος Ανωγείων	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Α2	18	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Α3	18	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Α4	18	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη

Ε.Ο Α5	18	Α	Κτηνοτρόφος	Δήμος Ανωγείων	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο Α6	19	Α	Φοιτητής	Δήμος Ανωγείων	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο Α7	18	Α	Κτηνοτρόφος	Δήμος Ανωγείων	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο ΟΛ1	21	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο ΟΛ2	20	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο ΟΛ3	20	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο ΟΛ4	21	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο ΟΛ5	18	Θ	Μαθήτρια	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο ΟΛ6	19	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Οροπέδιο Λασιθίου	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Γ1	20	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Γόρτυνας	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Γ2	20	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Γόρτυνας	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Γ3	19	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Γόρτυνας	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Γ4	18	Θ	Φοιτήτρια	Δήμος Γόρτυνας	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμη
Ε.Ο Γ5	25	Α	Φοιτητής	Δήμος Γόρτυνας	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος
Ε.Ο Γ6	23	Α	Φοιτητής	Δήμος Γόρτυνας	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Άγαμος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV Σύνοψη αποτελεσμάτων

Θεματικός Άξονας 1: Ιστορικό συμμετοχής και συλλογικής δραστηριότητας	
Κατηγορία	Περιεχόμενο
1.1 Συμμετοχή στα κοινά	<p>Μη συμμετοχή</p> <ul style="list-style-type: none"> • Άρνηση/αδιαφορία για συμμετοχή- μικρή μερίδα συνεντευξιαζόμενων • Εθελοντισμός σε δράσεις που γίνονται σε κοντινές κοινότητες • Έλλειψη ευκαιριών • Έλλειψη ευκαιρίας για συμμετοχή/επαγγελματικές υποχρεώσεις- μικρή μερίδα συνεντευξιαζόμενων <p>Υψηλή συμμετοχή</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υψηλή και ενεργή συμμετοχή στα κοινά στην πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων • Ενεργή επίσημη συμμετοχή στα κοινά με την εκλογή τους
1.2 Ρόλοι Φορέων	<ul style="list-style-type: none"> • Ενθάρρυνση των νέων προς την συμμετοχή στα κοινά • Νοοτροπία κοινωνική συνείδηση και συλλογικής δράσης • Εξωστρέφεια και τουριστική ανάπτυξη • Φορείς διεκδίκησης αναγκών και επίλυση προβλημάτων της τοπικής κοινότητας και αλλαγής
1.3 Συνεργασίες στην τοπική κοινωνία	<ul style="list-style-type: none"> • Αξία της συνεργασίας • Εντάσεις και ανταγωνισμοί • Επιτυχημένες συνεργασίες • Μη επιτυχημένες συνεργασίες
1.4 Επίπεδα Εμπιστοσύνης	<p>Υψηλό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αίσθηση ασφάλειας. • Αίσθημα οικειότητας και αλληλεξάρτησης • Κλίμα οικογενειακής ατμόσφαιρας • Αμοιβαία εμπιστοσύνη <p>Μειωμένο επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αλλαγές στην πάροδο του χρόνου • Ερωτηματικό για την ασφάλεια • Επιφυλακτικότητα και συγκρούσεις • Αίσθημα φθόνου <p>Χαμηλό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αίσθηση απομόνωσης και έλλειψης κοινοτικής υποστήριξης • Αίσθηση απόστασης και ανωνυμίας

1.5 Θέματα προσφοράς και δανεισμού	<p>Θετικά</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αίσθημα κοινοτικής αλληλεγγύης και φροντίδας με τους γείτονες σε περίπτωσης ανάγκης • Συσπείρωση κοινότητας • Αμοιβαίο δανεισμό <p>Αρνητικά</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αισθήματα αμφιβολίας
1.6 Τύποι συλλογικών δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Εκδηλώσεις πολιτισμού • Εκπαιδευτικές δράσεις • Αθλητικές δράσεις • Περιβαλλοντικές δράσεις • Εθελοντικές και κοινωνικές δράσεις
1.7 Δυνατά σημεία ενίσχυσης των συλλογικών δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Πολιτιστική κληρονομιά • Προσφορά βοήθειας σε περιπτώσεις ανάγκης • Σημασία των συγγενικών σχέσεων • Διατήρηση μιας θετικής εικόνας προς τα έξω
1.8 Βασικά εμπόδια στην ενίσχυση των συλλογικών δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση των πολιτιστικών συλλόγων • Ιδιοτελή συμφέροντα • Μείωση του πληθυσμού των νέων ανθρώπων • Μη αποτελεσματική επικοινωνία

Θεματικός Άξονας 2: Νοσηματοδότηση στην έννοια και τις διαστάσεις της παραβατικότητας	
Κατηγορία	Περιεχόμενο
2.1 Υποκειμενική περιγραφή της έννοιας	<ul style="list-style-type: none"> • Παραβατικές συμπεριφορές όπως χρήση αλκοόλ από ανήλικους, βιαιοπραγίες, κλοπές, σπλοκατοχή, παραβίαση του Κ.Ο.Κ., δολοφονία. • Παραβίαση των ηθικών κανόνων και αξιών
2.2 Υποκειμενική ιεράρχηση των 3 σημαντικότερων αδικημάτων και επικίνδυνων συμπεριφορών που απασχολούν τις κοινότητές τους	<ul style="list-style-type: none"> • 1ο Παραβίαση Κ.Ο.Κ • 2ο Χρήση ουσιών και εμπορία ναρκωτικών • 3ο Αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας τρίτων <p>Ακολουθούν</p> <ul style="list-style-type: none"> • Βιαιοπραγία

	<ul style="list-style-type: none"> • Οπλοκατοχή και οπλοχρησία • Βανδαλισμός • Έμφυλη βία • Αδικήματα που σχετίζονται με την εργασία
2.3 Υποκειμενική αιτιολόγηση της παραβίασης του Κ.Ο.Κ	<p>Αίτια</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προτροπή από τις οικογένειες • Οικογενειακές εργασίες • Εργασιακές υποχρεώσεις • Ενίσχυση της αυτονομίας των νέων • Απουσία ελέγχου • Οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ • Έλλειψη αστυνόμευσης <p>Συνέπειες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Σοβαρά ατυχήματα • Πλήττονται οικογένειες • Αναζωπύρωση συγκρούσεων εμπλεκόμενων οικογενειών • Ανασφάλεια κοινότητας (φόβος) • Επιβολή προστίμων/ αφαίρεση διπλώματος οδήγησης • Έναρξη προβλημάτων με το νόμο
2.4 Υποκειμενική αιτιολόγηση της χρήσης αλκοόλ κάτω των 17	<ul style="list-style-type: none"> • Πίεση των συνομηλίκων • Διαδικασία μίμησης • Ανδρισμό και σεβασμό • Οικογενειακή επιρροή για κατανάλωση • Έλλειψη ελέγχου και ρύθμισης στην πώληση αλκοόλ από νόμο • Κοινωνική ζωή και παραδόσεις • Παραγωγή τοπικών ποτών
2.5 Υποκειμενική αιτιολόγηση της χρήσης ναρκωτικών ουσιών και του εμπόριο ναρκωτικών ουσιών	<p>Αίτια</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη αστυνόμευσης και ελέγχου • Τοπική κουλτούρα και παράδοση • Εύκολα και γρήγορα χρήματα • Έλλειψη ηθικών και οικογενειακών αξιών • Επίδραση κοινωνικού περιβάλλοντος και της βίας <p>Συνέπειες</p> <p>Ατομικό επίπεδο</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Σοβαρές επιπλοκές στην υγείας και θάνατο • Τροχαία ατυχήματα • Βανδαλισμός και οπλοχρησία • Αλκοολισμό • Απώλεια εργασίας και μείωση της παραγωγικότητας. <p>Οικογενειακό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αποξένωση • Ανάπτυξη αρνητικών προτύπων <p>Κοινοτικό επίπεδο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αρνητική φήμη • Δυσφήμιση για την κοινότητα
2.6 Υποκειμενική αιτιολόγηση για τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας τρίτων	<p>Αίτια</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκδίκηση • Οικογενειακές διαμάχες • Ζήλια και ανταγωνισμός για οικονομικούς πόρους <p>Συνέπειες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διχασμό • Διαμάχες μεταξύ οικογενειών • Απομόνωση ή κατακραυγή των υπαιτίων
2.7 Υποκειμενική αιτιολόγηση για τη βιαιοπραγία	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανάλωση αλκοόλ • Κουλτούρα βίας • Οικογενειακή παράδοση «νταή» • Επιρροές από περιβάλλον <p>Συνέπειες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δυσχεραίνει την επίτευξη κοινωνικής ισορροπίας • Κλιμάκωση βίας και βεντέτα • Κοινωνικό διχασμό • Διαμάχες και απόσταση μελών οικογένειας ή διαφορετικών οικογενειών
2.8 Υποκειμενική αιτιολόγηση για την οπλοκατοχή και την οπλοχρησία	<p>Αίτια</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έθιμα που διαδίδονται από γενιά σε γενιά • Σημαντικό μέρος της ανδρικής ταυτότητας • Επίλυση συγκρούσεων • Ένδειξη δύναμης

	<p>Συνέπειες</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Φόβο για το ενδεχόμενο ατυχήματος ○ Επηρεάζει αρνητικά την αίσθηση ασφάλειας και την εικόνα της κοινότητας • Αναβίωση της βεντέτας ○ Αυξημένη βία και επικινδυνότητα • Ανατροφή των παιδιών στη διατήρηση και ενίσχυση της κουλτούρα της οπλοκατοχής στην κοινότητα.
2.9 Υποκειμενική αιτιολόγηση για τον βανδαλισμό	<p>Αίτια</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη ευαισθητοποίησης και εναλλακτικών δραστηριοτήτων για ψυχαγωγία • Κατανάλωση αλκοόλ ή άλλων ουσιών • Έλλειψη θετικών προτύπων και την επιρροή των φίλων <p>Συνέπειες</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Υλικές ζημιές ○ Ανησυχία για την ασφάλεια και την ακεραιότητα ○ Μιμητική συμπεριφορά από νέους ○ Κοινωνική κατακραυγή
2.10 Υποκειμενική αιτιολόγηση για την έμφυλη βία	<p>Αίτια</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανάλωση ουσιών • Ανεργία ή οικονομική ανασφάλεια • Έμφυλες ανισότητες • Ανατροφή των παιδιών <p>Συνέπειες</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ψυχολογικές και σωματικές συνέπειες στην υγεία των θυμάτων. ○ Υποτίμηση, ανασφάλεια, φόβος στα θύματα ○ Τραύματα και θάνατο στα θύματα • Απομόνωση των θυμάτων από την αδιαφορία της κοινωνίας
2.11 Υποκειμενική αιτιολόγηση για τα αδικήματα στην εργασία	<p>Αίτια</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κλίμα οικονομικής κρίσης • Μείωση εξόδων εργοδοτών <p>Συνέπειες</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Δυσπιστία και άγχος • Μακροπρόθεσμες οικονομικές και ψυχολογικές συνέπειες
--	---

Θεματικός Άξονας 3: Εμπειρίες, γνώση και αντίληψη για τον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών συμπεριφορών	
Κατηγορία	Περιεχόμενο
3.1 Σημαντικότητα του έγκαιρου εντοπισμού των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών	<ul style="list-style-type: none"> • Σημασία της πρόληψης • Ανάγκη για αυστηρή καταστολή • Εκπαίδευση και ενημέρωση στο σχολικό περιβάλλον • Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση της κοινότητας • Απόρριψη των παραβατικών συμπεριφορών • Συλλογική ευθύνη • Ανησυχία για την ανοχή ή την αδιαφορία της κοινότητας απέναντι στις παραβατικές συμπεριφορές
3.2 Εμπόδια στον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών	<ul style="list-style-type: none"> • Ανεπαρκής αντίδραση από την κοινότητα • Αντιμετώπιση με νωχελικότητα, ανοχή και φόβο • Άρνηση γονέων, να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν τις παραβατικές συμπεριφορές των παιδιών • Έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ των γονέων, των εκπαιδευτικών, και των αρμόδιων αρχών • Έλλειψη συστηματικών και αποτελεσματικών ενεργειών εντοπισμού και αντιμετώπισης • Παραδοσιακοί κοινωνικοί ρόλοι και οι διακρίσεις βάσει φύλου
3.3 Μέθοδοι στον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών	<ul style="list-style-type: none"> • Στόμα σε στόμα επικοινωνία • Κοινωνικές συναντήσεις • Πιο ευδιάκριτες, δεν αγνοούνται • Κοινωνικό δίκτυο • Μικρή κοινωνία φαίνεται να λειτουργεί ως ένα είδος επιτήρησης και ελέγχου

<p>3.4 Ρόλος των δομών και των υπηρεσιών στον έγκαιρο εντοπισμό των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ανησυχία για την ανικανότητα ή την αδράνεια αστυνομίας και νομοθεσίας • Επιθυμία για αυτοδιαχείριση • Αδυναμία της αστυνομίας να αντιμετωπίσει εμπορία ναρκωτικών ή την οδική ασφάλεια • Ενίσχυση της αστυνομία • Συνεργασία όλων στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των παραβατικών συμπεριφορών. • Ενίσχυση των δομών με επιστημονικό προσωπικό
--	---

Θεματικός Άξονας 4: Εμπειρίες, γνώση και αντίληψη για την αναφορά των παραβατικών συμπεριφορών	
Κατηγορία	Περιεχόμενο
<p>4.1 Σημαντικότητα της αναφοράς των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δεν θα καταγγείλουν και δεν θα ασχοληθούν από σεβασμό προς τους άλλους • Μη επιδείνωση των προβλημάτων • Ένδειξη κοινωνικής ευθύνης και σεβασμού προς τον εαυτό και τους άλλους • Δημόσια ασφάλεια και γενική ευημερία κοινότητας • Κοινωνικές επιπτώσεις • Πρόληψη των προβλημάτων • Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού • Επιβολής κυρώσεων
<p>4.2 Εμπόδια στην αναφορά/καταγγελία παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Φόβος συνεπειών • Κίνδυνο εκδίκησης • Ενδεχομένη κατακραυγή από τους γύρω • Φύση των σχέσεων • Φόβος της απώλειας φιλίας ή στήριξης • Έλλειψη εμπιστοσύνης στις κρατικές αρχές • Επίλυση εσωτερικά
<p>4.3 Μέθοδοι στην αναφορά των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ενημέρωση οικογένειας • Φίλοι, συγγενείς ως μεσάζοντες • Αξιοποίηση του κοινωνικού δικτύου • Αντιμετώπιση των προβλημάτων «εσωτερικά»

	<ul style="list-style-type: none"> • Αποφυγή αναφορά στις αρχές • • Σε σοβαρές περιπτώσεις αναφορά απευθείας στις αρχές ή την αστυνομία
<p>4.4 Ρόλος των δομών και των υπηρεσιών στην αναφορά των παραβατικών και επικίνδυνων συμπεριφορών</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αδύναμη και χωρίς δράση η αστυνομία • Έλλειψη εμπιστοσύνης για τους αστυνομικούς • Ενίσχυση της ατιμωρησίας • Η σοβαρότητα του αρμοδίου εξασφαλίζει τήρηση του νόμου • Αναγνωρίζουν αλλαγή στο ρόλο της αστυνομίας • Σημασία της πρόληψης και της καταστολής • Υποστελέχωση επιστημονικού προσωπικού και έλλειψη πόρων • Αντιφάσεις στο ρόλο της αστυνομίας